Π/3 2ρ 154

1071

Κτηνοτροφία

ΔΕΣΧΗ ΠΛΩΜΑΡΙΟΥ "ΒΕΝΙΑΜΙΝ Ο ΛΕΣΒΙΟΣ" • ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΗΣ 1878 •

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΜΑΡΑΣΛΗ

ΣΥΛΛΟΓΗ

ΕΚΚΡΙΤΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΩΝ ΞΕΝΩΝ ΤΕ ΕΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗι ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΙ ΚΑΙ ΠΡΩΤΟΤΥΠΩΝ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΗ ΣΥΝΕΡΓΙΑι ΜΕΝ ΤΩΝ Κ. Κ.

ΣΠ. ΒΑΣΗ (καθ. ἐν τῷ Πανεπ.), ***Γ. ΒΕΡΝΑΡΔΑΚΗ*** (καθ. ἐν τῷ Πανεπ.), ***ΑΓΓΕΛΟΥ ΒΛΑΧΟΥ***, ***Σ. Α. ΚΟΥΜΑΝΟΥΔΗ*** (καθ. ἐν τῇ Πανεπ.), ***Π. ΚΑΡΟΛΙΔΟΥ*** (καθ. ἐν τῷ Πανεπ.), ***Α. ΚΟΥΡΤΙΔΟΥ*** (καθ. τῆς φιλ.), ***ΣΠΥΡ. Π. ΛΑΜΠΡΟΥ*** (καθ. ἐν τῷ Πανεπ.), ***Μ. ΛΑΠΠΑ*** (δ. φ.), ***Θ. ΛΙΒΑΔΑ*** (δ. φ.), ***Μ. ΕΥΑΓΓΕΛΙΔΟΥ*** (καθ. ἐν τῷ Πανεπ.), ***Ι. ΠΑΝΤΑΖΙΔΟΥ*** (καθ. ἐν τῷ Πανεπ.), ***Θ. ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ*** (καθ. γυμν.), ***Ν. Γ. ΠΟΛΙΤΟΥ*** (καθ. ἐν τῇ Πανεπ.), ***Α. ΠΡΟΒΕΛΕΓΙΟΥ*** φ.), (δ. ***Ε. ΡΟΙΔΟΥ*** (δ. ν.), ***Σ. Κ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΟΠΟΥΛΟΥ*** (καθ. ἐν τῷ Πανεπ.), ***Ι. ΣΒΟΡΩΝΟΥ*** (διευθ. νομισμ. μουσ.), ***Γ. ΣΩΤΗΡΙΑΔΟΥ*** (γυμνασιάρχ.), ***ΧΡ. ΤΣΟΥΝΤΑ*** (ἐφ. τ. ἀρχ.), ***Δ. ΦΙΛΙΟΥ*** (ἐφ. τ. ἀρχ.), ***Γ. ΧΑΤΖΙΔΑΚΙ*** (καθ. ἐν τῇ Πανεπ.) καὶ ἄλλων λογίων

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑι ΔΕ

ΑΛΥΣΑΝΔΡΟΥ Γ. Χ. ΚΩΝΣΤΑ

ΑΝΑΛΩΜΑΣΙ

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΜΑΡΑΣΛΗ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΜΑΡΑΣΛΗ
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 7.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ

ΚΥΒΕΡΝΗΤΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΥΠΟ

Α. Μ. ΙΔΡΩΜΕΝΟΥ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΤΥΠΟΙΣ Π. Δ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΚΑΡΟΛΟΥ ΜΠΕΚ
1900

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΜΑΡΑΣΛΗ

Α. Μ. ΙΔΡΩΜΕΝΟΥ

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ

ΚΥΒΕΡΝΗΤΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΔΕΣΧΗ ΠΛΩΜΑΡΙΟΥ "ΒΕΝΙΑΜΙΝΑΙΟ ΛΕΣΒΙΟΣ" • ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΗΣ 1878 •

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΤΥΠΟΙΣ Π. Δ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΚΑΡΟΛΟΥ ΜΠΕΚ
1900

ΔΕΣΧΗ ΠΛΟΜΑΡΙΟΥ "ΒΕΝΙΑΜΙΝ Ο ΛΕΣΒΙΟΣ"
• ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΗΣ 1878 •

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ

ΚΥΒΕΡΝΗΤΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΥΠΟ

Α. Μ. ΙΔΡΩΜΕΝΟΥ

Ἡ ἱστορία τοῦ νέου Ἑλληνικοῦ βασιλείου, μετὰ τὴν ἐπανάστασιν, ἄρχεται ἀπὸ τῆς πολιτείας τοῦ Ἰωάννου Καποδιστρίου, τοῦ ὁποίου αἱ ἰδέαι καὶ αἱ πράξεις πρόκεινται δίδαγμα εἰς τοὺς νέους Ἕλληνας οὐ μόνον πρὸς ὀρθὴν κρίσιν τῶν παρελθόντων, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἀσφαλῆ ὁδηγίαν περὶ τοῦ μέλλοντος.

Αἱ ὑπηρεσίαι τοῦ Καποδιστρίου δὲν ἀφορῶσι μόνον εἰς τὴν σύστασιν καὶ τὰς πρώτας τύχας τοῦ βασιλείου. Ἀρξάμεναι ἀπὸ τῆς πρώτης νεότητος διήρκεσαν ὁλόκληρον τριακονταετίαν. Ταύτας δὲ θέλομεν προσπαθήσῃ νὰ περιγράψωμεν κατὰ διάφορα στάδια.

Ὁ Ἰωάννης Καποδίστριας ὑπὸ τῶν πλείστων μὲν ἐκ τῶν ἀλλοδαπῶν ἐκρίθη ἀδίκως καὶ ἐμπαθῶς, ὑπὸ ὀλίγων δὲ δικαίως καὶ ἀμεροληπτως. Παρ' ἡμῖν δὲ ἐν τῇ ἐθνικῇ συνειδήσει κατέλαβε κορυφαίαν θέσιν, ἀλλ' ὁ βίος αὐτοῦ δὲν ἠρευνήθη μετὰ τῆς δεούσης ἱστορικῆς ἀκριβείας.

Ἴσως σήμερον, ὅτε κατηυνάσθη ἡ ὀξύτης τῶν παθῶν, τοῦτο καθίσταται εὐχερέστερον.

Αἱ πρὸς τὸ ἔθνος ὑπηρεσίαι τοῦ Καποδιστρίου διαιροῦνται εἰς

τρεῖς περιόδους· α΄. τὴν Ἰόνιον, β΄. τὴν Ῥωσσικήν, γ΄ τὴν Ἑλληνικήν.

Ὁ Ἰωάννης Καποδίστριας ἐγεννήθη ἐν Κερκύρᾳ τῇ 31 Ἰανουαρίου 1776 ἐκ πατρὸς Ἀντωνίου Μαρία κόμητος Καποδιστρίου καὶ μητρὸς Ἀδαμαντίνης τὸ γένος κομήσσης Γονέμη [1]). Ἡ οἰκογένεια αὐτοῦ ἀποκατέστη ἐν Κερκύρᾳ ἀπὸ τοῦ ιδ΄ αἰῶνος, προελθοῦσα ἐξ Ἰουστινοπόλεως, ἥτις μετὰ τὴν πτῶσιν τοῦ Ῥωμαϊκοῦ κράτους μετωνομάσθη Καποδίστρια· ὥστε δὲν εἶναι Δαλματική [2]). Εἰς τὴν οἰκογένειον ταύτην ὁ τίτλος τοῦ κόμητος εἶχεν ἀπονεμηθῇ ὑπὸ τοῦ Δουκὸς τῆς Σαβοΐας [3]), ἔπειτα δὲ καὶ ὑπὸ τῆς Ἐνετικῆς Πολιτείας.

Α΄

Τῶν δημοκρατικῶν Γάλλων περὶ τὰ τέλη τοῦ παρελθόντος αἰῶνος κυρίων γενομένων τῆς Ἰταλίας, καὶ καταλυθέντος τοῦ Ἐνετικοῦ κράτους, ἡ Ἐνετία διὰ τῆς ἐν Καμποφορμίῳ συνθήκης [4]) παρεχωρήθη ὑπὸ τοῦ Βοναπάρτου εἰς τὴν Αὐστρίαν, αἱ δὲ τέως ὑπὸ τὴν Ἐνετίαν νῆσοι τοῦ Ἰονίου πελάγους μετὰ τῶν ἐπὶ τῆς ἀπέναντι Ἠπείρου παραρτημάτων αὐτῶν κατελήφθησαν ὑπὸ τῶν δημοκρατικῶν Γάλλων. Εἰς ἀποτροπὴν τότε τῆς εἰς τὴν Ἀνατολὴν διαδόσεως τῶν ἀρχῶν τῆς δημοκρατίας συνέστη ἡ μεταξὺ Ρωσσίας καὶ Τουρκίας συμμαχία καὶ οἱ στόλοι αὐτῶν ἡνωμένοι κατέπλευσαν εἰς τὰς νήσους πρὸς ἐκδίωξιν τῶν Γάλλων. Δι' ἐγκυκλίου τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Πατριάρχου οἱ κάτοικοι

[1]) Μάρκου Θεοτόκη ὁ Ἰωάννης Καποδίστριας ἐν Κεφαλληνίᾳ καὶ αἱ στάσεις αὐτῆς. Ἐν Κερκύρᾳ 1889 σελ. 195.

[2]) Examen critique de l'ouvrage «De l'État actuel de la Grèce et des moyens d'arriver à sa restauration par Mr Frédéric Thiersch. Leipzig 1835» σ. 20.

[3]) Ὁ κληρονομικὸς τίτλος τοῦ κόμητος ἀπενεμήθη ὑπὸ τοῦ δουκὸς τῆς Σαβοΐας εἰς τὸν πρόπαππον τοῦ Κυβερνήτου Ἀντώνιον Μαρίαν Καποδίστριαν τῷ 1689 (Φωνὴ ἐφημ. Κερκύρας 23 Ἀπριλίου 1887).

[4]) 17 Ὀκτωβρίου 1797.

αὐτῶν προετρέποντο εἰς σύμπραξιν ἐπὶ τούτῳ μετὰ τῶν συμμάχων ὑποσχομένων μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν ἀπὸ τῶν Γάλλων τὴν ἀποκατάστασιν τῶν Ἰονίων νήσων καὶ τῶν παραρτημάτων αὐτῶν εἰς πολιτείαν αὐτόνομον καὶ ἐλευθέραν. Εὐχερῶς οὕτω μετ' ὀλίγον ἐκδιωχθέντων τῶν Γάλλων, ἐν ἑκάστῃ τῶν νήσων συνέστη ἐκ τῶν προκρίτων ἰδία κυβέρνησις καὶ ἐξ αὐτῶν ἐξελέχθη δεκατετραμελὴς γερουσία ἑδρεύουσα ἐν Κερκύρᾳ ὡς γενικὴ τῶν ὁμοσπόνδων νήσων κυβέρνησις, ἥτις ψηφίσασα τὸ προσωρινὸν τῆς ὁμοσπονδίας πολίτευμα ὑπέβαλεν αὐτὸ εἰς τὴν ἔγκρισιν τῶν συμμάχων δυνάμεων διὰ τῶν ἀποσταλέντων εἰς Κωνσταντινούπολιν δύο ἀντιπροσώπων αὐτῆς, τοῦ κόμητος Ἀντωνίου Μ. Καποδίστρια (πατρὸς τοῦ Ἰωάννου), καὶ τοῦ ἐκ Ζακύνθου κόμητος Νικολάου Γρανεδίγου Σιγούρου, κληθὲν διὰ τοῦτο Βυζαντινὸν σύνταγμα καὶ ἐπικυρωθὲν ὑπό τε τοῦ Αὐτοκράτορος τῆς Ρωσσίας Παύλου καὶ τοῦ Σουλτάνου Σελὴμ συνεπείᾳ τῆς μεταξὺ αὐτῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει συνθήκης [1]), ἣν καὶ ὁ Βασιλεὺς τῆς Μ. Βρεττανίας Γεώργιος Γ' ἀνεγνώρισε.

Διὰ τὰς συνθήκης ταύτης αἱ νῆσοι τοῦ Ἰονίου πελάγους αἱ ἀπὸ τοῦ διαμελισμοῦ τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους ὑπὸ διαφόρους ἐκ δύσεως δυνάστας περιελθοῦσαι καὶ μέχρι τῆς πτώσεως τοῦ Ἐνετικοῦ κράτους ἐπὶ αἰῶνας ὑπ' αὐτὸ διατελέσασαι, ἀνεκηρύχθησαν πολιτεία αὐτόνομος καὶ ἐλευθέρα ὑπὸ τὴν ἐπικυριαρχίαν τοῦ Σουλτάνου καὶ τὴν ἐγγύησιν τῆς Ρωσσίας. Ἐνθουσιωδῶς δὲ ὁ Ἑλληνισμὸς ἐχαιρέτισε τὴν πρώτην ἐκείνην Ἑλληνικὴν πολιτείαν μετὰ κατακλυσμὸν μακρᾶς δουλείας ἀναφανεῖσαν ὡς ἶριδα ἐλπιδοφόρον καὶ ἄριστον οἰωνὸν τῆς ἐθνικῆς παλιγγενεσίας [2]).

Ἀλλ' ἡμιτελῆ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον καθίστανται τὰ κατασκευάσματα τῆς διπλωματίας, καθ' ὅσον αὕτη ἀποβλέπουσα εἰς

[1]) 21 Μαρτίου 1800. Τὴν συνθήκην ὅρα ἐν τῷ βιβλίῳ Le tre costituzioni Corfù 1849 (ὑπὸ N. B. Μάνεση).

[2]) Α. Μ. Ἱδρωμένου Συνοπτικὴ Ἱστορία τῆς Κερκύρας. Ἐν Κερκύρᾳ 1895 σελ. 99, 105.

τὸν συνδυασμὸν τῶν ἰδιαιτέρων συμφερόντων διαμένει ἀπαθὴς καὶ ἀνάλγητος εἰς τὰς ἀδίκους καὶ οἰκτρὰς συνεπείας τῶν μέτρων ἐπὶ τῶν λαῶν, ὧν ἀναλαμβάνει νὰ βελτιώσῃ τὰς τύχας. Τῶν ἀτοπημάτων τούτων τὴν ὀδυνηρὰν πεῖραν ἐπανειλημμένως ἔσχε κατὰ δυστυχίαν ἡ Ἑλλάς. Μνημονεύομεν ἐνταῦθα τῆς διαχαράξεως τῆς κλασικῆς κληθείσης ὁροθεσίας ἐν τῇ συστάσει αὐτῇ τοῦ Ἑλληνικοῦ βασιλείου καὶ τῆς διαρρυθμίσεως τῶν ἐπιστημονικῶν ὀνομασθέντων ὁρίων αὐτοῦ, μεθ' ἃς χῶραι τοῦ κοινοῦ ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἀγῶνος γενναίως μετασχοῦσαι ἐξηναγκάσθησαν ἐκ νέου νὰ ὑποκύψωσιν εἰς τὸν βαρβαρώτατον τῶν ζυγῶν ἀποκλεισθεῖσαι βιαίως τοῦ βασιλείου.

Ἀδίκημα παραπλήσιον διεπράχθη ὑπὸ τῆς συνθήκης τοῦ 1800, δι' ἧς, ἐν ᾧ ἀποκαθίσταντο ἡ αὐτονομία καὶ ἡ ἐλευθερία τῶν Ἰονίων νήσων, ἱδρυομένης τῆς Ἑπτανήσου πολιτείας, αἱ ἀπέναντι αὐτῆς Ἠπειρωτικαὶ χῶραι, ἡ Πάργα, τὸ Βουθρωτόν, ἡ Πρέβεζα, ἡ Βόνιτσα ὑπὸ Χριστιανῶν ἀποκλειστικῶς οἰκούμεναι καὶ ἐπὶ αἰῶνας τῆς αὐτῆς τύχης τῶν Ἰονίων νήσων μετασχοῦσαι καὶ ὡς παραρτήματα αὐτῶν ὑπό τε τοὺς Ἐνετοὺς καὶ αὐτοὺς τοὺς Γάλλους κυβερνηθεῖσαι, ἀδιστάκτως παρεδόθησαν εἰς τὸν Τουρκικὸν ζυγόν, χωρὶς ποτὲ παρὰ τῶν Τούρκων νὰ κατακτηθῶσι. Καὶ παρεχωροῦντο μὲν αὐταῖς τὰ προνόμια, ὧν ὑπὸ τὴν ἐγγύησιν τῆς Ῥωσσίας ἀπήλαυον ἡ Βλαχία καὶ ἡ Μολδαυία, ἀλλὰ γινώσκομεν, ὁποία τῆς Πρεβέζης καὶ ἰδίως τῆς Πάργας ὑπῆρξεν ἡ συμφορὰ καὶ μετὰ τὴν συνθήκην ἐκείνην.

Ἐν τούτοις ὠργανίζετο τὸ πολίτευμα τῆς Ἑπτανησίου ὁμοσπονδίας, καὶ κατ' ἐντολὴν τῆς ἐπικυριάρχου δυνάμεως πρὸς τοὺς εἰς Κωνσταντινούπολιν ἀποσταλέντας εἰς ἐπικύρωσιν τοῦ συντάγματος ὤφειλον οὗτοι, συνεννοούμενοι μετὰ τοῦ Προέδρου τῆς Γερουσίας, ἀναγορευθέντος Ἡγεμόνος τῆς Πολιτείας νὰ μεταβῶσιν εἰς ἑκάστην νῆσον πρὸς ἐγκαίνισιν αὐτοῦ καὶ ἐγκατάστασιν τῶν ἀρχῶν κατὰ τὰ ἐν αὐτῷ ὁριζόμενα.

Ἀλλ' ἡ εὐχερῶς ἐπιτευχθεῖσα ἐκδίωξις τῶν δημοκρατικῶν

Γάλλων ἀπὸ τῶν νήσων ἐθεωρήθη ὑπὸ τῶν ἐπικρατούντων ἐν αὐταῖς ἀριστοκρατικῶν εὐκαιρία κατάλληλος πρὸς ἀνάκτησιν τῶν ἀποκλειστικῶν προνομίων, ὧν ἔχαιρον τὸ πάλαι ὑπὸ τοὺς Ἐνετούς, ἐν ᾧ τοὐναντίον ἐν ταῖς τάξεσι τοῦ λαοῦ ταῖς ἀποκεκλεισμέναις τῆς ἰσοπολιτείας σφοδρὸν εἶχεν ἐξεγερθῇ τὸ ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας καὶ ἰσότητος φρόνημα ἐκ τῆς διαδόσεως τῶν ἀρχῶν τῆς Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως ὑπὸ τῶν καταλαβόντων ἐπί τινα χρόνον τὰς νήσους δημοκρατικῶν Γάλλων. Ἐντεῦθεν πάλη δεινὴ ἐπῆλθε μεταξὺ τῶν ἀντιφρονούντων καὶ ἐν πάσαις ταῖς νήσοις ἐπηκολούθησαν βιαιοπραγίαι, καθ' ὧν μόνον ἡ φιλοπατρία καὶ ἡ μετριοπάθεια τοῦ ἡγεμόνος κόμητος Σπυρίδωνος Γεωργίου Θεοτόκη ἴσχυσαν ν' ἀποκαταστήσωσιν ἐν Κερκύρᾳ τὴν βαθέως διαταραχθεῖσαν τάξιν [1]).

Νεαρὸς ἀσκληπιάδης εἶχεν ἤδη ἐπιστρέψῃ ὁ Ἰωάννης Καποδίστριας ἐκ τῆς ἑσπερίας εἰς Κέρκυραν, ἔνθα εὐδοκίμως ἤσκησεν ἐπί τινα χρόνον τὴν φιλάνθρωπον ἐπιστήμην προθύμως καὶ δωρεὰν τοῖς δεομένοις παρέχων τὴν θεραπείαν [2]). Τὴν ἐκπαίδευσιν αὐτοῦ διανύσας ὁ Καποδίστριας ἐν Παδούῃ καὶ Βενετίᾳ ἐν μέσῳ τῆς φοβερᾶς, ὡς εἰπεῖν, καταιγίδος ἥτις, λήγοντος τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, εἶχεν ἀναστατώσῃ τὰ πολιτικὰ καθεστῶτα, νέος ἀπροκατάληπτος ἔσχε τὴν εὐκαιρίαν νὰ μελετήσῃ τὰ πρὸ αὐτοῦ ἐξελισσόμενα μεγάλα γεγονότα καὶ διεῖδε τὰ αἴτια τῶν ἀναποδράστων συνεπειῶν τοῦ δεσποτισμοῦ, καθ' ὧν μόνη σωτήριος ἄγκυρα ἦτο ἡ ἰσοπολιτεία ρυθμιζομένη κατὰ τρόπον καὶ χρόνον συμφώνως τῇ καταστάσει τῶν διαφόρων κοινωνικῶν τάξεων.

Ἡ ἱκανότης τοῦ Καποδιστρίου δὲν ἐβράδυνε ν' ἀναγνωρισθῇ πρῶτον ὑπὸ τῆς μόλις συστάσης Ἑπτανησιακῆς κυβερνήσεως, ἥτις ἐξελέξατο αὐτὸν γραμματέα τῆς Ἐπικρατείας. Καὶ μετ' ὀλί-

[1]) Α. Μ. Ἱδρωμένου Συνοπτικὴ Ἱστορία τῆς Κερκύρας σελ. 105—6.

[2]) G. Padovani Panegirico funebre storico. Corfù 1832 σελ. 9. — Σπ. Δε-Βιάζη Ἰω. Καποδίστριας ὡς ἰατρὸς καὶ συγγραφεύς. (Ἐν Ἴριδι περιοδικῷ Ἀθηνῶν 1 Νοεμβρίου 1898).

γον ὁ Ἡγεμὼν τῆς Ἑπτανήσου ἀπέστειλεν αὐτὸν ἀντὶ τοῦ πατρὸς ἐπίτροπον τῆς ἐπικυριάρχου δυνάμεως μετὰ τοῦ κόμητος Ν. Σιγούρου πρὸς ἐγκατάστασιν τοῦ νέου πολιτεύματος εἰς Κεφαλληνίαν, ὅπου ἀφιχθέντες οἱ δύο Αὐτοκρατορικοὶ Ἐπίτροποι εὗρον τὴν νῆσον ἀνάστατον [1]).

Ἐκ φιλοπρωτίας τινὲς τῶν ἀριστοκρατικῶν ἀγόμενοι καὶ ἐξ ἀρχαίων ἐρίδων καὶ παθῶν πρὸς ἀλλήλους διϊστάμενοι εἶχον τεθῇ ἐπὶ κεφαλῆς δύο ἀντιπάλων φατριῶν οἱ μὲν ἐπιδιώκοντες τῶν πρώην προνομίων τὴν ἀνάκτησιν, οἱ δὲ ἐκμεταλλευόμενοι τὰ ἀπὸ τῆς ἐπελεύσεως τῶν Γάλλων ἐξεγερθέντα δημοκρατικὰ φρονήματα. Ἀμφότεραι δ' αἱ φατρίαι ὑπεστηρίζοντο ὑπὸ πλήθους ἐνόπλων ἀγροτῶν, εἴτε ἔκπαλαι ἀφωσιωμένων πρὸς ἄρχοντάς τινας, οὓς ἀνεγνώριζον προστάτας ἐν πάσῃ περιστάσει, εἴτε δελεαζομένων ἐκ τῶν ἐπαγγελιῶν καὶ προσδοκιῶν πλουσίας λείας ἀπὸ τῆς εἰς τὰς πόλεις ἐπιδρομῆς. Τὴν σύγχυσιν καὶ ἀναρχίαν ἐπηύξανεν ἡ μεταξὺ τῶν κατοίκων Ληξουρίου καὶ Ἀργοστολίου ἀντιζηλία, τῶν μὲν ἀξιούντων νὰ ἔχωσιν οὐ μόνον δικαστήρια καὶ ὑγειονομεῖον, ἀλλὰ πάσας τὰς ἀρχὰς ὡς κράτος χωριστὸν τῆς ὁμοσπονδίας, τῶν δὲ ἀντιπραττόντων εἰς πάσας ταύτας τὰς ἀξιώσεις καὶ ὑποστηριζόντων, ὅτι ἡ ἰδία πόλις, ἔνθα ἦτο ἡ ἕδρα τῆς κυβερνήσεως, ἀφ' ὅτου μετετέθη ἐκ τοῦ φρουρίου ἁγίου Γεωργίου, ἦτο κεντρικωτέρα καὶ καταλληλοτέρα εἰς ἐμπορίαν ἐγγὺς οὖσα τῷ εὐρυτάτῳ καὶ ἀσφαλεστάτῳ τῆς νήσου λιμένι.

Ἅμα τῇ καταλήψει τῆς Κεφαλληνίας ὑπὸ τοῦ Ῥωσσοτουρκικοῦ στόλου οἱ ναύαρχοι εἶχον ἀναθέσῃ τὴν διοίκησιν τῆς νήσου εἰς τὸν κόμητα Κωνστ. Χωραφᾶν προσλαβόντα τοὺς Ἀναστάσιον καὶ Εὐστ. Μεταξᾶν, Νικ. Καροῦσον, Σπ. καὶ Ἰω. Κρασσᾶν. Ἀλλὰ παραιτηθέντος πρῶτον τοῦ προέδρου κόμητος Χωραφᾶ, εἶτα δὲ καί τινων ἐκ τῶν μελῶν τῆς διοικούσης ἐπιτροπῆς, προσκλήσει τῶν λοιπῶν οἱ συγκροτοῦντες τὸ τέως ἐπὶ Ἐνετῶν ἀριστοκρατικὸν συμβούλιον συνελθόντες ἐξελέξαντο ἐκ τῶν μελῶν αὐτοῦ

[1]) 27 Ἀπριλίου 1801.

νέαν κυβέρνησιν, ἐξ οὗ μεγάλη ἐπῆλθεν εἰς τὴν πλειονότητα τῶν πολιτῶν δυσαρέσκεια, διότι κατὰ τὸ ἐπικυρωθὲν ὑπὸ τῶν συμμάχων δυνάμεων σύνταγμα δὲν εἶχε συμπληρωθῇ τὸ συμβούλιον ὑπὸ τῶν ἐχόντων τὰ νόμιμα προσόντα ἐκ τῶν διαφόρων τάξεων τοῦ λαοῦ πρὸς ἐκλογὴν τῶν ἐπιτοπίων ἀρχῶν. Στάσεως δ' ἐκ τούτου ἀπειλουμένης, ἡ ἀντισυνταγματικῶς ἐκλεχθεῖσα Ἐπιτροπὴ προεκήρυξεν εἰς ὡρισμένην ἡμέραν τὸν κατὰ τοὺς ὅρους τοῦ συντάγματος καταρτισμὸν τοῦ νέου συμβουλίου. Ἀλλὰ τὴν προτεραίαν (12 Αὐγούστου 1800) πλῆθος χωρικῶν εἰσβαλὸν εἰς τὴν πόλιν Ἀργοστολίου καὶ διαρρῆξαν τὰς φυλακὰς ἀπέλυσε τοὺς κακούργους, κατέλαβε τὰ δημόσια ἀρχεῖα, κατέστρεψε τὰ ἐν αὐτοῖς βιβλία καὶ ἔγγραφα καὶ ἐλεηλάτησε τὰς οἰκίας τῶν πολιτῶν· ὅθεν τινὲς μὲν τῆς κυβερνητικῆς Ἐπιτροπῆς ἀπεκρύβησαν, ἄλλοι δὲ κατέφυγον εἰς Ζάκυνθον, ὅπως σωθῶσι· καὶ τὰ μέλη τῆς ὑψηλῆς Ἀστυνομίας, ἅτινα κατὰ τὸ σύνταγμα εἶχεν ἀποστείλῃ ἡ Γερουσία πρὸς ἐπιτήρησιν τῆς δημοσίας τάξεως, ἀναγκασθέντα τότε ν' ἀναλάβωσι τὴν κυβέρνησιν [1]) συνεκρότησαν τὸ νέον συμβούλιον ἐκ τῶν ἐχόντων τὰ νόμιμα προσόντα ἀστῶν τε καὶ χωρικῶν, ὅπερ προέβη εἰς τὴν ἐκλογὴν τῆς ἑξαμελοῦς τοπικῆς κυβερνήσεως καὶ τῶν τριῶν γερουσιαστῶν Κεφαλληνίας, ὅπως ἀντικατασταθῶσιν εἰς τοὺς ἀντιφρονοῦντας. Ἀνεγνώρισε δὲ ἡ Γερουσία τὴν ἐκλογήν, καίπερ παρατύπως παρεμβάσης τῆς ὑψηλῆς ἀστυνομίας, ὅπως μὴ ἐπιδεινωθῇ ἡ βαθέως τεταραγμένη ἐν τῇ νήσῳ κατάστασις.

Τὰ αὐτὰ καὶ χείρονα συνέβησαν ταυτοχρόνως καὶ ἐν Ληξουρίῳ. Ἀπὸ τῶν πόλεων δὲ ἡ ἀναρχία καθ' ὅλην τὴν νῆσον διαδοθεῖσα προεκάλεσεν ἐν πλείστοις χωρίοις δηώσεις, φόνους, ἐμπρησμοὺς καὶ ἀνοσιουργήματα ὠμότερα τῶν ἐν ταῖς πόλεσι.

Τὴν ἐπιοῦσαν τῆς ἐν Κεφαλληνίᾳ ἀφίξεως αὐτῶν οἱ Αὐτοκρατορικοὶ Ἐπίτροποι, παρακολουθούμενοι ὑπὸ πλείστων ἐγκρίτων πολιτῶν ἐν μέσῳ τιμητικῆς φρουρᾶς μετέβησαν εἰς τὸ πρυ-

1) Μ. Θεοτόκη ὁ Ἰω. Καποδίστριας ἐν Κεφαλληνίᾳ σελ. 22.

τανεῖον, ἔνθα εἶχον συνέλθῃ τὰ μέλη τῆς τοπικῆς κυβερνήσεως μετὰ τῶν ἀρχῶν καὶ προυχόντων. Ἐνώπιον τῆς ὁμηγύρεως ὁ κόμης Ἰω. Καποδίστριας ἐδήλωσε τὸν σκοπὸν τῆς ἀποστολῆς πρὸς ἐγκατάστασιν τοῦ ὁμοσπονδικοῦ πολιτεύματος καὶ τῶν συνταγματικῶν ἀρχῶν· ἐπῄνεσε τὰς ἐγχωρίους ἀρχὰς ἐπὶ τῇ ἐκπληρώσει τῶν καθηκόντων αὐτῶν ἐν μέσῳ τοσούτων βιαιοτήτων καὶ ἐπεκαλέσθη τὴν σύμπραξιν τῶν πολιτῶν πάσης τάξεως προτρέψας εἰς ὁμόνοιαν καὶ συναίσθησιν τῆς μεγάλης τῶν νήσων μεταβολῆς ἐπ' ἀγαθῷ τῆς πατρίδος. Εἰς ταῦτα ἀπήντησεν ἐκ μέρους τῆς τοπικῆς κυβερνήσεως ὁ Σάββας Ἄνινος δείξας, ὁποίων εὐεργετημάτων πρόξενος θὰ καθίστατο ὁ νέος ὀργανισμός, ἐφ' οὗ, εἶπεν, ἡ κυβερνητικὴ Ἐπιτροπὴ προθύμως ἤθελεν ἐπιστήσῃ τὴν σύντονον αὐτῆς προσοχὴν καὶ μελέτην.

Ἀλλὰ κατὰ τὴν δείλην τῆς αὐτῆς ἡμέρας τὰ κόμματα ἐν Ἀργοστολίῳ συνεπλάκησαν, τῇ ὁραστηριότητι δὲ τοῦ φρουράρχου καὶ μεσολαβήσει ἰδίως τοῦ κόμητος Χωραφᾶ προελήφθη ἡ αἱματοχυσία. Ταυτοχρόνως ἐπανελθὼν ἐκ Ζακύνθου, στασιαζούσης ἐπίσης, ὁ Εὐστάθιος Μεταξᾶς, μετὰ πολλῶν χρημάτων ὡς ἐφημίζετο, προσεκάλει ἐκ τῆς κώμης Τρωϊανάτων τοὺς χωρικοὺς εἰς νέαν εἰσβολὴν εἰς τὴν πόλιν. Ὅθεν ἔσπευσαν οἱ Αὐτοκρατορικοὶ Ἐπίτροποι νὰ ζητήσωσι παρὰ τοῦ Ἡγεμόνος τὴν ἐνίσχυσιν τῆς φρουρᾶς, καὶ ὑπὸ τὴν προεδρίαν αὐτῶν συνέστησαν ἐπιτροπὴν τῆς δημοσίας ἀσφαλείας πρὸς ἀκρίβωσιν τῶν κυρίων αἰτίων τῆς ἀναρχίας καὶ τῶν μέσων πρὸς ἀποκατάστασιν τῆς δημοσίας τάξεως. Βεβαιωθέντος δ' ἐκ τῶν ἀνακρίσεων ὅτι πρωταίτιος πασῶν τῶν ταραχῶν ἦτο ὁ Εὐστ. Μεταξᾶς, ἡ τῆς δημοσίας ἀσφαλείας ἐπιτροπὴ ἀπεφάσισε νὰ προτρέψῃ αὐτὸν εἰς ἀναχώρησιν ἀπὸ τῆς νήσου. Ἀρνηθέντος ὅμως αὐτοῦ καὶ ἐμμένοντος εἰς τὴν τολμηρὰν πρόθεσιν τῆς ἀνατροπῆς τῆς κυβερνήσεως ὅπως ἀναλάβῃ τὴν ἐξουσίαν, διετάχθη ἡ ἐντὸς τεσσαράκοντα ὀκτὼ ὡρῶν ἀποχώρησις αὐτοῦ μέχρι παγιώσεως τοῦ πολιτεύματος ἐν τῇ νήσῳ, ἐπὶ ἀπειλῇ θανάτου καὶ δημεύσεως τῶν κτημάτων ἐν περιπτώ-

σει παραβιάσεως. Ἡ αὐστηρότης αὕτη ἐξηρέθισεν αὐτὸν καὶ κατέστησεν ἀπειλητικωτέρους τοὺς χωρικούς. Εἰσβαλόντων δὲ πλείστων ὑπὸ τὸν Καίσαρα Μεταξᾶν εἰς Ἀργοστόλιον, πανικὸς ἐκυρίευσε τοὺς πολίτας, καὶ πληροφορία ἀνηνέχθη τοῖς Αὐτοκρατορικοῖς Ἐπιτρόποις ὅτι οἱ θῆθεν ὑπὲρ τῆς τάξεως ὁπλισθέντες ἐν τῇ πόλει ἦσαν συνεννοημένοι μετὰ τοῦ Εὐσταθίου Μεταξᾶ πρὸς ἔφοδον.

Ἐν μέσῳ τοιούτου κινδύνου καὶ τοσαύτης ἀμφιβολίας ὁ Καποδίστριας ἀπεφάσισεν αὐθωρεὶ νὰ μεταβῇ αὐτοπροσώπως καὶ ὁμιλήσῃ μετὰ τοῦ ἀνδρὸς τοῦ ἐν ἀναστατώσει κρατοῦντος ὅλην τὴν νῆσον. Καί τοι δὲ ἀποτρεπόμενος ὑπὸ τοῦ συναδέλφου κόμητος Σιγούρου καὶ τοῦ φρουράρχου, παραλαμβάνει ἕνα μόνον ἀκόλουθον, νύκτωρ ἐξέρχεται τῆς πόλεως, καὶ διαφεύγων ἐν τῷ σκότει τὴν προσοχὴν τῶν καθ' ὁδὸν ὁπλοφόρων φθάνει τὸ μεσονύκτιον εἰς τὸ χωρίον, εἰσάγεται ἐν σκοτεινῇ καλύβει ἔνθα ἐκ τῶν ψιθυρισμῶν ἐννοεῖ ὅτι χωρικοὶ ὡπλισμένοι διενυκτέρευον· μετ' ὀλίγον φέρεται λύχνος καὶ ὁ Καποδίστριας περιμένει. Ἐμφανίζεται ἐπὶ τέλους ὁ Εὐστάθιος Μεταξᾶς καὶ ἡ συνδιάλεξις ἀκολουθεῖ μέχρι πρωΐας. Αἱ ἐντυπώσεις ἃς ἐκ τῆς συνεντεύξεως ἔλαβεν ὁ Καποδίστριας, αἱ διαβεβαιώσεις τοῦ Μεταξᾶ ὅτι ἐπανῆλθεν ὅπως ἀνακτήσῃ τὴν βιαίως ἀφαιρεθεῖσαν προεδρίαν καὶ τὴν περιουσίαν αὐτοῦ καὶ ὅτι οὐδόλως ἀνθίστατο κατὰ τῆς ἱδρύσεως τοῦ ὁμοσπονδικοῦ πολιτεύματος, καὶ ἡ σκέψις ὅτι αἱ ἀπαιτήσεις αὐτοῦ ἐθεωροῦντο δίκαιαι παρ' εὐϋπολήπτων καὶ ἰσχυόντων ἐν Ἀργοστολίῳ πολιτῶν, ἡ δὲ καταδίωξις ηὔξανε μᾶλλον τὸ γόητρον καὶ τὴν ὑπεροχὴν αὐτοῦ ἔπεισαν τοὺς Αὐτοκρατορικοὺς Ἐπιτρόπους νὰ ἐπιχειρήσωσιν ἀπόπειραν πρὸς συνδιαλλαγὴν τῶν κομμάτων, ἐφ' ᾧ καὶ συνεκάλεσαν εἰς σύσκεψιν τοὺς ἐγκριτοτέρους τῶν πολιτῶν. Ἐν ᾧ δὲ συνεζητοῦντο τὰ πρὸς συμβιβασμόν, ἤρχισε τὸ πῦρ ἐκ τῶν πλησίον χωρίων καὶ ἐν τῇ πόλει. Ἀλλ' ἀμέσως κήρυκες ἐστάλησαν εἰς τὰς ὁδοὺς περὶ τῆς συντελεσθείσης διαλλαγῆς, καὶ ἔφιππος μετὰ σημαίας εἰρήνης ὁ λοχαγὸς

Θεοτόκης ἐκδραμὼν εἰς τὴν ἐξοχήν, μόλις κατώρθωσε νὰ καταπαύσῃ τοὺς πυροβολισμούς. Ἐν δὲ τῷ συμβουλίῳ συνεφωνήθη ἅπαντες μὲν νὰ συνεργασθῶσι πρὸς ἵδρυσιν ἐν τῇ νήσῳ τοῦ ὁμοσπονδικοῦ πολιτεύματος, κηρυχθῇ δὲ ἐχθρὸς τῆς πατρίδος ὁ ὁπωσδήποτε ἀντιπράττων· νὰ ὑποχρεωθῇ ὁ Εὐστάθιος Μεταξᾶς ἐντὸς δύο ἡμερῶν ν' ἀποχωρήσῃ τῆς νήσου συνοδευόμενος ὑπὸ τριῶν ἐκ τῶν συνελθόντων εἰς τὸν συμβιβασμόν, μετὰ δὲ τὴν ἀναχώρησίν του οἱ χωρικοὶ ν' ἀπέλθωσιν εἰς τὰ ἴδια καὶ οἱ πολῖται νὰ καταθέσωσι τὰ ὅπλα, αὐστηρῶς δὲ ν' ἀπαγορευθῇ ἡ ὁπλοφορία, καὶ ἀκολουθήσωσι λειτουργοῦντα τὰ δικαστήρια μέχρις ὁριστικῆς ἐγκαταστάσεως τοῦ πολιτεύματος.

Ἀπομακρυνθέντος τῆς νήσου τοῦ Εὐσταθίου Μεταξᾶ προσεκλήθησαν οἱ ἱερεῖς, καὶ οἱ προεστῶτες τῶν πέριξ χωρίων οἵτινες ὁμόσαντες ἐνώπιον τῶν Αὐτοκρατορικῶν Ἐπιτρόπων πίστιν εἰς τὸ πολίτευμα, μετὰ τιμητικῶν πυροβολισμῶν ὕψωσαν τὴν σημαίαν τῆς Ἑπτανήσου. Ἀλλὰ παραιτηθείσης τῆς τοπικῆς κυβερνήσεως ἐδέησεν οἱ Αὐτοκρατορικοὶ Ἐπίτροποι ν' ἀναλάβωσι τὴν ἀρχὴν μετὰ τῶν μελῶν τῆς ἐπὶ τῆς δημοσίας ἀσφαλείας ἐπιτροπῆς ἥτις ἐνδώσασα εἰς τὴν αἴτησιν διαφόρων πολιτῶν ἀνεκάλεσε τὴν ἤδη ἐκδοθεῖσαν κατὰ τοῦ Εὐσταθίου Μεταξᾶ ἀπόφασιν.

Καὶ οἱ μὲν πολῖται, διαταχθέντος τοῦ ἀφοπλισμοῦ, εὐθὺς παρέδωκαν τὰ ὅπλα, οὐχὶ δὲ καὶ οἱ χωρικοί. Ἔτι δ' ἐπισφαλὴς ἐφαίνετο ἡ τάξις εἰς Λιβαθὼ καὶ Ληξούριον, ἐξ οὗ φανερὸν καθίστατο ὅτι αἱ διχόνοιαι τῶν δύο πόλεων δὲν εἶχον κατασταλῇ. Ὅθεν οἱ Αὐτοκρατορικοὶ Ἐπίτροποι ἠτήσαντο νέαν παρὰ τοῦ Ἡγεμόνος ἐπικουρίαν, καὶ προεκήρυξαν ὅτι οἱ ἱδρύσαντες τὴν Ἑπτανήσιον Πολιτείαν κραταιοὶ μονάρχαι συνεφώνησαν ὅπως αὕτη φρουρῆται ὑπὸ στρατοῦ Ῥωσσικοῦ τεθέντος εἰς τὴν διάθεσιν τῆς ὁμοσπονδικῆς Γερουσίας, καὶ ὅτι πᾶς ἀντιπράττων θὰ κατεδιώκετο ἐπὶ ἐγκλήματι καθοσιώσεως. Αἰτήσει δὲ τοῦ Ἡγεμόνος προσορμισθέντος ἐν Ἀργοστολίῳ πολεμικοῦ πλοίου ἐκ τῆς ἐν τῷ Ἰονίῳ πελάγει Ῥωσσικῆς μοίρας, οἱ Αὐτοκρατορικοὶ Ἐπίτροποι μεταβάντες

εἰς Ληξούριον ἐδήλωσαν ὅτι τὰ ὑπὸ τῆς Γερουσίας παραχωρηθέντα οὐδαμῶς ἔμελλον ν' ἀφαιρεθῶσιν, ὅτι πᾶσα πρὸς τὸ 'Αργοστόλιον διαφορὰ ἠδύνατο νὰ λυθῇ εἰρηνικῶς διὰ διαιτητῶν ἑκατέρωθεν· ἂν δὲ ἡ σύνεσις τῶν πολιτῶν δὲν ἤθελεν ὑπερισχύσῃ πρὸς συμφιλίωσιν καὶ ἀποκατάστασιν τοῦ πολιτεύματος, ἡ εἰς τὴν διάθεσιν τῆς Γερουσίας Ῥωσσικὴ δύναμις ἤθελε διαλύσῃ πᾶσαν διαφοράν. 'Αλλ' ἐπανελθόντες εἰς 'Αργοστόλιον καὶ πληροφορηθέντες ὅτι οἱ ἐκ τῶν πέριξ χωρίων ἐκ τῶν Φωκάτων καὶ τῶν περιοχῶν τῆς Σκάλας καὶ Εἰκοσιμίας χωρικοί, ὑπὸ τὸν κόμητα 'Ανδρέαν καὶ Καίσαρα Μεταξᾶν καὶ ἄλλους ἀρχιστασιαστὰς ἑνωθέντες ἐπήρχοντο κατὰ τῆς πόλεως, ἐκάλεσαν εἰς συμβούλιον μετὰ τῆς ἐπὶ τῆς δημοσίας ἀσφαλείας ἐπιτροπῆς τοὺς ἀρχηγοὺς τοῦ στρατοῦ. Καὶ ὁ ἕτερος μὲν τῶν Αὐτοκρατορικῶν 'Επιτρόπων κόμης Σιγοῦρος ἐφρόνει ὅτι πρὸς διακώλυσιν τῆς προσεγγίσεως τῶν στασιαστῶν μὴ ἀγνοούντων τὴν ἀνδρίαν καὶ ἀφοσίωσιν τῆς φρουρᾶς ἤρκει ἡ ἀποστολὴ στρατιωτικοῦ ἀποσπάσματος ὑπὸ ἕνα ταγματάρχην, ἀλλ' ὁ κόμης Καποδίστριας παρετήρησεν ὅτι οἱ Μεταξαῖοι εἶχον κρυφίους ὑποστηρικτὰς ἐν τῇ πόλει, ἀμφίβολος δὲ ἦτο ἡ πίστις τῶν εἰς φρούρησιν τῶν περὶ τὴν πόλιν ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως ὁπλισθέντων χωρικῶν, ὅτι πλουσίας λείας ἐγλίχοντο οἱ χωρικοὶ εἰσβάλλοντες εἰς τὴν πόλιν, μεγάλη δὲ ἡ θρασύτης τῶν στασιαστῶν· ὅτι ἐν περιπτώσει ἐφόδου αὐτῶν ὁ στρατὸς θὰ περιωρίζετο ὀχυρούμενος ἐν τῷ λοιμοκαθαρτηρίῳ, καὶ τῶν στασιαστῶν ἐστρατοπεδευμένων ἐν ἀποστάσει μόλις πέντε μιλίων πολλοὶ ἄλλοι θὰ ἐνεθαρρύνοντο νὰ ἑνωθῶσι μετ' αὐτῶν, καὶ αὐτὸ τὸ διαμέρισμα τῆς Λιβαθοῦς, τὸ ἐξαιρέσει μόνον τοῦ χωρίου Φωκάτων διαμεῖναν πιστόν, θὰ ἐξηναγκάζετο νὰ προσέλθῃ εἰς τοὺς στασιαστὰς ὅπως μὴ λεηλατηθῇ. Αἱ ὀρθαὶ αὗται σκέψεις τοῦ κόμητος Καποδιστρίου ἐκράτησαν ἐν τῷ συμβουλίῳ, καὶ ἀπεφασίσθη ἡ ἄμεσος ἀποστολὴ κατὰ τῶν στασιαστῶν τοῦ τακτικοῦ στρατοῦ ὑπὸ τὸν ἀξιωματικὸν Ν. Πιέρην ὅστις μετὰ στρατοῦ ἐξελθὼν τῇ 3 Ἰουνίου ἠνώθη μετὰ τοῦ προπορευθέντος ταγματάρχου 'Αναστ. Φωκᾶ καὶ καταλαβὼν

τὰ πρὸς τὰ Φωκάτα ὑψώματα κατεπυροβόλησε τοὺς στασιαστὰς πρώτους ἀρχίσαντας πῦρ, ἐξ ἐφόδου δὲ καταλαβὼν τὰς οἰκίας ἐν αἷς εἶχον ὀχυρωθῇ διεσκόρπισεν αὐτοὺς μετὰ πολλῆς βλάβης, καταδιωχθέντας καὶ ὑπὸ τῶν εἰς τὰ πέριξ τῆς πόλεως ταχθέντων ἐγχωρίων φρουρῶν. Παραδοθεὶς δὲ ὁ Ἀνδρέας Μεταξᾶς ἐπεβιβάσθη εἰς δημόσιον πλοῖον ὅπως μετενεχθῇ εἰς Κέρκυραν ἀλλὰ δραπετεύσας προσέφυγεν εἰς Ζάκυνθον· διό, ἀπαιτήσει τοῦ Καποδιστρίου, δέσμιοι εἰς Κέρκυραν ἐστάλησαν ὅ τε πλοίαρχος καὶ ὁ λοχαγὸς καίτοι πρὸς πατρὸς ἐξάδελφος αὐτοῦ, εἰς οὓς εἶχε διαπιστευθῇ ἡ φύλαξις τοῦ Μεταξᾶ, ὅπως τιμωρηθῶσι.

Πολλὰ ἐν τούτοις ἀνὰ τὰ χωρία Ληξουρίου κακουργήματα ἠκολούθουν διαπραττόμενα, καὶ δύο ἀδελφῶν συλληφθέντων ὡς ὑπαιτίων φόνων καὶ ληστειῶν ὅπως δικασθῶσιν ὑπὸ τοῦ ἐκτάκτου δικαστηρίου, τοῦ δ' ἐγχωρίου δικαστηρίου ἀξιοῦντος ἵνα ὑπ' αὐτοῦ δικασθῶσιν, οἱ συγχωρικοὶ αὐτῶν μετὰ πολλῶν ἑνωθέντες ἀπῄτουν τὴν ἀπόλυσιν τῶν δραστῶν, ἀπειλοῦντες νὰ ἐμπρήσωσι τὸ Ληξούριον. Ὁ Καποδίστριας, συγκληθείσης τῆς ἐπὶ τῆς δημοσίας ἀσφαλείας Ἐπιτροπῆς, προέτεινε ἀμέσως μὲν ν' ἀποσταλῇ εἰς Ληξούριον τὸ Ῥωσσικὸν πολεμικὸν πλοῖον, προβῇ δὲ ἀμέσως ἡ δίκη. Καὶ ἀποδειχθείσης τῆς ἐνοχῆς οἱ κατηγορούμενοι κατεδικάσθησαν εἰς τὸν διὰ τουφεκισμοῦ θάνατον ἀνατεθείσης τῆς ἐκτελέσεως εἰς τὸν φρούραρχον. Οὗτος φθάσας μεθ' ἱκανῆς δυνάμεως εἰς Ληξούριον ἐν ᾧ οἱ χωρικοὶ εἶχον ἤδη καταλάβῃ τὰς εἰσόδους τῆς πόλεως καὶ εἶχον ἀρχίσῃ νὰ πυρπολῶσι καὶ διαρπάζωσι τὰς οἰκίας, ἠναγκάσθη διὰ τῶν ὅπλων νὰ ἐκδιώξῃ αὐτοὺς καὶ σβέσῃ τὰς πυρκαϊάς· ἐνώπιον δὲ τῶν στασιαστῶν ἐξετελέσθη τῶν δύο κακούργων ἡ καταδίκη.

Ἀποκαταστάσης καὶ ἐν Ληξουρίῳ τῆς τάξεως συνῆλθον οἱ κατὰ τοὺς ὅρους τοῦ συντάγματος ἐκλογεῖς πάντων τῶν διαμερισμάτων τῆς Κεφαλληνίας, καὶ ἐξέλεξαν τὰ μέλη τῆς τοπικῆς τῆς νήσου κυβερνήσεως, τοὺς τρεῖς γερουσιαστὰς τοὺς ὁποίους ἡ νῆσος ἐδικαιοῦτο νὰ ἔχῃ ἐν τῇ ὁμοσπόνδῳ κυβερνήσει καὶ τὰς

λοιπὰς ἐγχωρίους ἀρχάς. Οἱ δὲ Αὐτοκρατορικοὶ Ἐπίτροποι ἐκήρυξαν ἰδρυθὲν ἐν Κεφαλληνίᾳ τὸ πολίτευμα καὶ τὴν νόμιμον τῶν ἀρχῶν ἐγκατάστασιν.

Ἀλλ' οἱ ἐκ τοῦ διαμερίσματος Ληξουρίου ἐπιμένοντες εἰς τὰς περὶ ἰδιαιτέρας κυβερνήσεως καὶ χωριστῶν ἀρχῶν καὶ ταμείου ἀπαιτήσεις, ἃς οἱ Αὐτοκρατορικοὶ Ἐπίτροποι ἔκριναν ἀπαραδέκτους ὡς ἀντικειμένας εἰς τὸ Ἑπτανήσιον πολίτευμα, διὰ πρεσβείας ἀνηνέχθησαν εἰς τὴν Γερουσίαν· καὶ οἱ ἐκ τῶν ἄλλων διαμερισμάτων ταραξίαι συγκεντρωθέντες ἐν Ληξουρίῳ διετήρουν τὴν πόλιν ἐν μεγάλῃ ταραχῇ, ἐν ᾧ οἱ καταφυγόντες εἰς Ζάκυνθον δὲν διέλειπον ἐκεῖθεν ῥαδιουργοῦντες καὶ ἐξερεθίζοντες τοὺς Ληξουραίους μὴ ἀρεσκομένους εἰς τὰς ἐκλογὰς τὰς γενομένας ἐν Ἀργοστολίῳ. Τῇ δὲ 4 Αὐγούστου πλῆθος χωρικῶν ἐξ Ἀνωγῆς καὶ Κατωγῆς διὰ διαφόρων ἀτραπῶν προσῆλθον ὅπως εἰσβάλωσιν εἰς τὴν πόλιν. Ἀντεπεξῆλθεν ἡ ὀλίγη φρουρὰ κατ' αὐτῶν, καὶ πυροβολοῦσα ἀπεμάκρυνεν αὐτούς. Ἔπαυσε δὲ τὸ πῦρ ζητησάντων τῶν χωρικῶν νὰ συνθηκολογήσωσι, ἀλλὰ τότε οὗτοι ἐξ ἀντιθέτων ἐπιπεσόντες ἔθεσαν τοὺς στρατιώτας ἐν μέσῳ δύο πυρῶν καὶ ἠνάγκασαν αὐτοὺς νὰ καταφύγωσιν εἰς τὸν ναὸν τοῦ Παντοκράτορος, ὥστε ἔπεσαν μὲν εἴκοσιν, ἐξ ὧν ἕνδεκα ἐφονεύθησαν μετὰ τοῦ ἐγχωρίου λοχαγοῦ Ἀγγέλου Ι. Ἰακωβάτου οὗ οἱ στασιασταὶ ἀπέκοψαν τὴν κεφαλὴν καὶ τὰς χεῖρας· οἱ δὲ χωρικοὶ κύριοι γενόμενοι τοῦ πεδίου ἐπεδόθησαν εἰς λεηλασίας καὶ ἁρπαγάς, καὶ ἐνέπρησαν τὰς οἰκίας τῶν κυβερνητικῶν καὶ τὸν στρατῶνα ὅπου νοσηλευόμενοι τινὲς τραυματίαι ἀπετεφρώθησαν. Ἐν μέσῳ τοσούτων φρικαλεοτήτων οἱ στασιασταὶ ἀνεκήρυξαν ἀρχηγοὺς τρεῖς πολίτας οἵτινες ἀπαγορεύσαντες ἐπὶ ἀπειλῇ θανάτου τὴν μετὰ τοῦ Ἀργοστολίου συγκοινωνίαν κατήργησαν πᾶσαν δημοσίαν φορολογίαν [1]).

[1]) Μ. Θεοτόκη Ὁ Ἰω. Καποδίστριας ἐν Κεφαλληνίᾳ καὶ αἱ στάσεις αὐτῆς. Ἐν Κερκύρᾳ 1889. Κ. Λομβάρδου Ἀπομνημονεύματα πρὸς καταρτισμὸν τῆς περὶ ἀπελευθερώσεως

Οὕτω στερουμένης τῆς φρουρᾶς τῶν πρὸς συντήρησιν ἀναγκαίων, ὁ συνταγματάρχης Ν. Πιέρης μὴ δυνηθεὶς νὰ λάβῃ τὴν παρὰ τῆς τοπικῆς κυβερνήσεως αἰτηθεῖσαν ἐπικουρίαν, κατώρθωσε διὰ στρατηγήματος νὰ τύχῃ παρὰ τῶν πλουσίων τοῦ Ἀργοστολίου, φοβηθέντων τὴν ἀναχώρησιν τοῦ στρατοῦ, ἀδρῶν εἰσφορῶν.

Οἱ ἐν Ληξουρίῳ ἀριστοκρατικοὶ ζηλοῦντες τὴν ὑπεροχὴν τῶν ἐν Ἀργοστολίῳ ἐφαντάσθησαν ὅτι ἦτο δυνατὸν νὰ σχηματίσωσιν ἐν Κεφαλληνίᾳ ἕτερον ὁμόσπονδον κράτος, καὶ ἐπὶ τούτῳ δελεάζοντες τοὺς χωρικοὺς οὓς ἐξέτρεψαν ἐπανειλημμένως εἰς φοβερὰ ἀνοσιουργήματα, ἀνέλαβον βαρυτάτας εὐθύνας· ἐπὶ τέλους δ' ὑπέκυψαν εἰς τὴν ἐν Ἀργοστολίῳ τῆς ὅλης νήσου κυβέρνησιν τὴν ἱδρυθεῖσαν διὰ τῆς συνέσεως, τῆς πειθοῦς καὶ τῆς ἀμεροληψίας τοῦ κόμητος Καποδιστρίου μᾶλλον ἢ διὰ τῆς ἐκ τῆς στρατιωτικῆς δυνάμεως ὑποστηρίξεως.

Τοὺς ἐν Ἰθάκῃ πολίτας ἠδυνήθη ν' ἀποτρέψῃ τῆς στάσεως ὁ κόμης Καποδίστριας ἐγκαίρως ἐκ Κεφαλληνίας εἰς Ἰθάκην μεταβὰς καὶ ἐπιστήσας τὴν προσοχὴν τῶν πιστῶν διαμεινάντων εἰς τὸ πολίτευμα κατοίκων τῶν χωρίων τῆς νήσου ἐπὶ τὰ διαβήματα τῶν πολιτῶν [1]).

Εὐτυχῶς, ἐπὶ ταῖς παραστάσεσι τοῦ Ἡγεμόνος τῆς Πολιτείας, ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει πρεσβευτὴς τῆς Ἀγγλίας κατὰ τὰς τοῦ Βρετανικοῦ ὑπουργείου ὁδηγίας, ἔσπευσεν ἐν σφοδρᾷ ἀγανακτήσει νὰ ἀποκηρύξῃ τὸ ἐν Ζακύνθῳ ἀπονενοημένον κίνημα ὡς ὕβριν κατὰ τῆς Βρετανικῆς σημαίας, καὶ χαρακτηρίσας ἁπλοῦν τυχοδιώκτην τὸν τολμήσαντα ἐπ' ὀνόματι τῆς Ἀγγλίας ν' ἀναλάβῃ παράνομον ἐξουσίαν, διεβεβαίου τὴν Γερουσίαν περὶ τῆς ἀμεταπτώτου ἐκ μέρους τῆς Μ. Βρετανίας φιλίας καὶ ὑπερασπίσεως τοῦ νέου κράτους ὅπερ ὁ Βασιλεὺς αὐτῆς εἶχεν ἐπισήμως

τῆς Ἑπτανήσου ἱστορίας. Ἐν Ζακύνθῳ 1871 σελ. 105,109,131. Φ. Ἀλβάνα Ἰω. Καποδιστρίου Βιογραφικὸν ἐγκώμιον (ἐν Ἀττικῷ Ἡμερολ. 1888 σελ. 279.)

[1]) Μ. Θεοτόκη Ὁ Ἰω. Καποδίστριας ἐν Κεφαλληνίᾳ κτλ. σελ. 109.

ἀναγνωρίσῃ, καὶ ὅπερ ἐδικαιοῦτο πληρέστατα νὰ τιμωρήσῃ οἱανδήποτε κατὰ τῆς ἀκεραιότητος αὐτοῦ προσβολήν. Ἐπομένως ὁ ἐν Κερκύρᾳ Ἄγγλος πρόξενος διετάχθη μετ' ἀποσπάσματος Ἀγγλων στρατιωτῶν καὶ ὑπὸ Τουρκικοῦ στολίσκου συνοδευόμενος νὰ μεταβῇ εἰς Ζάκυνθον καὶ ἐν ἐπισήμῳ παρατάξει καταβιβάσας τὴν Ἀγγλικὴν σημαίαν ἀπὸ τοῦ φρουρίου ἀνυψώσῃ τὴν Ἑπτανήσιον. Ἐπὶ τοῖς γενομένοις ἡ Γερουσία ἐκήρυξεν ἀμνηστίαν, οὕτω δὲ ἔληξεν ἡ ἐν Ζακύνθῳ στάσις [1]).

Ἀποκατασταθείσης τῆς δημοσίας τάξεως ἐν πάσαις ταῖς νήσοις, καὶ ἐκλεγείσης τῆς συντακτικῆς συνελεύσεως κατηρτίσθη τὸ Ἑπτανήσιον σύνταγμα τοῦ 1803 [2]). Δι' αὐτοῦ τὰ πολιτικὰ δικαιώματα ἀπὸ τῆς ἐκ γένους προνομιούχου ἀριστοκρατίας μετεβιβάσθησαν εἰς τοὺς ἐξ ἀγωγῆς καὶ περιουσίας πάσης τάξεως ἀρίστους. Ἐπικρατοῦσα ἀνεγνωρίσθη, μετὰ πέντε αἰώνων ταπείνωσιν, ἡ τῆς Ὀρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας θρησκεία. Ἐπὶ τέλους ὡρίσθη ὅτι μετὰ ἓξ ἔτη οὐδεὶς ἠδύνατο νὰ διορισθῇ εἰς δημοσίαν θέσιν ἀγνοῶν τὴν νεοελληνικὴν γλῶσσαν [3]). Μετὰ δὲ τὸν καταρτισμὸν προσωρινῆς Γερουσίας ὑπὸ τοῦ Ἡγεμόνος ἐπιτετραμμένου τὰς ἐξωτερικὰς ὑποθέσεις, αὕτη διώρισε γραμματέα τῆς ἐπικρατείας τὸν Ἰωάννην Καποδίστριαν [4]). Οὗτος ὤφειλε νὰ τηρῇ τὴν ἀλληλογραφίαν μετὰ τῶν ἐπιτετραμμένων τῶν Ἰονίων Νήσων ἐν τῷ ἐξωτερικῷ· μόνον δὲ προϊστάμενον εἶχε τὸν Ἡγεμόνα [5]).

Πρὸς ἐφαρμογὴν τῶν διατάξεων τοῦ Συντάγματος ὁ Καποδίστριας συνέταξε τοὺς ἀναγκαίους κανονισμούς· πρὸς δὲ τὸν περὶ ἐμπορικῆς ναυτιλίας νόμον, καὶ τὸν περὶ δικαιωμάτων καὶ καθηκόντων τῶν προξένων τῆς Πολιτείας κανονισμόν.

Ἐκ τῆς τόσων αἰώνων ξενοκρατίας ἐν Ἑπτανήσῳ ἡ ἐθνικὴ

[1]) Lunzi della repubblica Settinsulare. Bologna 1863 p. 65.
[2]) Le tre costituzioni. Corfù 1849. (ὑπὸ Ν. Β. Μάνεση).
[3]) Ἄρθρον 201.
[4]) 20 Μαρτίου 1803.
[5]) Μ. Θεοτόκη Ὁ Ι. Καποδίστριας ἐν Κεφαλληνίᾳ σελ. 180, 202.

γλῶσσα ἐν ταῖς πόλεσιν ἰδίως ἐξέλιπε, οὐδ' ὑπῆρχον δημόσια σχολεῖα. Διὸ οἱ εὐποροῦντες μετέβαινον πρὸς ἐκπαίδευσιν εἰς τὰς σχολὰς καὶ τὰ πανεπιστήμια τῆς Ἰταλίας. Κυριώτατον ἑπομένως ἐξ ἀρχῆς μέλημα τῆς νέας Πολιτείας ὑπῆρξεν ἡ δημοσία ἐκπαίδευσις. Καὶ τὸν περὶ αὐτῆς ὀργανισμὸν κατήρτισεν ὁ Καποδίστριας εἰς ὃν ἀνετέθη ἡ γενικὴ ἐποπτεία τῶν ἐν πάσαις ταῖς νήσοις συστηθέντων σχολείων.

Τότε ἱδρύθη ἡ πρώτη ἐν Κερκύρᾳ δημοσία σχολὴ ἧς ἔφορος διωρίσθη ὁ Καποδίστριας καὶ περὶ ἧς ἐν ἰδίᾳ διατριβῇ διελάβομεν [1]). Περὶ τῶν προσπαθειῶν πρὸς διάδοσιν τῶν γραμμάτων κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην δύναταί τις νὰ λάβῃ γνῶσιν ἐκ τοῦ δημοσιευθέντος προγράμματος ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «Ὁ ἐπιστάτης τῆς δημοσίας διδασκαλίας εἰς τοὺς τροφίμους τῆς Τένεδος» ἐν ᾧ προηγεῖται παρακέλευσις πρὸς τοὺς διακοσίους περίπου μαθητὰς ὧν ἔπονται τὰ ὀνόματα· ἀκολουθεῖ δὲ ἡ Διόρισις ἐν ᾗ ἐξηγοῦνται τὰ περὶ σχολείου. Χάριν δὲ τῆς θρησκευτικῆς διδασκαλίας τῶν νέων ὁ Καποδίστριας ἀνέθηκεν εἰς τὸν ἐκ Κεφαλληνίας Γερμανὸν Καροῦσον τὴν μετάφρασιν ὀρθοδόξου Κατηχήσεως ἣν καὶ τύποις ἐδημοσίευσε [2]). Τῇ 18 Νοεμβρίου 1806 ἐδημοσιεύθη ἡ βράβευσις τῶν μαθητῶν ὡς ἔκρινε τῶν ἐξεταστῶν ἡ ἀρχὴ ἧς μέλος ἀπετέλει καὶ ὁ τὸ πρῶτον τότε ἀναφερόμενος Ἀνδρέας Μουστοξύδης· τὸ δ' ἔγγραφον ὑπογράφεται ὑπὸ τοῦ ἐφόρου κόμητος Καποδιστρίου καὶ τοῦ πρυτάνεως, ὅστις, μετὰ δύο παρέδρων, ἀπετέλει, κατὰ τὸ Σύνταγμα τὴν τοπικὴν κυβέρνησιν τῆς νήσου. Τοιοῦτος δὲ ἦτο ὁ κόμης Διονύσιος Ῥώμας. Τῇ δὲ 28 Δεκεμβρίου 1806 ἀναγγέλλεται ὑπὸ τῶν αὐτῶν ἀρχῶν ἡ ἔναρξις τοῦ νέου σχολικοῦ ἔτους καὶ ἡ ἐν τῇ σχολῇ προσθήκη νέου τμήματος διδασκαλίας [3]).

[1]) Ἡ πρώτη ἐν Κερκύρᾳ δημοσία σχολὴ (1805-1824) ὑπὸ Α. Μ. Ἱδρωμένου ἐν Παρνασσῷ Μαΐου 1890.

[2]) Κατήχησις γενική. Ἐν τῇ τοῦ Γένους Τυπογραφίᾳ ἐν Κερκύρᾳ 1805 σελ. 318. Ἐν τῷ βιβλίῳ προτάσσονται ἐπιστολὴ τοῦ μεταφραστοῦ πρὸς τὸν κόμητα Καποδίστριαν, ἀπάντησις τούτου καὶ εὐχαριστήριος τῆς Γερουσίας.

[3]) Ἐν τῷ ἀρχειοφυλακείῳ Κερκύρας δωμάτιον ἀρ. 155 δεσμὶς 1 τῶν ἐτῶν 1806 καὶ 1807.

Τὸ Σύνταγμα τοῦ 1803 εἶχεν ἐπιτρέψῃ τὴν μετὰ διετίαν ἀναθεώρησιν ἐν ἀνάγκῃ τῶν μὴ θεωρουμένων θεμελιωδῶν αὐτοῦ διατάξεων. Ἀλλ' οἱ ἐπὶ τῇ ἀπωλείᾳ τῶν πάλαι προνομίων δυσφοροῦντες ἀριστοκρατικοὶ ὑποκινηθέντες ὑπὸ τοῦ παρὰ τῇ Πολιτείᾳ Ῥώσσου πληρεξουσίου κόμητος Γ. Μοτσενίγου ἐκαιροφυλάκτουν ὅπως ἐπενέγκωσιν οἵαν αὐτοὶ ἐπόθουν μεταρρύθμισιν. Τοιούτου προταθέντος σχεδίου, ὁ Καποδίστριας ὡς γραμματεὺς τῆς ἐπικρατείας οὐσιώδεις ἐπήνεγκε τροπολογίας, ἐν μέρει μόνον γενομένας δεκτάς· ῥιζικῶς δὲ ἀντιφρονῶν αὐτὸς καὶ προβλέπων τὰς ἀπαισίους συνεπείας τῶν ἐπιδιωκομένων μεταρρυθμίσεων ἀπεποιήθη τὴν μετὰ διετίαν νέαν αὐτοῦ ἐκλογήν. Ἀλλὰ καὶ ἀποχωρήσας δὲν ἠδυνήθη ν' ἀρνηθῇ τὴν ἔκτακτον ἀποστολὴν εἰς ἣν, μετ' οὐ πολύ, ἐν κρισιμωτάτῃ στιγμῇ ἐκαλεῖτο.

Τῆς Ῥωσσοτουρκικῆς συμμαχίας δὲν ἐβράδυνε νὰ ἐπέλθῃ ἡ διάλυσις, καὶ ἡ κήρυξις πολέμου κατὰ τῆς Ῥωσσίας ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου. Ἐπίκαιρον τότε ἐνόμισε τὴν στιγμὴν ὁ δολιόφρων σατράπης τῆς Ἠπείρου Ἀλῆ πασᾶς, ἀφ' οὗ εἶχε καταστρέψῃ τὸ Σούλιον καὶ ἐκπορθήσῃ τὴν Πρέβεζαν, νὰ καταλάβῃ καὶ τὴν Λευκάδα, ἔνθα εὗρον καταφύγιον οἱ ἀπὸ τοῦ Σουλίου διασωθέντες ὁπλαρχηγοί. Θεωρῶν δ' εὐάλωτον τὴν νῆσον, ἕνεκα τῆς ἀδυναμίας τῆς Ἑπτανησίου κυβερνήσεως, ἤδη ἐπήρχετο κατ' αὐτῆς, μηνὶ Μαΐῳ τοῦ 1807, μετὰ πολλῆς στρατιᾶς τὸ πλεῖστον ἐκ Τουρκαλβανῶν, βοηθούμενος καὶ ὑπό τινων Γάλλων. Φοβερὰ ἔμενεν ἡ ἀνάμνησις τῶν σφαγῶν ὅσας ὁ αἱμοβόρος πασᾶς εἶχε διαπράξῃ κατὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Πρεβέζης. Καὶ κατεπτοημένοι οἱ κάτοικοι τῆς Λευκάδος, ἄλλοι μὲν μετενάστευον πανοικεί, ἄλλοι δὲ κατέφευγον εἰς τὸ φρούριον τῆς νήσου τῆς δι' ἀβαθοῦς πορθμοῦ ἀπὸ τῆς ἀπέναντι Ἀκαρνανίας χωριζομένης. Ὁ ἐχθρικὸς στρατὸς ἀνελθὼν εἰς τὰ ἐπὶ τῆς στερεᾶς ὑψώματα ἤδη κατεπυροβόλει τὸ φρούριον. Ἀνεπαρκοῦς δὲ πρὸς ἄμυναν οὔσης τῆς ἐν Λευκάδι φρουρᾶς, ἔσπευσεν ἡ κυβέρνησις νὰ ἐνισχύσῃ αὐτὴν διὰ τῶν στρατολογηθέντων ἐκ Σουλίου προσφύγων καὶ τῶν Αἰτωλοακαρνάνων

τῶν παρακολουθησάντων εἰς Λευκάδα τὸν Ἄρτης μητροπολίτην Ἰγνάτιον. Τὴν δὲ ἀρχηγίαν ἀνέθετο ἡ Γερουσία εἰς τὸν Καποδίστριαν. Ἄνευ ἀναβολῆς διαπεραιωθεὶς οὗτος εἰς Λευκάδα καὶ μετὰ τοῦ παρ' αὐτῷ Γάλλου μηχανικοῦ Michaud [1]) ἐξετάσας ἐπισταμένως τὴν χώραν, ἔκρινεν ἀναγκαίαν τὴν ἀπομόνωσιν τῆς νήσου δι' ἀνασκαφῆς τάφρου μακρᾶς καὶ βαθείας, καὶ τὴν ἀνέγερσιν προμαχώνων. Ἐπὶ τούτῳ προσεκλήθη καὶ συνέδραμεν ὁ λαός· πρῶτος δὲ δοὺς τὸ παράδειγμα ἐπελάβετο τῆς σκαπάνης πρὸς ἀνόρυξιν ὁ Καποδίστριας ἐκτεθειμένος εἰς τὰς σφαίρας τῶν πολεμίων καὶ διαμένων ἀτρόμητος ἐν μέσῳ τῶν ἱερέων καὶ τῶν προκρίτων, ὅπως ἀναθαρρύνῃ τοὺς ἐν ἀρχῇ ἀποδειλιάσαντας ἀλλὰ πυρετωδῶς ἔπειτα ἐργασθέντας πολίτας. Οὕτω ἐν βραχυτάτῳ χρόνῳ ἡ ἄμυνα κατὰ τῆς βαρβάρου ἐπιδρομῆς κατηρτίσθη, καὶ γενναία ἀπὸ τῶν ἀνεγερθέντων προμαχώνων καὶ τῶν ἐπάλξεων τοῦ φρουρίου ἀντετάχθη ἡ ὑπεράσπισις. Ἔγκαιρος δὲ προσῆλθεν ἐπικουρία τῶν ἐξ Ἀκαρνανίας ἁρματωλῶν λάθρως ἐπιπεσόντων κατὰ τῆς Τουρκικῆς στρατιᾶς καὶ σημαντικὴν ἐπενεγκόντων φθορὰν εἰς τὰ Τουρκικὰ στίφη. Φοβηθεὶς ὁ Ἀλῆ πασᾶς εὐρυτέραν ἐξέγερσιν τῶν ἀρειμανίων καὶ ἀμειλίκτων αὐτῷ πολεμίων ἁρματωλῶν διέταξεν ὑποχώρησιν, καὶ ἀπέστη τοῦ ἐπιχειρήματος, ἡ δὲ Λευκὰς διεσώθη τῇ Ἑπτανήσῳ Πολιτείᾳ.

Ἱστορῶν τὰ σημαντικὰ ταῦτα γεγονότα ὁ ἐθνικὸς ποιητὴς Ἀριστοτέλης Βαλαωρίτης λέγει «οἱ διασημότεροι ὁπλαρχηγοὶ νοήσαντες ἅμα τῇ φωνῇ τοῦ Καποδιστρίου ὅτι προέκειτο περὶ σωτηρίας οὐχὶ μικρᾶς τινος γωνίας τῆς Ἑλληνικῆς γῆς, ἀλλὰ περὶ τοῦ ὅλου, συνέρρευσαν πάντοθεν εἰς τὴν νῆσον προσφέροντες τὸ τιμαλφὲς αὐτῶν αἷμα ὑπὲρ τῆς κοινῆς πατρίδος. Οἱ πολῖται ὁπλίζονται, καὶ πένητες καὶ πλούσιοι νυκτὸς καὶ ἡμέρας ἐργάζονται κατασκευάζοντες χαρακώματα καὶ ἐπάλξεις. Ἔν τινι συμποσίῳ εἰς ὃ ὁ κόμης Καποδίστριας προσεκάλεσεν ἅπαντας τοὺς ὁπλαρ-

[1]) Γ. Ε. Μαυρογιάννη Ἱστορία τῶν Ἰονίων Νήσων (1797—1815). Ἐν Ἀθήναις 1889 Τόμ. 2 σελ. 161 ἑπ.

χηγοὺς τῆς Ἠπείρου, ὑπὸ τὴν σκιὰν τῶν δένδρων αἴφνης ἐγείρεται ἀπὸ τῆς ἕδρας αὐτοῦ καὶ ἐμπνεόμενος ἐκ τοῦ ὑπὲρ πατρίδος ἔρωτος ἐκφέρει πρόποσιν ὑπὲρ τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς. Οἱ δὲ γενναῖοι ἐκεῖνοι ξιφουλκήσαντες ὤμοσαν τὸν φοβερὸν ὅρκον ὅστις ἔμελλε μετὰ δεκατέσσαρα ἔτη νὰ πληρωθῇ. Ὁ ἐχθρὸς ἀπηύδησεν, ἀπεσύρθη. Ἀλλὰ τίς δύναται νὰ μὴ θαυμάσῃ ἀναγινώσκων τὰ ἐν τῷ ἡμετέρῳ ἀρχειοφυλακείῳ διασωθέντα ἐπίσημα ἔγγραφα τὰ μαρτυροῦντα ὑπὲρ τοῦ ἀειμνήστου Κυβερνήτου; Ἄγρυπνος καὶ δραστηριώτατος ἠδυνήθη νὰ ἠλεκτρίσῃ τὰς ψυχὰς τῶν κατοίκων· ὀξυδερκὴς καὶ προνοητικὸς ἠδυνήθη νὰ προΐδῃ τὴν μέλλουσαν μετ' ὀλίγον ἀνέγερσιν, καὶ κατέβαλεν ἐπομένως πᾶσαν προσπάθειαν ἵνα καὶ τοῦ μεγάλου ἐκείνου ἑλληνομάχου ματαιώσῃ τὰ σχέδια καὶ ἀπὸ τοῦ ὀλέθρου διασώσῃ τὰ τελευταῖα ἐρείπια τῆς ἀρχαίας ἡμῶν δόξης. Αὕτη εἶναι κατ' ἐμὲ ἡ ἐνδοξοτέρα πρὸς τὸν Καποδίστριαν ἐποχή, διότι ἐν αὐτῇ διαλάμπει ἡ φαεινοτάτη αὐτοῦ ψυχὴ καὶ ἔκτοτε διατυποῦται ὁ χαρακτὴρ τοῦ μεγάλου ἀνδρός. . . Ὅταν ἡ Ἑλληνικὴ νεολαία συναισθανθῇ τὴν ἀνάγκην νὰ συμπληρώσῃ πάντα τὰ κενὰ τῆς ἡμετέρας ἐθνικῆς ἱστορίας, τότε θέλει ἀναντιρρήτως ἀποδειχθῇ ὅτι πρόλογος τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1821 εἶναι τὰ περὶ τὰ τέλη τῆς παρελθούσης καὶ τὰς ἀρχὰς τῆς ἐνεστώσης ἑκατονταετηρίδος γενόμενα ἐν Ἠπείρῳ, καὶ ὅτι πρὸς τὸν κοινὸν καὶ μέγαν σκοπὸν οὐ μικρὸν συνέτεινε ἡ εἰς Λευκάδα ἀποστολὴ τοῦ ἀειμνήστου Κυβερνήτου ἐλθόντος εἰς ἐπαφὴν πρὸς τοὺς μάλιστα ἐμπειροπολέμους Ἕλληνας καὶ ἐνισχύσαντος τὴν καρδίαν αὐτῶν εἰς ἐπιδίωξιν τῆς μεγάλης καὶ ἱερᾶς ἰδέας» [1]).

Ἐκ τῶν ἀλλεπαλλήλων περιπετειῶν δι' ὧν ἐν βραχυτάτῳ χρόνῳ διῆλθεν ἡ Ἑπτανήσιος Πολιτεία, ἡ μᾶλλον ἀπροσδόκητος καὶ παράδοξος ὑπῆρξεν ἡ μόλις ἐν ἔτει ὀγδόῳ ἀφ' οὗ τῷ 1800 εἶχεν ἱδρυθῇ ἐξαφάνισις αὐτῆς. Ἠττηθεὶς ὑπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος Ναπολέοντος ὁ προστάτης αὐτῆς Ἀλέξανδρος ἠναγκάσθη διὰ μυ-

1) Ἀριστ. Βαλαωρίτου Ποιήματα. Ἀθήνησι 1891. τ. 1. σελ. 365 ἑπ.

στικῆς ῥήτρας τῆς ἐν Τιλσὶτ τῆς Πρωσσίας συμβάσεως [1]) νὰ τῷ παραχωρήσῃ τὰς Ἰονίους Νήσους μεγάλην ἀπονέμοντι ἰδίως τῇ Κερκύρᾳ ἀξίαν διὰ τὴν στρατηγικὴν θέσιν. Ὅθεν τὸ δεύτερον ἤδη αἱ νῆσοι τοῦ Ἰονίου ὑπὸ τῶν Γάλλων καταληφθεῖσαι, ἀπετέλεσαν τρεῖς νομοὺς τῆς Γαλλικῆς αὐτοκρατορίας.

Ὁ Καποδίστριας πρόσκαιρον θεωρῶν τὴν ὑπὸ τῶν Γάλλων κατάληψιν τῆς Ἑπτανήσου ἕνεκα τῆς ἀβεβαιότητος τῆς ἐν Εὐρώπῃ καταστάσεως ἀπεποιήθη νὰ ὑπηρετήσῃ ὑπὸ τοὺς Γάλλους, εἰς ὑψηλὰς θέσεις κληθεὶς παρὰ τοῦ ἀναλαβόντος τὴν διοίκησιν τῶν Ἰονίων Νήσων Αὐτοκρατορικοῦ Ἐπιτρόπου.

Πράγματι δὲ ὑπὸ τῶν Ἄγγλων πολιορκηθεῖσαι μετ' ἀσθενῆ ἀντίστασιν τῆς Γαλλικῆς φρουρᾶς, παρεδίδοντο αὐτοῖς αἱ Ἰόνιοι νῆσοι ἐκτὸς τῆς Κερκύρας ἥτις ἰσχυρὰ καὶ ὑπὸ πολυαρίθμου στρατοῦ κατεχομένη διέμενεν ὑπὸ τοὺς Γάλλους ἀπόρθητος. Ὁ Ἄγγλος ὑποναύαρχος λόρδος Collingwood καταλαβὼν τὰς ἄλλας νήσους ἀνήγγελλε τῇ Ἀγγλικῇ κυβερνήσει τὴν ἀπελευθέρωσιν τῶν κατοίκων ἀπὸ τῆς Γαλλικῆς δυναστείας καὶ τὴν ἀνόρθωσιν τῆς Ἑπτανησιακῆς Πολιτείας [2]).

Β'.

Τότε ὁ Αὐτοκράτωρ Ἀλέξανδρος ἀπένειμε τῷ Καποδίστρια τὸ παράσημον τῆς ἁγίας Ἄννης, καὶ διὰ τοῦ ἀρχικαγγελαρίου αὐτοῦ κόμητος Ῥωμαντζὼφ ἐκάλεσεν αὐτὸν εἰς Πετρούπολιν προσφέρων θέσιν ἐν τῷ ὑπουργείῳ.

Ἡ πρόσκλησις αὕτη δὲν ἐγένετο κατὰ τύχην. Ὁ πατὴρ τοῦ Ἰωάννου Ἀντώνιος Καποδίστριας, φίλα φρονῶν τῇ Ῥωσσίᾳ, ἦτο εἷς τῶν πρωτεργατῶν τῆς συνθήκης τοῦ 1800. Εἶχε δὲ τιμηθῇ παρὰ τοῦ Αὐτοκράτορος Παύλου διὰ τοῦ παρασήμου τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τῆς Ἱερουσαλήμ, καὶ παρὰ τοῦ Αὐτοκράτορος Ἀλεξάν-

[2]) 7 Ἰουλίου 1807.

[1]) Ugo Foscolo Prose politiche. Firenze 1850. Doc^to. A. p. 471.

δρου διὰ τοῦ παρασήμου τῆς ἁγίας Ἄννης [1]). Ὁ Ἰωάννης Καποδίστριας σπουδαίως συνετέλεσεν εἰς τὴν ἐν τοῖς Ἰονίοις νήσοις ἐγκαθίδρυσιν τοῦ πολιτεύματος ἐκείνου. Οὐδαμῶς δὲ ἀμφιβάλλομεν ὅτι καὶ ὁ Πληρεξούσιος ὑπουργὸς τῆς Ῥωσσίας παρὰ τῇ Ἑπτανήσῳ Πολιτείᾳ κόμης Γεώργιος Μοτσενῖγος γνωρίσας ἐκ τοῦ πλησίον τὰς ἀρετὰς καὶ τὴν ἀξίαν τοῦ Ἰωάννου Καποδιστρίου συνέστησε τὸν νεαρὸν πολιτευτὴν εἰς τὴν Ῥωσσικὴν κυβέρνησιν· τοιαύτη δὲ σύστασις ἀνδρὸς ὑψίστην καὶ ἐμπιστευτικὴν κατέχοντος θέσιν μέγα ἐσήμαινε. Ἄλλως γνωστὸν ὅτι ἡ Ῥωσσία κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους ἱκανοὺς ἠρίθμει ἐν τῇ ἰδίᾳ ὑπηρεσίᾳ Ἕλληνας.

Ὁ Καποδίστριας ἐνόμισεν ὅτι ὑπηρετῶν τὴν Ῥωσσίαν ἐπὶ τοῦ Αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου Α΄ ἠδύνατο εὐχερέστερον νὰ συνεργήσῃ εἰς βελτίωσιν τῆς θέσεως τοῦ δεινοπαθοῦντος ἔθνους εἰς ὃ ἀνῆκεν. Ἀπεδέχθη λοιπὸν τὴν γενομένην αὐτῷ πρόσκλησιν· ἀπεχαιρέτισε συγγενεῖς, φίλους καὶ συμπολίτας, καὶ μηνὶ Ἰανουαρίῳ τοῦ 1809 ἔφθασεν εἰς Πετρούπολιν [2]). Ἐκεῖ ἔλαβε τὸν βαθμὸν Συμβούλου τοῦ Κράτους καὶ παρέμεινεν ἐπὶ δύο ἔτη· ἀλλὰ διὰ τὸ ἄκρατον τοῦ κλίματος, συμβουλῇ τῶν ἰατρῶν, ἠτήσατο τὴν εἰς εὐκραεστέραν χώραν μετάθεσιν. Διὸ διωρίσθη γραμματεὺς ὑπεράριθμος τῆς ἐν Βιέννῃ Ῥωσσικῆς πρεσβείας. Ἐνταῦθα αἱ σπουδαιότεραι τῶν ὑποθέσεων δι' αὐτοῦ διεξήγοντο. Ὁ δὲ Αὐτοκράτωρ μεγάλως εὐαρεστηθεὶς ἐκ τῆς διπλωματικῆς αὐτοῦ διορατικότητος καὶ τῆς πειστικότητος τῶν λόγων ἔπεμψεν αὐτὸν διευθυντὴν τοῦ διπλωματικοῦ γραφείου τοῦ ναυάρχου Τσιτσακὼφ ἀνωτάτου διοικητοῦ τοῦ στρατοῦ τοῦ Δουνάβεως. Καὶ ὁ Καποδίστριας ἀφεὶς τὴν Βιέννην μετέβη εἰς Βουκουρέστιον ἔνθα ἦτο τὸ

[1]) Examen critique de l' ourvage « De l' Etat actuel de la Grèce et des moyens d' arriver à sa restauration, par Mr Frédéric Thiersch ». Leipzig 1835. p. 21.— Φ. Ἀλδάνα Ἰω. Καποδιστρίου Βιογραφικὸν ἰγνογράφημα (ἐν τῷ Ἀττ. Ἡμερολ. 1888 σελ. 287).

[2]) Φ. Ἀλδάνα ἔνθ. ἀνωτ.

στρατηγεῖον [1]). Διότι ἡ Ρωσσία πολεμήσασα πρὸς τὴν Τουρκίαν (1809-1812) εἶχε προσκτήσῃ τὴν Βεσσαραβίαν· ἔμελλε δὲ ἐκεῖ νὰ συνομολογηθῇ ἡ εἰρήνη καὶ νὰ ὀργανωθῶσιν αἱ νέαι Ῥωσσικαὶ κτήσεις.

Ὁ Καποδίστριας ἐν τῇ διπλωματικῇ αὐτοῦ ἰδιότητι ἠκολούθησε τὴν στρατείαν [2]). Ὅλοι οἱ αὐτόπται ἐθαύμασαν τότε τοὺς μόχθους, ἐτίμησαν τοὺς ἄθλους, ἐπῄνεσαν τὴν βαθύνοιαν, ἐσεβάσθησαν τὴν διαγωγὴν τοῦ Καποδιστρίου, ὅστις μετεῖχεν ὅλων τῶν διαπραγματεύσεων, ὑπέφερεν ὅλους τοὺς κινδύνους καὶ τὰς κακοπαθείας μέχρι τῆς ἐνδόξου ἁλώσεως τῶν Παρισίων [3]).

Τυχὼν δὲ πλήρους τῆς εὐνοίας τοῦ Ἀλεξάνδρου διεπιστεύθη παρ' αὐτοῦ μυστικὴν εἰς τὴν Ἑλβετίαν ἀποστολήν.

Ἀνὰ μέσον τῶν Ἑλβετικῶν Ἄλπεων εἶχον εἰσδύσῃ ἀπὸ τῆς Γαλλίας αἱ ἰδέαι τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς ἰσότητος γοητεύσασαι τοὺς ἁπλοϊκοὺς ἐκείνους πληθυσμούς, ὅθεν καὶ μεταξὺ αὐτῶν διπλῆ καὶ δεινοτάτη πάλη ἐξηγέρθη, ἀφ' ἑνὸς μὲν τῶν ἀνωτέρων τάξεων ὑπερασπιζομένων τὰ παλαιὰ αὐτῶν προνόμια μετὰ πεισμονῆς ἴσης πρὸς τὴν ὁρμὴν τῶν κατωτέρων φερομένων πρὸς τὴν ἰσοπολιτείαν· ἀφ' ἑτέρου δὲ τῶν μεγαλητέρων καντωνίων ἀποκρουόντων τὴν εἰς τὴν ὁμοσπονδίαν εἰσέλευσιν τῶν ἤδη ἀποκεκλεισμένων αὐτῆς καὶ μὴ ἀνεχομένων νὰ θεωρῶνται ὡς ὑποχείριοι. Ἐκ τηλικούτων ταραχῶν καὶ τοσαύτης συγχύσεως ἠπειλεῖτο καὶ ἄφευκτος ἐφαίνετο ἡ ἔκρηξις τοῦ ἐμφυλίου πολέμου. Ὑπό τινας δ' ἐπόψεις ἡ ἐν Ἑλβετίᾳ κατάστασις ὡμοίαζε τῇ θέσει εἰς ἣν κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ αἰῶνος εἶχεν εὑρεθῇ ἡ τῆς Ἑπτανήσου ὁμοσπονδία. Καὶ προφρόνως εἰς τὸν ἐν μέσῳ τοιούτων περιστάσεων ἀναπτυχθέντα πολιτικὸν ἄνδρα ὁ ἱδρυτὴς τῆς ὁμοσπονδίας ἐκείνης ἀνέ-

[1]) Dem. Arliotti La vita di Giovanni conte Capodistria. Corfù 1859. p. 18.

[2]) Κωνστ. τοῦ ἐξ Οἰκονόμων Ἀλέξανδρος ὁ Στούρζας βιογραφικὸν σχεδίασμα. Ἀθήνησι αωνε' σελ. 20.

[3]) Ἀλεξάνδρου Στούρζα λόγος ἐπιτάφιος εἰς τὸν Κυβερνήτην τῆς Ἑλλάδος. Ἐν Αἰγίνῃ 1832 σελ. 8.

θηκε τὴν πρὸς τὴν ἐπίσης τεταραγμένην Ἑλβετικὴν ὁμοσπονδίαν δυσχερεστάτην ἀποστολήν, σκοποῦσαν οὐ μόνον τὴν εἰρήνευσιν αὐτῆς ἀλλὰ καὶ τὴν ἐξασφάλισιν τῆς οὐδετερότητος ἀναγκαίας οὔσης εἰς τὰς συμμαχικὰς δυνάμεις διὰ πᾶν ἐνδεχόμενον ἐν ταῖς τοῦ πολέμου περιπετείαις.

Εἰς ἐκπλήρωσιν τῆς ἀποστολῆς ταύτης ὁ Καποδίστριας μεταβὰς εἰς Ἑλβετίαν ἀπήντησε σοβαρωτάτην τὴν ἀντίπραξιν τοῦ Αὐστριακοῦ ἀπεσταλμένου ὅστις ὑποστηρίζων τὰ ἀριστοκρατικὰ καντώνια ἐζήτει παρ' αὐτῶν τὴν ἄδειαν τῆς διὰ τῆς Ἑλβετίας διαβάσεως τοῦ συμμαχικοῦ κατὰ τοῦ Ναπολέοντος στρατοῦ. Μὴ λαβὼν δὲ ὁδηγίας παρὰ τοῦ Αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου, ὁ Καποδίστριας, εἰ καὶ ἐν ἀντιφάσει πρὸς ὅ,τι εἶχε διαβεβαιώσῃ τὴν ὁμόσπονδον κυβέρνησιν, δὲν ἐδίστασε νὰ ὑπογράψῃ μετὰ τοῦ ἀντιπροσώπου τῆς Αὐστρίας τὴν πρὸς αὐτὴν διακοίνωσιν, ἀποβλέπων εἰς τὸν κοινὸν ἀγῶνα. Ἀλλ' ἔσπευσεν ἐνταὐτῷ νὰ μεταβῇ καὶ παρουσιασθῇ εἰς τὸν Αὐτοκράτορα ὅστις ἐπεδοκίμασε τὴν διαγωγὴν αὐτοῦ, καὶ περιέβαλεν αὐτὸν δι' ἐπισήμου ἀποστολῆς.

Ἐκ τῆς ἐν Ἑπτανήσῳ κτηθείσης πείρας ἐξωκειωμένος πρὸς τὰ ἀντίθετα συμφέροντα καὶ τὰ πάθη τῶν κοινωνικῶν κομμάτων, διέγνω ὁ Καποδίστριας ὁποίαν ἔδει νὰ τηρήσῃ συμπεριφορὰν ἐν παραπλησίαις διαφοραῖς μεταξὺ τῶν Ἑλβετικῶν λαῶν καὶ ἐπέτυχε νὰ πείσῃ τοὺς δυσχεραίνοντας ἀριστοκρατικοὺς ἵνα μετὰ τῆς μερίδος τῶν δημοκρατικῶν συγκροτήσωσι γενικὴν τῶν Ἑλβετῶν συνέλευσιν ἐν ᾗ ἐγένοντο δεκτὰ ἐν τῇ ὁμοσπονδίᾳ τὰ νέα καντώνια, ἐρρυθμίσθησαν ἐπιεικῶς τὰ ὅρια ἑκάστου, ἀνεκηρύχθη ἐν πᾶσιν ἡ ἰσοπολιτεία, καὶ καθιερώθη ἡ οὐδετερότης τῆς Ἑλβετίας ἐν τῷ ἀμοιβαίῳ συμφέροντι αὐτῆς καὶ τῶν πέριξ κρατῶν τῆς Εὐρώπης. Ἡ εἰλικρινὴς εὐγνωμοσύνη τῶν ἀγαθῶν κατοίκων τῆς ἐν τῇ διαρρυθμίσει τοῦ πολιτεύματος εἰρηνευσάσης χώρας παρηκολούθησεν ἔκτοτε τὸν μεγάλως εἰς τοῦτο συντελέσαντα Καποδίστριαν. Ἡ Γενεύη πρὸ πάντων καὶ ἄλλα τῆς Ἑλβετίας διαμερίσματα ἀπολαύσαντα τῆς ποθητῆς ἰσοπολιτείας, ἔσπευσαν

νἀναγράψωσιν αὐτὸν ἐπίτιμον συμπολίτην, καὶ ἐπὶ τοιαύτῃ τιμῇ ὁ Καποδίστριας μεγάλως ἐσεμνύνετο.

Ἡ πληρεστάτη ἐπιτυχία τῆς ἀκανθωδεστάτης καὶ λίαν ἀκροσφαλοῦς ταύτης ἀποστολῆς τοῦ Καποδιστρίου ἠξίωσεν αὐτὸν νὰ ὁρισθῇ πληρεξούσιος ἀντιπρόσωπος τῆς Ῥωσσίας ἐν τῷ ἐν Βιέννῃ καὶ Παρισίοις συνεδρίῳ τῶν μεγάλων συμμάχων δυνάμεων, ἔνθα διερρυθμίσθησαν τὰ πολιτικὰ συμφέροντα τῶν διαφόρων κρατῶν τῆς Εὐρώπης, ἅτινα ἐκ βάθρων εἶχον ἀναστατώσῃ αἱ ἀρχαὶ καὶ ἐπιδρομαὶ τῆς Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως καὶ αἱ ἀλλεπάλληλοι νῖκαι τοῦ ἐξόχου ἀνδρὸς ὅστις ἐπέπρωτο ν' ἀποθάνῃ δεσμώτης ἐν τῇ νήσῳ τῆς ἁγίας Ἑλένης.

Ἐν ταῖς διαπραγματεύσεσι καὶ συζητήσεσι τοῦ ὑψηλοῦ συνεδρίου ἐν ᾧ συνῆλθον οἱ πρῶτοι τῶν διπλωματῶν τῆς Εὐρώπης, καὶ ἐν ᾧ ἐπεδιώκοντο τὰ ἀντίθετα συμφέροντα ἑκάστου τῶν συμμάχων, ἀπεδείχθη ἡ ἱκανότης καὶ ἡ ὑπέροχος ἀξία τοῦ Ἕλληνος τῆς Ῥωσσίας πληρεξουσίου ἐκ τῆς ἐμβριθείας τῶν σκέψεων, τοῦ πρακτικοῦ νοός, τῆς εὐθύτητος ἅμα καὶ παρρησίας ἐν τῇ ἐκδηλώσει τοῦ φρονήματος, ὡς ἀποδεικνύεται ἐκ τῶν πρακτικῶν καὶ πρωτοκόλλων τοῦ Συνεδρίου· ὅθεν ἰδίως ἐξετιμήθη ὁ ὑψηλὸς χαρακτὴρ τοῦ ἀνδρὸς ἀποστρεφομένου τὰς μηχανορραφίας ἐν αἷς δυστυχῶς ἡ διπλωματία οὐχὶ σπανίως ἀσμενίζει, καὶ πολλάκις διὰ τοῦ πειστικοῦ αὐτοῦ λόγου καὶ τῆς εὐσυνειδήτου ψήφου κλίναντος τὴν πλάστιγγα τῶν τελικῶν ἀποφάσεων τοῦ Συνεδρίου πρὸς τὸ δίκαιον καὶ τὴν ἐπιείκειαν ἀπέναντι τῶν ἐνστάσεων καὶ τῆς ἐπιμονῆς τῶν ἐνδιαφερομένων.

Ἡ ἰδέα τοῦ διαμελισμοῦ τῆς Γαλλίας, ὡς ἄδικος καθ' ἑαυτὴν καὶ ἐπικίνδυνος εἰς τὴν Εὐρωπαϊκὴν εἰρήνην, ὡς ἔδει, ἐγκατελείφθη, καὶ οἱ σύμμαχοι συνεφώνησαν εἰς τὴν ἀνόρθωσιν τῆς Βουρβωνικῆς δυναστείας· ἀλλ' ἐπαχθέσταται καὶ εἰς ἄκρον ταπεινωτικαὶ ὑποχρεώσεις προέκειτο νὰ ἐπιβληθῶσιν εἰς τὴν Γαλλίαν. Καὶ εἰς τοῦτο ἐπέμενον δυσμενέστατοι οἱ πληρεξούσιοι τῆς Αὐστρίας καὶ τῆς Πρωσσίας ἕνεκα τῶν ἡττῶν, τῶν καταστροφῶν καὶ τῶν

καταπιέσεων τὰς ὁποίας ἐκ τῶν Γαλλικῶν ἐπιδρομῶν αἱ χῶραι αὐτῶν ἰδίως ὑπέστησαν. Ὑπεστηρίζοντο δὲ οὗτοι ὑπὸ τῶν ἀντιπροσώπων τῆς Ἀγγλίας ἥτις ἵνα κατατροπώσῃ τὸν ἄσπονδον ἐχθρὸν ηὔξησε τὸ δημόσιον χρέος εἰς 800 ἑκατομμύρια λιρῶν στερλινῶν (= 20 δισεκατομμύρια φράγκων).

Γενναιότερος πρὸς τὴν Γαλλίαν διέκειτο μόνος ὁ Αὐτοκράτωρ Ἀλέξανδρος Α΄. Ἀλλὰ μάτην οἱ πληρεξούσιοι τῆς Ῥωσσίας ἐν τῷ συνεδρίῳ ὑπέβαλλον ὅτι ἀφ' οὗ ὁμοφώνως ἤδη ἀπεφασίσθη ἡ παλινόρθωσις τῆς Γαλλικῆς βασιλείας ὡς οὐσιώδης ἐγγύησις τῆς Εὐρωπαϊκῆς εἰρήνης, ὅλως ἀντίθετος πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς παγιώσεως τοῦ Γαλλικοῦ θρόνου ἀπέβαινεν ἡ ἐπιβολὴ εἰς τὴν Γαλλίαν ὅρων προσκρουόντων εἰς τὴν φιλοτιμίαν αὐτῆς, καὶ ὑποχρεώσεων ἐκ τῆς ὑπερβολῆς αὐτῶν ἀφορήτων. Οἱ συνετοὶ λόγοι τῶν Ῥώσσων πληρεξουσίων οὐδαμῶς εἰσηκούοντο· καὶ δυσχερεστάτη καθίστατο ἡ θέσις τοῦ Βασιλέως Λουδοβίκου ἀπέναντι τῆς Γαλλίας θεωρούσης τὸν ἀνορθωθέντα θρόνον ὑπὸ ξένων λογχῶν στηριζόμενον, καὶ εἰς αὐτὴν ἐπιβαλλόμενα βάρη ταπεινωτικὰ καὶ ὑπέρογκα. Τὸν ἀδημονοῦντα Βασιλέα τότε ὁ δοὺξ Ῥισελιὲ συνεβούλευσε νὰ προσφύγῃ εἰς τὴν γενναιότητα τοῦ Αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου διὰ τοῦ κόμητος Καποδιστρίου. Συναινέσαντος τοῦ Βασιλέως, καὶ τοῦ Ῥισελιὲ προσελθόντος ἐπὶ τούτῳ εἰς τὸν Καποδίστριαν οὗτος τῷ ὑπηγόρευσεν ὅπως ὁ Βασιλεὺς τῆς Γαλλίας ἀπευθυνθῇ δι' αὐτογράφου κατ' εὐθεῖαν τῷ Αὐτοκράτορι, ἐκτιθέμενος τὸ κρισιμώτατον τῆς θέσεως ἥτις τῷ παρεσκευάζετο καὶ δηλῶν ἅμα ὅτι θὰ παρητεῖτο τοῦ θρόνου καθόσον ἀδύνατον τῷ ἦτο νὰ ὑπογράψῃ ὅρους ὅλως ἀσυμβιβάστους τῇ τιμῇ τῆς Γαλλίας. Ἡ συμβουλὴ τοῦ Καποδιστρίου ἐξετελέσθη. Λαβὼν δὲ ὁ Ἀλέξανδρος τὴν αὐτόγραφον τοῦ Λουδοβίκου ἐπιστολὴν παρήγγειλε τῷ Καποδίστρια ἵνα ἀμέσως ὑποβάλῃ αὐτὴν εἰς τὸ Συνέδριον· ἐπὶ τοῖς πειστικοῖς δὲ λόγοις δι' ὧν οὗτος, προσάγων τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Βασιλέως τῆς Γαλλίας, ὑπεστήριξε τὰς δικαίας αὐτοῦ παραστάσεις, τέλος ἡ ψῆφος τῆς μετριοπαθείας ὑπερίσχυσε. Ὅθεν ἐπαρ-

χίαι τινὲς κινδυνεύουσαι ν' ἀποσπασθῶσι τῆς Γαλλικῆς Ἐπικρατείας ἀφέθησαν τῇ Γαλλίᾳ, ἡ πολεμικὴ ἀποζημίωσις περιωρίσθη εἰς μόνα ἑπτακόσια ἑκατομμύρια φράγκων· ὑπεχρεώθη ἡ Γαλλία εἰς ἀπότισιν τῶν ζημιῶν ὅσας ὑπὸ τῶν Γαλλικῶν ὅπλων αἱ κοινότητες καὶ οἱ ἰδιῶται ὑπέστησαν καὶ εἰς τὴν ἐπιστροφὴν τῶν ἀριστοτεχνημάτων ὅσα ὁ Ναπολέων εἶχεν ἀφαιρέσῃ ἀπὸ τῶν χωρῶν εἰς ἃς εἰσέβαλε· καὶ ἡ ὑπὸ τοῦ συμμαχικοῦ στρατοῦ κατοχὴ ὡρίσθη ἀπὸ τριῶν ἕως πέντε ἐτῶν κατὰ τὰς περιστάσεις. Βραδύτερον, πληρεστάτης ἀπολαύων τῆς παρὰ τοῦ Αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου εὐνοίας ἠδυνήθη ὁ Καποδίστριας ἐν νέαις διαπραγματεύσεσι νὰ συντελέσῃ εἰς ἐλάττωσιν τοῦ κατοχικοῦ στρατοῦ καὶ τῆς ἐκ τούτου καταβαρυνούσης τὴν Γαλλίαν δαπάνης, ἔπειτα δὲ καὶ εἰς περιορισμὸν τῶν ἰδιωτικῶν ἀποζημιώσεων· ἐξ οὗ ἀνεκουφίσθη ἡ Γαλλία κατὰ ἑξακόσια καὶ πλέον ἑκατομμύρια, καὶ ἐπὶ τέλους εἰς τὴν μετὰ τρία μόνα ἔτη ἀπαλλαγὴν αὐτῆς ἀπὸ τοῦ κατοχικοῦ στρατοῦ. Ἐπὶ τηλικούτοις εὐεργετήμασιν ὁ Βασιλεὺς Λουδοβῖκος μεγάλως εὐγνωμονῶν τῷ Καποδίστρια ἐπανειλημμένως διὰ τοῦ δουκὸς Ῥισελιὲ γενναίας προέτεινεν αὐτῷ ἀμοιβὰς εἰς ὃ ὁ ἀφιλοκερδὴς ἀνὴρ ἐπιμόνως ἀπεποιήθη, συγκατατεθεὶς μόνον νὰ ζητήσῃ ὅπως τῷ ἐπιτραπῇ ἐκ τῶν διπλῶν συγγραμμάτων τῶν βασιλικῶν βιβλιοθηκῶν ἡ ἐκλογὴ ἀντιτύπων εἰς πλουτισμὸν τῆς βιβλιοθήκης τῆς ἰδίας πατρίδος. Καὶ προθυμότατα ὁ Βασιλεὺς ἀπεδέχθη· ἀλλ' ὡς συνήθως, ἀναβληθεῖσα ἐκ τῶν ἐπισυμβάντων, ἐματαιώθη δυστυχῶς τοῦ πατριωτικοῦ ἐκείνου πόθου ἡ πλήρωσις.

Ἐν τῷ Εὐρωπαϊκῷ ἐκείνῳ Συνεδρίῳ ἔμελλε νὰ ὁρισθῇ καὶ ἡ τύχη τῶν Ἰονίων νήσων.

Κερκυραῖος πολίτης καὶ γραμματεὺς τῆς Ἑπτανησίου Ἐπικρατείας διατελέσας ὁ Καποδίστριας, ὡς πληρεξούσιος δὲ ἀντιπρόσωπος μιᾶς τῶν μεγαλητέρων Δυνάμεων ἐν τῷ Συνεδρίῳ παρακαθήμενος, δὲν ἠδύνατο νὰ μὴ μεριμνήσῃ ἰδιαίτατα καὶ ἐκθύμως νὰ ἐργασθῇ ὑπὲρ τῆς πολιτικῆς ἀποκαταστάσεως τῆς ἰδίας πατρίδος. Καὶ αὐτὸς ὁ Αὐτοκράτωρ Ἀλέξανδρος Α' ἐπόθει ἵνα ἐν-

τελῶς ἐκλείψῃ ἡ οἰκτρὰ ἀνάμνησις τῆς εἰς τὸν Ναπολέοντα παραδόσεως τοῦ ἐλευθέρου ἐκείνου κράτους ὅπερ ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἵδρυσε. Ὅθεν εἰς τὸν κόμητα Καποδίστριαν καὶ τὸν λόρδον Castlereagh ἀνέθηκε τὰς σχετικὰς διαπραγματεύσεις. Μόνη τότε ἡ Κέρκυρα ὑπελείπετο εἰς χεῖρας τῶν Γάλλων, ἐν ᾧ αἱ λοιπαὶ νῆσοι εἶχον ἤδη καταληφθῇ ὑπὸ τῶν Ἄγγλων. Ἀλλ' ἡ Αὐστρία, κάτοχος γενομένη τῶν ἐν τῇ Ἀδριατικῇ πρώην Ἐνετικῶν κτήσεων, μεγάλως ὠρέγετο καὶ τῆς τῶν Ἰονίων νήσων προσκτήσεως· εἰς τὸν πόθον δὲ τοῦτον ἤδη προθύμως ὑπεχώρουν οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς Μεγάλης Βρετανίας [1]). Ὁ Καποδίστριας ἀπ' ἐναντίας ἐπεδίωκεν ὅπως ἐν τῇ ἀποκαταστάσει τῆς Ἑπτανησίου Πολιτείας περιληφθῶσιν ὡς παραρτήματα τοῦ αὐτοῦ κράτους καὶ αἱ ὑπὸ τοὺς Ἐνετοὺς τῶν αὐτῶν δικαίων ἀπολαύσασαι, διὰ δὲ τῆς Συνθήκης τοῦ 1800 παραχωρηθεῖσαι τῇ Τουρκίᾳ Ἠπειρωτικαὶ χῶραι τῆς Πάργας, Πρεβέζης καὶ λοιπαὶ πρὸς ἀμοιβαῖον συμφέρον αὐτῶν τε καὶ τῶν Ἰονίων νήσων, καὶ ὅπως τὸ νέον κράτος τεθῇ ὑπὸ τὴν Ἀγγλικὴν προστασίαν. Πρὸς ταῦτα ἐπιμόνως ἀνθίσταντο αὐτοὶ οἱ πληρεξούσιοι τῆς Ἀγγλίας, καὶ τὴν ἕνωσιν ἐπὶ τέλους τῶν Ἠπειρωτικῶν χωρῶν μετὰ τῶν νήσων ἀπεδέχοντο μόνον ὑπὸ τὸν ὅρον πλήρους ἐπ' αὐτῶν καὶ ὁλοσχεροῦς κυριαρχίας [2]). Εἰς τοιοῦτον ὅρον ἀδύνατον ἦτο νὰ συναινέσῃ ὁ Καποδίστριας καὶ αἱ διαπραγματεύσεις διεκόπησαν. Ἀλλ' ἐνδιαφερομένου τοῦ Αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου οὐχ ἧττον τοῦ ὑπουργοῦ αὐτοῦ ὅπως μὴ μείνῃ μετέωρος ἡ τύχη τῶν νήσων, τῇ μεσολαβήσει τοῦ δουκὸς Οὐελλιγκτῶνος, ἐπὶ τέλους ἐπανελήφθησαν αἱ διαπραγματεύσεις ἐν τῷ ἐν Παρισίοις Συνεδρίῳ καὶ συνήφθη ἡ ἀπὸ 5 Μαρτίου 1815 συνθήκη, δι' ἧς ἂν δὲν ἠδυνήθη νὰ προσαρτήσῃ τὰς Ἠπειρωτικὰς χώρας, ἐπέτυχεν ὅμως ὁ Καποδίστριας νὰ ἀναγνωρισθῇ τὸ Ἰόνιον κράτος οὐχὶ μόνον αὐτόνομον καὶ ἐλεύθερον, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἤδη συνταγματικῶν αὐτοῦ καθεστώτων ἀλλὰ καὶ ἀνεξάρ-

[1]) Ugo Foscolo Prose politiche. Firenze 1850. Docto C e D. p. 472.
[2]) Ἔνθ. ἀνωτ. Doc. E. p. 474.

τητον ὑπὸ τὴν ἀποκλειστικὴν προστασίαν τῆς Μεγάλης Βρεταvίας [1]). Ὑπὸ τοιούτους δὲ ὅρους, οὐχὶ ἐπὶ κυριότητι ἀλλ' εἰς ἁπλῆν παρακαταθήκην ἀναδεχθεῖσα τὴν Ἑπτάνησον ἡ Ἀγγλία, καὶ ἐπὶ πεντηκονταετίαν αὐτὴν προστατεύσασα δὲν ἠδύνατο ἐπὶ τῇ σταθερῶς καὶ ἐπισήμως ἐκδηλωθείσῃ ἐπιθυμίᾳ τοῦ Ἰονίου λαοῦ, εἰμὴ ν' ἀποδώσῃ αὐτὴν τῇ ἐλευθέρᾳ Ἑλλάδι, τῇ συναινέσει τῶν ἐν τῷ συνεδρίῳ τῶν Παρισίων συναλλαξαμένων δυνάμεων.

Περὶ τὰ τέλη τοῦ 1815 ὁ Καποδίστριας μέλλων νὰ μεταβῇ ἐκ Παρισίων εἰς Πετρούπολιν ἔλαβε παρὰ τοῦ πατρὸς ἐπιστολὴν ἵνα ἐγχειρίσῃ εἰς τὸν Αὐτοκράτορα Ἀλέξανδρον. Ὁ Αὐτοκράτωρ ἀπήντησε δι' ἐπιστολῆς ἐμφαινούσης οὐ μόνον τὰς προσωπικὰς ὑπὲρ τοῦ Καποδιστρίου συμπαθείας, ἀλλὰ καὶ τὴν κραταιὰν μέριμναν καὶ τὴν ὑψηλὴν εὔνοιαν ὑπὲρ τοῦ Ἰονικοῦ Κράτους. Τὴν ἱστορικὴν ἐπιστολὴν μεθερμηνεύσαντες φέρομεν εἰς φῶς.

« Πρὸς τὸν Κ. Κόμητα Ἀντώνιον Μ. Καποδίστριαν

» Ἡ ἐπιστολὴ τὴν ὁποίαν μοὶ ἀπευθύνετε, Κύριε Κόμη, μοὶ » παρεδόθη ὑπὸ τοῦ υἱοῦ σας, καὶ ἐπωφελοῦμαι τῆς ἐπανόδου » αὐτοῦ ἵνα δηλώσω Ὑμῖν τὴν πλήρη εὐαρέσκειαν ἣν ἠσθάνθην » δεχθεὶς παρ' αὐτοῦ τὴν ἔκφρασιν τῶν αἰσθημάτων ὧν ἐγένετο » διερμηνεύς.

» Δὲν ἠδυνάμην ἢ νὰ συναισθανθῶ τὸ διπλοῦν αἴτιον αὐτῶν.

» Ὡς πολίτης τοῦ Ἡνωμένου Ἰονίου Κράτους πρὸ πολλοῦ » ἀπεκτήσατε δικαιώματα εἰς τὴν ὑπόληψίν μου, ἕνεκα τοῦ ἐν» διαφέροντος τὸ ὁποῖον τρέφω εἰς τὴν Πολιτείαν ταύτην.

» Τὸ ἐνδιαφέρον τοῦτο εἶναι ἀναλλοίωτον, καὶ ὡς πρὸς τοῦτο » ἀπεφάσισα ἔτι μᾶλλον νὰ διατρανώσω τὰς διαθέσεις μου μετέ» χων τῆς ὁριστικῆς ἀποκαταστάσεως τῆς τύχης τῆς Ὑμετέρας » πατρίδος.

[1]) Ἔνθ. ἀνωτ. Doc. E. p. 475.—N. T. Bulgari Les Sept - Iles Ioniennes et les traités qui les concernent. Leipzig 1859 σελ. 51 ἐπ. Ἡ διατριβὴ αὕτη ἐδημοσιεύθη πρῶτον Ἑλληνιστὶ ἐν τῷ Αἰῶνι Ἀθηνῶν (Ἰουν. 1858) καὶ ἀνετυπώθη ἐν τῷ Παρατηρητῇ Κερκύρας (ἀρ. 28, 30, 33, 34).

» Θὰ ἦναι αὕτη εὐτυχὴς ὑπὸ τὴν Βρετανικὴν Προστασίαν, » καὶ δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι οὕτω θὰ ἴδω τοὺς πόθους μου πληρου- » μένους.

» Αἱ ὑπὲρ εὐδαιμονίας τοῦ Ὑμετέρου οἴκου εὐχαί μου εἶναι » ἐξ ἴσου εἰλικρινεῖς καὶ μὲ ἄγουσι ν' ἀναγνωρίσω τὸ δίκαιον τῆς » Ὑμετέρας αἰτήσεως. Εὐθὺς ὡς δυνηθῶ, ἀσμένως θὰ ἐπιτρέψω » εἰς τὸν κύριον υἱόν σας ν' ἀπομακρυνθῇ ἐπ' ὀλίγον τῆς θέσεως » τὴν ὁποίαν εἰς τὸν ζῆλον καὶ τὴν ἀξίαν αὐτοῦ ἐνεπιστεύθην, καὶ » τὴν ὁποίαν ἐπαξίως ἅμα καὶ ἐπωφελῶς τῇ ἐμῇ ὑπηρεσίᾳ » κατέχει.

« Ἐνῷ δὲ οὗτος θὰ σᾶς ἐπαναλάβῃ διὰ ζώσης τὴν διαβεβαίω- » σιν τῶν πρὸς ὑμᾶς αἰσθημάτων μου, παρακαλῶ ν' ἀποδεχθῆτε, » ἐν τούτοις, ὡς ἀρραβῶνα τὴν θήκην μετὰ τῆς εἰκόνος μου ἣν » σᾶς ἀποστέλλω. Ἐπιποθῶ νὰ ἐκλάβητε ταύτην ὡς τεκμήριον » τῆς ἰδιαζούσης ὑπολήψεώς μου.

Ἀλέξανδρος ».

Ἐν Πετρουπόλει τῇ 2 Ἰουλίου 1816.

Ἀποκατασταθείσης τῆς εἰρήνης διὰ τοῦ συνασπισμοῦ τῶν Μεγάλων Δυνάμεων, μετὰ τρία ἔτη ἀπὸ τοῦ ἐν Παρισίοις Συνε- δρίου συνῆλθον πάλιν οἱ σύμμαχοι (κατ' Ὀκτώβριον τοῦ 1818) ἐν Ἀκυϊσγράνῳ [1]) τῆς Πρωσσίας πρὸς σύσκεψιν περὶ διατη- ρήσεως ἢ μὴ τῆς τετραπλῆς συμμαχίας. Καὶ ἡ μὲν Αὐστρία καὶ ἡ Πρωσσία μεγάλως ἐνδιεφέροντο ὅπως τηρηθῶσιν ἀκράδαντα τὰ ἐν τῷ συνεδρίῳ τῆς Βιέννης συνομολογηθέντα. Ἔτι δὲ ἡ Ἀγ- γλία, ἰδίως μεριμνῶσα ὑπὲρ τῆς ἀκεραιότητος τοῦ ὀσημέραι ἐξα- σθενοῦντος Ὀθωμανικοῦ κράτους, ἤθελε νὰ συγκρατῇ τὴν Ῥωσ- σίαν ἐν τῇ τετραπλῇ συμμαχίᾳ. Ὅθεν σφοδραὶ ἠκολούθουν ἐν τῷ συνεδρίῳ τῶν πληρεξουσίων αἱ συζητήσεις, τοῦ Καποδιστρίου ὑποστηρίζοντος ὅτι πληρωθέντος ἤδη τοῦ σκοποῦ δι' ὃν εἶχε συ-

[1]) Aquisgrana ἰταλιστί, Aix - la - Chapelle γαλλιστί, Aachen γερμανιστί.

στηθῇ ἡ συμμαχία ἐκείνη, οὐδένα πλέον λόγον εἶχε νὰ ἐξακολουθήσῃ, ποθητὸς δὲ μᾶλλον κατ' αὐτὸν ἦτο ὁ σύνδεσμος πάντων ἀνεξαιρέτως τῶν κρατῶν τῆς Εὐρώπης ὅστις ἱδρυόμενος ἐν τῷ προαχθέντι πολιτισμῷ θ' ἀπέβαινε χρησιμώτατος εἰς τὴν ἀναίμακτον λύσιν τῶν ἐνδεχομένων μεταξὺ αὐτῶν διαφορῶν δι' εἰρηνικῆς διαιτησίας, ἐξασφαλιζομένων οὕτω τῶν δικαίων τῶν μικρῶν καὶ ἀσθενεστέρων ἀπὸ τῆς τῶν ἰσχυροτέρων καταπιέσεως ἐν τῇ κοινῇ καὶ κραταιοτάτῃ ἁπάντων ἀλληλεγγύῃ. Ἀλλ' ἡ ἀρίστη ἰδέα προσέκρουε δεινῶς εἰς τὰς ἀξιώσεις καὶ τὰ συμφέροντα τῶν μεγάλων δυνάμεων. Ὁ φόβος τοῦ κατὰ τόπους ἐκδηλουμένου ἐπαναστατικοῦ πνεύματος ἐπεκράτει παρ' αὐταῖς, καὶ ἑπομένως ὑπερίσχυσεν ἐν τῷ συνεδρίῳ ἡ ἰδέα τῆς παρατάσεως τῆς τετραπλῆς συμμαχίας. Ἔβλεπε δὲ δυσαρέστως ὁ Καποδίστριας ματαιούμενον τὸν ἐνδόμυχον πόθον ὅπως ἡ Ῥωσσία ἀπαλλασσομένη τῶν συμμαχικῶν ὑποχρεώσεων ἀνακτήσῃ πλήρη τὴν ἐλευθερίαν τῆς ἐνεργείας αὐτῆς καὶ ἐπισπευθῇ τὸ τέρμα τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ ὀνείδους τῆς ἀνοχῆς καὶ ὑποστηρίξεως τοῦ ἀπανθρώπου ζυγοῦ ὑφ' ὃν πλεῖσται ἀκόμη Χριστιανικαὶ καὶ περίκλυτοι χῶραι στενάζουσι.

Ὁ Καποδίστριας μακρὰν τῆς πατρίδος διαμένων πολλάκις ἐπόθησε νὰ ἴδῃ αὐτήν· καὶ ὁ πόθος οὗτος ἐπληρώθη ἐν ἔτει 1819[1]). Ἀλλ' ἡ ψυχὴ τοῦ Καποδιστρίου ἐδοκιμάσθη ἐν θλίψεσι. Δὲν ἐπανεῖδε πλέον τὴν ἀγαπητὴν μορφὴν τοῦ πατρός· καὶ μόνον τὸν τάφον αὐτοῦ ἠσπάσθη ἐν τῇ Μονῇ Πλατυτέρας. Ἀφ' ἑτέρου τὰ πολιτικὰ πράγματα δὲν ἔβαινον κατ' εὐχήν· διότι ἐν ᾧ αὐτὸς τάς τε εὐνουστάτας πρὸς τοὺς Ἰονίους διαθέσεις τοῦ Αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου καὶ τὴν ἰδίαν ἐπιθυμίαν πληρῶν[2]), εἶχε συντελέσῃ εἰς σύστασιν τῆς Ἀγγλικῆς Προστασίας, ἐν Κερκύρᾳ εὗρε στρα-

[1]) Πατρὶς ἐφημ. Κερκύρας ἀρ 22. — Ἐν Κερκύρᾳ ὁ Καποδίστριας παρέμεινεν ἀπὸ τῆς 23 Μαρτίου - 30 Ἀπριλίου. (Α. Σ. Βροκίνη Σύντομος ἀφήγησις τοῦ βίου τοῦ Ἰωάννου Καποδιστρίου Ἐν Κερκύρᾳ 1886 σελ. 16).

[2]) (A. Mustoxidi) Remarks on the dissolution of the Sixth Parliament of the Ionian Islands. London 1840 p. 47, 62, 70, 73 74. Διπλωματικὰ ἔγγραφα ἐν Πατρίδι ἀρ. 22, 23.

τιωτικὴν κυβέρνησιν [1]). Δυσαρέσκεια ἐπὶ τούτῳ ἐν τῇ νήσῳ ἠγέρθη, καὶ οἱ ἐν Κερκύρᾳ βαρέως φέροντες τὴν θέσιν τῶν πραγμάτων ἐξῆψαν τὸν Καποδίστριαν καὶ ἔπεισαν ἵνα μετέλθῃ ὕφος ἐπιτιμητικὸν πρὸς τὴν Προστασίαν ὅπερ ὑπῆρξεν ἡ κυρία αἰτία τῆς ἔπειτα πρὸς αὐτὸν ἀδιαλλάκτου συμπεριφορᾶς τῆς Ἀγγλικῆς Κυβερνήσεως. Ἀληθῶς δέ, τυχὼν τῆς ἀδείας τοῦ Αὐτοκράτορος τῆς Ῥωσσίας, ἀπηύθυνε τῇ 1]13 Ὀκτωβρίου 1819 ὑπόμνημα πρὸς τὸν Ἄγγλον ὑπουργὸν λόρδον Βάθουρστ, καὶ ἐπιστολὴν πρὸς τὸν δοῦκα Οὐελλιγκτῶνα πρωθυπουργὸν τῆς Ἀγγλίας [2]), ἐν οἷς παριστᾷ τὴν ὑπὸ τῆς Ἀγγλίας παράβασιν τῆς Συνθήκης τοῦ 1815 ἐν τῇ κυβερνήσει τῶν Ἰονίων νήσων, καὶ δικαιοῖ τὴν ἐντεῦθεν γεννηθεῖσαν ἐν ταῖς νήσοις δυσαρέσκειαν. Τέλος ἀλγεινότατα διετέθη ὁ Καποδίστριας ἰδὼν ὁλόκληρον πληθυσμὸν Ἑλληνικὸν καὶ Ὀρθόδοξον καταδικασθέντα εἰς ἀπώλειαν τῆς ἰδίας πατρίδος, καὶ ἀποβιβαζόμενον ἐν τῇ ἀκτῇ τῆς Γαρίτσης γυμνὸν καὶ πεινῶντα. Διότι, ὡς γνωστόν, ἡ Ἀγγλία ἐξοντώσασα τὸ ὕστατον ἐν Ἠπείρῳ προπύργιον τῆς ἔκπαλαι Ἑλληνικῆς ἐλευθερίας παρέδωκε τὴν Πάργαν εἰς τὸν Ἀλῆν· καὶ ὁ λαὸς αὐτῆς ἵνα μὴ ὑποπέσῃ εἰς τὴν φοβερὰν τυραννίαν προετίμησε νὰ ἐγκαταλείψῃ διὰ παντὸς τὴν ἰδίαν πατρίδα.

Τὸ γεγονὸς τοῦτο ἐξήγειρεν ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ Καποδιστρίου τὴν ἐθνικὴν ἀγανάκτησιν. Καὶ ὁ Καποδίστριας διὰ τοῦ Περραιβοῦ ἀποτεινόμενος τοῖς ὁπλαρχηγοῖς τῆς Ἠπείρου ἐνεθάρρυνε περὶ τοῦ μέλλοντος. Εἰς τὸ γεγονὸς τοῦτο ἀποδοτέον ὅτι ὁ Περραιβὸς ἔγραφε πρός ἕτερον μέλος τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας ὅτι ἡ εἰς Ῥωσσίαν ἐπιστροφὴ τοῦ Καποδιστρίου θὰ ἐπιφέρῃ μεταβολὴν τῶν πραγμάτων [3]).

[1]) Κ. Λομβάρδου Ἀπομνημονεύματα πρὸς καταρτισμὸν τῆς περὶ ἀπελευθερώσεως τῆς Ἑπτανήσου Ἱστορίας. Ἐν Ζακύνθῳ 1872 σελ. 186 ἑπ.

[2]) Πατρὶς ἀρ. 23—26

[3]) Ἰω. Φιλήμονος Δοκίμιον Ἱστορικὸν περὶ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως. Ἀθήνησι 1859 Τ. α'. σελ. 383.

Τὸ ἐθνεγερτήριον σάλπισμα τοῦ Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου ἀπὸ τῶν ὀχθῶν τοῦ Δουνάβεως ἐνσκῆψαν ὡς κεραυνὸς περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1821, κατεθορύβησε τοὺς διπλωμάτας τῆς τετραπλῆς συμμαχίας οὐχ ἧττον ἢ τὸν Ῥῶσσον Αὐτοκράτορα ἐπὶ τῷ αἰφνιδίῳ τολμήματι τοῦ ἰδίου ὑπασπιστοῦ. Ἤδη ἡ Πελοπόννησος, αἱ νῆσοι τοῦ Αἰγαίου καὶ ἡ Στερεὰ Ἑλλὰς ἐξηγέρθησαν· καὶ φοβεραὶ σφαγαὶ τῶν Χριστιανῶν, ἀπαγχονίσεις πατριαρχῶν καὶ ἐπισκόπων καὶ ἀκατονόμαστοι φρικαλεότητες ὑπὸ τῶν ἐκμανέντων Τούρκων ἐπηκολούθησαν ἐν Κωνσταντινουπόλει, Ἀδριανουπόλει, Σμύρνῃ. Ὁ Ἰσλαμισμὸς ἐν τῇ βίᾳ καὶ ἐν τῷ αἵματι ἀείποτε προαχθείς, μόνον ἐν τῇ θηριωδίᾳ ἔβλεπε τὴν διατήρησιν τῆς ἰσχύος αὐτοῦ. Καί τοι δὲ ὁ πρὸς ἀνάκτησιν τῶν ὑπὸ τοῦ βαρβαρωτάτου ζυγοῦ καταπατουμένων ἀνθρωπίνων δικαίων τῆς ζωῆς τῆς τιμῆς τῆς περιουσίας τῶν Ἑλλήνων οὐδὲν εἶχε κοινὸν πρὸς τὰ ἐν Εὐρώπῃ ἐπαναστατικὰ κινήματα, δι' ὧν ἁπλῶς ἐπεδιώκετο ἡ μεταβολὴ τῆς κυβερνητικῆς μορφῆς, ἢ ἡ πρόσκτησις μείζονος ἐλευθερίας, εἴπερ ποτὲ ἡ φιλότουρκος πολιτικὴ ἐπεκράτει ἐν τῇ ἤδη αὐτονομασθείσῃ Ἁγίᾳ συμμαχίᾳ, καὶ ἡ ταπεινὴ ἱκεσία τῶν ἐξαναστάντων Ἑλλήνων πρὸς τὸ ἐν Βερώνῃ συνέδριον τῶν συμμάχων Βασιλέων τῶν ἐν ὀνόματι τῆς ὑπεραγίας καὶ ἀδιαιρέτου Τριάδος ἐπιγραφόντων τὰς πράξεις αὐτῶν σκληρῶς ἀπερρίφθη, διότι οἱ «Ἄνακτες, ὡς ἐκήρυξαν, ἔχοντες σταθερὰν ἀπόφασιν ν' ἀπωθήσωσι τὴν ἀρχὴν τῆς ἐπαναστάσεως καθ' ὁποιον μέρος καὶ ἐν οἱᾳδήποτε μορφῇ ἀνεφαίνετο, ἔσπευσαν νὰ καταδικάσωσιν ἐκ συμφώνου τὴν Ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν» [1].

Ὁ Καποδίστριας ἐμφορούμενος ἀρχῶν καὶ φρονημάτων ὅλως διαφόρων, ἔκρινεν ἱερὸν καθῆκον νὰ ὑποβάλῃ τῷ Αὐτοκράτορι Ἀλεξάνδρῳ διὰ τῆς χαρακτηριζούσης αὐτὸν παρρησίας ὅτι οὐ μόνον ἐκ τῶν ἐν ἰσχύϊ μετὰ τῆς Τουρκίας συνθηκῶν [2] ἐδικαιοῦτο

[1] Σ. Τρικούπη Ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως. Ἐν Λονδίνῳ αωξϛ' Τ. 3. σελ. 26.

[2] Ἐν Καϊναρτζῇ 10 Ἰουλίου 1774. — ἐν Ἰασίῳ 4 Αὐγούστου 1792, — ἐν Βουκουρεστίῳ, 1812.

ἡ Ῥωσσία εἰς τὴν προστασίαν τῶν Ἑλλήνων, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ ἀμέσῳ αὐτῆς συμφέροντι ἔδει ἄνευ διπλωματικῶν περιαγωγῶν νὰ παρέμβῃ πρὸς παῦσιν τοῦ ἀνίσου καὶ αἱματηροῦ ἀγῶνος, προστρέχουσα καὶ εἰς τὴν βίαν, γνωστοῦ ὄντος ἐκ μακρᾶς πείρας ὅτι μόνον εἰς τὴν γλῶσσαν ταύτην ὑποχωρεῖ ἡ Τουρκία, ὅπως διασωθῇ τὸ κινδυνεῦον νὰ ἐξοντωθῇ γένος τῶν Ἑλλήνων ὑπὲρ πατρίδος καὶ πίστεως ἀγωνιζόμενον. Ἀλλ' ἡ εὐσεβάστως καὶ εἰλικρινῶς ὑποβληθεῖσα συμβουλὴ δὲν ἔφερε τότε τὸ ποθούμενον ἀποτέλεσμα, διότι ὁ Ἀλέξανδρος ἐνέμενεν εἴπερ ποτὲ προσηλωμένος εἰς τὰς ἐναντίον τοῦ ἐπαναστατικοῦ πνεύματος ἀρχὰς τῆς δεσμευούσης αὐτὸν συμμαχίας. Ἀσυμβίβαστον δὲ ὁ φιλόπατρις ἀνὴρ θεωρῶν πλέον τὴν παρὰ τῷ Αὐτοκράτορι θέσιν πρὸς τὰς ὑπαγορεύσεις τῆς συνειδήσεως, ἔσπευσε νὰ παρκιτηθῇ αὐτῆς· ἀλλὰ τὸ εἰλικρινὲς αὐτοῦ φρόνημα ἐκτιμῶν ὁ Ἀλέξανδρος δὲν ἐδέχθη τὴν παραίτησιν ἐπιτρέψας αὐτῷ ἀορίστου μόνον ἀπουσίας ἄδειαν. Ὅθεν ὁ Καποδίστριας μεταβὰς εἰς τὴν προσφιλῆ χώραν τῆς Ἑλβετίας διέμενεν ἐν Γενεύῃ, νοερῶς ἐκεῖθεν παρακολουθῶν καὶ πολλάκις ἐν ἀγωνίᾳ τὴν ἀνέλιξιν τοῦ καταπληκτικοῦ ἐκείνου ἀγῶνος ἔθνους μικροῦ καὶ πανταχόθεν ἐγκαταλελειμμένου, ἀλλὰ γενναίως παλαίοντος πρὸς τὰς μείζονας τῆς Τουρκίας δυνάμεις, ἅμα δὲ προτρέπων τοὺς πλουσίους ὁμογενεῖς καὶ φιλέλληνας πρὸς ἀντίληψιν τῶν ἐν παντοίαις στερήσεσι καὶ ταλαιπωρίαις ἀγωνιζομένων Ἑλλήνων.

Ἀπὸ τοῦ Ἰανουαρίου 1824 προσεκλήθη ὁ Καποδίστριας ἵνα καταβῇ εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ συμπράξῃ εἰς διαλλαγὴν τῶν γνωμῶν καὶ συμφερόντων ὧν ἡ ἀντίθεσις ἐνέβαλεν εἰς κίνδυνον τὰς πρώτας ἡμέρας τῆς Ἑλληνικῆς παλιγγενεσίας [1]). Ἀλλ' οὗτος ἀπήντησεν ὅτι διατελῶν ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τοῦ Αὐτοκράτορος τῆς Ῥωσσίας δὲν ἠδύνατο ν' ἀποδεχθῇ τὴν γενομένην αὐτῷ πρόσκλησιν, ἐβεβαίου ὅμως τὸ διάπυρον ἐνδιαφέρον ὅπερ ἔτρεφεν ὑπὲρ τοῦ ἐθνικοῦ ἀγῶνος [2]).

[1]) Ἑλληνικὴ μετάφρασις τῆς Ἀλληλογραφίας τοῦ Καποδιστρίου τόμ. 4 σελ. 433.

[2]) Ἔνθ' ἀνωτ. σελ. 427. Τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Καποδιστρίου ὡς ἀνέκδοτον ἐδημοσίευσ

Ἐπὶ ἑπταετίαν παραταθεὶς ὁ ὑπὲρ τῆς ἐθνικῆς ἀνεξαρτησίας ἀγὼν ἐπήνεγκε φοβερὰς ἐν Ἑλλάδι καταστροφάς. Ἐξαίσια καὶ ἡρωϊκὰ ἀληθῶς ὑπῆρξαν τῶν Ἑλλήνων τὰ κατορθώματα· ἀλλὰ πᾶσα ἠρημώθη ἡ χώρα, τὰ μέσα τῆς ζωῆς καὶ τοῦ πολέμου ἐξέλιπον, καὶ αἱ δυνάμεις τῆς Ἑλλάδος περιῆλθον εἰς τελείαν ἐξάντλησιν. Τὸ δὲ χείριστον, τῆς διχονοίας εἰσχωρησάσης μεταξὺ τῶν ὁπλαρχηγῶν καὶ πολιτευομένων, ἡ πανωλεθρία ἐπέκειτο. Ἐν τούτοις εἶχεν ἐξεγερθῇ μεγάλη ἡ συμπάθεια καὶ ὁ θαυμασμὸς τῶν Χριστιανικῶν λαῶν ὑπὲρ τοῦ ὑπερανθρώπου ἀγῶνος, καὶ οἱ κραταιοὶ τῆς γῆς ἤδη συνῃσθάνοντο τὴν ἐνώπιον τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου βαρεῖαν αὐτῶν εὐθύνην.

Εὐτυχῶς προΐστατο τότε τῆς Βρετανικῆς κυβερνήσεως ἀνὴρ μεγαλεπήβολος καὶ φιλάνθρωπος ὁ Γεώργιος Κάνιγκ. Τῇ πρωτοβουλίᾳ αὐτοῦ σπεύσαντος ν' ἀποστείλῃ ἔκτακτον πρεσβευτὴν εἰς Πετρούπολιν τὸν δοῦκα Οὐελλιγκτῶνα ἵνα συγχαρῇ τὸν νέον Αὐτοκράτορα Νικόλαον Α΄ ἐπὶ τῇ ἀναῤῥήσει, κατωρθώθη νὰ ὑπογραφῇ τὸ μεταξὺ Ἀγγλίας καὶ Ῥωσσίας πρωτόκολλον τῆς 23 Μαρτίου/4 Ἀπριλίου 1826, δι' οὗ ἐτέθη ὁ ἀκρογωνιαῖος λίθος πρὸς σύστασιν τῆς Ἑλλάδος ὡς κράτους ἐλευθέρου καὶ ἐπεδιώχθη ἔπειτα ἡ ὑπὲρ αὐτῆς μεσολάβησις πρὸς τὴν Τουρκίαν ἀφ' οὗ τῇ προσχωρήσει καὶ τῆς Γαλλίας συνήφθη ἡ διὰ τῆς ἀπὸ 24 Ἰουνίου/6 Ἰουλίου 1827 συνθήκης τριπλῆ συμμαχία.

Ἀλλ' ἐσωτερικῶς ἡ διχόνοια καὶ ἡ ἀναρχία ἠπείλουν ἀποσύνθεσιν τῆς δι' ἀπείρων θυσιῶν καταρτισθείσης Ἑλληνικῆς Πολιτείας. Τὸ οἰκτρὸν τοῦτο καὶ ἀναπόδραστον τέλος συνιδόντες οἱ προεξάρχοντες τῶν πολεμιστῶν τῆς Πελοποννήσου καὶ τῆς ἠπείρου Θεόδωρος Κολοκοτρώνης καὶ Γεώργιος Καραϊσκάκης ἀπετάθησαν ἰδιαιτέρως πρὸς τὸν ἤδη γνωστὸν αὐτοῖς ἀπὸ τῆς ὑπερασπί-

τὸ Ναυτικὸν Ἀπομαχικὸν Ταμεῖον Μουσεῖον Ἱστορικόν. Ἐν Ἀθήναις 1868. Ἀλλ' ἀνέκδοτον ἦτο μόνον τὸ γαλλικὸν κείμενον διότι ἡ μετάφρασις εἶχε δημοσιευθῇ ἐν τῇ ἐξελληνισθείσῃ Ἀλληλογραφίᾳ τοῦ Καποδιστρίου (τόμ. 4 σελ. 433) ληφθεῖσα ἐκ τοῦ Αἰῶνος ἀρ. 411.

σεως τῆς Λευκάδος Καποδίστριαν, ἐν Γενεύῃ τότε διαμένοντα, ὡς μόνον ἱκανὸν ἕνεκα τῆς φήμης, τῆς ἀξίας καὶ πρὸ πάντων τῆς φιλοπατρίας ἐξορκίζοντες αὐτόν, ἐν ὀνόματι τῆς κινδυνευούσης πατρίδος, νὰ δεχθῇ τὴν κυβέρνησιν καὶ σπεύσῃ ν' ἀναλάβῃ τοὺς οἴακας τοῦ κλυδωνιζομένου σκάφους τῆς πολιτείας. Καὶ δι' ὅλης τῆς ἐπιῤῥοῆς αὐτῶν συνήργησαν εἰς τὴν ἀναγόρευσιν αὐτοῦ ὡς Κυβερνήτου τῆς Ἑλλάδος ἐπὶ ἑπταετίαν, διὰ τοῦ Ϛ' ψηφίσματος τῆς ἐν Τροιζῆνι Γ' Ἐθνικῆς Συνελεύσεως (2 Ἀπριλίου 1827).

Ἰδοὺ τὸ ψήφισμα·

Ἀριθ. ΣΤ'

Ἡ γενικὴ τρίτη τῶν Ἑλλήνων Συνέλευσις

Θεωροῦσα ὅτι ἡ ὑψηλὴ ἐπιστήμη τοῦ κυβερνᾶν τὴν πολιτείαν καὶ φέρειν πρὸς εὐδαιμονίαν τὰ ἔθνη, ἡ ἐξωτερικὴ καὶ ἐσωτερικὴ πολιτική, ἀπαιτεῖ πολλὴν πεῖραν καὶ πολλὰ φῶτα, τὰ ὁποῖα ὁ βάρβαρος Ὀθωμανὸς δὲν ἐπέτρεψε ποτὲ εἰς τοὺς Ἕλληνας.

Θεωροῦσα ὅτι ἀπαιτεῖται ἐπὶ κεφαλῆς τῆς Ἑλληνικῆς πολιτείας ὁ κατὰ πρᾶξιν καὶ θεωρίαν πολιτικὸς Ἕλλην διὰ νὰ τὴν κυβερνήσῃ κατὰ τὸν σκοπὸν τῆς πολιτικῆς κοινωνίας.

Ψηφίζει

Α'. Ὁ κόμης Ἰωάννης Καποδίστριας ἐκλέγεται παρὰ τῆς συνελεύσεως ταύτης ἐν ὀνόματι τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους *Κυβερνήτης τῆς Ἑλλάδος* καὶ ἐμπιστεύεται τὴν νομοτελεστικὴν αὐτῆς ἐξουσίαν.

Β'. Ὡς τοιοῦτος θέλει κυβερνήσῃ τὴν Ἑλληνικὴν πολιτείαν κατὰ τοὺς καθεστῶτας νόμους.

Γ'. Ἡ διάρκεια τῆς ἐπιτραπείσης παρὰ τοῦ Ἔθνους εἰς αὐτὸν ἐξουσίας προσδιορίζεται *διὰ ἑπτὰ χρόνους*, ἀρχομένους ἀπὸ τῆς σήμερον.

Δ'. Νὰ εἰδοποιηθῇ δι' ἐγγράφου ἐνυπογράφου ἀπὸ ὅλους τοὺς

πληρεξουσίους τοῦ Ἔθνους προσκαλούμενος νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν πατρίδα διὰ νὰ ἀναλάβῃ τὰς ἡνίας τῆς Κυβερνήσεως.

Ε΄. Διορίζεται τριμελὴς ἐπιτροπὴ γνωριζομένη ὑπὸ τὸ ὄνομα *ἡ ἀντικυβερνητικὴ ἐπιτροπὴ* διὰ νὰ κυβερνήσῃ τὴν Ἑλλάδα ἐν ἀπουσίᾳ του καὶ θέλει παύσῃ ἅμα φθάσῃ ὁ Κυβερνήτης εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Ϛ΄. Τὸ παρὸν ψήφισμα νὰ καταχωρηθῇ εἰς τὸν Κώδικα τῶν ψηφισμάτων καὶ κοινοποιηθῇ διὰ τοῦ τύπου.

Ἐν Τροιζῆνι τῇ 2 Ἀπριλίου 1827.

Ὁ Πρόεδρος
Γ. ΣΙΣΣΙΝΗΣ

Ἔπονται αἱ ὑπογραφαὶ τῶν λοιπῶν πληρεξουσίων τὸν ἀριθμὸν 115.

(Τ. Σ.) Ὁ γραμματεὺς τῆς Συνελεύσεως
Ν. Σπηλιάδης

Ἵνα ὦμεν ἀκριβεῖς δέον νὰ σημειώτωμεν ὅτι οἱ ἐπὶ διετίαν περίπου τέως κυβερνήσαντες Ἀλέξανδρος Μαυροκορδάτος καὶ Γεώργιος Κουντουριώτης βλέποντες ἐκ τῆς ἐκλογῆς τοῦ Καποδιστρίου ὡς Κυβερνήτου ἐκφεύγουσαν τῶν χειρῶν αὐτῶν τὴν ἐξουσίαν, ἀπήτουν ἵνα οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ Ἔθνους συνέλθωσιν οὐχὶ ἐν Αἰγίνῃ ἔδρᾳ τότε τῆς κυβερνήσεως, ἀλλ' ἐν Ἑρμιόνῃ ἐγγύτατα τῇ Ὑδρᾳ, ὅπως ἐκεῖθεν ἐπιδρῶντες εὐκολώτερον διὰ τῶν ἀφωσιωμένων αὐτοῖς ματαιώσωσι τὴν ἐκλογήν. Σχίσμα ἐντεῦθεν ἐπῆλθεν, αὐτῶν μὲν ἰσχυρογνωμόνως συνελθόντων ἐν Ἑρμιόνῃ, τῶν δὲ πλείστων ἐκ τῶν ἀντιπροσώπων διαμεινάντων ἐν Αἰγίνῃ. Ἐπὶ τέλους συνεφωνήθη ὅπως ἡ συνέλευσις μεταβῇ εἰς Τροιζῆνα, ἔνθα ἐγγὺς ἐπίσης τῇ Ὑδρᾳ παρουσιάζοντο τοῖς περὶ τὸν Κουντουριώτην καὶ Μαυροκορδάτον αἱ αὐταὶ εὐκολίαι, συνῆνεσαν δὲ οἱ λοιποὶ θεωροῦντες ἤδη ἐξησφαλισμένην τὴν ἐκλογὴν τοῦ Καποδιστρίου. Ἀλλὰ προταθέντος τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ ὡς κυβερνή-

του, οἱ πλεῖστοι τῶν ἐξ Ὕδρας καὶ Σπετσῶν ἀντιπροσώπων ἀπεχώρησαν, ἐμμέσως ἀποδοκιμάζοντες τὴν ὁμόθυμον ὑπὸ τῆς Ἐθνικῆς Συνελεύσεως ἐκλογὴν τοῦ Καποδιστρίου. Οὕτως ἀπ' ἀρχῆς ἐλάνθανεν ἡ κατ' αὐτοῦ ἀντιπολίτευσις ἐκ τοῦ πάθους τοῦ παρομαρτοῦντος τῇ ἀποτυχίᾳ τῶν ἤδη διευθυνάντων τὰ πράγματα, πολὺ πρὶν ἢ ὁ Καποδίστριας ἀποδεχθῇ τὴν ἐκλογήν, καὶ ἐπιληφθῇ τῆς κυβερνήσεως [1]. « Ἡ ἐκλογὴ τοῦ Καποδιστρίου ὡς ἑπταετοῦς κυβερνήτου δυσηρέστησε πολλοὺς τῶν πολιτικῶν, ἀλλ' οὐδεὶς ἐτόλμησε νὰ ἐκφράσῃ ἐναντίαν γνώμην, λέγει ἐν τῇ ἱστορίᾳ αὐτοῦ ὁ Τρικούπης, διότι καὶ ἡ ἀνάγκη καὶ ἡ ἐπιθυμία τοῦ ἔθνους ἦσαν ὑπὲρ αὐτῆς » [2].

Πρὶν ἢ ἀπαντήσῃ ὁ Καποδίστριας ἀποδεχόμενος τὸ ἀξίωμα εἰς ὃ ἐκάλεσεν αὐτὸν ἡ Ἐθνικὴ τῶν Ἑλλήνων συνέλευσις, μετέβη εἰς Πετρούπολιν πρῶτον ἵνα ὑποβάλῃ τῷ Αὐτοκράτορι τὴν παραίτησιν αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ ὑψηλοῦ ὑπουργήματος ἐν ᾧ ἐθεωρεῖτο ἐπ' ἀδείᾳ ἀπουσίας διατελῶν, καὶ ὅπως συνηγορήσῃ παρ' αὐτῷ ὑπὲρ τῆς ἰδίας πατρίδος ἐξηντλημένης ἤδη ἐκ τοῦ μακροῦ καὶ δεινοτάτου ἀγῶνος. Εὐμενεστάτη ὑπῆρξεν ἡ ὑποδοχὴ ἣς ἠξίωσε τὸν πάλαι πιστὸν τοῦ πατρὸς σύμβουλον ὁ νέος Αὐτοκράτωρ, συγκατατεθεὶς νὰ δεχθῇ τὴν παραίτησιν αὐτοῦ, ἐπιδοκιμάσας τὴν πορείαν ἣν ἐχάραξεν ἑαυτῷ ἂν ἤθελε δεχθῇ τὴν κυβέρνησιν τῆς Ἑλλάδος [3], καὶ προσενέγκων αὐτῷ ἐτησίαν σύνταξιν ἑξηκοντακισχιλίων φράγκων ἕνεκα τῶν πρώην ἐν Ῥωσσίᾳ ὑπηρεσιῶν αὐτοῦ. Τὴν προσφορὰν ὁ Καποδίστριας ἀπολύτως ἀπεποιήθη ὀφείλων ἐν τῇ νέᾳ θέσει αὐτοῦ νὰ διαμένῃ εἰς ἐντελῆ ἀπέναντι πάντων ἀνεξαρτησίαν [4]. Ἀλλὰ πληρεστάτην ἠσθάνθη ἱκανοποίησιν ἐπὶ τῇ ὑψηλῇ ἐπιδοκιμασίᾳ δι' ἧς ἐν τῇ ἀποδοχῇ τῆς παραι-

[1]) Renseignemens sur la Grèce et sur l'administration du Comte Capodistrias par un Grec temoin oculaire des faits qu'il rapporte. Paris 1833. p. 19-20.

[2]) Σ. Τρικούπη Ἱστορία τῆς Ἑλλ. Ἐπαναστάσεως. Ἐν Λονδίνῳ ᾳωξϛ'. τόμ. 4 σελ. 123

[3]) Correspondance du comte Capodistrias. Genève 1839 T. I. p. 145.

[4]) Σ. Τρικούπη Ἱστορία τῆς Ἑλλ. Ἐπαναστάσεως. Τ. 4. σελ. 232.

τήσεως ἐπεσφραγίζετο τὸ μακρὸν αὐτοῦ πολιτικὸν στάδιον· καὶ τοῦτο ἀναγγέλλων τῷ συμπολίτῃ Ἀνδρέᾳ Μουστοξύδῃ [1]) ἠύχετο ἵνα καὶ τὴν ἀποστολὴν εἰς ἣν ἐν μέσῳ τῶν Ἑλλήνων ἐκλήθη, ἀξιωθῇ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ νὰ διανύσῃ ἐπίσης ἐντίμως. Ἐπιστέλλων δὲ πρὸς ἕτερον φίλον, « οὐδόλως παραγνωρίζω, ἔλεγε, τὰς ἐπιφυλαττομένας μοι δοκιμασίας καὶ ἐξόχως τὴν μεγίστην δυσχέρειαν τοῦ ν' ἀπαντήσω, ὡς ἐπιποθῶ, εἰς τὴν πρός με πεποίθησιν τῶν θαυμαστῶν ἐπ' ἀνδρίᾳ Ἑλλήνων, καὶ δικαιώσω τὴν ὑπόληψιν δι' ἧς μὲ τιμῶσιν οἱ ἐν τῷ μακρῷ πολιτικῷ μου σταδίῳ μετ' ἐμοῦ σχετισθέντες. Ἀλλ' ἐνθαῤῥύνομαι ἐν τῇ συναισθήσει τοῦ καθήκοντος καὶ τῇ εὐθύτητι τῶν προθέσεών μου· πρὸ πάντων δ' ἀφοσιοῦμαι εἰς τὴν θείαν ἀντίληψιν. Ὅθεν οὐδόλως ἐδίστασα νὰ ἐγκαταλίπω βίον ἄνετον καὶ ἥσυχον καὶ διὰ μακρᾶς πορείας μεταβῶ ἐν μέσῳ πλείστων στερήσεων, μεγάλης ταραχῆς καὶ συγχύσεως, καὶ παντοίων σκευωριῶν, ὅπως διάκεινται σήμερον τὰ Ἑλληνικὰ πράγματα [2]).

Τὸν Καποδίστριαν ἐν Πετρουπόλει κατέθλιψεν ἡ εἴδησις τοῦ θανάτου τοῦ Γ. Καραϊσκάκη ἐν τῇ ἐκστρατείᾳ πρὸς ἄρσιν τῆς πολιορκίας τῆς Ἀκροπόλεως καὶ ἡ κατ' αὐτὴν καταστροφὴ πλείστων ἀνδρείων Ἑλλήνων. Κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ἄγγλου ἱστορικοῦ τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως Θ. Γόρδωνος [3]) ἡ πτῶσις τῆς Ἀκροπόλεως ὑπῆρξε τὸ οἰκτρὸν ἀποτέλεσμα τῆς παντελοῦς ἀπειρίας τοῦ λόρδου Cochrane καὶ τοῦ στρατηγοῦ Church (τοῦ μὲν ἀρχιναυάρχου τοῦ δὲ ἀρχιστρατήγου ἀναδειχθέντος ὑπὸ τῆς ἐν Τροιζῆνι Συνελεύσεως) ὅλως παραγνωριζόντων τὸν τρόπον τοῦ μάχεσθαι τῶν γενναίων ἀλλ' ἀτάκτων Ἑλλήνων πολεμιστῶν· μάλιστα δὲ τῆς παρατόλμου ὁρμητικότητος τοῦ πρώτου ἐξωθήσαντος τὸν δεύτερον εἰς ἄκαιρα καὶ ἐπισφαλέστατα κινήματα καὶ

[1]) Correspondance T. I. p. 184.

[2]) Correspondance T I. p. 350.

[3]) Th. Gordon's History of the Greek revolution and campaigns. London 1832. T. 2 p. 386 - 402.

περιφρονήσαντος τὴν συνετὴν ἐπιφύλαξιν τῶν Ἑλλήνων ὁπλαρχηγῶν καὶ ἰδίως τὰς φρονίμους συμβουλὰς τοῦ Καραϊσκάκη.

Εἴπερ ποτὲ κρίσιμον ἐθεώρει τότε τὴν θέσιν τῆς Ἑλλάδος ὁ Καποδίστριας, καὶ ζητηθέντος παρὰ τῆς Προσωρινῆς Κυβερνήνησεως δανείου ἐξ Ἑπτανήσου ἔσπευσε νὰ προσενέγκῃ ἐξ ἰδίων πεντήκοντα χιλιάδας φράγκων διὰ τὰς ἐπειγούσας ἀνάγκας. Ταὐτοχρόνως δὲ ἐπικαλούμενος τῶν ἐν Ὀδησσῷ ὁμογενῶν τὴν συνδρομὴν ἔγραφε τῷ Δημ. Ἰγγλέσῃ: « Μέγισται εἰσὶν αἱ ἀνάγκαι καὶ τὰ μέσα τῆς Ἑλλάδος ἀνεπαρκῆ ὁσημέραι ἐκλείπουσιν, ὡς καὶ τῶν φιλελλήνων αἱ συνδρομαί. Ἡ Ὀθωμανικὴ Πύλη γινώνώσκουσα τὴν ἀπόφασιν τῶν Δυνάμεων πρὸς μεσολάβησιν, καὶ θρασυνθεῖσα ἐκ τῆς τελευταίας τῶν Ἑλληνικῶν ὅπλων ἀποτυχίας θέλει καταβάλῃ πᾶσαν προσπάθειαν ὅπως τάχιον ἀποτελέσῃ τὴν πανωλεθρίαν εἰς ἣν ἀφορᾷ. Περιττὸν νὰ σοὶ ὑποδείξω ὁπόσον ἐπείγει τὸ ζητούμενον δάνειον. Πειστικώτερα τῶν λόγων λαλοῦσι τὰ γεγονότα . . . Ἐκ τῶν εὐγενῶν σου διαθέσεων θαρρύνομαι νὰ σὲ παρακαλέσω ἵνα καὶ τοὺς λοιποὺς φιλοπάτριδας καὶ τοὺς φίλους ἐν γένει προτρέψῃς ἵνα ἕκαστος ὅσον δύναται σπεύσῃ εἰς βοήθειαν τῆς πατρίδος. Σκοπὸς τῆς συνδρομῆς εἶναι ἡ προμήθεια πολεμεφοδίων καὶ ἡ περίθαλψις τοῦ ὑπὸ τοσούτων συμφορῶν ταλαιπωρουμένου γένους. Ἀλλ' ἵνα ἀποβῇ χρήσιμος, ἐπάναγκες νὰ ἐπέλθῃ ἐγκαίρως, τὸ πολὺ ἐντὸς ἓξ ἑβδομάδων. . . Σκεπτόμενοι ὁποῖα καθήκοντα ἡμῖν ἐπιβάλλονται, ἂν μὲν τὰ πράγματα τῆς πατρίδος εὐδοκιμήσωσι, θέλομεν τιμηθῇ ὅτι ἐγκαίρως προσήλθομεν εἰς ἀντίληψιν αὐτῆς· τῶν δὲ συνδραμόντων τὴν πατρίδα τὰ ὀνόματα θέλει ἀναγράψῃ ἡ ἱστορία, καὶ ἡ ἀποτυχία οὔτε εἰς ἔλλειψιν ἀνδρίας οὔτε εἰς φιλαργυρίαν τῶν τέκνων αὐτῆς θέλει ἀποδοθῇ· οὐδὲ ὄνειδος καθ' ἡμῶν ποτὲ θὰ ἐπιρριφθῇ ὅτι τῶν γενναίως συνδραμόντων ἡμᾶς ξένων ἐδείχθημεν ὑποδεέστεροι » [1].

Διαμένοντος ἔτι ἐν Πετρουπόλει τοῦ Καποδιστρίου ὑπεγράφη ἡ μεταξὺ Ἀγγλίας Γαλλίας καὶ Ῥωσσίας ἐν Λονδίνῳ συνθήκη

[1]) Correspondace T. 1. p. 140, 190.

τῆς 6 Ἰουλίου 1827 περὶ εἰρηνοποιήσεως τῆς Ἑλλάδος· ὁ δὲ Καποδίστριας ἔκρινεν ἀναγκαῖον πρὶν ἢ μεταβῇ εἰς τὴν Ἑλλάδα νὰ διατρίψῃ ἡμέρας τινὰς πρῶτον ἐν Λονδίνῳ, εἶτα δ' ἐν Παρισίοις. Ἐπιστέλλων δὲ πρὸς τὸν ἐν Ὀδησσῷ κόμητα Pahlen, ἔλεγεν « Ἐν τούτοις θὰ δυνηθῶσιν ἆρά γε οἱ Ἕλληνες ν' ἀντίσχωσιν εἰς τὴν πεῖναν καὶ τὴν παντελῆ ἔνδειαν· καὶ τ' ἀπολειφθέντα αὐτοῖς ἀσθενῆ φρούρια θ' ἀντιστῶσιν εἰς τὴν διττὴν ταύτην καταστρεπτικὴν ἐνέργειαν ; Ἡ δὲ Τουρκία ἤδη ὑπὸ τῆς Εὐρωπαϊκῆς μεσολαβήσεως ἀπειλουμένη δὲν θὰ διπλασιάσῃ ἆρά γε τὰς προσπαθείας αὐτῆς ὅπως συντελέσῃ τὴν κατάκτησιν τῆς χώρας ἣν αἱ Δυνάμεις ζητοῦσι νὰ εἰρηνεύσωσι ; Πρὸς ταῦτα πάντα ἀπαντᾷ ἡ πτῶσις τῆς ἀκροπόλεως, καὶ αἱ ἐσχάτως ἐκ Κερκύρας εἰδήσεις ἃς ἔλαβον δεικνύουσιν ὅτι εἰ μὴ ταχέως χρηματικὴ βοήθεια ἐπέλθῃ, ἄφευκτος ἔσται τῶν Ἑλλήνων ὁ ὄλεθρος ». Πληροφορῶν δὲ τὸν κόμητα Pahlen ὅτι καθ' ἃ διὰ τοῦ κόμητος Nesselrode ἐξηκρίβωσεν, ἔμενον 400,000 ῥούβλια ἐκ τοῦ πρὸς ἀπελευθέρωσιν αἰχμαλώτων Ἑλλήνων ἐν Ῥωσσίᾳ ἐράνου ἐζήτησεν ὅπως καὶ τὸ ποσὸν τοῦτο τεθῇ εἰς τὴν διάθεσιν αὐτοῦ ὑπὲρ τῶν θυμάτων τῶν ἐν Πελοποννήσῳ ὑπὸ τοῦ Ἰβραὴμ πασᾶ καὶ ἐν Ἀθήναις δηώσεων [1]), ὡς καὶ τὸ ποσὸν 200,000 ῥουβλίων ἐκ τόκων τῶν ὑπὲρ τῶν ἐν Ἰωαννίνοις σχολείων ἀπὸ τοῦ 1820 μὴ παραληφθέντων ἐκ Μόσχας ὅπου ἦσαν κατατεθειμένα τῶν κληροδοτημάτων τὰ κεφάλαια [2]).

Ταυτοχρόνως προέτρεψε τοὺς ἐν Λιβόρνῳ, Ἐνετίᾳ καὶ Τεργέστῃ Ἕλληνας ἐμπόρους ἵνα συνδράμωσιν εἰς τὸν ἔρανον [3])· ἀλλὰ χαρακτηριστικώτατα τῆς κρίσεως ἣν ὁ Καποδίστριας ἐφοβεῖτο, καὶ τῶν πρὸς ἀποσόβησιν τοῦ κινδύνου ἐνεργειῶν αὐτοῦ, καὶ ἀξιομνημόνευτα εἶναι ὅσα ἐπὶ τούτῳ ἀπέτεινε πρὸς τοὺς ἐν Μόσχᾳ ἐμπορευομένους Μ. Ζωσιμᾶν καὶ λοιποὺς Ἕλληνας ἵνα δια-

[1]) Correspondance T. 1. p. 157.
[2]) Correspondance T. 1. p. 162. — Τρικούπη Ἱστ. Ἑλλ. Ἐπαν. τ. 4. σελ. 23.
[3]) Correspondance T. 1. p. 160.

θερμάνῃ τὸν ζῆλον αὐτῶν [1]. «Φίλοι ὁμογενεῖς, ἔγραφε, τὸν ἐπικείμενον κίνδυνον τῇ πατρίδι θεωρῶ ὕστατον καὶ φοβερώτατον, διὸ καὶ ἡ ὑπὲρ αὐτῆς χρηματικὴ συνδρομὴ καθίσταται παρά ποτε κατεπείγουσα. Τὸ κατ' ἐμὲ ὅ,τι ἠδυνάμην προσέφερον· καὶ ἀποτείνομαι πρὸς πάντας τοὺς ἐν Εὐρώπῃ ἀποκατεστημένους Ἕλληνας ὡς διερμηνεὺς τῶν στενοχωριῶν τῆς πατρίδος, πρὸ πάντων δὲ πρὸς ὑμᾶς, κύριοι, καθὸ εὐπορωτέρους καὶ ὡς καλοὺς πατριώτας. Μέχρι τοῦδε δὲν σᾶς προσεκάλεσα εἰς συνδρομὴν τῆς πατρίδος. Εἴχομεν τοὺς ξένους, τὰ φιλανθρωπικὰ κομητάτα γενναίως συνδραμόντα εἰς τὰς ἀνάγκας τῆς δεινοπαθούσης Ἑλλάδος. Ἀλλὰ προϊόντος τοῦ χρόνου τὰ μέσα ταῦτα ἐξέλιπον, καὶ σήμερον ἡ πατρὶς μόνον εἰς τὰ τέκνα αὐτῆς δύναται νὰ ἐλπίσῃ. Ἀγαπητοὶ φίλοι, ἐξορκίζω ὑμᾶς ἐν ὀνόματι τῆς ἁγίας ἡμῶν θρησκείας, βοηθήσατε τὴν πατρίδα ἄνευ ἀναβολῆς συντελοῦντες δι' ὅλων τῶν ὑμετέρων μέσων εἰς τὸ ὑπὲρ αὐτῆς δάνειον, καὶ ἀποστείλατε τὸ ποσὸν τῶν συνεισφορῶν σας εἴτε εἰς Κέρκυραν, εἴτε διὰ τῶν ἀνταποκριτῶν σας ἐπὶ ἀποδείξει κατ' εὐθεῖαν εἰς τὴν κυβέρνησιν τῆς Ἑλλάδος. Ἂν ἦσθε Χριστιανοί, ἂν ἦσθε Ἕλληνες, ἂν ἀγαπᾶτε τὸ ἔθνος εἰς ὃ ἀνήκετε, συνδράμετε ταχέως καὶ ἐν γενναιότητι. Μὴ χάνεσθε εἰς συζητήσεις ἐφ' ὅσων τις ἔδωκε ἢ ἄλλος ἔπρεπε νὰ συνεισφέρῃ. Ἕκαστος ὑμῶν, θέτων τὴν χεῖρα ἐπὶ τῆς καρδίας, ἂς ἐμπνευσθῇ ὑπὸ τῆς συνειδήσεως καὶ ἂς προσφέρῃ τὸ κατὰ δύναμιν. Ὅταν τις πεινᾷ, ἀδελφοί μου, δὲν δύναται νὰ περιμένῃ. Ὅθεν ἐν διαστήματι τεσσαράκοντα ἡμερῶν ἡ συνεισφορά σας δέον νὰ φθάσῃ εἰς τὸν προορισμόν της, ἂν θέλετε νὰ εὕρῃ ζῶντας τοὺς πενομένους καὶ χρησιμεύσῃ. Δὲν ἀγνοεῖτε ὅτι αἰτία τῶν συμφορῶν ὑπῆρξεν ἡ ἔλλειψις τῶν πρὸς συντήρησιν. Ἕνεκα ταύτης τὸ Μεσολόγγιον ἔπεσε καὶ ἡ ἀκρόπολις παρεδόθη. Καὶ ἡ πεῖνα κατέβαλεν ἐκείνους οὓς μυριάδες Τούρκων δὲν ἠδυνήθησαν νὰ καταβάλωσι. Ἐπὶ τούτῳ δὲ ὁ ἐχθρὸς κυρίως ἀποβλέπει καὶ διευθύνει πάσας τὰς προσπαθείας αὐτοῦ σπεύδων

[1]) Correspondance T. 1. p. 162.

νὰ κατενέγκῃ τὸ τελευταῖον τραῦμα ἐν τῷ μικρῷ χρόνῳ τῷ ὑπολειπομένῳ ὅπως ἐπέλθῃ τὸ τέλος τοῦ πολέμου. Μὴ ὑπομείνητε ν' ἀπολεσθῇ ἡ Ἑλλὰς τὴν παραμονὴν τῆς σωτηρίας αὐτῆς. Μὴ εἴπητε ὅτι αἱ μεγάλαι δυνάμεις τῆς Εὐρώπης ἤδη ἀνέλαβον τὴν φροντίδα ἵνα σώσωσι τοὺς Ἕλληνας. Τῶν μεγάλων δυνάμεων ἡ φιλανθρωπία μεριμνᾷ βεβαίως πρὸς σωτηρίαν των. Ἀλλὰ καὶ οἱ Ἕλληνες δέον νὰ μὴ παρίδωσι πεινῶντας τοὺς ἀδελφούς. Ἡ Εὐρώπη, πιστεύσατε, καὶ τὸ λέγω ἐν συνοχῇ καρδίας, τοὺς πολλαχοῦ αὐτῆς εὐποροῦντας Ἕλληνας παρατηρεῖ ἀποροῦσα πῶς ἐν τῷ κόσμῳ Χριστιανοὶ ὄντες ἀδιαφοροῦσι πρὸς τοὺς ὁμοθρήσκους μάλιστα ἐν στιγμῇ τοῦ μεγαλητέρου κινδύνου. Πολλοὶ ἐξ ὑμῶν ἀδυνατοῦσιν ἔτι νὰ ἐκτιμήσωσι προσηκόντως τὸν τίτλον τοῦ Ἕλληνος, πραγματικὴν ὄντα βάσιν τῆς ἰδίας αὐτῶν εὐπορίας. Ἀλλ' ἀφανιζομένου τοῦ Ἔθνους καὶ ὁ τίτλος αὐτὸς θὰ ἐξαφανισθῇ καὶ μάτην τότε θὰ θρηνήσωσι τὴν ἀπώλειαν τῆς πατρίδος· συγκεχυμένοι μετὰ τῶν ἑτερογενῶν καὶ πάντοτε ξένοι οὔτε ἐν τῷ στοχασμῷ τῆς πατρίδος θὰ εὑρίσκωσι παρηγορίαν οὔτε ἴχνος τοῦ ἐθνικοῦ χαρακτῆρος θὰ καταλίπωσι τοῖς ἀπογόνοις. Μόνη ἡ πατρὶς εὐτυχοῦσα δύναται καὶ εἰς τὰ ξένα νὰ προστατεύῃ τῶν τέκνων τὴν τιμὴν καὶ τὰ δικαιώματα. Καὶ ἔντιμοι παρ' αὐτῇ θὰ λογίζωνται οἱ τυχόντες τῆς ἀνεκτιμήτου χάριτος νὰ προσέλθωσιν εἰς ἀντίληψιν αὐτῆς ἐν κινδύνῳ καὶ τῇ ἀποδώσωσι τὴν ὕπαρξιν, ὡς εἰπεῖν, ἣν παρ' αὐτῆς ἔλαβον»[1].

Κατὰ τὸν ἑπταετῆ ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἀγῶνα πολλαὶ Ἑλληνικαὶ οἰκογένειαι καὶ πλειότεροι ἄποροι καὶ ὀρφανοὶ παῖδες ὅπως διασωθῶσιν ἀπὸ τῆς βαρβαρικῆς μαχαίρας καὶ ἀτιμώσεως ἐξεσφενδονίσθησαν εἰς διαφόρους παραλίους πόλεις τῆς Ἰταλίας, ἤτοι Βενετίαν, Λιβόρνον, εἰς Τεργέστην καὶ Μασσαλίαν καὶ εἰς Ἑλβετίαν ἔνθα μόλις συνετηροῦντο ἐξ ἐράνων τῶν ὁμογενῶν καὶ φιλελλήνων. Ἡ ἀκροσφαλὴς θέσις καὶ οἱ πολλαπλοῖ κίνδυνοι τῶν δυστυχῶν ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ Ἑλληνοπαίδων εἵλκυσαν τὰ μέγιστα

[1]) Correspondance T. I. p. 162.

τὴν προσοχὴν τοῦ Καποδιστρίου κατερχομένου εἰς τὴν κυβέρνησιν τῆς Ἑλλάδος. Ὅθεν μετὰ πατρικῆς στοργῆς προνοῶν ὑπὲρ τῆς ἐθνικῆς καὶ ἠθικῆς αὐτῶν ἐκπαιδεύσεως ἔσπευσε παρ' ἁρμοδίων φίλων νὰ πληροφορηθῇ ἀκριβῶς περὶ τοῦ ἀριθμοῦ, τῆς ἡλικίας, τῆς ἰδιαιτέρας πατρίδος, τῶν περιστάσεων καὶ τῶν διαθέσεων ἑκάστου, καὶ συνέστησεν ὑπὲρ τῶν ἀπόρων καὶ ὀρφανῶν οἰκοτροφεῖα ἐν Γενεύῃ, Ἐνετίᾳ, Τεργέστῃ καὶ Ἀγκῶνι [1]), ὅπως δωρεὰν συντηρούμενοι ὑπὸ τὴν ἐπιμέλειαν χρηστῶν καὶ ἱκανῶν διδασκάλων ἐκπαιδεύωνται πρὸ πάντων εἰς τὴν πάτριον θρησκείαν καὶ τὴν ἐθνικὴν γλῶσσαν, προσέτι δὲ εἰς τὴν Γαλλικήν, Ἰταλικὴν ἢ τὴν Γερμανικήν, τὴν ἀριθμητικὴν καὶ καλλιγραφίαν· ἐν ᾧ οἱ ἀνωτέρας μαθήσεως ἐφιέμενοι ἠδύναντο νὰ προσέρχωνται εἰς τὰ ἐγχώρια ἐκπαιδευτήρια, καὶ οἱ κλίνοντες εἰς ἰδιάζουσαν τέχνην μετὰ μικρᾶς δαπάνης θὰ εἰσήγοντο εἰς τὰ κατὰ τόπον βιομηχανικὰ καταστήματα. Οὕτως ἐκ πρώτης ἀφετηρίας ὁ Καποδίστριας ἐμερίμνησε περὶ τῆς ἐθνικῆς ἀγωγῆς τῶν ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ διεσκορπισμένων Ἑλληνοπαίδων, σκεπτόμενος ὡς ἔγραφε πρὸς τὸν σοφὸν Μουστοξύδην καὶ ἄλλους, ὅτι μεθ' ὅλην τῶν γονέων αὐτῶν τὴν ἐπιμέλειαν καὶ τὰς ἀγαθὰς διαθέσεις τῶν προστατῶν αὐτῶν τὰ τέκνα τῶν Ἑλλήνων ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ καὶ ἂν εἰς ὑψηλὴν διανοητικὴν ἀνάπτυξιν ἔφθανον ἐξόχως διακρινόμενα εἰς τὰ γράμματα, τὰς τέχνας καὶ τὰς ἐπιστήμας, πιθανῶς θὰ καθίσταντο ἄχρηστα τῇ πατρίδι. Ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας καὶ πολυετῶς μακρὰν αὐτῆς ἀνατραφέντα θὰ ἐκινδύνευον νὰ ἐκφυλισθῶσιν, ἀποβάλλοντα βαθμηδὸν τὸ αἴσθημα τῶν ἱερωτέρων καθηκόντων, τὴν χρῆσιν τῆς πατρίου γλώσσης καὶ αὐτὸ τὸ ἐθνικὸν φρόνημα. Ἐπανερχόμενα δὲ εἰς τὴν πατρικὴν ἑστίαν ὅλως ξενότροπα, θὰ ἐθεωροῦντο ὡς ἐκτοπισμένα, οὐδὲ θὰ ἠδύναντο νὰ συνεννοῶνται μετὰ τῶν συμπολιτῶν αὐτῶν, ὡς ἡ πεῖρα πολλάκις ἀπέδειξεν, ὥστε ν' ἀποβῶσι χρήσιμα εἰς ἀναπλήρωσιν τῶν παντοίων ἐλλείψεων καὶ ἀναγκῶν

[1]) Πρόκες Ὄστεν Ἱστορία τῆς Ἑλλ. Ἐπαναστ. τ. 2 σελ. 275.

τῆς Ἑλληνικῆς πολιτείας καὶ προαγωγὴν τοῦ ἐθνικοῦ μέλλοντος [1]).

Τοιούτων ἰδεῶν ἐμφορούμενος ὁ Καποδίστριας προέθετο μέλημα αὐτοῦ περισπούδαστον τὴν θρησκευτικὴν ἀγωγὴν καὶ ἐθνικὴν ἐκπαίδευσιν τῶν ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ ἀπόρων Ἑλληνοπαίδων, καὶ ἀποτεινόμενος πρὸς τοὺς ἀπανταχοῦ εὐποροῦντας ὁμογενεῖς προσεπάθει νὰ διεγείρῃ τὴν συμπάθειαν καὶ τὸν πατριωτικὸν αὐτῶν ζῆλον προτρέπων αὐτοὺς εἰς ἔρανον [2]), δι' οὗ ἠδυνήθη νὰ συστήσῃ ἐν Γενεύῃ ταμεῖον τῶν ὀρφανῶν καὶ ἀπόρων Ἑλληνοπαίδων πρὸς συντήρησιν τῶν παρ' αὐτοῦ, ὡς εἴρηται, ἱδρυθέντων ὑπὲρ αὐτῶν ἐκπαιδευτηρίων [3]). Ταυτοχρόνως δὲ συνέλεγε πανταχόθεν πληροφορίας περὶ τῶν ἐν τῇ Ἑσπερίᾳ μενόντων εὐπαιδεύτων Ἑλλήνων, προτιθέμενος ἐγκαίρως νὰ μετακαλέσῃ αὐτοὺς καὶ χρησιμοποιήσῃ τὴν εἰδικότητα ἑκάστου ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τῆς πολιτείας, πασχούσης μεγάλην λειψανδρίαν ἰδίως ἐπιστημόνων [4]).

Πρὶν ἢ ἐκ Πετρουπόλεως ἀναχωρήσῃ ὁ Καποδίστριας λαβὼν μετὰ τοῦ περὶ τῆς ἐκλογῆς αὐτοῦ ὡς Κυβερνήτου ψηφίσματος τῆς Ἐθνικῆς Συνελεύσεως καὶ ἕτερον αὐτῆς ψήφισμα παρέχον αὐτῷ πληρεξουσιότητα πρὸς σύναψιν δανείου πέντε ἑκατομμυρίων διστήλων ἐπὶ ὑποθήκῃ ἐθνικῆς γῆς [5]) μετέβη εἰς Λονδῖνον ποθῶν νὰ λάβῃ συνέντευξιν μετὰ τοῦ Κάνιγκ, τοῦ ἐξόχου ἐκείνου προϊσταμένου τῆς Ἀγγλικῆς κυβερνήσεως περὶ τῆς ἐν γένει καταστάσεως καὶ τῶν συμφερόντων τῆς Ἑλλάδος, ὑπερ ἧς μετὰ πολλοῦ ἐνδιαφέροντος ἐκεῖνος εἰργάσθη. Ἀλλ' ἀτυχῶς δὲν εὗρε ζῶντα τὸν Κάνιγκ, ἀφιχθεὶς εἰς Λονδῖνον τῇ ἐπαύριον τοῦ θανάτου αὐτοῦ· διὸ βαθέως ἐθλίβη [6]), προβλέπων ἀπαισίαν διὰ τὴν Ἑλ-

[1]) Correspondance T. I. p. 118, 184, 252.
[2]) Ἔνθ. ἀνωτ. σελ. 203, 309, 365.
[3]) Ἔνθ' ἀνωτ. σελ. 211, 284, 285, 330.
[4]) Ἔνθ' ἀνωτ. σελ. 283, 320, 303, 364, 366.
[5]) Τρικούπη Ἱστ. Ἑλλ. Ἐπαναστ. Τ. 4. σελ. 126.
[6]) Correspondance T. 1. p. 210.

λάδα τὴν ἔκλειψιν τοῦ μέγα ἰσχύοντος ἀρχηγοῦ τῶν ἐν Ἀγγλίᾳ φιλελευθέρων· τοῦθ' ὅπερ δὲν ἐβράδυνεν ὁ Καποδίστριας νὰ αἰσθανθῇ ἐκ τῆς σκαιᾶς πρὸς αὐτὸν συμπεριφορᾶς τοῦ Βασιλέως Γεωργίου Δ'. Διότι κατ' ἀξιόπιστον ἱστοριογράφον τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως [1]) ἡ προσωπικὴ ἀπέχθεια τοῦ Βασιλέως τῆς Ἀγγλίας κατὰ τοῦ Κάνιγκ ἐβάρυνε νῦν ἐπὶ τῆς πλάστιγγος· «θὰ μὲ δικαιολογήσητε, εἶπεν ὁ Βασιλεὺς πρὸς τὸν πρίγκηπα Ἐστερχάζην (πρεσβευτὴν τῆς Αὐστρίας), ὅτι χαρακτηρίζων τὴν συμμαχίαν τῆς Ἀγγλίας μετὰ τῆς Ῥωσσίας τερατώδη, τὴν ἐθεώρησα καὶ ὡς διαβατικήν»· καὶ πρὸς τὸν πρίγκηπα Λιέβεν (πρεσβευτὴν τῆς Ῥωσσίας) «μανθάνω ὅτι ἔχετε ἐδῶ τὸν Καποδίστριαν. Γινώσκετε τὴν γνώμην μου περὶ αὐτοῦ· δὲν μετεβλήθη, δὲν ἀγαπῶ τοὺς ἐπαναστάτας, τοὺς ἀποτροπιάζομαι· τὰ περὶ τούτου αἰσθήματά μου εἶναι ἀκλόνητα· μέλλει νὰ περιπλεχθῇ εἰς δύσκολον ὑπόθεσιν, καὶ τίθεται εἰς θέσιν λίαν ἀχάριστον, ἀκανθώδη καὶ ἀβεβαίαν» [2]).

Ἐκ Λονδίνου ὁ Καποδίστριας ἀπέστειλε, τῇ 14/26 Αὐγούστου 1827 τὴν συνεπείᾳ τῆς ἐκλογῆς αὐτοῦ ἀπάντησιν πρὸς τὸν πρόεδρον τῆς Ἐθνικῆς Συνελεύσεως Γ. Σισίνην [3]), ἣν ἀναγράφομεν αὐτολεξεί, καθὸ πιστῶς ἐμφαίνουσαν οὐ μόνον τὴν ἐντελῆ ἀφοσίωσιν καὶ αὐταπάρνησιν τοῦ ἀνδρός, ἀλλὰ καὶ τὴν πολιτικὴν σύνεσιν αὐτοῦ σπεύσαντος νὰ συμβουλεύσῃ τῇ Ἐθνικῇ Συνελεύσει ἵνα ἀδιστάκτως ἀποδεχθῇ τὴν ἀπὸ 6 Ἰουλίου Συνθήκην, πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς μεσολαβήσεως τῶν Δυνάμεων, ὡς πρώτου βήματος δι' οὗ θὰ ἐξήρχετο τῆς ἀπομονώσεως ἡ Ἑλλὰς καὶ ἀπὸ τῆς αὐτονομίας ἐλπίσῃ νὰ προβῇ εἰς τὴν ἀνεξαρτησίαν, μηδὲ ἀμέσως δεχθέντος τὴν κυβέρνησιν τῆς Ἑλλάδος πρὶν ἢ οἱ ὅροι τῆς ἀπονεμομένης αὐτῷ ἐξουσίας τεθῶσιν ἐν ἁρμονίᾳ πρὸς τὴν πραγματικὴν κατάστασιν. Ἰδοὺ ἡ πρὸς ἀπάντησιν ἐπιστολὴ αὐτοῦ.

[1]) Πρόκες Ὄστεν Ἱστορ. τῆς Ἑλλ. Ἐπαναστ. Τ. 2. σελ. 170.
[2]) Τρικούπη Ἱστορ. τῆς Ἑλλ. Ἐπαναστ. Τ. 4. τελ 234.
[3]) Κατεχωρίσθη ἐν πρωτοτύπῳ ἐν τῇ ὑπὸ Θ. Γόρδωνος ἀγγλιστὶ Ἱστορίᾳ τῆς Ἑλλ. Ἐπαναστ. τόμ. 2. σελ. 446. Ὅρα καὶ Correspondance T. 1. p. 195.

Πρὸς τὸν Ἐξοχώτατον Πρόεδρον τῆς Γ' τῶν Ἑλλήνων Ἐθνικῆς Συνελεύσεως κύριον Γεώργιον Σισίνην κτλ. κτλ.

Ἐξοχώτατε Κύριε!

Πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν, τὴν στιγμήν, καθ' ἣν ἔμελλον νὰ ἀναχωρήσω ἀπὸ τὴν βασιλεύουσαν τῆς Ῥωσσίας, ἔλαβον διὰ τοῦ ἀδελφοῦ μου τὰς παρὰ τῆς ἐξοχότητός της ὁμοῦ καὶ τῶν κυρίων ἀντιπροσώπων παραστατῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους πεμφθείσας μοι ἀγγελίας, διὰ τῶν ὁποίων πρὸς πολλὴν μου τιμὴν μ' ἐκοινοποιήσατε δύο ψηφίσματα, τὸ μὲν ἀναγορεῦόν με Κυβερνήτην τῆς Ἑλλάδος, τὸ δὲ περιποιοῦν μοι τὴν πληρεξουσιότητα νὰ συμφωνήσω δάνειον ἐν ὀνόματι τοῦ ἔθνους.

Ἀπὸ τὸν Μάϊον ἀκόμη μετὰ τὴν εἰς Πετρούπολιν ἄφιξίν μου, εἶχα μάθῃ ἐκ τῶν δημοσίων ἐφημερίδων καὶ ἔκ τινων γραμμάτων ἰδιαιτέρων ταύτην τὴν ἀπόδειξιν τῆς τόσον τερπνῆς, καὶ τόσον ἐπισήμου ἐμπιστοσύνης, τὴν ὁποίαν τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος ἔδειξε πανδήμως εἰς ἐμέ.

Δὲν κρίνω ἀναγκαῖον νὰ ἐκφράσω πρὸς τὴν ἐξοχότητά σας, καὶ πρὸς τοὺς κυρίους αὐτῆς συνάρχοντας, ὁποῖα αἰσθήματα μοὶ ἐμπνέουσι τὰ ψηφίσματα τῶν Ἑλλήνων, τὰ ὁποῖα ἔχω πρὸ ὀφθαλμῶν μου.

Ἀναπέμπω μόνον τὰς ἐγκαρδίους μου εὐχὰς πρὸς τὸν Ὕψιστον παντοκράτορα, διὰ νὰ καταπέμψῃ ἐξ ὕψους καὶ εἰς ἐσᾶς, κύριοι, καὶ εἰς ἐμὲ αὐτὸν τὴν θείαν του δύναμιν, ὥστε νὰ φθάσωμεν τὸ τέλος τῶν μακρῶν καὶ αἱμοσταγῶν ταλαιπωριῶν, τὰς ὁποίας καὶ ὑπέφερε, καὶ εἰσέτι ὑποφέρει τὸ Ἑλληνικὸν γένος ἐπ' ἐλπίδι τῆς ἀνορθώσεώς του. Πρὸς σᾶς, δέ, ἀδελφοί, ὅσον κατὰ τὸ παρὸν ἀρκοῦμαι μόνον νὰ ἀποδώσω λογαριασμὸν τῶν ὅσα ἔπραξα (ἂν καὶ μικρά, καὶ ὀλίγα) μέχρι σήμερον, καὶ νὰ σᾶς παραστήσω ἐν λόγοις ὅλην τὴν ἔκτασιν τῆς καὶ εἰς τὸ μέλλον ἀφοσιώσεώς μου εἰς τὴν πατρίδα. Ὅτε ἔμαθον τὴν καταστροφὴν τῶν Ἀθηνῶν, καὶ τὴν χρηματικὴν στενοχωρίαν τῆς προσωρινῆς

Διοικήσεως τῆς Ἑλλάδος, καὶ τὴν λυπηρὰν ἀνάγκην, ἀπὸ τῆς ὁποίας ἐβιάσθη νὰ προσδράμῃ εἰς τὰς Ἰονικὰς νήσους, ζητοῦσα δάνειον, ὅσον νὰ πορισθῇ ἐξ αὐτοῦ δι' ὀλίγας μόνον ἡμέρας τὰς ἀναγκαίας δαπάνας· πρὸς ταῦτα ὅλα τὰ θλιβερὰ ἀκούσματα μίαν μόνον ἀπόκρισιν ἔκαμα. Ἔστειλα πάραυτα πρὸς τὸν ἀδελφόν μου τὸ ὑπόλοιπον τῆς μετρίας μου καταστάσεως, τὸν ὑπεχρέωσα νὰ συμμεθέξῃ καὶ αὐτὸς ἀπὸ τὸ δάνειον, ἂν τὸ δάνειον λάβῃ ἔκβασιν, εἰδὲ μή, νὰ παρακαταθέσῃ εἰς χεῖρας τῆς προσωρινῆς Διοικήσεως τῶν Ἑλλήνων δύο χιλιάδας λιρῶν στερλίνων, τὴν μόνην χρηματικήν μου περιουσίαν, τὴν ὁποίαν καθυπέβαλον εἰς τὴν ἐξουσίαν της.

Συγχρόνως ἔσπευσα νὰ παρακαλέσω ἐνθέρμως καὶ ὅλους τοὺς ἐν ξενιτείᾳ εὐκαταστάτους Ἕλληνας νὰ ἀκολουθήσωσι τοῦτο τὸ παράδειγμα, καὶ νὰ σᾶς προσφέρωσι συνδρομήν τινα.

Ταῦτά μου τὰ κινήματα ἀπέβησαν καρποφόρα, καὶ ἡ προσωρινὴ Διοίκησις τῆς Ἑλλάδος θέλει εἶναι εἰς στάσιν νὰ θεραπεύσῃ ὅσον πρὸς τὸ παρὸν τὰς μᾶλλον κατεπειγούσας χρείας της· λέγω ὅσον πρὸς τὸ παρόν, διότι ἐλπίζω ὅτι θείᾳ συνάρσει, καὶ διὰ τῆς φρονήσεώς σας τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος θέλει λάβῃ ὅσον οὔπω ἰσχυροτέραν βοήθειαν. Αὕτη δὲ ἡ βοήθεια εἰς τὴν παροῦσαν κατάστασιν τῶν πραγμάτων διὰ νὰ ἀποβῇ ζωογόνος καὶ σωτήριος, πρέπει νὰ ἔχῃ σκοποὺς δύο. Πρῶτον πρέπει νὰ ἐξάξῃ τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τὴν ὀλεθρίαν της ἀπομόνωσιν, καὶ νὰ τὴν βάλῃ εἰς σχέσιν μὲ τὰς πρώτας τῆς Εὐρώπης δυνάμεις· δεύτερον, πρέπει νὰ τὴν προμηθεύσῃ τὰ μέσα, διὰ τῶν ὁποίων νὰ ὑπάρχῃ καὶ ν' ἀντέχῃ, σταθερῶς ἀμυνομένη, ἕως οὗ Διοίκησίς της νὰ δυνηθῇ νὰ βάλῃ τάξιν εἰς τὰ ἐσωτερικὰ τοῦ γένους πράγματα, καὶ νὰ τὸ φέρῃ εἰς κατάστασιν, ὥστε νὰ ἐξαρκῶσιν οἱ Ἕλληνες αὐτοὶ ἑαυτοὺς νὰ σώζωσιν.

Εἰς ταῦτα τὰ δύο μεγάλα συμφέροντα τῆς πατρίδος, ὁλοψύχως καὶ ἐξαιρέτως ἐνασχολοῦμαι, καὶ θέλω ἀκόμη ἐνασχοληθῇ, οὐδὲ θέλω ἔλθῃ πρότερον νὰ σᾶς ἀπολαύσω, πρὶν περάσω ἀπὸ τὸ Παρίσιον.

Ἐὰν ὁ Θεὸς εὐλογῇ καὶ εἰς τὸ ἑξῆς τοὺς ἀγῶνάς μου, καθὼς τοὺς εὐλόγησε μέχρι τῆς σήμερον, ἐλπίζω ὅτι θέλω σᾶς προφθάσῃ ἔτι βοηθήματα, καὶ ὅτι τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος, ἐν ᾧ θέλω ἐνεργῇ νομίμως τὰ καθήκοντα τοῦ προβαλλομένου μοι ἐπισήμου ἐπαγγέλματος, θέλει μοὶ δώσῃ τὴν δύναμιν νὰ διευθετήσω καὶ τὰ περὶ τῶν ἀναγκαιοτάτων συμβιβασμῶν τῆς Ἑλλάδος μετὰ τῶν Αὐλῶν, ὅσαι θέλουν ὑπὲρ αὐτῆς μεσολαβήσῃ.

Δὲν θέλω χάσῃ οὐδὲ στιγμήν, διότι ὁ καιρὸς ἀπὸ τὴν μίαν ἕως τὴν ἄλλην ἡμέραν δύναται νὰ ἀποφασίσῃ περὶ τῆς Ἑλλάδος τὸ περὶ τῆς ζωῆς ἢ περὶ θανάτου πρόβλημα. Εἶναι ἀναμφίβολον ὅτι πᾶσα τοῦ μέλλοντος μεταβολὴ κεῖται ἐν χειρὶ Θεοῦ, πλὴν πρέπει νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι στέκει καὶ εἰς τὴν ἐξουσίαν σας, ἀδελφοί, νὰ κάμετε διὰ τῆς θείας συνεργείας τὴν ἐπὶ τὸ κρεῖττον μεταβολὴν τῶν πραγμάτων. Καὶ θέλει γένῃ, νὰ ἦσθε βέβαιοι, ὅταν ἀρωσιωμένοι ὅλως διόλου εἰς τῆς ἀμωμήτου ἡμῶν πίστεως τὰς ἀναλλοιώτους ἀρχάς, ἐργάζεσθε εἰλικρινῶς καὶ ἀνενδότως καὶ ὁμοφρόνως τὸ ἔργον τῆς κοινῆς σωτηρίας, οἱ μέν, ὁπλιζόμενοι καὶ ὑπερμαχοῦντες ὑπὲρ αὐτῆς, ὄχι μόνον ἀνδρείως καὶ ὁλοψύχως, ἀλλὰ καὶ μὲ παντελῆ πειθαρχίαν καὶ ὑπακοὴν εἰς τὰς διαταγὰς τῶν ἀρχηγῶν, οἱ δέ, διοικοῦντες τὸ πολίτευμα τῆς πατρίδος, δι' αὐτὴν τὴν πατρίδα, οὐχὶ δέ, ἄπαγε, ὑπέρ τινος ἢ κατά τινος προσώπου, οὐδὲ πρὸς τοῦτο ἢ πρὸς ἐκεῖνο ἀποβλέποντες τὸ ἰδιαίτερον συμφέρον.

Παύω τὸν λόγον ἐδῶ, καὶ ἀφίνω τὴν φροντίδα εἰς τὴν φρόνησίν σας, καὶ εἰς τὸν πατριωτισμόν σας, νὰ συλλογισθῆτε τὸ μέγα βάρος τῆς τῶν ἔργων σας εὐθύνης, εἰς τὴν ὁποίαν ὑπόκεισθε.

Ἀναδέχομαι τὴν τιμὴν τοῦ νὰ συμμερισθῶ μαζί σας τοῦτο τὸ βάρος, πλὴν δὲν ὀκνῶ καὶ νὰ ἐπαναλάβω ὅτι δὲν θέλω δυνηθῇ νὰ συμμεθέξω ἐξ αὐτοῦ πάρεξ ἀφ' οὗ ἐνταμωθῶμεν καὶ συνομιλήσωμεν, καὶ λάβω ἀπὸ μέρους σας ὅλην τὴν ἐμπιστοσύνην, τὴν ὁποίαν ἐπιθυμῶ ἐγὼ αὐτὸς νὰ σᾶς ἐμπνεύσω.

Δεχθῆτε, σᾶς παρακαλῶ, τοὺς ἐγκαρδίους ἀσπασμούς μου,

συνοδευομένους μὲ πόθον ψυχῆς, καὶ μὲ πᾶσαν τιμὴν καὶ ὑπόληψιν πρὸς τὰ ἀξιότιμα ὑποκείμενά σας.

Λονδῖνον τῇ 14/26 Αὐγούστου 1827.

Ἰω. Καποδίστριας.

Ἐπομένως ὁ Καποδίστριας συνεβούλευσε τὴν προσωρινὴν κυβέρνησιν ὅταν παρὰ τῶν ἀντιπροσώπων τῶν τριῶν Δυνάμεων ζητηθῇ ἡ ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους ἀποδοχὴ τῆς ἄρτι ὑπογραφείσης ἐν Λονδίνῳ συνθήκης, οὐδαμῶς ν' ἀποβλέψῃ εἰς τὴν κατὰ γράμμα αὐτῆς διατύπωσιν, ἐπιφυλαττομένη ἐν γνώσει τῶν πραγμάτων νὰ κρίνῃ περὶ αὐτῆς, καὶ μὴ διστάσῃ ν' ἀπαντήσῃ ὅτι τὸ ἔθνος ἀποδέχεται τοὺς ὅρους τῆς συνθήκης τοὺς ἀφορῶντας τὴν εἰρηνοποίησιν τῆς Ἀνατολῆς, πεποιθὸς πληρέστατα εἰς τὰς χριστιανικὰς καὶ φιλανθρώπους διαθέσεις τῶν Δυνάμεων τῶν ἀναδεξαμένων τὴν μεσολάβησιν. Ἐξέφραζε δὲ συγχρόνως τὴν λύπην διότι ἠδυνάτει νὰ διαλάβῃ ἐγγράφως περὶ τῶν σπουδαιοτάτων ἐθνικῶν συμφερόντων, ὑπὲρ ὧν πᾶσαν προσπάθειαν ἐξαρτωμένην ἀπ' αὐτοῦ καταβάλλων ἤθελεν ἐπισπεύσῃ τὴν εἰς τὴν Ἑλλάδα μετάβασιν ὅπου διὰ ζώσης θὰ ἐξηγεῖτο [1]).

Ἐν Λονδίνῳ ἔτι μένων ὁ Καποδίστριας ἀπέτεινε πρὸς τὰ ἀνακτοβούλια τῶν τριῶν Δυνάμεων ὑπόμνημα [2]) ἐν ᾧ ζωηρῶς διαγράφων τὴν κρισιμωτάτην θέσιν εἰς ἣν μετὰ τοσαύτην καταστροφὴν εἶχε περιέλθῃ ἡ Ἑλλάς, καὶ ἐξετάζων τὰς ἐνδεχομένας τῆς μεσολαβήσεως συνεπείας εἴτε ἀμφότερα τὰ διαμαχόμενα μέρη συγκατετίθεντο εἰς τὴν προτεινομένην ἀνακωχὴν εἴτε ἡ Τουρκία ἰσχυρογνωμοῦσα ἐξηκολούθει τὸν πόλεμον, ὁ πολιτικὸς ἀνὴρ κατεδείκνυεν ἀπόλυτον καὶ ἐπείγουσαν τὴν ἀνάγκην χρηματικῆς τινος βοηθείας, ἧς ἄνευ, καὶ ἂν τὰς ἐπισημοτέρας ὑποσχέσεις ἔδιδεν ἡ κυβέρνησις τῆς Ἑλλάδος, οὐδαμῶς θὰ ἠδύνατο νὰ παράσχῃ εἰς

[1]) Correspondance T. 1. p. 199.
[2]) Correspondance T. 1. p. 213.

τὰς Δυνάμεις πραγματικὰ ἐχέγγυα τῆς ἐκπληρώσεως τῶν ὑποχρεώσεων ἃς ἤθελε κατὰ τὴν συνθήκην ἀναδεχθῇ. Τοῦ σπουδαιοτάτου τούτου ὑπομνήματος ἀποσπῶμεν περικοπάς τινας ἀκριβῶς εἰκονιζούσας τὴν οἰκτρὰν κατάστασιν τῶν ἐν Ἑλλάδι πραγμάτων καὶ διαλαμβανούσας τὰ πειστικώτατα ἐπιχειρήματα πρὸς ἐπίτευξιν τῶν μέσων καὶ ἀποσόβησιν τοῦ ἐπικειμένου κινδύνου.

« Ἐπὶ τρία ἤδη ἔτη οἱ Ἕλληνες, ἔγραφεν, ἀμύνονται συντηρούμενοι ἀπὸ τοῦ Χριστιανικοῦ ἐλέους. Χέρσος διαμένει ἡ χώρα ἐν Πελοποννήσῳ, ἐν Ἀττικῇ καὶ τῇ Δυτικῇ Ἑλλάδι, ἀφ' ὅτου ὑπὸ τὸν Ἰβραὴμ πασᾶν οἱ Αἰγύπτιοι διασπείρουσιν ἐκεῖ τὴν φθορὰν καὶ τὸν θάνατον. Οἱ γεωργοὶ ἐν ὅπλοις μάχονται, καὶ αἱ οἰκογένειαι αὐτῶν εἴτε εἰς δεινοτάτην περιῆλθον αἰχμαλωσίαν, εἴτε εἰς τὰς νήσους διεσκορπίσθησαν ἢ ἐπὶ σκοπέλων ἀπροσίτων κατέφυγον. Αἱ πόλεις, αἱ κῶμαι καὶ τὰ χωρία κατηρειπώθησαν ἢ ἠρημώθησαν. Ἐπὶ τῆς ταλαίνης καὶ θαυμαστῆς ταύτης γῆς μόνος ἀπομένει ὁ ἀρχαῖος χαρακτὴρ τῶν κατοίκων καὶ ἡ ὁμόθυμος καὶ ἀκράδαντος ἀπόφασις μήτε εἰς Τουρκικὸν μήτε εἰς ξένον ἄλλον ζυγὸν νὰ ὑποκύψωσιν. Ἀλλὰ τὸ ἀξιάγαστον τοῦτο φρόνημα, ἐν τῷ διηνεκεῖ παροργισμῷ καὶ τῇ ἀπὸ τῆς μακρᾶς πάλης, τῶν ταλαιπωριῶν καὶ τῆς ἐπακολουθησάσης ἀναρχίας παραφορᾷ, καὶ τὸν λαὸν καὶ τοὺς προϊσταμένους αὐτοῦ καθιστᾷ ἀνεπιτηδείους εἰς κυβέρνησιν ἁρμοδίαν ὅπως ἀναδεχθῇ καὶ ἐκπληρώσῃ τὰς ὑποχρεώσεις εἰς ἃς θὰ προσεκαλεῖτο κατὰ τὴν συνθήκην.

Ἐκ ποίας ποτὲ ἐγχωρίου πηγῆς ἠθικῆς ἢ χρηματικῆς, ὁποιαδήποτε κυβέρνησις τῆς Ἑλλάδος θὰ ἤντλει σήμερον τὴν ἑαυτῆς δύναμιν, τὸ κῦρος, τὴν αὐθεντίαν καὶ τὰ μέσα τῆς ἐνεργείας; Θὰ παρεγνώριζέ τις καθόλου τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν καὶ ἐκ προκαταλήψεως θὰ ἔκρινεν ἀνεπιεικῶς τὸν αἱματηρὸν τῶν Ἑλλήνων ἀγῶνα μεμφόμενος αὐτοὺς διὰ τὴν ἀξιοδάκρυτον θέσιν εἰς ἣν ἐξ αὐτοῦ περιέστησαν, ἢ ἐπαναπαυόμενος εἰς διαβεβαιώσεις καὶ ὑπογραφὴν κυβερνησεως πανταχόθεν πιεζομένης ὑπὸ παντοίων στερήσεων καὶ ὑπεικούσης ἐξ ἀνάγκης εἰς τὸ αὐθαίρετον τῶν ἀν-

δρείων πολεμιστῶν ὧν ἡ δυστυχία ἀποτελεῖ τὴν μόνην δύναμιν, καὶ πολλάκις ἡ ἀπόγνωσις θὰ ἐδικαιολόγει τὰς παρεκτροπάς . . .

Ὅλως ἀπαράδεκτον ν' ἀποκρούσῃ ποτὲ ἡ Ἑλλὰς τὴν μεσολάβησιν τῶν Δυνάμεων, μιμουμένη τὴν ἄρνησιν τυχὸν τῆς Τουρκίας. Τουναντίον πληρεστάτην ἔχοντες οἱ Ἕλληνες πεποίθησιν εἰς τὰς Χριστιανικὰς καὶ φιλανθρώπους προθέσεις τῶν Δυνάμεων θὰ σπεύσωσι ν' ἀποδεχθῶσι τὴν Συνθήκην τῆς 6 Ἰουλίου. Ἀλλ' ἐν τῇ ἀπολύτῳ ἐνδείᾳ ἐν ᾗ καταλαμβάνει αὐτοὺς ἡ νέα φάσις τῶν πραγμάτων, θὰ ὑπελείποντο τοῦ ἱερωτέρου καθήκοντος ἂν μὴ ἐπέσπευδον συγχρόνως παρὰ τῆς γενναιότητος τῶν μεσολαβουσῶν Δυνάμεων χρηματικήν τινα βοήθειαν πρὸς ἀποτροπὴν τῶν ἐπικειμένων κινδύνων ἀφ' ἑνὸς ἐκ τῆς παντελοῦς ἐλλείψεως τῶν πρὸς συντήρησιν μέσων, καὶ ἀφ' ἑτέρου ἐκ τῆς ἐπιτάσεως τῶν προσπαθειῶν τῆς Τουρκίας πρὸς τελείαν τῆς Πελοποννήσου ἀνάκτησιν.

Ἄνευ ἑτοίμου παρὰ τῶν Δυνάμεων ἀρωγῆς οἱ Ἕλληνες θὰ ὑπέκυπτον καθ' ἣν ὥραν ἀκριβῶς αὗται συνέρχονται ὅπως σώσωσιν αὐτούς. Ἐνδεχόμενον, διὰ θαύματος τῆς θείας Προνοίας τῆς μέχρι τοῦδε προασπισάσης αὐτούς, νὰ ὑπερβῶσι τὴν φοβερὰν κρίσιν, πλὴν καὶ ἡ σωτηρία βεβαίως δὲν θὰ ἐπήρχετο ἄνευ βαρυτάτων καὶ κινδυνωδεστάτων συνεπειῶν καὶ ὡς πρὸς τοὺς Ἕλληνας αὐτοὺς καὶ ὡς πρὸς τὴν διατήρησιν τῆς εἰρήνης ἐν τῷ Βοσπόρῳ ἐν ᾧ θὰ ἠκολούθουν παλαίοντες κατὰ τριῶν ἐξ ἴσου φοβερῶν πολεμίων· τῆς ἐνδείας, τῆς ἀναρχίας ἅμα καὶ τῆς Τουρκίας.

Καὶ ἂν οἱ στόλοι εἰσέτι τῶν Δυνάμεων περιπλέοντες ἐμπόδιζον τῷ Ἰβραὴμ πασᾷ τὴν ἐξ Αἰγύπτου ἐπικουρίαν, μήπως δὲν θὰ ἠδύνατο οὗτος ἐνισχυόμενος ἐκ στρατοῦ Τουρκαλβανῶν νὰ καταστρέψῃ τὰ τελευταῖα λείψανα τῶν Ἑλλήνων τὰ ἐν τοῖς προμαχῶσι τοῦ Ναυπλίου καὶ ἑτέρων δύο φρουρίων περισωθέντα; Καὶ τότε θὰ δυνηθῶσιν ἆρά γε αἱ ἐκ τῆς πείνης ἐξηντλημέναι φρουραὶ αὐτῶν ν' ἀντίσχωσι; Ἐπιμενούσης δὲ τῆς Τουρκίας εἰς τὸν πόλεμον καὶ ἐπερχομένων νέων καταστροφῶν, ἐξ ὧν ἰσχυρότερον θὰ

ἐξηγείρετο ἡ Εὐρωπαϊκὴ συμπάθεια, δὲν θὰ παρεσύροντο ἴσως καὶ ἀκουσίως αἱ Δυνάμεις εἰς βιαιότερα μέτρα συνεπάγοντα πολεμικὰς ἐχθροπραξίας, ἃς αὗται ἐπιθυμοῦσι μάλιστα ν' ἀποφύγωσι ;

Οὐδεμία τῶν συνεπειῶν τούτων θὰ ἦτο ἐπίφοβος ἐὰν παρεχομένης νῦν χρηματικῆς τινος συνδρομῆς ὑπὸ τῶν μεσολαβουσῶν Δυνάμεων τοῖς Ἕλλησιν, οὗτοι κατώρθουν νὰ συστήσωσι κυβέρνησιν ἱκανὴν νὰ διευθύνῃ εὐσταθῶς καὶ σκοπίμως τὰ διοικητικὰ καὶ στρατιωτικὰ ἔργα καὶ διὰ τῶν φυσικῶν πόρων τῆς χώρας προμηθεύσῃ τὸ ἔθνος ὅπως ἐν βραχεῖ χρόνῳ ἐπαρκέσῃ εἰς τὰς χρείας αὐτοῦ, καὶ δυνηθῇ νὰ ἐκπληρώσῃ ἐντίμως τὰς ἀναληφθείσας ὑποχρεώσεις κἂν μέλλῃ ν' ἀκολουθήσῃ μαχόμενον κατὰ τῶν Τούρκων. Παρὰ πᾶν ἄλλο καταναγκαστικὸν μέτρον χορηγία τις καθιστῶσα τοὺς Ἕλληνας ἱκανοὺς νὰ ἐκτελέσωσι τοὺς ὅρους τῆς μεσολαβήσεως θὰ ἦτο τὸ μόνον ἐντελῶς συνᾴδον πρὸς τὸ πνεῦμα καὶ τὸν σκοπὸν τῆς συνθήκης. Αὐτὸ μόνον θὰ ἠδύνατο νὰ πείσῃ τὴν Ὀθωμανικὴν Πύλην ὅτι αἱ συμμαχήσασαι Δυνάμεις ἀδιακρίτως θέλουσι τὴν εἰρήνην τῆς Ἀνατολῆς σωζομένης τῆς Ἑλλάδος. Ἐκ μόνου αὐτοῦ θὰ ἐπειθαναγκάζετο ἡ Τουρκία νὰ συναινέσῃ χωρὶς ἄλλου εἴδους ἐξαναγκασμὸς νὰ προκαλέσῃ ἀπ' εὐθείας ἐχθροπραξίας μεταξὺ αὐτῆς καὶ τῶν μεσολαβουσῶν Δυνάμεων . . .

Ἀλλὰ χορηγοῦσαι αἱ Δυνάμεις τὴν αἰτουμένην ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων βοήθειαν, δὲν θὰ ἐθεωροῦντο ἆρά γε ἐχθρικῶς πρὸς τὴν Τουρκίαν ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος μεροληπτοῦσαι, παρὰ τὰς ἀρχὰς τῆς Συνθήκης, καὶ δὲν θ' ἀπεμακρύνοντο τῆς πορείας ἣν ἑαυταῖς διέγραψαν ἐπ' ἐλπίδι ἀποδοχῆς παρὰ τῆς Πύλης τῆς ἰδίας μεσολαβήσεως ; Ἡ παρουσία τῶν ἡνωμένων στόλων ἐν τῷ Αἰγαίῳ, ἡ δι' αὐτῶν ἐπερχομένη προσέγγισις μεταξὺ τῶν Δυνάμεων καὶ τῶν Ἑλλήνων, καὶ αἱ ἐντεῦθεν παραχθησόμεναι σχέσεις ἀπαντῶσιν ἀρκούντως πρὸς τοιαύτας ἐνστάσεις, καὶ εἰς τὰ ὄμματα εἰσέτι τῶν Τούρκων θὰ ἐνομιμοποίουν τὴν ἐπιζητουμένην βοήθειαν. Καὶ τῷ ὄντι αἱ Δυνάμεις θὰ ἄφινον ἆρά γε τοὺς Τούρκους ν' ἀγνοῶσιν ὅτι ἐπιδιώκουσαι τὸν σκοπὸν θέλουσι βεβαίως καὶ ἀμετακλήτως καὶ

τὰ πρὸς τὸν σκοπὸν συντελεστικὰ μέσα; ὅτι ἑπομένως, χορηγοῦσαι τοῖς Ἕλλησι συνδρομὴν, ἤθελον νὰ καταστήσωσιν αὐτοὺς ἱκανοὺς εἰς ἐκπλήρωσιν τῶν ὑποχρεώσεων ἃς οὗτοι θ' ἀνελάμβανον, κατὰ τὴν συνθήκην, πρὸς αὐτὴν τὴν Ὀθωμανικὴν Πύλην (ἂν καὶ αὐτὴ ἀπεδέχετο τὴν μεσολάβησιν), ἢ ἂν ἡ Πύλη μοιραίως τυφλώττουσα πρὸς τὸ ἴδιον αὐτῆς συμφέρον ἀπέκρουε τὴν πρὸς αὐτὴν εὐμενῶς τεινομένην χεῖρα ὑπὸ τῶν Δυνάμεων ἤθελον νὰ τοῖς παράσχωσι τὰ πρὸς συντήρησιν καὶ ἄμυναν μέσα ».

Ἐπὶ τούτοις ὁ Καποδίστριας ἐδήλου ὅτι κεφαλαιοῦχοι ἀξιοχρεώτατοι προθύμως θὰ ἐδάνειζον τῇ Ἑλλάδι ἓν ἑκατομμύριον λιρῶν στερλινῶν πρὸς 80 ἢ 85 ἀντὶ ἑκατὸν καὶ ἐπὶ τόκῳ 5 τοῖς % ἐγγυωμένων τῶν Δυνάμεων τὸν τόκον καὶ τὸ χρεωλύσιον. Διὰ τοιαύτης ἐγγυήσεως ἑκάστη θ' ἀνεδέχετο τὴν πληρωμὴν κατ' ἔτος 20,000 λ. στ. οὐχὶ τοῖς μετρητοῖς, διότι οἱ κεφαλαιοῦχοι ἀνελάμβανον νὰ προκαταβάλωσι τὸ ποσὸν τοῦτο ἐπὶ τῇ ἐγγραφῇ ἣν δι' ἴσον ποσὸν θὰ ἐλάμβανον ἐπὶ τῆς βίβλου τοῦ δημοσίου χρέους ἑκάστης αὐτῶν. Ἐκ τοῦ πραγματοποιουμένου δανείου θὰ ἐξωφλεῖτο τὸ ἤδη τὴν Ἑλλάδα βαροῦνον χρέος, καὶ τὸ λοιπὸν θὰ παρεῖχε τῇ Ἑλληνικῇ κυβερνήσει τὰ μέσα πρὸς ἄμυναν καὶ χρησιμοποίησιν τῶν παραγωγικῶν πόρων τῆς χώρας, ἕως οὗ παγιωθείσης τῆς πίστεως καὶ ἐκμεταλλευομένου τοῦ φυσικοῦ αὐτῆς πλούτου, θὰ ηὐκολύνετο βραδύτερον ἡ κυβέρνησις, ἐπὶ ἰδίᾳ εὐθύνῃ, νὰ συνάψῃ ἕτερον δάνειον πρὸς ἐξόφλησιν τοῦ ὑπὸ τῶν Δυνάμεων ἐπί τινα ἔτη ἐγγυηθέντος. Ἂν δὲ ἀντὶ νὰ ἐγγυηθῶσι προετίμων αὐταὶ ἀπ' εὐθείας νὰ δανείσωσιν ἅπαξ τῇ Ἑλλάδι ποσόν τι ἐπὶ τόκῳ καὶ ἐχεγγύοις τοιούτοις ὡς ἂν ἐνέκρινον, τὸ διὰ τὰς ἀμέσους ἀνάγκας ποσὸν ὁ Καποδίστριας ὑπελόγιζεν εἰς 900,000 λιρῶν στερλινῶν.

Ἐκ Λονδίνου εἰς Παρισίους μεταβάντα τὸν Καποδίστριαν εὐμενέστατα ὑπεδέχθη ὁ Βασιλεὺς Κάρολος καὶ ἡ Γαλλικὴ κυβέρνησις. Ἐν Παρισίοις τῷ ἀπεστάλησαν καὶ αἱ παρὰ τῶν Ἑλλήνων καὶ Φιλελλήνων συνεισφοραὶ εἰς τὸν παρ' αὐτοῦ προκληθέντα

ἔρανον πρὸς συντήρησιν καὶ ἐκπαίδευσιν τῶν ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ ὀρφανῶν καὶ ἀπόρων Ἑλληνοπαίδων [1]). Ἐνταῦθα περιῆλθεν αὐτῷ καὶ ἡ ἀγγελία περὶ τῆς συμβουλῆ αὐτοῦ ἀποδοχῆς ὑπὸ τῆς προσωρινῆς Κυβερνήσεως τῆς Συνθήκης τοῦ Ἰουλίου καὶ τῆς ἀνακωχῆς. Ταυτοχρόνως δὲ πληροφορηθεὶς ὁ Καποδίστριας ὅτι ἡ Τουρκία ἀπέρριψε τὰς περὶ μεσολαβήσεως προτάσεις τῶν Δυνάμεων, καὶ ὅτι ὁ Αἰγυπτιακὸς στόλος διαλαθὼν τὰ περιπλέοντα συμμαχικὰ πλοῖα, εἰσῆλθε μετὰ στρατιωτικῆς ἐπικουρίας εἰς τὸν λιμένα τῆς Πύλου, ἔσπευσε ν' ἀνακοινώσῃ πρὸς τὰ τρία ἀνακτοβούλια [2]) ὅτι καὶ μεθ' ὅλην τὴν νέαν πρὸς τὸν Ἰβραὴμ πασᾶν ἐλθοῦσαν ἐπικουρίαν, θὰ ἠδύνατο ἡ Πελοπόννησος νὰ σωθῇ, καὶ ἡ Πύλη θὰ ἠναγκάζετο βραδύτερον εἰς ἀποδοχὴν τῆς μεσολαβήσεως, χωρὶς νὰ προβῶσιν αἱ δυνάμεις εἰς ἐχθροπραξίας, ἐὰν πάραυτα ἐχορηγεῖτο τοῖς Ἕλλησι ἡ διὰ τοῦ προηγουμένου αὐτοῦ Ὑπομνήματος αἰτηθεῖσα βοήθεια· καὶ ἐξώρκιζε τὰς Δυνάμεις νὰ λάβωσιν εὐμενῶς ὑπ' ὄψιν τὰς ἤδη ὑποβληθείσας παρατηρήσεις του ὑποστηρίζουσαι διὰ τοῦ κύρους αὐτῶν ἐμπιστευτικῶς τὰ διαβήματα τῆς Ἑλληνικῆς κυβερνήσεως παρὰ τῇ Ἑλβετικῇ ὁμοσπονδίᾳ πρὸς στρατολογίαν ἐκεῖθεν ἐπικουρίας ἐκ τακτικῶν δι' ἧς ἐν ᾧ θὰ ἐκωλύετο ὑπὸ τῶν συμμαχικῶν πλοίων ἡ μετὰ τῆς Αἰγύπτου συγκοινωνία, οἱ Ἕλληνες οὐ μόνον ἰσχυρῶς θ' ἀνθίσταντο, ἀλλὰ καὶ θὰ κατέβαλλον ἐπὶ τέλους τὸν Ἰβραὴμ πασᾶν.

Ἀφ' οὗ ὅμως μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Γ. Κάνιγκ μετεβλήθη οὐσιωδῶς ἡ πολιτικὴ τῆς Ἀγγλίας καὶ τὸ νέον ὑπουργεῖον πολὺ ἐφοβεῖτο μὴ παρασυρθῇ πλέον ἢ ὅσον ἀπήτουν τὰ Ἀγγλικὰ συμφέροντα, οὐδ' ἐν Παρισίοις εἰσηκούσθη ἡ περὶ χρηματικῆς βοηθείας αἴτησις τοῦ Καποδιστρίου, ἂν καὶ καταλιπόντος τὴν ἰδέαν τῆς ὑπὸ τῶν τριῶν Δυνάμεων ἐγγυήσεως τοῦ δανείου καὶ ἀντὶ τούτου ζητοῦντος ὅπως οἱ ἀπεσταλμένοι αὐτῶν ἐφοδιασθῶσι διὰ χρημά-

[1]) Correspondance T. 1 p. 252, 258, 260.
[2]) Correspondance T. 1. p. 235, 246.

των, καὶ διὰ κοινῆς αὐτῶν ἀποφάσεως ὑποστηριχθῇ ἡ κυβέρνησις τῆς Ἑλλάδος [1]).

Διὰ τοῦ εἰσπλεύσαντος τῇ 8 Σεπτεμβρίου εἰς τὸν λιμένα τῆς Πύλου Τουρκοαιγυπτίου στόλου μετὰ 4,000 στρατιωτῶν εἰς ἀπόβασιν ὁ Ἰβραήμης σκοπὸν εἶχε νὰ προλάβῃ τοὺς συμμάχους δι' ἐπιθέσεως κατὰ τῆς Ὕδρας καὶ τῶν Σπετσῶν, καὶ κυριεύων τὰ προπύργια ταῦτα νὰ καταπνίξῃ τὴν ἐπανάστασιν πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν [2]). Ἀλλ' ἐπελθόντες οἱ ναύαρχοι τῶν συμμαχικῶν μοιρῶν ἀπέκλεισαν τὸν στόλον ἐν τῷ λιμένι δηλώσαντες τῷ Ἰβραήμῃ ὅτι κατ' ἀπόφασιν τῶν τριῶν Δυνάμεων [3]) θὰ ἐμπόδιζον διὰ τῆς βίας πᾶσαν ἀπόβασιν στρατοῦ καὶ πολεμοφοδίων εἰς οἱονδήποτε μέρος τῆς στερεᾶς ἢ τῶν νήσων. Αὐτὸς δὲ ὑπεσχέθη διαβεβαιώσας ὅτι δὲν θὰ ἐπέτρεπε τὸν ἔκπλουν ἐκ τοῦ λιμένος μέχρι νέων τῆς Πύλης διαταγῶν. Ἐν τούτοις ἐπανειλημμένως ἀπεπειράθη διὰ συνοδίας πολεμικῶν πλοίων νὰ ἐπισιτίσῃ τοὺς ἐν Πάτραις Ὀθωμανούς, ἀλλ' ἀπέτυχε διακωλυθεὶς καὶ πυροβοληθεὶς ὑπὸ τῶν παραπλεόντων Ἀγγλικῶν πλοίων [4]). Οὐχ ἧττον διὰ ξηρᾶς ἐξέπεμψεν εἰς Πάτρας 4000 ἄνδρας, 7000 πρὸς τὰς Καλάμας, καὶ μετὰ τρίτης μοίρας ἐξεστράτευσεν εἰς Λεοντάριον ἵνα προλάβῃ τὴν τελευταίαν συγκέντρωσιν τῶν Πελοποννησίων ὑπὸ τὸν Κολοκοτρώνην [5]).

Ἡ ἐν τῇ πολυετεῖ παρατάσει τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀγῶνος ἀποδειχθεῖσα ἀνικανότης τῆς Τουρκίας πρὸς καθυπόταξιν τῶν Ἑλλήνων, ἡ ἐκ τῶν ἀνδραγαθημάτων καὶ τῶν συμφορῶν τούτων ἀναπτυχθεῖσα παρὰ τοῖς Χριστιανικοῖς λαοῖς ἐνθουσιώδης συμπάθεια, ἡ πρὸς βλάβην τῆς Εὐρωπαϊκῆς ἐμπορίας πλεονάσασα κατὰ τὸ Αἰγαῖον πειρατεία καὶ ὁ φόβος τῆς ἐπὶ τέλους ἐνόπλου ἐπεμβά-

1) Πρόκες Ὄστεν Ἱστορ. Ἑλλ. Ἐπαναστ. Τ. 2. σελ. 182—183.
2) Ἔνθ' ἀνωτ. σελ. 179.
3) Τρικούπη Ἱστορ Ἑλλ. Ἐπαναστ. Τ. 4. σελ. 196.
4) Ἔνθ' ἀνωτ. σελ. 199. — Γερβίνου Ἱστορ. Ἑλλ. Ἐπαναστ. Τ. 2· σελ. 362.
5) Πρόκες Ὄστεν σελ. 187.

σεως τῆς Ῥωσσίας κατέστησαν τὸ Ἑλληνικὸν ζήτημα κυρίως Εὐρωπαϊκόν. Ὅθεν αἱ Δυνάμεις ἐπιδιώκουσαι τὴν πρὸς εἰρηνοποίησιν μεσολάβησιν αὐτῶν ἐπανειλημμένως προσεκάλεσαν τὴν Ὀθωμανικὴν Πύλην εἰς ἀποδοχὴν αὐτῆς καὶ ἀνακωχὴν πρὸς παῦσιν τῆς ἀσκόπου αἱματοχυσίας καὶ πρόληψιν πολέμου διακινδυνεύοντος τὴν ὕπαρξιν αὐτῆς καὶ τὴν εἰρήνην τῆς Εὐρώπης. Ἀλλ' ὁ Ῥεΐζ ἐφέντης οὐ μόνον εἰς τὴν κοινὴν διακοίνωσιν τῶν τριῶν πρέσβεων ἀπήντησεν « ἂν ἐγίνωσκον τὸ περιεχόμενον δὲν θὰ τὴν ἐδεχόμην· μαθὼν τί περιεῖχε δὲν τὴν ἀνέγνωσα· ἡ θετική, ὁριστική, ἀμετάτρεπτος, αἰώνιος ἀπάντησις τῆς Πύλης εἶναι ὅτι οὐδεμίαν δέχεται πρότασιν περὶ Ἑλλήνων, ὅτι ἐπιμένει εἰς ἣν ἐξέφρασεν ἄλλοτε γνώμην καὶ θὰ ἐπιμένῃ μέχρι συντελείας τοῦ αἰῶνος » [1]), ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸν πρεσβευτὴν τῆς Αὐστρίας προτρέποντα αὐτὴν ν' ἀποδεχθῇ τὴν μεσολάβησιν τῶν Δυνάμεων ἐπανέλαβεν « Ἀπόλυτος ὑποταγή, ἐμπιστοσύνη εἰς τὴν μεγαλοψυχίαν τοῦ Σουλτάνου καὶ ἀπομάκρυνσις ὅλων τῶν Φράγκων ἐκ τοῦ μέσου αὐτῶν εἶναι οἱ μόνοι ὅροι καθ' οὓς οἱ ἀντάρται δύνανται νὰ τύχωσι συγχωρήσεως » [2])

Ἡ τοιαύτη τῆς Πύλης ἀγερωχία καὶ τοῦ Ἰβραὴμ πασᾶ ἡ δολιότης ἀθετήσαντος τὴν ἐπὶ λόγῳ τιμῆς πρὸς τοὺς ναυάρχους ὑπόσχεσιν καὶ ἐξακολουθήσαντος ἐν πυρὶ καὶ σιδήρῳ νὰ καταστρέφῃ τὴν Μεσσηνιακὴν χώραν [3]), εἰς ἄκρον ἐξηρέθισαν τοὺς ναυάρχους οἵτινες ἐν συμβουλίῳ ἀπεφάσισαν νὰ εἰσπλεύσωσι μετὰ τῶν συμμαχικῶν πλοίων εἰς τὸν εὐρὺν τῆς Πύλου λιμένα ἐν ᾧ εἶχεν ἤδη παραταχθῇ ὡς ἐπὶ μάχην ὁ Τουρκοαιγύπτιος στόλος καθ' ὅσον μάλιστα καὶ ἡ χειμερινὴ ὥρα καθίστα δυσχερῆ καὶ ἐπικίνδυνον τὸν ἔξωθεν τοῦ λιμένος ἀποκλεισμὸν μὴ ὑπάρχοντος καθ' ὅλας τὰς παρακειμένας παραλίας ἀσφαλοῦς ὅρμου διὰ τὰ μεγάλα πλοῖα.

[1]) Τρικούπη Ἱστορ. Ἑλλ. Ἐπαναστ. Τ. 4 σελ. 195.
[2]) Πρόκες Ὄστεν τόμ. 2 σελ. 182.
[3]) Γερβίνου τόμ. 2. σελ. 361.

Ἐν ταῖς πρὸς τὸν σὶρ Ἐδουάρδον Κοδριγκτῶνα γενικὸν ἀρχηγὸν τοῦ συμμαχικοῦ στόλου ὁδηγίαις περιείχετο καὶ ἡ παραγγελία ν' ἀποφύγῃ πᾶσαν ἐπίθεσιν· ἀλλ' ἐν ὑστερογράφῳ διὰ χειρὸς τοῦ ἀρχιναυάρχου δουκὸς τῆς Κλαρεντίας (εἶτα Βασιλέως τῆς Ἀγγλίας) προσετίθετο « Τοῦτο δὲν ἐμποδίζει, ἀγαπητέ μοι Ἐδουάρδε, νὰ ἐκσφενδονίσῃς τὸ πῦρ ἐὰν παρουσιασθῇ εὐκαιρία » [1]). Εἰσελθόντος τοῦ στόλου τῇ 8/20 Ὀκτωβρίου 1827 ἄμεσον ἀφορμὴν εἰς τοῦτο παρέσχεν ἡ θρασεῖα ἀντίστασις εἰς τὴν πρόσκλησιν τοῦ πλοιάρχου τῆς φρεγάτας Dartmouth ὅπως ἀπομακρυνθῇ τὸ πλησίον αὐτῆς παρὰ τὸν εἴσπλουν πυρπολικὸν ὅπερ πυροβοληθὲν ἐφόνευσε μετ' ἄλλων τὸν ἐν τῇ Ἀγγλικῇ λέμβῳ Γάλλον διερμηνέα [2]). Ἐντεῦθεν ἀπὸ τῆς Ἀγγλικῆς ναυαρχίδος δοθέντος τοῦ σημείου τὰ ἐν γραμμῇ συμμαχικὰ πλοῖα ἐπυροβόλησαν καὶ ἐν ἀκαρεῖ γενικὴ κατέστη ἡ φοβερὰ ναυμαχία ἐπενεγκοῦσα τὴν τελείαν καταστροφὴν τοῦ Τουρκοαιγυπτίου στόλου καίπερ ὄντος κατ' ἀριθμὸν τῶν τε πολεμικῶν πλοίων καὶ τῶν τηλεβόλων ἀνωτέρου [3]) ἀλλὰ πολλῷ ὑποδεεστέρου κατὰ τὴν ἐμπειρίαν καὶ τὴν ἀνδρίαν τῶν πληρωμάτων [4]).

[1]) Πρόκες Ὄστεν τόμ. 2. σελ. 188 σημ.

[2]) Πρόκες Ὄστεν τόμ. 2. σελ 191. — Γερβίνου τόμ. 2 σελ. 365.

[3]) Ἡ δύναμις τῶν στόλων κατὰ τοὺς διαφόρους ἱστορικοὺς ἦτο ἡ ἑξῆς·

Πλοῖα Τουρκοαιγύπτια	*Τηλεβόλα*	*Πλοῖα* Συμμαχικὰ	*Τηλεβόλα*			
79	2240	27	1324	Γόρδωνος Ἱστ. Ἑλλ. Ἐπ.	Τ. 2	σ. 431
66	1994	27	1276	Τρικούπη	»	Τ. 4. σ 200 — 1
89	2438	26	1276	Γερβίνου	»	Τ. 2. σ. 364 — 5
71	—	26		Πρόκες Ὄστεν	»	Τ. 2. σ. 190 — 1

[4]) Κατὰ τὸν Γερβῖνον (τόμ. 2. σελ. 367) μόνον 29 πλοῖα ἐκ τῶν μικροτέρων πολεμικῶν τοῦ Τουρκοαιγυπτίου στόλου ἀπελείφθησαν, τὰ πλεῖστα ἀνεπίδεκτα ἐπισκευῆς, πολλὰ δὲ τῶν ἀχρήστων ὑπ' αὐτῶν τῶν Τούρκων ἐπυρπολήθησαν. Πέντε ἕως ἓξ χιλιάδες ἐλογίσθησαν οἱ φονευθέντες Μωαμεθανοί. Ὁ Γόρδων (τόμ. 2. σελ 431) λέγει ὅτι ἐκ τῶν συμμάχων ἐφονεύθησαν 175 καὶ ἐτραυματίσθησαν 451 ἤτοι ἐν ὅλῳ ἐτέθησαν ἐκτὸς μάχης 626 ὧν οἱ πλεῖστοι Ἄγγλοι· ἐκ δὲ τῶν Τούρκων ἐφονεύθησαν 6000. — Περὶ δὲ τῆς ἐν Πύλῳ ναυμαχίας ὅρα ὑπόμνημα τοῦ ναυάρχου Κοδριγκτῶνος (Memoir of the life of admiral sir Edward Codrington with selections from his public and private correspondance.

Εἰς τὸ ἀπροσδόκητον καὶ μέγα γεγονὸς τῆς ἐν Πύλῳ ναυμαχίας ἐπεκρότησεν ἀγαλλομένη ἡ Εὐρώπη ἰδοῦσα τὸ τέρμα τῆς μακρᾶς πάλης ἥτις ἐπὶ ἑπτὰ ὅλα ἔτη ἐσκανδάλισεν αὐτὴν ἕνεκα τῆς ἀνάνδρου βραδύτητος τῆς διπλωματίας καὶ τῆς ἀσπλαγχνίας τῆς πολιτικῆς εἰς τὰ τοσοῦτον παραταθέντα δεινὰ τῆς ἐπαναστάσεως. Διασωθείσης τῆς Πελοποννήσου ἀπὸ τοῦ ἐξανδραποδισμοῦ οἱ Ἕλληνες ἀνεθάρρησαν, καὶ ὁ Καποδίστριας ἐν τῇ ἀκανθωδεστάτῃ αὐτοῦ ἀποστολῇ εὐηλπίσθη περὶ τοῦ αἰσιωτέρου μέλλοντος τῆς Ἑλλάδος.

Οὐχ ἧττον τὸ συμβὰν κατεθορύβησε τοὺς ἐν τοῖς πράγμασι πολιτικοὺς τῆς Αὐστρίας, ὁ δὲ Αὐτοκράτωρ Φραγκῖσκος ἐχαρακτήρισε τὴν πρᾶξιν ὡς δολοφονίαν. Ἐπὶ τῇ καταναυμαχήσει ταύτῃ τοῦ Τουρκοαιγυπτίου στόλου αἱ γνῶμαι ἐν Ἀγγλίᾳ ἐγένοντο δίχα· διότι οἱ μὲν φιλελεύθεροι ἠγαλλιάσαντο καὶ συνέχαιρον ἀλλήλοις διορῶντες τὴν μέλλουσαν ἀποκατάστασιν τῆς Ἑλλάδος, μεγάλως δὲ ἠγανάκτησαν οἱ Τόρεις θεωροῦντες αὐτὴν ἀντικειμένην εἰς τὰ Ἀγγλικὰ συμφέροντα, καὶ ὁ Βασιλεὺς τῆς Μ. Βρετανίας ἐν τῷ ἐναρκτηρίῳ πρὸς τὰς Βουλὰς λόγῳ [1]), εἰσηγήσει τοῦ πρωθυπουργοῦ Οὐελλιγκτῶνος ἀπεκάλεσαν αὐτὴν γεγονὸς ἐπαρίστερον (untoward ewent) [2]), ἐμφαίνων τὸ μέγα χάσμα τὸ χωρίζον τὴν νέαν κυβέρνησιν τῆς τοῦ Κάνιγκ, οὗ τινος, ἀγαθῇ τύχῃ τῆς Ἑλλάδος, τὸ πνεῦμα εἶχεν ἐπικρατήσῃ ἐν τῇ πρώτῃ ταύτῃ τῆς συνθήκης ἐφαρμογῇ· ἐν ᾧ ὁ Βασιλεὺς τῆς Γαλλίας ἀνακηρύξας, ἐν τῷ λόγῳ αὐτοῦ, τὴν ἐν Πύλῳ ναυμαχίαν « ἀφορμὴν δόξης διὰ τὰ Γαλλικὰ ὅπλα καὶ ἐπιφανῆ ἐγγύησιν τῆς συμμαχίας τῶν τριῶν σημαιῶν » μεγάλως ἐνεθουσίασε τοὺς φιλέλ-

London 1873 — 5 V. 2) ἐκδοθὲν ὑπὸ τῆς θυγατρὸς τοῦ ναυάρχου Jane Bourchier, οὗ περιληψις ἐδημοσιεύθη ἐν τῇ Κλειοῖ Τεργέστης ἀρ. 620 — 3 (5. 12, 19. 26, Maiou 1873), ἀρ. 625 (9 Ἰουν. 1873), καὶ ἀρ. 628 (30 Ἰουν. 1873).

[1]) 29 Ἰανουαρίου 1828.

[2]) Γεν. Ἐφ. τῆς Ἑλλάδος 1828 ἀρ. 17. — Γερβίνου Ἱστ. Ἑλ. Ἐπαναστ. Τ. 2. σελ. 370. Memoir of the life of admiral sir Edward Codrington. — L. Bright's English, History p. 1400.

ληνας [1]). Προβιβάσας δὲ τὸν Δεριγνὺ εἰς ὑποναύαρχον καὶ τοὺς ἀξιωματικοὺς τοῦ ναυτικοῦ ἀναλόγως, περιέβαλε τοὺς ναυάρχους Κοδριγκτῶνα καὶ Ἔϋδεν τῷ μεγαλοσταύρῳ τοῦ Ἁγίου Λουδοβίκου.

Ἐπιστέλλων ὁ Κυβερνήτης τῷ ναυάρχῳ Κοδριγκτῶνι ἔγραφεν «Οἱαιδήποτε ἂν ὦσιν αἱ φράσεις τῆς διπλωματίας περὶ τῆς ἐν Πύλῳ ναυμαχίας, ἡ 8/20 Ὀκτωβρίου 1827 ἤδη ἀνέγραψε λαμπρὰν σελίδα ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ κόσμου καθότι αἱ συνέπειαι τῆς ἡρωϊκῆς ταύτης πράξεως καὶ νῦν καὶ ἐν τῷ μέλλοντι ἀδύνατον ἔσται νὰ ὑπαχθῶσιν εἰς τοὺς μικροὺς ὑπολογισμοὺς τῶν ἀνθρώπων» [2]).

Ἤδη ἐκ Παρισίων κατελθὼν εἰς Ἀγκῶνα ὁ Καποδίστριας ἐδέησε νὰ περιμένῃ ἐκεῖ τὸ ἀγγλικὸν πλοῖον ὅπερ τῷ ἀνηγγέλθη ὅτι διετάχθη ἵνα τὸν παραλάβῃ καὶ οὐχὶ ὀλίγον ἐστενοχωρήθη διὰ τὴν βραδύτητα [3]). Δι' αὐτοῦ ἔκρινεν ἀναγκαῖον ν' ἀπέλθῃ πρῶτον εἰς Μελίτην, ὅπου μετὰ τὴν ναυμαχίαν εἶχε μεταβῇ πρὸς ἐπισκευὴν τῶν πλοίων ὁ Κοδριγκτών, ἵνα μετ' αὐτοῦ συνεννοηθῇ περὶ τῶν πρακτέων, τῇ συμπράξει καὶ ἀρωγῇ τῶν ναυτικῶν ὑπ' αὐτὸν δυνάμεων, διότι καὶ μετὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ Τουρκοαιγυπτίου στόλου οἱ Ἄραβες διέμενον ἔτι ἐν Πελοποννήσῳ, ἡ δὲ πειρατεία κατεμάστιζε τὸ Αἰγαῖον. Τῆς προσωρινῆς κυβερνήσεως ἐκδούσης ἀδείας εἰς πλοῖα καταδρομικὰ μεγάλη ἐγένετο κατάχρησις καὶ ὑπὸ ξένων τῆς Ἑλληνικῆς σημαίας, ὅθεν πλεῖσται πειρατεῖαι διεπράττοντο κατὰ τὴν Μεσόγειον καὶ πολλὰ παράπονα τῶν ὑπηκόων διαφόρων κρατῶν ἠγέρθησαν προκαλέσαντα πρῶτον αὐστηρὰς τοῦ Ἀγγλικοῦ ἀνακτοβουλίου διαταγὰς πρὸς τὰς ναυτικὰς δυνάμεις εἰς σύλληψιν οἱουδήποτε πλοίου καθωπλισμένου

[1]) Γερβίνου Ἱστ. Ἑλλ. Ἐπ. Τ. 2. σελ. 367 — 374. — Πρόκες Ὄστεν Ἱστ. Ἑλλ. Ἐπαναστ. Τ. 2. σελ. 193.

[2]) Correspondance T. 1. p. 481.

[3]) Correspondance T. 1. p. 323, 369. — Ἀθ. Γ. Δουρούτη Ὁ Κυβερνήτης τῆς Ἑλλάδος ἐν Ἀγκῶνι. (Ἀττικὸν Ἡμερολόγιον 1887).

ὑπὸ Ἑλληνικὴν σημαίαν ἐξαιρουμένων μόνον τῶν τῆς Ἑλληνικῆς κυβερνήσεως, καὶ κράτησιν ἐν τοῖς ὑπὸ τὸ Βρετανικὸν κράτος λιμέσιν, ἀκολούθως δὲ καὶ τὰς δεινὰς καὶ ἀπειλητικὰς παραστάσεις τῶν ναυάρχων τῶν συμμάχων δυνάμεων κατὰ τῆς Ἑλληνικῆς κυβερνήσεως [1]). Χάριν οὐχ ἧττον τοῦ μεταβαίνοντος εἰς τὴν Ἑλλάδα Κυβερνήτου, ἀπελύθησαν ἑκατὸν περίπου ἐν Μελίτῃ ἐπὶ πειρατείᾳ συλληφθέντες καὶ κρατούμενοι Ἕλληνες ὅπως ἐπιστρέψωσιν εἰς τὰς οἰκογενείας των [2]).

Ἐπιβὰς τοῦ Ἀγγλικοῦ δικρότου Οὐάρσπιτ ἐν Μελίτῃ ὁ Καποδίστριας καὶ παρὰ τὸν πόθον τοῦ ν' ἀποβῇ εἰς τὴν γενέτειραν γῆν καὶ ἴδῃ τοὺς συγγενεῖς καὶ φίλους ἀφ' ὧν ἐπὶ ἔτη πολλὰ ἐχωρίζετο, παραπλεύσας τὴν Κέρκυραν, κατηυθύνθη ἐκ τοῦ ἐναντίου ἀνέμου πρῶτον εἰς Ναύπλιον, ὅπου προπεμπόμενον ὑπὸ πολεμικῶν πλοίων τῶν τριῶν συμμάχων [3]), ἐν πανδήμῳ ἀγαλλιάσει καὶ εὐφημίαις ὡς σωτῆρα καὶ εἰρηνοποιὸν ἄγγελον ὑπεδέξατο αὐτὸν ὁ λαὸς πεποιθὼς εἰς τὴν φιλοπατρίαν καὶ τὴν ἀξίαν τοῦ ἀνδρὸς ὃν ἐθεώρει μεσίτην μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ τῆς Εὐρώπης, καὶ μόνον ἱκανὸν ἵνα καταβάλῃ τὴν ὕδραν τῆς ἀναρχίας τὴν ἤδη ἐξαφανίζουσαν ὅ,τι διὰ μακρῶν ἀγώνων καὶ μεγάλων θυσιῶν ἡ Ἑλλὰς εἶχε κατορθώσῃ. Ἀποβὰς δὲ εἰς Ναύπλιον ὁ Καποδίστριας (7/19 Ἰανουαρίου 1828) ἐγκαίρως ἔφθασεν ὅπως ἀποτρέψῃ τὴν ἐπικειμένην ἀδελφοκτόνον συμπλοκὴν καὶ δήωσιν τῆς πόλεως ὑπὸ τῶν ἐν ἀλληλομαχίᾳ ὁπλαρχηγῶν Γρίβα καὶ Στράτου, τοῦ μὲν κρατοῦντος τὸ Παλαμήδιον, τοῦ δὲ τὸ ἐπὶ τῆς Ἀκροναυπλίας φρούριον, ἀλλὰ σπευσάντων εἰς τὰς παραινέσεις αὐτοῦ νὰ ὑποταχθῶσι.

Τὸ ἄμεσον τοῦτο ἀποτέλεσμα τῆς ἠθικῆς ἁπλῶς ἰσχύος τοῦ ἀνδρὸς ἐπὶ τῶν ἀγερώχων ἐκείνων ἀντιπάλων μαθόντες δικαίως ἐξεπλάγησαν οἱ ἐν Κερκύρᾳ ἤδη ἐπὶ συνεντεύξει συνελθόντες

[1]) Correspondance T. 1, p. 373.
[2]) Γενικὴ Ἐφημερὶς τῆς Ἑλλάδος ἀρ. 4.
[3]) Τρικούπη Ἱστ. Ἑλλ. Ἐπ. Τ. 4. σελ. 217.

πρεσβευταὶ τῶν μεγάλων δυνάμεων. Περιγράφων ὁ Τρικούπης τὰ δεινὰ τῶν ἐν Ναυπλίῳ ἀλληλομαχούντων ὁπλαρχηγῶν Γρίβα καὶ Στράτου, λέγει ὅτι «ἡ ἀλληλομαχία αὕτη ἔγινε πρόξενος τόσων κακῶν ὅσα δὲν ὑπέστη ἄλλοτε ἡ πολλὰ καὶ πολλάκις παθοῦσα ἐκείνη πόλις» [1]) ἥτις νῦν ἐπυροβολεῖτο ἐπὶ ἐννέα ἡμέρας ταυτοχρόνως ἀπὸ τοῦ Παλαμηδίου καὶ τοῦ φρουρίου Ἀκροναυπλίας, ἐκ δὲ τῶν πυροβολισμῶν πολλοὶ ἐφονεύθησαν, καὶ σφαῖρα ἐν μέσῳ τοῦ βουλευτηρίου πεσοῦσα ἐφόνευσεν ἕνα βουλευτὴν καὶ ἐτραυμάτισεν ἕτερον ὥστε καὶ ἡ βουλὴ καὶ ἡ κυβερνῶσα ἐπιτροπὴ ἠναγκάσθησαν νὰ καταφύγωσιν εἰς τὸν θαλασσόπυργον, ἡ δὲ τελευταία ἀνίκανος νὰ ἐπαναγάγῃ τὴν τάξιν ἐν τῇ ἕδρᾳ τῆς κυβερνήσεως μετεκάλεσε τὸν ἀρχιστράτηγον Τσῶρτς ὃν ἐλθόντα ἀμφότεροι οἱ φρούραρχοι ἐχαιρέτισαν διὰ κανονοβολισμῶν. Ἀλλὰ τρεῖς ἑβδομάδες παρῆλθον ἀνωφελῶς εἰς προτάσεις καὶ ἀντιπροτάσεις, καὶ ἑκάτερος αὐτῶν ὑπέσχετο νὰ ὑπακούσῃ ἂν ὑπήκουε καὶ ὁ ἀντίπαλος. Ἐν τούτοις ὑπὸ τὰς ὄψεις τοῦ ἀρχιστρατήγου οἱ τῆς φρουρᾶς τοῦ Παλαμηδίου ἐλαύνοντες ὁλόκληρον ἀπό τινων χωρίων ἁρπαγεῖσαν ἀγέλην βοῶν προσέβαλον καὶ τὸν παρ' αὐτοῦ τοῦ ἀρχιστρατήγου ἀποσταλέντα εἰς ἀπόλυσίν της. Ὅθεν ἐπάγεται ἔχων τις ὑπ' ὄψιν τοιοῦτον ἐξευτελισμὸν τῶν ὑπερτάτων ἀρχῶν εὐκόλως δύναται νὰ ἐννοήσῃ πόσον ἀθλία ἦτο τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ἡ κατάστασις ὅλης τῆς Ἑλλάδος.

Καὶ τῳόντι εἰς ποίαν κατάστασιν εὗρεν ὁ Καποδίστριας τὴν Ἑλλάδα;

Ἡ μὲν Δυτικὴ Ἑλλὰς μετὰ τὴν ἡρωϊκὴν ἄμυναν καὶ καταστροφὴν τοῦ Μεσολογγίου ἅπασα ὑπετάγη [2])· ἡ δὲ Ἀνατολική, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀειμνήστου Καραϊσκάκη καὶ τὴν πτῶσιν τῆς ἀκροπόλεως Ἀθηνῶν, τοῦ στρατοῦ καὶ τοῦ πληθυσμοῦ ὅλου διασπαρέντος, πᾶσα ἤδη ὑπὸ τῶν Τούρκων κατείχετο. Ἡ δὲ Πελοπόννησος ὑπὸ τῶν Ἀράβων τοῦ Ἰβραὴμ πασὰ βανδαλικῶς ἐρη-

[1]) Παράρτημα τῆς Ἀλληλογραφίας τοῦ Κυβερνήτου Τ. 1. σελ. 547 ἑπ.

[2]) Τρικούπη Ἱστ. Ἑλλ. Ἐπ. Τ. 4 σελ. 217.

μωθεῖσα καὶ μετὰ τὴν ἐν Πύλῳ ναυμαχίαν καὶ καταστροφὴν τοῦ Τουρκοαιγυπτίου στόλου ὑπ' αὐτῶν εἰσέτι ἐκρατεῖτο τὸ πλεῖστον. Αἱ ὑπὸ τῶν γραμματέων τῆς Ἐπικρατείας τῷ Κυβερνήτῃ προσαχθεῖσαι ἐκθέσεις [1]) ἀναφέρουσιν ὅτι ἡ τῆς ἐθνικῆς συνελεύσεως μακρὰ παράτασις εἶχε παραλύσῃ τὰς διοικητικὰς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ἀρχάς, ἃς τὸ ἐν Τροιζῆνι σύνταγμα κατήργησε· μήπω δὲ ὑπὸ τοῦ νομοθετικοῦ σώματος ἐκδοθέντος τοῦ ὀργανισμοῦ τῶν τοπικῶν διοικήσεων μόνη ἡ στρατιωτικὴ ἐξουσία εἰς ὅσα μέρη τῆς Πελοποννήσου ἀπέμενον εἰς χεῖρας τῶν Ἑλλήνων ἐπεκράτει εἴπερ ποτὲ αὐθαιρέτως. Ἡ Ὕδρα καὶ αἱ Σπέτσαι ὑπὸ τὴν χαλαρὰν διοίκησιν ἰδίων προεστώτων διετέλουν κυρίως ἐν ἀναρχίᾳ. Ἐν δὲ ταῖς πλείσταις τῶν Κυκλάδων παρακωλυομένης τῆς ἐκλογῆς τῶν δημογερόντων ἐκ φατριασμοῦ, ἐδέησε νὰ διορισθῶσι προσωρινῶς ἀστυνόμοι. Καὶ ἡ μὲν Κρήτη ὑπὸ τῶν Τούρκων καὶ τῶν ἐν Γραμβούσῃ πειρατῶν κατεχομένη [2]), ἡ δὲ Σάμος ὑπομένουσα τὴν ἐξουσίαν τοῦ Λυκούργου, οὐδεμίαν σχέσιν εἶχον πρὸς τὴν κυβέρνησιν. Ἐντεῦθεν καθ' ὅλην τὴν χώραν καὶ ἡ γεωργία καὶ ἡ ἐμπορία ἐξέλιπον καθ' ὁλοκληρίαν, διότι οἱ ἀγρόται σπείροντες ἢ καλλιεργοῦντες οὐδόλως ἦσαν βέβαιοι ὅτι θὰ συνεκόμιζον ἢ διέσωζον ἀπὸ τῆς ἁρπαγῆς τοὺς καρπούς [3]). Οἱ δ' ἐμπορευόμενοι οὐδ' ἐντὸς τῶν πόλεων ἐθεωροῦντο ἐν ἀσφαλείᾳ, κατεπτοημένοι ἄλλως ὑπὸ τῶν πειρατῶν τῶν ἐνεδρευόντων ἐπὶ λείᾳ τὰ διερχόμενα πλοῖα, καὶ διὰ τῆς σφαγῆς καλυπτόντων τὸ ἔγκλημα.

Δέκα μόνον πλοῖα,—ἤτοι ἡ φρεγάτα Ἑλλὰς καὶ τρία ἀτμόπλοια ἀποκτηθέντα διὰ χρημάτων τοῦ πρώτου δανείου, τέσσαρες κανονιοφόροι ἐξ ἐράνου τῶν φιλελλήνων, ἡ κορβέτα Ὕδρα ἀπὸ τῶν Αἰγυπτίων ἁλωθεῖσα ὑπὸ τοῦ Κόχραν, καὶ μία ἀπὸ τῶν Τούρκων ἁλωθεῖσα ὑπὸ τοῦ πλοιάρχου Thomas γολέτα [4]), ἀπετέλουν

[1]) Παράρτημα τῆς Ἀλληλογραφίας τοῦ Κυβερνήτου Τ. 1 σελ. 547 ἑπ.
[2]) Τρικούπη Ἱστ. Ἑλλ. Ἐπ. Τ. 4 σελ. 219—221.
[3]) Τρικούπη Ἱστ. Ἑλλ. Ἐπ. Τ. 4 σελ. 182.
[4]) Τρικούπη Ἱστ. Ἑλλ. Ἐπ. Τ. 4 σελ. 183.

ὅλον τὸ πολεμικὸν ναυτικόν. Τοῦ δὲ στρατοῦ, ἐκ διχονοίας τῶν ὁπλαρχηγῶν περιελθόντος εἰς ἀναρχίαν, ἐν τοῖς ἀπομείνασιν εἰς τοὺς Ἕλληνας φρουρίοις Ἀκροκορίνθου καὶ Μονεμβασίας ὑπὸ ἀρχηγοὺς ἀνεξαρτήτους τῆς κυβερνήσεως, καὶ ἐν Ναυπλίῳ [1]), ἡ κυβέρνησις ἐν ἀπορίᾳ διατελοῦσα ὅλων τῶν πρὸς συντήρησιν μέσων εἶχεν ἀναγκασθῇ ἐπί τινα χρόνον νὰ ἐκδώσῃ εἰς ἐμπορικὰ πλοῖα ἀδείας πρὸς λείαν, ἀλλ' ἕνεκα δεινῶν διαμαρτυριῶν τῶν ναυάρχων ὑπεχρεώθη ν' ἀνακαλέσῃ ἀμέσως τὰ ἐκδοθέντα διπλώματα ἀπὸ τῶν ἤδη γενομένων καταδρομικῶν πλοίων.

Περὶ τοῦ τῆς δεκάτης ἐγγείου φόρου ἐκ τῆς ἐρημωθείσης τὸ πλεῖστον χώρας οὐδεὶς λόγος, ὡς οὐδὲ περὶ τῶν πρὶν καθυστερούντων ἄτινα οὐδέποτε ἠδυνήθη νὰ εἰσπράξῃ ἡ κυβέρνησις ὡς οὔτε τὰ ναυτιλιακὰ τέλη ὧν τὸ νομοσχέδιον, ὑποβληθὲν ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως εἰς τὸ βουλευτικὸν σῶμα, μηδὲ ἀναγνώσεως ἔτυχε παρ' αὐτοῦ. Ἀπέμενον μόναι αἱ ἐκ τῶν τελωνείων πρόσοδοι ἐν Σύρῳ κυρίως καὶ ἔν τισι τῶν Κυκλάδων εἰσπραττόμεναι παρὰ τῶν δημογερόντων, ἀλλὰ κατὰ τὸ πλεῖστον κρατούμεναι πρὸς δαπάνας τῆς ἐγχωρίας διαχειρίσεως, ἐξ ὧν ὅ τι δήποτε περιήρχετο εἰς τὴν Κυβέρνησιν ἀπερρόφων αἱ ἀνάγκαι τοῦ στρατοῦ, οἱ μισθοὶ τῶν ὑπαλλήλων καὶ αἱ βουλευτικαὶ ἀποζημιώσεις. Ὥστε κενὸν ἔμενε τὸ δημόσιον ταμεῖον οὐκ ὀλίγα ὀφεῖλον ἐν ᾧ πλείονα τῷ καθυστεροῦντο.

Οὔτε δικαστήριον πλὴν τοῦ τῶν θαλασσίων λειῶν, ὅπερ ὁ Τρικούπης ἀποκαλεῖ ἐργαστήριον ἀνομίας καὶ ἀδικίας [2]), οὔτε σχολεῖον ὑπῆρχε· καὶ εἶχε μὲν ἡ κυβέρνησις ἐπιζητήσῃ παρὰ τοῦ νομοθετικοῦ σώματος τὰς ἀναγκαίας πρὸς ἵδρυσιν δικαστηρίων καὶ σχολείων πιστώσεις, καὶ πρὸς μεταρρύθμισιν τοῦ δικαστικοῦ ὀργανισμοῦ, ἀλλ' ἕνεκα τῆς ἐπικρατούσης ἀταξίας καὶ συγχύσεως οὐδὲν ἐγένετο. Ὁμολόγει μάλιστα ὁ ὑπουργὸς ὅτι ποτὲ μὲν ἠναγκάσθη νὰ συμβιβάσῃ ποτὲ δὲ νὰ παραπέμψῃ εἰς διαιτητὰς τοὺς

[1]) Τρικούπη Ἱστ. Ἑλλ. Ἐπ. Τ. 4 σελ. 162.
[2]) Τρικούπη Ἱστ. Ἑλλ. Ἐπ. Τ. 4 σελ. 172.

παρ' αὐτοῦ ἀπαιτοῦντας δικαιοσύνην. Ἀλλὰ καὶ αἱ οὕτω ἐκδιδόμεναι ἀποφάσεις προσκρούουσαι εἰς τὴν αὐθαιρεσίαν τῶν ἀδικούντων ἔμενον ἀνεκτέλεστοι.

Τὴν θέσιν τῶν πραγμάτων εἰκονίζουσιν αἱ ἐκθέσεις τῶν ὑπουργῶν οἵτινες παρουσιασθέντες εἰς τὸν Κυβερνήτην ἅμα ἀναλαβόντα τὴν ἀρχὴν ἐν Αἰγίνῃ εἶπον αὐτῷ τάδε·

Ὁ μὲν τῶν Ἐσωτερικῶν Α. Λόντος «τὸ κράτος δὲν εἶναι ἄλλο εἰ μὴ ἡ Αἴγινα, ὁ Πόρος, ἡ Σαλαμίς, ἡ Ἐλευσὶς καὶ τὰ Μέγαρα. Ἔχομεν καί τινας νήσους ἐν τῷ Αἰγαίῳ, ἀλλ' εἰς ὀλίγας μεθ' ἡμῶν εὑρίσκονται σχέσεις οἱ ἐκεῖ νομάρχαι διότι κύριοι αὐτῶν εἶναι οἱ πειραταί».

Ὁ δὲ τῶν Οἰκονομικῶν Π. Ν. Λοιδωρίκης «ὄχι μόνον χρήματα δὲν ὑπάρχουσιν ἐν τῷ ταμείῳ, ἀλλ' οὔτε ταμεῖον ὑπάρχει διότι δὲν ὑπῆρξε ποτέ. Ἡ οἰκονομικὴ διαχείρισις δὲν συνίσταται ἢ εἰς κονδύλια ἁπλᾶ. Μὴ θαυμάσῃ ἡ Ὑψηλότης σας ἐὰν ἐν τοῖς βιβλίοις μου δὲν εἶναι ὅλα γεγραμμένα. Πολλὰ πράγματα ἔγιναν καλῇ τῇ πίστει· ἄλλως καὶ αἱ περιστάσεις ἠμπόδισαν νὰ τακτοποιήσῃ τις τὰ κατάστιχα. Πρέπει νὰ προσθέσω ὅτι ἠναγκάσθημεν νὰ προπωλήσωμεν τὴν δεκάτην εἰς τὸ Αἰγαῖον πρὸ τοῦ ἔτους. Τὰ μέλη τοῦ νομοθετικοῦ σώματος ἤθελον τοὺς μισθούς των, ἀλλὰ δὲν εἴχομεν ἄλλο μέσον νὰ τοὺς πληρώσωμεν. Ἐπὶ τέλους, τὸ λέγω μὲ ἐντροπήν, δὲν ἤμην εἰς θέσιν νὰ πληρώσω εἰς τοὺς κτίστας καὶ ξυλουργοὺς τὰ ἔξοδα τῶν ἐπισκευῶν αἵτινες ἔγιναν εἰς τὸ οἴκημα τὸ ὁποῖον κατέχει ἡ Ὑψηλότης Σας, καὶ παρακαλῶ αὐτὴν νὰ εὐσπλαγχνισθῇ αὐτοὺς τοὺς ἀνθρώπους οἵτινες παραπονοῦνται διὰ τὴν μὴ πληρωμήν των».

Ὁ τῶν Στρατιωτικῶν Α. Βλαχόπουλος «στρατὸν δὲν ἔχομεν ἀλλ' οὔτε ὑλικὸν πολέμου, διότι τὸ Ναύπλιον καὶ τὸ ἐκεῖ ὁπλοστάσιον εὑρίσκονται εἰς χεῖρας τοῦ Γρίβα».

Ὁ τῶν Ναυτικῶν Γ. Γλαράκης «ἡ φρεγάτα Ἑλλὰς εὑρίσκεται ἐν Πόρῳ· ὡσαύτως καὶ ἡ κορβέτα Ὕδρα, ἀμφότεραι ἄοπλοι».

Τέλος ὁ τῆς Δικαιοσύνης Μ. Σοῦτσος οὐδὲν εἶπε διότι οὔτε δικαστήρια οὔτε σχετικὸν ὑπῆρχε [1]).

Τὴν ἀθλιεστάτην κατάστασιν εἰς ἣν ἐκ τοῦ ἀνίσου ἀγῶνος καὶ τῶν ἀλλεπαλλήλων συμφορῶν εἶχε περιέλθῃ ἡ Ἑλλάς, καλῶς ἐγίνωσκεν ὁ Καποδίστριας, καὶ προέβλεπε τὰς μεγάλας δυσχερείας, τὰ ἀνυπέρβλητα προσκόμματα καὶ τὰ ἄγρια πάθη πρὸς ἃ, ἀναλαμβάνων τὴν κυβέρνησιν μετὰ τελείας οὐχ ἧττον αὐταπαρνήσεως ἔμελλε νὰ παλαίσῃ. Καλούμενος εἰς αὐτὴν ὑπὸ τῆς Ἐθνικῆς Συνελεύσεως εἶχε τὸ προαίσθημα ὅτι ἐπέπρωτο αὐτῷ νὰ ἄρῃ τὸν σταυρὸν μαρτυρικῆς ἀποστολῆς. Ὅθεν ἐκ Πετρουπόλεως ἐπιστέλλων τῷ φίλῳ αὐτοῦ καὶ τῆς Ἑλλάδος Εὐνάρδῳ « Προαισθάνομαι, ἔλεγεν, ὁποῖον σταυρὸν μέλλω νὰ ἀναλάβω. Ἀλλὰ σὺ δὲν θὰ μὲ ἀδικήσῃς πιστεύων ὅτι τὰ θέλγητρα τῆς ζωῆς καὶ τῶν ἀνθρωπίνων μεγαλείων ἠδύναντο ποτὲ νὰ χαλαρώσωσιν ἐν τῇ ἐμῇ συνειδήσει τὸ αἴσθημα τοῦ καθήκοντος εἰς ὃ σταθερῶς καὶ ὁλοσχερῶς ἀφωσιωμένος ἀπεκδέχομαι, ἐν γαλήνῃ ψυχῆς καὶ πεποιθὼς ὅ τι ὁ Θεὸς ἀπεφάσισε » [2]). Ὀλίγῳ δὲ πρὶν ἢ μεταβῇ εἰς τὴν Ἑλλάδα πρὸς ἕτερον φίλον ἔγραφεν « οὐδόλως λανθάνει με ἡ χαλεπότης τῶν ὅσα μοὶ ἐπιφυλάσσονται· καὶ πρὸ πάντων μὴ δὲν δυνηθῶ, ὡς ἐπιποθῶ, ν' ἀπαντήσω εἰς τὴν πρός με πεποίθησιν τῶν ἀξίων θαυμασμοῦ γενναίων Ἑλλήνων, καὶ εἰς τὴν ὑπόληψιν μεθ' ἧς μὲ τιμῶσιν οἱ μετ' ἐμοῦ κατὰ τὸ μακρόν μου στάδιον σχετισθέντες. Ἀλλ' ἐνισχυόμενος ἐκ τῆς συναισθήσεως τοῦ καθήκοντος καὶ τῆς εὐθύτητος τῶν προθέσεών μου καὶ εὐελπιστῶν εἰς τὴν ἐξ Ὕψους ἀντίληψιν δὲν ἐδίστασα νὰ ἐγκαταλείψω τὸ ἥσυχόν μου ἐνδιαίτημα καὶ μακρὰν ν' ἀναλάβω περιοδείαν σπεύδων νὰ μεταβῶ ἐν μέσῳ πολλαπλῶν στερήσεων, συγχύσεως, ἀταξίας καὶ παντὸς εἴδους ῥαδιουργιῶν ἐξ ὧν σήμερον συμφύρεται ἡ Ἑλλάς. Ἐν τούτοις ἔσται μοι βοηθὸς ὁ Θεὸς δι' εὐχῶν τῶν ὁμοίων

[1]) Renseignemens sur la Grèce et sur l' administration du Comte Capodistrias.
[2]) Correspondance T. 1. p. 136.

σοι χρηστῶν φίλων ἐπικαλουμένων μοι τὴν παντοδύναμον αὐτοῦ προστασίαν »[1].

Ἐν τῷ ἀγῶνι τούτῳ τῷ καὶ τελευταίῳ τοῦ βίου αὐτοῦ οὐδὲν ἀπεθάρρυνε τὸν Καποδίστριαν· μάλιστα ἐκ τῆς περιωπῆς εἰς ἣν ἡ γενικὴ τοῦ ἔθνους πεποίθησις ἐκάλεσεν αὐτόν, ἀνέλαμψαν πᾶσαι αἱ ἀρεταὶ αὐτοῦ, ὁ ἀδαμάντινος χαρακτὴρ καὶ τὸ μεγαλεῖον τῆς ψυχῆς.

Ἡ ἐν Τροιζῆνι Ἐθνικὴ συνέλευσις, ὡς καὶ ἡ πρώτη ἐν Ἐπιδαύρῳ, ἀναγράψασα ἐν τῷ συντάγματι ὡς βάσιν τῆς πολιτείας τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς Ἑλλάδος, καὶ ἀναθέσασα τῷ Κυβερνήτῃ τὴν νομοτελεστικὴν ἐξουσίαν ἐκήρυξεν αὐτὸν ἀπαραβίαστον, τοὺς δὲ γραμματεῖς τῆς ἐπικρατείας ὑπευθύνους διὰ τὰς πράξεις του[2]. Ἀπηγόρευσεν αὐτῷ καὶ τῇ βουλῇ τὴν παραδοχὴν οἱασδήποτε συνθήκης σκοπούσης τὴν κατάργησιν τῆς πολιτικῆς τοῦ ἔθνους ὑπάρξεως καὶ ἀνεξαρτησίας[3], καὶ διετύπωσεν ἔτι τὴν ὁρκωμοσίαν τοῦ Κυβερνήτου. Ἀλλὰ διὰ τῆς ἐπιγενομένης ἐν Λονδίνῳ συνθήκης τῆς 24 Ἰουνίου/6 Ἰουλίου 1827 ἡ Ἑλλὰς αὐτόνομος ἁπλῶς ἀναγνωριζομένη θὰ καθίστατο ὑπόφορος τῷ Σουλτάνῳ ὑπὸ τὴν ἐπικυριαρχίαν αὐτοῦ· καὶ τὴν συνθήκην ταύτην ἤδη ἔσπευσαν ν' ἀποδεχθῶσιν οἱ Ἕλληνες εὐγνωμονοῦντες.

Ὁ Καποδίστριας δὲν ἀπεφάσισε ν' ἀποδεχθῇ τὴν ὑπὸ τῆς ἐν Τροιζῆνι Συνελεύσεως ἐκλογὴν αὐτοῦ ὡς Κυβερνήτου τῆς Ἑλλάδος, εἰμὴ ἀφ' οὗ ἐλθὼν εἰς συνέντευξιν προφορικῶς ἐπὶ τῆς τῶν πραγμάτων καταστάσεως, ὡς εἶχε προαναγγείλῃ, μετὰ τῆς βουλῆς καὶ τῶν προεξαρχόντων ἐν Ἑλλάδι, εὗρεν αὐτοὺς συμφωνοῦντας ὅτι προσωρινὴ μόνον κυβέρνησις ἔδει νὰ συστηθῇ μέχρι προσεχοῦς συγκλήσεως τῆς Ἐθνικῆς Συνελεύσεως ἥτις κυριαρχικῶς τότε θ' ἀπεφαίνετο. Τοῦτο καὶ ἀναλαμβάνων τὴν κυβέρνη-

[1] Correspondance T. 1. p. 350.
[2] Ἄρθ. 102 — 104.
[3] Ἄρθ. 125.

σιν, τῇ 20 Ἰανουαρίου 1828, διεκήρυξεν ὡς ἑξῆς. « Ἀφ' ἧς ἡμέρας μοὶ ἀνηγγέλθη ἡ ὑπὸ τῆς Ἐθνικῆς Συνελεύσεως ἐκλογή μου ὡς Κυβερνήτου, μοναδικὸν σκοπὸν τῶν μεριμνῶν καὶ τῆς περιοδείας μου προεθέμην ἵνα ἐξαγάγω τὴν πατρίδα τῆς ὀλεθρίας αὐτῆς ἀπομονώσεως, ὅπως τάχιον ἀπολαύσῃ τῶν ἐκ τῆς Λονδινείου Συνθήκης ὠφεληµάτων, καὶ δυνηθῶ νὰ προσπορίσω αὐτῇ χρηματικήν τινα ἐπικουρίαν παρὰ τῶν συμβαλλομένων Δυνάμεων. Ἀλλ' οὔτε τὴν ἐκ τῆς Συνθήκης ὠφέλειαν, οὔτε χρηματικὴν ἀρωγὴν δύνανται οἱ Ἕλληνες νὰ ἐλπίσωσι πρὶν ἤ, ἀπαλασσομένης τῆς χώρας ἀπὸ τῆς φρικτῆς ἀναρχίας, συστηθῇ κυβέρνησις διὰ τοῦ κράτους τῶν νόμων ἱκανὴ νὰ προαγάγῃ τὴν ἐθνικὴν καὶ πολιτικὴν ἀναγέννησιν τῆς κοινωνίας, ἐγγυωμένη ἐσωτερικῶς τὴν τάξιν καὶ ἐξωτερικῶς ἐμπνέουσα τὴν ἐμπιστοσύνην. Λυποῦμαι ὅτι ἡ Ἐθνικὴ Συνέλευσις δὲν ἐφωδίασε τὴν βουλὴν μετ' ἀποχρώσης ἐξουσίας πρὸς κύρωσιν τῶν μέτρων τῶν ὑπὲρ τῆς κοινῆς σωτηρίας ἐπειγόντως ἐπιβαλλομένων· ἐν ᾧ ἡ σύγκλησις νέας ἐθνικῆς συνελεύσεως πρὸ τοῦ Ἀπριλίου καθίσταται ἀκατόρθωτος, ἐν τῷ μεταξὺ δὲ παρατεινομένης τῆς κρίσεως, πᾶσαι αἱ ἐλπίδες τῶν Ἑλλήνων θὰ ἐμηδενίζοντο, καὶ αἱ μετὰ τῆς ἐξαισίας ἀνδρίας καὶ καρτερίας μέγισται θυσίαι τοῦ ἱεροῦ ἀγῶνος θ' ἀπέβαινον παντελῶς ἄκαρποι. Πεποιθὼς ὅτι ἀνυπομόνως οἱ Ἕλληνες ἐπιποθοῦσι νὰ δρέψωσι τοὺς καρποὺς τῶν τοσούτων θυσιῶν, δικαιοῦντες τὰς προσδοκίας τῶν συμμάχων Δυνάμεων καὶ τὰς συμπαθείας τοῦ χριστιανικοῦ καὶ πεπολιτισμένου κόσμου, ὡς μόνον τελεσφόρον ἐπὶ τούτῳ μέσον προέτεινον τὴν σύγκλησιν Ἐθνικῆς συνελεύσεως κατὰ τὸν προσεχῆ Ἀπρίλιον καὶ μέχρι συγκροτήσεως αὐτῆς τὴν παραδοχὴν προσωρινοῦ συστήματος διοικήσεως τῇ βάσει τῶν πράξεων τῆς Ἐπιδαύρου, τοῦ Ἄστρους καὶ τῆς Τροιζῆνος· ὅπερ ὅμως δὲν παρεδέχθην εἰμὴ συμβουλευθεὶς πρῶτον μετὰ τῆς βουλῆς καὶ τῶν μάλιστα πεφωτισμένων ἀνδρῶν, οἵτινες, ψήφῳ τῶν ἐπαρχιῶν, ἀνῆλθον εἰς τὴν ἀνωτάτην ἀρχήν, ἢ μετέσχον τῆς ἐθνικῆς ἀντιπροσωπείας, καὶ

οἵτινες συμπράττοντες μετ' ἐμοῦ θέλουσι συμμερισθῇ τοὺς ἀγῶνας καὶ τὴν εὐθύνην μου» [1]).

Τὸ σύνταγμα, εἶπεν ὁ Κυβερνήτης, προσαπαιτεῖ νὰ ὁμώσω ὅτι θέλω παντὶ σθένει διατηρήσῃ τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς Ἑλλάδος· ἀλλὰ πῶς δύναμαι ἐγὼ νὰ ὑποσχεθῶ ὅ,τι ἡ Ἑλλὰς δὲν ἀπέκτησε; Ἀδυνατῶ νὰ πράξω τοῦτο, οὐδενός ποτε ὑποχρεουμένου νὰ τηρήσῃ εἰμὴ ὅ,τι πραγματικῶς ἔλαβε [2])

Ἡ βουλὴ ἐν τούτοις διασκεψαμένη ὅτι «αἱ δειναὶ τῆς πατρίδος περιστάσεις καὶ ἡ διάρκεια τοῦ πολέμου δὲν ἐσυγχώρησαν οὔτε συγχωροῦσι τὴν καθ' ὅλου ἐνέργειαν τοῦ ἐν Τροιζῆνι ἐπικυρωθέντος καὶ ἐκδοθέντος πολιτικοῦ συντάγματος καὶ ὅτι ἡ σωτηρία τοῦ ἔθνους ἡ διαπεπιστευμένη τῇ βουλῇ ἀποτελεῖ τὸν ὑπέρτατον νόμον τῆς πολιτείας» διὰ ψηφίσματος [3]) παρεδέξατο τὸ περὶ καταστάσεως τοῦ Πανελληνίου ψήφισμα τοῦ Κυβερνήτου ἀποθεμένη τὰ καθήκοντα τῆς νομοθετικῆς ἐξουσίας.

Οὕτως ἐπωνομάσθη τὸ εἰκοσιεπταμελὲς Συμβούλιον τὸ ἐκ τῶν ἐγκριτοτέρων ἐν Ἑλλάδι προσώπων ἱδρυθὲν ὑπὸ τοῦ Κυβερνήτου ὅπως, δι' ἐγγράφων αὐτοῦ ἐκθέσεων, γνωμοδοτῇ ἐπὶ παντὸς νομοθετικοῦ ἢ διοικητικοῦ διατάγματος τοῦ Κυβερνήτου, διαιρούμενον εἰς τρία τμήματα, τὸ τῆς Οἰκονομίας, τὸ τῶν Ἐσωτερικῶν καὶ τὸ τοῦ πολέμου. Ἑκάστου τμήματος τοῦ Πανελληνίου ἓν μέλος προεδρεῦον ἐκαλεῖτο πρόβουλος καὶ παρ' αὐτῷ δύο ἕτερα μέλη ἐγραμμάτευον. Διὰ τοῦ αὐτοῦ ψηφίσματος τοῦ καταστατικοῦ τῆς προσωρινῆς κυβερνήσεως ὡρίσθη Γενικὸς Γραμματεὺς τῆς Ἐπικρατείας παρὰ τῷ Κυβερνήτῃ προσυπογράφων τὰ διατάγματα αὐτοῦ καὶ τὴν ἀλληλογραφίαν· ἔτι δὲ καὶ ἡ σύστασις εἰδικῶν Ἐπιτροπῶν, ἐκτὸς τοῦ Πανελληνίου, κατὰ τὰς χρείας τῆς διοικήσεως καὶ πρὸς παρασκευὴν τῶν ἐπειγουσῶν ἐργασιῶν τῶν ὑποβληθησομένων τῇ Ἐθνικῇ Συνελεύσει [4])

[1]) Γεν. Ἐφ. τῆς Ἑλλάδος ἀρ. 6 — Correspondace. T. 1. p. 389.

[2]) Renseignmens sur la Grèce et sur l'administration du comte Capodistrias.

[3]) Ψήφισμα 18 Ἰανουαρίου 1828 (Γεν. Ἐφ. τῆς Ἑλλάδος ἀρ 6).

[4]) Ἐνθ' ἀνωτ. Παράρτ. ἀρ. 6 τῆς Γεν. Ἐφ.

Διοργανίζων κατὰ συνέπειαν ὁ Κυβερνήτης τὴν προσωρινὴν τῆς Ἑλλάδος κυβέρνησιν κατήρτισε ὑπὸ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ προεδρίαν ὑπουργικὸν συμβούλιον ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑποθέσεων, τῆς ναυτιλίας καὶ ἐμπορίας, καὶ συμβούλιον πολεμικὸν ἐκ τῶν ἀρχηγῶν τοῦ κατὰ ξηρὰν καὶ θάλασσαν στρατοῦ καὶ τῶν στρατηγῶν καὶ ναυάρχων οὓς ἤθελε κρίνῃ ὀρθὸν νὰ περιλάβῃ [1]· συνέστησε δὲ ἐκκλησιαστικὴν ἐπιτροπὴν διὰ τὰ ἀφορῶντα τὴν κατάστασιν καὶ τὰς ἀνάγκας τῆς Ἐκκλησίας, ὑπὸ τοῦ πρώτου τῶν ἀρχιερέων προεδρευομένην [2]). Διώρισε γραμματέα τῆς Ἐπικρατείας τὸν Σπ. Τρικούπην, καὶ τοὺς προβούλους καὶ γραμματεῖς τῶν τριῶν τμημάτων τοῦ Πανελληνίου ἀναβαλὼν τὴν συμπλήρωσιν αὐτοῦ [3]). Τῇ δὲ 23 Ἰανουαρίου συνοδευόμενος ὑπὸ τούτων καὶ τῶν ἐν Αἰγίνῃ στρατηγῶν καὶ ἀνωτέρων ἀξιωματικῶν Ἑλλήνων καὶ πολλῶν τῶν ἐν τῷ λιμένι τῆς νήσου πολεμικῶν Ἀγγλικῶν καὶ Ῥωσσικῶν πλοίων μετέβη εἰς τὸν ναὸν τῆς μητροπόλεως καὶ ἐνώπιον τοῦ μητροπολίτου τῶν ἀρχῶν καὶ τοῦ παρεστῶτος λαοῦ ὤμοσε «νὰ ἐκπληρώσῃ τὰ ὑπὸ τοῦ ἔθνους διαπιστευθέντα αὐτῷ καθήκοντα κατὰ τὰς βάσεις τὰς ὑπὸ τῶν ἐν Ἐπιδαύρῳ, ἐν Ἄστρει καὶ Τροιζῆνι συνελεύσεων τεθείσας καὶ τοὺς κανόνας τοὺς διὰ τοῦ καταστατικοῦ τῆς προσωρινῆς κυβερνήσεως ὁρισθέντας μέχρι συγκλήσεως τῆς Ἐθνικῆς Συνελεύσεως ἐπὶ προαγωγῇ τῆς ἐθνικῆς καὶ πολιτικῆς ἀνακαινίσεως τῆς Ἑλλάδος ὅπως αὕτη ὅσον τάχιστα ἀπολαύσῃ τῶν ἐπαγγελλομένων ὠφελημάτων ὑπὸ τῆς ἐν Λονδίνῳ συνθήκης τῆς 6 Ἰουλίου 1827, καθιστάμενος ὑπεύθυνος δι' ὅλας τὰς πράξεις τῆς διοικήσεως ἃς καὶ ὑπέσχετο νὰ ὑποβάλῃ εἰς τὴν κατ' Ἀπρίλιον συγκληθησομένην Συνέλευσιν». Ὡσαύτως ὡρκίσθησαν τὰ μέλη τοῦ Πανελληνίου μετὰ τοῦ Γραμματέως τῆς

[1]) Τοιοῦτοι διωρίσθησαν διὰ διαταγῆς 10 Ὀκτωβρίου 1828 ὁ γενικὸς ἀρχηγὸς τῶν Πελοποννησιακῶν ὅπλων Θ. Κολοκοτρώνης, καὶ οἱ στρατηγοὶ Νοτ. Μπότσαρης καὶ Νάσος Φωτομάρας. (Ἐφ. ἀρ. 75).

[2]) Μέλη διωρίσθησαν οἱ μητροπολῖται Αἰγίνης καὶ Τριπόλεως, καὶ οἱ ἐπίσκοποι Ταλαντίου, Ἀνδρούσης καὶ Δαμαλῶν. (Γεν. Ἐφ. ἀρ. 75).

[3]) Γεν. Ἐφ ἀρ. 6 Παράρτημα.

Ἐπικρατείας ὑποσχόμενα νὰ συμμετάσχωσι τῆς εὐθύνης ἣν ἀνελάμβανεν ὁ Κυβερνήτης [1]).

Κατὰ τὴν ἐπισημοτάτην καὶ πάνδημον τελετὴν δοξολογία τῷ Θεῷ καὶ εὐχαὶ ἀνηνέχθησαν ὑπὲρ τῶν συμμάχων ἡγεμόνων, τοῦ κυβερνήτου καὶ τῆς νέας κυβερνήσεως κανονιοβολούντων τῶν συμμαχικῶν πλοίων καὶ ἀνευφημουμένου τοῦ Κυβερνήτου.

Τῇ ἐπαύριον τῆς ὁρκωμοσίας ὁ Κυβερνήτης ἔγραφε τῷ ἐν Κερκύρᾳ ἀδελφῷ Βιάρῳ «ἔχομεν ἐνταῦθα ἔλλειψιν μεγίστην νομομαθῶν ἐν ᾧ εὑρισκόμεθα εἰς καθημερινὰς διαφορὰς πρὸς τοὺς ναυάρχους ἐπὶ ζητημάτων δημοσίου καὶ ἐμπορικοῦ δικαίου ἅπερ μόνον μετὰ τὸν καταρτισμὸν τῶν δικαστηρίων θὰ ἦτο δυνατὸν προσηκόντως νὰ συζητηθῶσι καὶ δικασθῶσιν ἐν διαδικασίᾳ οὐχὶ μουσουλμανικῇ ἀλλ' ἐγγυωμένῃ τὴν νομιμότητα τῆς ἐκδικάσεως. Καὶ ὑπαινισσόμενος ὅτι θὰ ἠναγκάζετο νὰ τὸν μετακαλέσῃ παρ' ἑαυτῷ, ἐπεζήτει ὅπως τῷ ὑποδείξῃ πρόσωπα τινὰ ἱκανὰ ν' ἀναλάβωσι δικαστικὴν ἐν Ἑλλάδι ὑπηρεσίαν, χωρὶς ν' ἀποβλέψωσιν ἐπί τινα χρόνον εἰς ἀξίαν λόγου ἀντιμισθίαν» [2]). Ταυτοχρόνως δὲ ἀναλογιζόμενος ὁπόσον δυσχερὲς τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ θ' ἀπέβαινε νὰ καταλίπῃ μετὰ τῆς διαχειρίσεως τῶν οἰκογενειακῶν συμφερόντων καὶ τὴν ἄσκησιν τοῦ δικηγορικοῦ ἐπαγγέλματος ἐπέστελλε τῷ ἐν Κερκύρᾳ λόρδῳ μεγάλῳ ἁρμοστῇ σὶρ Φριδ. Ἄδαμ παρακαλῶν νὰ προτρέψῃ τὸν ἀδελφόν του νὰ τῷ προσέλθῃ ἀρωγὸς ἐφ' ὅσα ἐκεῖνος ὡς νομομαθὴς κάλλιον ἐγνώριζε, ἐπ' ὀλίγον τοὐλάχιστον ἀποφασίζων ν' ἀνταλλάξῃ τὸν ἥρεμον βίον ἀντὶ τῆς κολάσεως [3]).

Συμπληρῶν ἀκουλούθως ὁ Κυβερνήτης τὸ Πανελλήνιον συμπεριέλαβε μετ' ἄλλων ἐν αὐτῷ τὸν ἀδελφὸν Βιάρον καὶ τὸν Ἰωάννην Γιαννετᾶν διαπρεπεῖς ἐν Κερκύρᾳ δικηγόρους [4]), καὶ ἀποτεινόμενος πρὸς τὸ Πανελλήνιον περὶ τῶν διορισμῶν τούτων ἔλε-

[1]) Γεν. Ἐφ. ἀρ. 7.
[2]) Correspondance T 1. p. 394.
[3]) Ἔνθ. ἀνωτ. σελ. 449—450.
[4]) Γεν. Ἐφ. τῆς Ἑλλάδος ἀρ. 21 (3 Μαρτ. 1828).

γεν « Ἐκ τῆς πείρας ὁδηγοῦμαι ὅπως ἐν τῷ Πανελληνίῳ πάντοθεν συναγάγω τοὺς διὰ τῶν φώτων αὐτῶν ἱκανοὺς νὰ συμπράξωσιν εἰς τὰς ἀνάγκας τῆς κυβερνήσεως ὥστε, ἐν παντὶ ῥυθμιζομένης τῆς δημοσίας διαχειρίσεως πραγματικὴ καταστῇ ἡ εὐθύνη τῶν καλουμένων εἰς τὰς διαφόρους ὑπηρεσίας τοῦ κράτους. Διὸ ἔκρινα ὅτι ἐπετρέπετο, κατ' ἐξαίρεσιν τοῦ μέχρι τοῦδε κανόνος νὰ διορισθῶσιν ἐν τῷ Πανελληνίῳ καὶ Ἕλληνες μὴ αὐτόχθονες. Ἀλλ' οἱ νέοι ὑμῶν συνάδελφοι, ἤδη ὑπὲρ τῶν συμφερόντων τῆς κοινῆς πατρίδος δόντες τρανὰ δείγματα τῶν ἀκραιφνῶν αὐτῶν αἰσθημάτων νομίζω ὅτι δύνανται νὰ ἐλπίσωσιν ὅτι ἡ πατρὶς ὡς ἴδια τέκνα τιμῶσα αὐτοὺς θέλει ἀποδεχθῇ. Ἐν τῇ αὐτῇ κατηγορίᾳ καὶ ἐγὼ ἐνεχόμενος πιστεύω ὅτι ἐδικαίωσα τὸ ἐπ' ἐμοὶ μέχρι τοῦδε τὴν πεποίθησιν ἣν τὸ ἔθνος ηὐδόκησε νὰ μοὶ ἀναθέσῃ » [1]. Ἀντίρρησιν, ὡς εἰκός, μὴ ἔχον τὸ συμβούλιον τοῦ Πανελληνίου ἀπεδέχθη ἀμφοτέρους τοὺς ἐκ Κερκύρας διορισθέντας ἐν τοῖς κόλποις αὐτοῦ [2].

Ὁ Τρικούπης ἀνομολογῶν ὅτι ἐξηντλημένη ἡ Ἑλλὰς ἐκ μακρῶν ἀγώνων καὶ ἀταξιῶν δὲν ἠδύνατο ἢ ν' ἀποδεχθῇ τὴν ἐν Λονδίνῳ συνθήκην καὶ ὅτι ὁ Κυβερνήτης σταθερὰν εἶχεν ἀπόφασιν νὰ βαδίσῃ τὴν ὁδὸν ἣν διέγραφεν ἡ συνθήκη, παραδόξως ἐπάγεται ὅτι ὤφειλεν οὗτος νὰ συγκαλέσῃ πάραυτα ἐθνικὴν συνέλευσιν, ἀντὶ νὰ ζητήσῃ καὶ λάβῃ ἐξουσίαν παρὰ τοῦ βουλευτικοῦ καὶ ἐκτελεστικοῦ σώματος πρὸς σύστασιν νέου κυβερνητικοῦ ὀργανισμοῦ μηδεμίαν ἐχόντων πρὸς τοῦτο ἐξουσίαν· καὶ ψέγει τὸν Κυβερνήτην ὅτι παρηνόμησε φοβηθεὶς τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἐθνικῆς συνελεύσεως καὶ προφασισθεὶς τὴν ἐπικρατοῦσαν ἀταξίαν ὡς πρόσκομμα τῶν ἐκλογῶν ἃς ἤθελε νὰ ἐπηρεάσῃ διὰ τῆς πρὸ αὐτῶν ἐγκαθιστωμένης ὑπαλληλίας του, ὅτι δὲ ἄτολμος ἀπεδείχθη ἡ πολιτικὴ αὐτοῦ ἐν ᾧ ἐκ τῆς λαμπρᾶς καὶ ἐγκαρδίου τοῦ ἔθνους ὑποδοχῆς τῆς ὑπακοῆς καὶ αὐτῶν τῶν στασιαστῶν εἰς τὰς διαταγάς

[1]) Διάγγελμα 28 Μαρτίου 1828 Correspondance T. 1. p. 530.
[2]) Διάγγελμα 29 Μαρτίου 1828 Γεν. Ἐφ. Ἑλλάδος ἀρ. 21.

του, τῆς πλήρους πεποιθήσεως τῶν Ἑλλήνων εἰς τὴν ἱκανότητα καὶ τὴν φιλοπατρίαν του, καὶ πρὸ πάντων ἐκ τῆς ἀναποδράστου ἀνάγκης ἥτις ἔφερεν αὐτὸν εἰς τὰ πράγματα, ἔπρεπε νὰ πεισθῇ ὅτι ἐπὶ συνελεύσεως εἶχε τὸ πᾶν νὰ κερδήσῃ καὶ οὐδὲν νὰ φοβηθῇ » [1].

Ἀλλ' ἂν ἡ Ἑλλὰς ἕνεκα τῆς ἐξαντλήσεως τῶν δυνάμεων αὐτῆς καὶ τῆς ἀναρχίας ἠδυνάτει νὰ ὑπερασπίσῃ πλέον τὴν γραπτὴν ἀνεξαρτησίαν της, οὐδ' ἄλλην ὁδὸν εἶχε νὰ βαδίσῃ ὁ Κυβερνήτης, ἀφ' οὗ δὲ καὶ ἡ ἐν Τροιζῆνι συνέλευσις ἐτήρησε τὰς βάσεις τοῦ μετὰ τῆς Τουρκίας συμβιβασμοῦ τὰς διὰ τῆς μεσιτείας καὶ τῇ ἐγγυήσει τῆς Ἀγγλίας τῇ 12 Ἀπριλίου 1826 τεθείσας ὑπὸ τῆς ἐν Ἐπιδαύρῳ Ἐθνικῆς Συνελεύσεως καθ' ἃς ἡ Ἑλλὰς παραιτουμένη τῆς ἀνεξαρτησίας καθίστατο φόρου ὑποτελὴς τῷ Σουλτάνῳ [2], καὶ αὐτὴ ἡ ἐν Τροιζῆνι συνέλευσις ἐν διχονοίαις ἤρχισε καὶ ἐν δυσπιστίαις διελύθη καὶ ταραχαῖς, ὁποίας ἀναγράφει αὐτὸς ὁ Τρικούπης [3], τίς ποτε εὐλόγως ἠδύνατο νὰ κατακρίνῃ τὸν Κυβερνήτην ὅτι ἐν τῇ ὑφισταμένῃ ἐθνικῇ παραλυσίᾳ ἀντὶ νὰ συγκαλέσῃ πάραυτα ἐθνικὴν συνέλευσιν, προκαλῶν ἐκλογὰς ἐν ἐπαρχίαις σχεδὸν ὁλοσχερῶς ὑπὸ τῶν Τούρκων καὶ τῶν Ἀράβων κατεχομέναις, προετίμησε, τῇ συγκαταθέσει τῶν ἐν τῷ βουλευτικῷ καὶ ἐκτελεστικῷ ἀντιπροσώπων τοῦ ἔθνους, προσωρινὸν ὀργανισμὸν τῆς ὑπ' αὐτὸν κυβερνήσεως ἐπὶ ἰδίᾳ μάλιστα εὐθύνῃ πρὸς τὴν μετ' οὐ πολὺ συγκληθησομένην ἐθνικὴν συνέλευσιν ; Ἀσύνετος ἀληθῶς θὰ ἦτο πᾶσα πορεία διάφορος, οὐδέποτε ὅμως πρᾶξις πολιτικῆς εὐτολμίας. Οὐδὲ τότε, ὡς οὐδέποτε καθ' ὅλον τὸν βίον τοῦ Κυβερνήτου, ἐπέλιπεν αὐτὸν τὸ πολιτικὸν θάρρος.

Ὁ Τρικούπης μέμφεται τὸν Κυβερνήτην καὶ διὰ τοὺς διορισμοὺς τοῦ Βιάρου καὶ Γιαννετᾶ ὡς ἑτεροχθόνων καὶ μὴ νομίμως

[1] Ἱστ. Ἑλλ. Ἐπ. Τ. 3 σελ. 238 — 240.
[2] Ἔνθ' ἀνωτ. σελ. 13, 127.
[3] Ἔνθ' ἀνωτ. σελ. 129.

πολιτογραφηθέντων. « Ἐκ τῆς πατρίδος του, λέγει, καλέσας τὸν πρεσβύτερον ἀδελφόν του Βιάρον καὶ τὸν ἐπιστήθιον τοῦ Βιάρου φίλον Ἰω. Γιαννετᾶν μαθητὰς τῆς σχολῆς τῆς Βενετίας, μετὰ ἓξ ἡμέρας τοὺς ἐκάθισεν ἐν τῷ Πανελληνίῳ ἐν μέσῳ τῶν πρωτίστων ἀνδρῶν τοῦ ἀγῶνος, ἀναδείξας αὐτοὺς ἅμα νομοθέτας, νομοτελεστὰς καὶ ἀρχιδικαστάς. Προσανέθεσε δὲ εἰς τὸν Βιάρον καὶ τὴν ἔκτακτον ἐπιτροπείαν τῶν δυτικῶν Σποράδων καὶ κατέστησαν αὐτὸν γραμματέα τῆς γενικῆς κυβερνήσεως » [1].

Τὰ περὶ διορισμοῦ αὐτῶν ὡς μελῶν τοῦ Πανελληνίου καὶ εἰς ἄλλας ὑπηρεσίας αὐτὸς ὁ Τρικούπης ὡς γραμματεὺς τῆς ἐπικρατείας ὑπέγραψεν ὑπεύθυνος ὢν κατὰ ῥητὴν διάταξιν τοῦ ἐν Τροιζῆνι συντάγματος [2] διὰ τὴν ὑπογραφὴν αὐτοῦ εἰς διάταγμα ἀντιβαῖνον πρὸς τοὺς θεμελιώδεις νόμους, καὶ διὰ τῆς ἰδίας αὐτοῦ ὁρκωμοσίας ὡς τοιοῦτος τὴν εὐθύνην ἀναλαβών. Βαρέως ἄρα καταδικάζει ἑαυτὸν ὁ ἱστορικός, ἂν ὁ κατακρινόμενος διορισμὸς δύο μελῶν τοῦ Πανελληνίου ὡς ἑτεροχθόνων ἦτο παράνομος ἢ ἀσυμβίβαστος πρὸς διοικητικὴν ἢ δικαστικήν τινα ὑπηρεσίαν, διότι ἐπὶ τοιαύτῃ παραβάσει καὶ αὐτὸς θὰ ηὐθύνετο [3]. Ἀλλ' ὑπὸ οὐδεμιᾶς μὲν διατάξεως τοῦ συντάγματος ἐπεβάλλετο τοιαύτη ἀπαγόρευσις, μάλιστα δὲ κατὰ τὸ ἀπὸ 29 Μαρτίου 1828 Διάταγμα, τὸ Οἰκονομικὸν τμῆμα τοῦ Πανελληνίου περιελάμβανε τὴν ἐπιτροπὴν τῆς ἐθνικῆς τραπέζης καὶ τὸ ὑπουργεῖον τῆς Οἰκονομίας, καὶ ἐν τῷ πολεμικῷ τμήματι συνέστη ἐκ τριῶν μελῶν τοῦ Πανελληνίου τὸ Γενικὸν Φροντιστήριον ὑπὸ τὰς ὁδηγίας τοῦ Κυβερνήτου [4]. Ἀφ' ἑτέρου ζήτημα ἀνεφύη ἐν τῷ Πανελληνίῳ ἂν πάντες οἱ Ἕλληνες ἢ μόνον οἱ αὐτόχθονες εἶχον δικαίωμα ψήφου καὶ ἡ πλειοψηφία ἔκλινεν ὑπὲρ τῶν αὐτοχθόνων· ταύτην δὲ τὴν πρᾶξιν ὁ Τρικούπης χαρακτηρίζει ἀγενῆ καὶ ἰδιοτελῆ καὶ λέγει ὅτι ὁ

1) Ἔνθ' ἀνωτ. σελ. 279, 284.
2) Ἄρθ 131.
3) Γεν. Ἐφ. τῆς Ἑλλάδος ἀρ. 21 (31 Μαρτ. 1828).
4) Ἔνθ. ἀνωτ. ἀρ. 22.

Κυβερνήτης ἀπέρριψεν αὐτήν, τοῦ νόμου μὴ ἐξαιροῦντος τοὺς ἑτερόχθονας [1]). Βεβαίως οὔτε ὁ Βιάρος Καποδίστριας οὔτε ὁ Ἰω. Γιαννετᾶς ἔφερον ὅπλα κατὰ τὸν ἀγῶνα, ἀλλ' ἀμφότεροι ἐκ Κερκύρας οὐχ ἧττον προθύμως ὑπεστήριξαν αὐτὸν καταβάλλοντες ἐξ ἰδίων καὶ δι' ἐράνων τοὺς πολίτας προτρέποντες εἰς ἀποστολὴν πολεμοφοδίων καὶ τροφῶν καὶ εἰς ἀπολύτρωσιν αἰχμαλώτων. Ἐφ' ᾧ ἡ διοικητικὴ τῆς Ἑλλάδος Ἐπιτροπὴ ὑπὸ τὸν Ἀνδρέαν Ζαΐμην ἐξέφρασε τὴν ἐθνικὴν εὐαρέσκειαν [2]). Ἀμφότεροι δὲ εἶχον ἐκπαιδευθῇ ἐν τοῖς πανεπιστημίοις τῆς Ἰταλίας ὡς οἱ πλεῖστοι τῶν πρεσβυτέρων καὶ τῶν συγχρόνων Ἑλλήνων, καὶ οἱ μεγάλοι τοῦ ἔθνους διδάσκαλοι, μὴ ὑφισταμένου τότε Ἑλληνικοῦ πανεπιστημίου [3]).

Μόλις πατήσας τὸ Ἑλληνικὸν ἔδαφος ὁ Καποδίστριας εἶδεν ὅτι δὲν εἶχε ν' ἀπολέσῃ καιρὸν εἰς λόγους καὶ ἐκλογάς· ὥρμησεν εἰς τὴν ὁδὸν τῆς ἐνεργείας ἣν ἡ δεινὴ κατάστασις τῶν πραγμάτων ἐπέβαλε, καὶ διαγνοὺς ὅτι ὁ θάνατος τοῦ Κάνιγκ ἐπήνεγκεν ἀπαισίαν μεταβολὴν εἰς τὴν Ἀγγλικὴν πολιτικὴν ὡς πρὸς τὴν Ἑλλάδα, καὶ ὅτι ὁ διάδοχος αὐτοῦ δοὺξ Οὐέλλιγκτων, ὁ δημιουργὸς τοῦ Ἑλληνικοῦ Πρωτοκόλλου τοῦ 1826 ἦτο ἐναντίος τῆς Συνθήκης τοῦ Ἰουλίου [4]), εἰς ἕνα κυρίως σκοπὸν ἀπέβλεψε, τὸν ἄμεσον καταρτισμὸν τῆς κυβερνήσεως καὶ τὸν ὀργανισμὸν τοῦ στρατοῦ, ὅπως τάχιον ἐσωτερικῶς μὲν ἐκλείψῃ ἡ ἀναρχία, ἀφανισθῇ δὲ ἔξω ἡ πειρατεία, καὶ ἡ μὲν Πελοπόννησος ἀπελευθερωθῇ ἀπὸ τῶν Ἀράβων τοῦ Ἰβραΐμη, ἡ δὲ Στερεὰ Ἑλλὰς ἀνακτηθῇ ἀπὸ τῶν Τούρκων εἰς ὃ καὶ ἀνενδότως εἰργάσθη.

Τῇ 12/24 Ὀκτωβρίου, τρεῖς ἡμέρας μετὰ τὴν ἐν Πύλῳ ναυμαχίαν οἱ ναύαρχοι τῶν συμμάχων εἶχον ἀποτείνῃ τῇ προσωρι-

[1]) Ἱστ. Ἑλλ. Ἐπ. Τ. 3 σελ. 331.

[2]) Ἔγγραφον 16 Σεπτ. 1826. — Ὥρα καὶ Γεν. Εφ. τῆς Ἑλλάδος 1828 ἀρ. 5 σελ. 19.

[3]) Ὁ Βιάρος Καποδίστριας, ὡς καὶ ὁ Κυβερνήτης, ἐξεπαιδεύθη ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Παδούης, ὅπου ὅ τε Εὐγένιος Βούλγαρις καὶ ὁ Νικηφόρος Θεοτόκης. Ὁ δὲ Γιαννετᾶς ἐν τῷ τῆς Παυίας ὅπου καὶ ὁ Ἀνδρέας Μουστοξύδης.

[4]) Γερβίνου Ἱστ. Ἑλλ. Ἐπ. Τ. 2 σελ. 399.

νῶς μέχρις ἐλεύσεως τοῦ Κυβερνήτου κυβερνώσῃ ἐπιτροπῇ αὐστηροτάτην παραίνεσιν ἐπιβάλλοντες αὐτῇ νὰ περιορίσῃ ἐντὸς τοῦ ἀνεγνωρισμένου ἀποκλεισμοῦ τὴν πειρατείαν, πλεονάσασαν ἤδη ἐπὶ τοσοῦτον ὥστε ὑπελογίζετο τὸ τέταρτον περίπου τῶν Ἑλλήνων ἀμέσως ἢ ἐμμέσως μετέχον αὐτῆς. « Ἡ κατὰ θάλασσαν ἀνακωχὴ τῶν ὅπλων, ἔλεγον οἱ ναύαρχοι, ἐμπράκτως ἤδη ἀποκατέστη, ἀφ' οὗ ὁ στόλος τῆς Τουρκίας δὲν ὑπάρχει πλέον. Ἀλλ' ἂς φυλάττῃ τὸν στόλον της ἡ Ἑλλὰς διότι δὲν θὰ διστάσωσιν οἱ ναύαρχοι νὰ καταστρέψωσι καὶ αὐτὸν ὡς τὸν Τουρκικόν, ἐὰν ἀναγκασθῶσι νὰ θέσωσι τέρμα εἰς σύστημα πειρατείας ἀποστεροῦν τὴν Ἑλλάδα τῆς ἐκ τοῦ διεθνοῦς δικαίου προστασίας » [1]).

Καὶ πρὸ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως ἐμάστιζε τὸ Αἰγαῖον ἡ πειρατεία. Ἀλλ' ἐκραγείσης τῆς ἐπαναστάσεως αὕτη ἐξέλιπεν ἐφ' ὅλην τριετίαν. Μόνον μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς Κάσου καὶ τῶν Ψαρῶν [2]) οἱ παθόντες ἠναγκάσθησαν νὰ ἐπιζητήσωσι μέσον πορισμοῦ ἐν αὐτῇ· ἀλλὰ καὶ ἡ δικαία ἀγανάκτησις τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν ὑπὸ εὐρωπαϊκὴν σημαίαν τροφοδοτούντων τοὺς Τούρκους καὶ παντοιοτρόπως βοηθούντων αὐτοὺς ἐπὶ βλάβῃ τῶν δεινῶς ἀγωνιζομένων Χριστιανῶν, ἐπηύξησε τὴν πειρατείαν, ὥστε καὶ ἀφ' οὗ οἱ στόλοι τῶν συμμάχων συνέστησαν τὸν ἀποκλεισμὸν ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος, ἠκολούθουν Ἕλληνές τινες πειρατεύοντες οὐδέτερα πλοῖα, μάλιστα Αὐστριακά, τὸ δὲ χείριστον ὑπὸ τὴν σκέπην καταγωγικῶν ἐγγράφων ἐκδιδομένων παρὰ τῆς ἰδίας κυβερνήσεως [3]). Οἱ δ' ἐν τῷ ληστρικῷ καταγωγίῳ τῆς Γραμβούσης συρρεύσαντες πειραταὶ ἤδη ἐκέκτηντο τεσσαράκοντα ὀκτὼ πλοῖα, δι' ὧν, ἀφ' οὗ τὰ πολεμικὰ τῶν Δυνάμεων πλοῖα κατέστησαν ἐπικίνδυνον τὴν πειρατείαν ἐν τῷ Αἰγαίῳ, ἐπέδραμον τὰς ἀκτὰς τῆς Κιλικίας καὶ τῆς Συρίας. Τετρακόσια ὀγδοή-

[1]) Γερβίνου Ἱστ. Ἑλλ. Ἐπ. Τ. 2. σελ. 377. Ὅρα τὴν διακοίνωσιν τῶν τριῶν ναυάρχων ἐν τῇ ὑπὸ Γόρδωνος Ἱστορίᾳ τῆς Ἑλλ. Ἐπαναστάσεως. Τ. 2. σελ. 506.

[2]) Τρικούπη Ἱστ. Ἑλλ. Ἐπ. Τ. 4 σελ. 16.

[3]) Ἔνθ' ἀνωτ. σελ. 243.

κοντα ἑπτὰ ἐμπορικὰ πλοῖα, ὧν τὸ τέταρτον Ἀγγλικά, περιέπεσαν εἰς χεῖρας τῶν πειρατῶν ἐκτὸς ὅσων ἐβυθίσθησαν εἰς τὴν θάλασσαν. Ἐκάλυπτον δὲ οἱ ἐν Γραμβούσῃ τὰς ληστρικὰς ἐπιδρομὰς ὑπὸ τὸ πρόσχημα ὅτι παρεσκευάζοντο ἐκεῖ πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῆς Κρήτης ὅπου ἡ κατὰ τῶν Τούρκων πάλη δὲν εἶχεκαταπαύσῃ [1]).

Δυσφορῶν ὁ Καποδίστριας ἐπὶ τῷ αἴσχει ὅπερ ἐκ τούτων προσετρίβετο τῇ Ἑλλάδι, εἶχεν ἤδη ἐν Μελίτῃ συνεννοηθῇ μετὰ τοῦ Κοδριγκτῶνος πρὸς ἐξαφάνισιν τῆς φωλεᾶς ἐκείνης τῶν πειρατῶν, πρὸς σύλληψιν καὶ τιμωρίαν τῶν ἀρχηγῶν, καὶ παράδοσιν τοῦ φρουρίου τῆς Γραμβούσης εἰς τὴν Ἑλληνικὴν κυβέρνησιν. Ὅθεν τῇ 18/30 Ἰανουαρίου ἑπτὰ Ἀγγλικὰ πλοῖα καὶ τέσσαρα Γαλλικὰ ὑπὸ τὸν Ἄγγλον μοίραρχον Θωμ. Staines, μετὰ τοῦ παρὰ τοῦ Κυβερνήτου ἐπιτετραμμένου Ἀλεξάνδρου Μαυροκορδάτου, συναπέπλευσαν ἐπὶ τοιαύτῃ ἀποστολῇ. Ἔγραψε δὲ ὁ μοίραρχος πρὸς τὴν ἐν Γραμβούσῃ ἐπιτροπὴν ὅτι οὐδαμῶς προετίθετο νὰ διακωλύσῃ τὸ ὑπὲρ τῆς Κρήτης κίνημα, μόνον σκοπὸν ἔχων τὴν ἐξάλειψιν τῆς πειρατείας· καὶ ἐζήτει νὰ τῷ παραδοθῶσι τὰ πειρατικὰ πλοῖα, τὰ ἐκ λείας ἐκεῖ εὑρισκόμενα πράγματα, καὶ δώδεκα Κρῆτες ὀνομαστί, ὡς οἱ μᾶλλον ἐνεχόμενοι ἐν ταῖς πειρατείαις, τὸ δὲ φρούριον παραδοθῇ τῇ Ἑλληνικῇ κυβερνήσει.

Πρὸς ἀναρρίπισιν τοῦ ἐν Κρήτῃ πολέμου προσεπάθουν τότε οἱ Ἕλληνες νὰ διαβιβάσωσιν εἰς Σφακιὰ τοὺς ὑπὸ τὸν Χατζῆ Μιχάλην συναχθέντας ἐν Γραμβούσῃ πολεμιστάς, ὅθεν προέτειναν τῷ μοιράρχῳ νὰ μὴ ἐμποδίσῃ αὐτοῖς τὴν διάβασιν ὑποσχόμενοι νὰ τῷ παραδώσωσιν ἔπειτα τὰ πλοῖα καὶ τὸ φρούριον, ἐκτὸς τῶν ἐπιζητουμένων προσώπων ὡς μὴ ὄντων ἐν τῷ φρουρίῳ. Τὴν παραδοχὴν δὲ τῆς προτάσεως αὐτῶν ὑπεστήριζον ὁ Μαυροκορδάτος καὶ ὁ Ἄγγλος πλοίαρχος Ἄμιλτων, ὡς σύμφωνον τῷ πνεύματι τῶν ὁδηγιῶν αὐτοῦ. Ἀλλ' ὁ γηραιὸς μοίραρχος εἰς τὸ γράμμα προσκολλώμενος τῶν ὁδηγιῶν αὐτοῦ, καὶ δυσπιστῶν εἰς τοὺς λόγους τῆς Ἐπιτροπῆς ὡς ἐπιζητούσης ὑπεκφυγὴν διέταξε

[1]) Γερβίνου Ἱστ. Ἑλλ. Ἐπ. Τ. 2. σελ. 382.

πῦρ. Ὅθεν ἐκ τῶν δώδεκα μεγάλων πλοίων ἐν τῷ λιμένι τέσσαρα μὲν καταπυροβοληθέντα ἐκάησαν, τρία δὲ ἐβυθίσθησαν, καὶ τὰ λοιπὰ ἁλωθέντα ἀπεστάλησαν εἰς Μελίτην, ὧν τρία ζητήσας ὁ Κυβερνήτης ἔλαβε παρὰ τοῦ Κοδριγκτῶνος καὶ τὸ τέταρτον ἐπωλήθη εἰς ἐπισκευὴν τῶν λοιπῶν [1]).

Ἀλλ' ἐπιμένων ὁ μοίραρχος ἵνα τῷ παραδοθῶσιν οἱ δώδεκα ζητηθέντες, οὐδενὶ ἐπέτρεπε τὴν ἔξοδον ἐλπίζων ὅτι καταναλισκομένων τῶν τροφῶν ταχέως θὰ παρεδίδοντο. Ἐπὶ καταλήψει δὲ τοῦ φρουρίου εἰσήχθησαν περὶ τοὺς ἑκατὸν στρατιῶται ὑπὸ τὸν φιλέλληνα Urquhart διορισθέντα φρούραρχον ὑπὸ τοῦ Κυβερνήτου, ἀνεπαρκοῦς δὲ θεωρηθέντος τοῦ ἀριθμοῦ προσαπέβησαν ὅπως εἰσέλθωσιν εἰς τὸ φρούριον ἑκατὸν Ἄγγλοι καὶ Γάλλοι. Ἀλλ' οἱ ἐν τῷ φρουρίῳ ἡτοιμάζοντο πρὸς ἐπίθεσιν. Ἐν ᾧ δὲ δύο Κρῆτες ἐξῆλθον πρὸς συνέντευξιν μετὰ τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν Ἄγγλων καὶ Γάλλων οὗτοι ὁρμήσαντες διὰ τῆς ἀνοιχθείσης πύλης βίᾳ εἰσῆλθον, καὶ τὴν ἐπιοῦσαν ἐνισχύθησαν ὑπὸ ἑτέρων διακοσίων. Οὕτω καταληφθέντος τοῦ φρουρίου ἐξ τῶν δώδεκα καταζητουμένων συλληφθέντες ἀπήχθησαν εἰς Αἴγιναν κατ' ἀπαίτησιν τοῦ Κυβερνήτου ὅπως ἐν Ἑλλάδι δικασθῶσι [2]). Τὰ δὲ ἐκ πειρατείας εἴδη καὶ παντοῖα ἐμπορεύματα ἀκριβῶς ἀπογραφέντα ἀπεστάλησαν εἰς Μελίτην. Πᾶσαι δὲ αἱ ὑπὸ τῶν πειρατῶν ἐγερθεῖσαι ἐν Γραμβούσῃ οἰκίαι καὶ ἀποθῆκαι ὑπὸ τῶν ναυτῶν τῶν ἀγγλικῶν πλοίων κατηδαφίσθησαν.

Ταὐτοχρόνως πρὸς ἐξόντωσιν τῆς πειρατείας ἐν ταῖς βορείαις Σποράσιν ὁ Κυβερνήτης ἔπεμψε τὸν ναύαρχον Μιαούλην ὅστις ἀπελθὼν μετὰ τῆς Ἑλλάδος καὶ δύο κανονιοφόρων δὲν ἀπήντησε παραπλησίας δυσχερείας, διότι οἱ ἐν Σκύρῳ καὶ Σκιάθῳ Ὀλύμπιοι, κύριοι ὅλων σχεδὸν τῶν πειρατικῶν πλοίων, ἑκουσίως τῷ παρέδωκαν αὐτὰ εἰς ὀγδοήκοντα ἀριθμούμενα· ἐξ ὧν τὰ μὲν ἔκαυσεν ὁ ναύαρχος, τὰ δὲ ἀπέστειλε τῷ Κυβερνήτῃ πρὸς δη-

[1]) Correspondance T. 1. p. 479, 517.
[2]) Correspondance T. 1. p. 482, 538.

μοσίαν χρῆσιν. Ἐντὸς δέ τινων ἡμερῶν ἀπὸ τῆς ἀναρρήσεως τοῦ Καποδιστρίου εἰς τὴν ἀρχήν, ἐντελῶς ἐξαλειφθείσης τῆς πειρατείας, τελεία ἀσφάλεια καθ' ὅλον τὸ Αἰγαῖον πέλαγος ἐπεκράτησε. Ἐφ' ᾧ ἐπευφήμησεν ἡ Εὐρώπη τὸν Κυβερνήτην [1]), ὅστις συντάξας ἁρμόδιον κανονισμὸν τῆς ἐμπορικῆς ναυτιλίας ἐτακτοποίησε τὰ κατ' αὐτὴν καὶ ἀδιαλείπτως ἠγρύπνει εἰς τὴν αὐστηρὰν ἐφαρμογὴν τοῦ νόμου [2]).

Τοῦ δὲ εἰς χεῖρας τῶν Ἑλλήνων ἀπομείναντος ὀχυρωτέρου τῆς Ναυπλίας φρουρίου παραδοθέντος τῷ Κυβερνήτῃ ὑπὸ τῶν κρατούντων αὐτὸ καὶ ἐν ἀνταρσίᾳ μὲν πρὸς τὴν τέως κυβέρνησιν, ἐν ἀλληλομαχίᾳ δὲ διακειμένων στρατηγῶν Γρίβα καὶ Στράτου, μεταβὰς ὁ Κυβερνήτης εἰς Ναύπλιον, παρακολουθούντων τῶν συμμαχικῶν πλοίων, τοὺς δύο στρατηγοὺς μετὰ τῶν ὀπαδῶν προθύμως ὑποταχθέντας διέταξε νὰ μεταβῶσιν εἰς τὸ ἐν Τροιζῆνι ὑπὸ τὸν Ὑψηλάντην στρατόπεδον ἵνα καταταχθῶσιν εἰς τὸν ἐκεῖ ὀργανιζόμενον στρατὸν τῶν ἀτάκτων. Φρούραρχον δὲ Ναυπλίας διώρισε τὸν Βαυαρὸν συνταγματάρχην Ἔϊδεκ ὑπασπιστὴν διατελέσαντα τοῦ μουσολήπτου Βασιλέως Λουδοβίκου, ἤδη δὲ μετ' ἄλλων ἀξιωματικῶν προσελθόντα εἰς τὸν ὑπὲρ τῆς Ἑλληνικῆς ἀνεξαρτησίας ἀγῶνα, καὶ ἐπὶ γενναιότητι καὶ ἀρετῇ στρατιωτικῇ τὰ μάλιστα διακρινόμενον, εἰς ὃν ἀνέθηκε καὶ τὸν καταρτισμὸν τῆς φρουρᾶς ἐκ πεντακοσίων ἀνδρῶν, τὸ πλεῖστον Ὑδραίων καὶ Σπετσιωτῶν. Ἡ πρόθυμος παράδοσις τοῦ φρουρίου τῆς Ναυπλίας, καὶ ἡ ἐν πλήρει τάξει γενομένη ἀντικατάστασις τῆς φρουρᾶς αὐτοῦ ἐκραταίωσε, λέγει ὁ Τρικούπης, τὴν ἀρτισύστατον κυβέρνησιν καὶ δικαίως ἐμεγάλυνε τὸ ὄνομα τοῦ Κυβερνήτου ἐντός τε καὶ ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος [3]).

Κύριον μέλημα τοῦ Κυβερνήτου ἐγένετο ἡ ὀργάνωσις τοῦ κατὰ

[1]) Gordon's History of the Greek revolution T. 1. p. 485 — 497. — Τρικούπη Ἱστ. Ἑλλ. Ἐπ. Τ. 4. σ. 243 — 9.

[2]) Ψήφ. Η'. ΙΒ'. ΙΓ'. ἐν Γεν. Ἐφ. τῆς Ἑλλ. 16, 18, 55, 56.

[3]) Correspondance T. 1. p. 403, 437, 453, 457, 462.

τὴν ἄφιξιν αὐτοῦ ὁλοτελῶς παραλελυμένου στρατοῦ, ὅπως ἀφ' ἑνὸς μὲν καταργηθῶσιν αἱ ἐπικρατήσασαι καταχρήσεις, ἀφ' ἑτέρου δὲ στρατιῶται καὶ ἀξιωματικοὶ ἀναγνωρίσωσιν ἑαυτοὺς μόνον τῇ πολιτείᾳ ἀνήκοντας καὶ παύσωσι νὰ θεωρῶνται ὑποτελεῖς μιᾶς ἢ ἑτέρας φατρίας, καὶ καταλυθῇ οὕτω ὁ τέως εἰς ἄκρον ἐπιζήμιος δεσμὸς τῆς ἀπολύτου τοῦ στρατιώτου ἐξαρτήσεως ἀπὸ τοῦ διατηροῦντος αὐτὸν ἀρχηγοῦ [1]).

Τὴν γνώμην τοῦ Ὑψηλάντου καὶ τοῦ στρατηγοῦ Τσώρτς ἀποδεξάμενος ὁ Κυβερνήτης ἐνέκρινε τὸν κατὰ χιλιαρχίας ὀργανισμὸν τοῦ στρατοῦ. Ὀργανωθείσας δὲ ἐν Τροιζῆνι τὰς χιλιαρχίας ὑπὸ τοὺς χιλιάρχους Κίτσον Τζαβέλαν, Θ. Γρίβαν, Χατζῆ Πέτρον, Ἰω. Στράτον, Δυοβουνιώτην, Δ. Ζέρβαν, καπιτὰν Κώσταν, πλὴν τοῦ σώματος τῶν Ὀλυμπίων καὶ τῆς φρουρᾶς τοῦ στρατάρχου [2]), τὰς μὲν ἔπεμψεν εἰς Ἐλευσῖνα ὑπὸ τὸν Ὑψηλάντην ὡς στρατάρχην τῆς Ἀνατολικῆς Ἑλλάδος, τὰς δὲ διέταξε νὰ μεταβῶσι καὶ συμπληρωθῶσιν εἰς τὸ ἐν Δραγαμέστῳ στρατόπεδον ὅπου ὁ στρατηγὸς Τσώρτς διωργάνου τοὺς ὑπ' αὐτόν. Καὶ συντελεσθέντος τοῦ ὀργανισμοῦ ὁ Κυβερνήτης μετέβη εἰς τὸ στρατόπεδον, ὅπου παρουσίᾳ τῶν διοικητῶν καὶ ἀξιωματικῶν τῆς ναυτικῆς μοίρας τῶν συμμάχων παρέδωκε τὰς σημαίας τοῖς χιλιάρχοις, παρήνεσε τοὺς ἀρχηγοὺς εἰς τήρησιν τῆς ἀπαραιτήτου τῷ στρατῷ πειθαρχίας, καὶ ἐξέδωκεν αὐστηρὰς διαταγὰς εἰς παῦσιν τῶν στρατιωτικῶν αὐθαιρεσιῶν καὶ πιέσεων καθόσον οὐχὶ ὀλίγα παράπονα τῷ ἐγένοντο. Συστήσας δὲ ἐν Πόρῳ Ἐπιμελητήριον, ἐφρόντισε τὰ πάντα λεπτομερῶς νὰ κανονίσῃ κατὰ τὰς περιστάσεις, ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν καὶ προσωπικὴν εὐθύνην τῶν χιλιάρχων, ὅπως μόνον μετὰ τὴν βεβαίωσιν τῆς πραγματικῆς ἐν τῷ στρατῷ κατατάξεως παρέχηται ἑκάστῳ, ἀναλόγως τοῦ βαθμοῦ, καθ' ἡμέραν ὁ ἄρτος καὶ τὸ συσσίτιον, ἀνὰ τριμηνίαν δὲ ἡ μισθοδοσία κατὰ τὰ κεκανονισμένα.

[1]) Correspondance T. 1. p. 487. — Τρικούπη Ἱστ. Ἑλλ. Ἐπ. Τ. 4. σελ. 249.
[2]) Γεν. Ἐφ. τῆς Ἑλλ. ἀρ. 33, 34, 41.

Πρὸ πάντων δὲ συνέστησε ἄκραν οἰκονομίαν [1]). Διότι τὸ ποσὸν 300,000 φράγκων ἅτινα ἐκ συνεισφορᾶς ὁμογενῶν καὶ φιλελλήνων κατὰ τὴν ἀφιξίν του ἐκόμισεν, ἐντὸς τοῦ πρώτου μηνὸς τῆς κυβερνήσεώς του ἐξηντλήθη εἰς τὰς ἐπειγούσας ἀνάγκας τοῦ στρατοῦ, τοῦ ναυτικοῦ καὶ τῆς διοικήσεως. οὐδὲν δὲ εἶχε λάβῃ εἰσέτι ἐκ τῆς χρηματικῆς ἐπικουρίας ἣν ἐπανειλημμένως ἠτήσατο, καὶ αἱ σύμμαχοι Δυνάμεις τῷ ὑπεσχέθησαν. Ὅθεν καὶ ἠναγκάσθη νὰ ἐπιζητήσῃ δάνειον προσωρινὸν δέκα χιλιάδων ταλλήρων παρὰ τοῦ ἐν Κερκύρᾳ ἁρμοστοῦ σὶρ Φρειδ. Ἄδαμ, καὶ ἕτερον ἑκατὸν χιλιάδων ταλλήρων παρὰ τῆς Ἰονικῆς κυβερνήσεως ὅπως ἐπαρκέσῃ εἰς τὰς ἀνάγκας τῆς Ἑλληνικῆς πολιτείας [2]).

Ἀπαραίτητον θεωρῶν ὁ Κυβερνήτης τὴν σύστασιν σώματος πυροβολητῶν καλῶς γεγυμνασμένων περὶ τὴν χρῆσιν τοῦ πεδινοῦ καὶ τοῦ τοπομαχικοῦ πυροβολικοῦ συνέστησε τάγμα ἐπὶ τούτῳ ἐκ λόχων ἓξ, ἑκάστου λόχου μετὰ τῶν ἀξιωματικῶν καὶ ὑπαξιωματικῶν ἀποτελουμένου ἐξ ἑκατὸν ἀνδρῶν, χωρὶς τῶν τοῦ ἐπιτελείου. Εἰς συμπλήρωσιν τοῦ τάγματος προσελήφθησαν οἱ τῶν δύο ὑφισταμένων λόχων καὶ ἐθελονταὶ ἐκ πάσης ἐπαρχίας, ἰδίως νέοι τῶν ναυτικῶν νήσων, ἐπὶ ὑποχρεώσει τετραετοῦς θητείας· ὡρίσθησαν δὲ τὰ περὶ συσσιτίου καὶ μισθοδοσίας ἀξιωματικῶν, ὑπαξιωματικῶν καὶ λοιπῶν ἀνδρῶν καὶ ἰδιαιτέρως τὰ περὶ ἱματισμοῦ καὶ ἐκδόσεως τριμήνων κατ' ἔτος ἀδειῶν [3]). Ταυτοχρόνως ἐκανονίσθη ἡ ὑπηρεσία τοῦ στρατιωτικοῦ καὶ τοῦ ναυτικοῦ φροντιστηρίου [4]).

Ἐπειδὴ ἕνεκα τῆς δεινότητος τῶν περιστάσεων δὲν ὑπῆρξε δυνατὸν νὰ τεθῇ εἰς πλήρη ἐνέργειαν ὁ περὶ στρατολογίας νόμος, ἐκ πείρας δὲ ἀπεδείχθη ὠφέλιμος ἡ ἐπενεχθεῖσα μεταρρύθμισις τῆς συστάσεως ταγμάτων ἀντὶ συνταγμάτων, ἀκούσας τὴν γνώ-

[1]) Correspondance T. 1. p. 420, 424, 435, 444, 452, 486, 507, 529, 541.
[2]) Correspondance T. 1. p. 395, 524.
[3]) Διάτ. 17 Αὐγούστου 1828. Ἐφ. Ἑλλ. Κυβ. ἀρ. 61, 62.
[4]) Διάτ. 20 Αὐγούστου 1828. Ἐφ. Ἑλλ. Κυβ. ἀρ. 62.

μην τοῦ Πανελληνίου ὁ Κυβερνήτης ἐξέδωκε βραδύτερον ψήφισμα δι' οὗ προσωρινῶς ἐκανόνισε τὰ τῆς στρατολογίας [1]). Τότε συνέστη καὶ ὁ λόχος τῶν εὐελπίδων τὸ πρῶτον ἐκ πεντήκοντα νέων προωρισμένων νὰ καταταχθῶσιν ὡς ἀξιωματικοὶ ἢ ὑπαξιωματικοὶ ἐν τῷ τακτικῷ στρατῷ.

Ἀφ' ἧς ὁ Κυβερνήτης ἀνέλαβε τὴν ἀρχὴν ἐφρόντισε νὰ θέσῃ τὰς βάσεις τῆς ἐσωτερικῆς διοικήσεως. Ἐπεζήτησε δὲ πρὸς τοῦτο τὴν γνώμην τοῦ Πανελληνίου ὡς ἁρμοδιωτέρου εἰς ὁρισμὸν τῆς διοικητικῆς διαιρέσεως, τοῦ κατ' ἐπαρχίας ἀπαραιτήτου προσωπικοῦ καὶ τῆς μισθοδοσίας τῶν διοικητικῶν ὑπαλλήλων, ἀλλὰ συνέστησε συγχρόνως ὅπως ἔχῃ ὑπ' ὄψιν τὴν οἰκονομικὴν δυσχέρειαν καὶ τὰς πρὸς συντήρησιν τοῦ στρατοῦ καὶ τοῦ στόλου ἀπαιτουμένας δαπάνας [2]). Ἐπὶ τῇ γνωμοδοτήσει δὲ τοῦ Πανελληνίου ὁ Κυβερνήτης διήρεσε τὴν Πελοπόννησον εἰς ἑπτὰ τμήματα καὶ τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου εἰς ἓξ τοιαῦτα, ὁρίσας τὴν περιφέρειαν ἑκάστου καὶ ἐν ἑκάστῳ διορίσας ἔκτακτον Ἐπίτροπον τῆς Κυβερνήσεως [3]) εἰς ὃν καὶ ἔδωκε τὰς δεούσας πρὸς διοίκησιν ὁδηγίας [4]).

Οἱ καὶ ἐπὶ Φραγκοκρατίας κατὰ τόπον ὀργανισμοὶ τῶν Ἑλληνικῶν κοινοτήτων κατὰ τῆς ἑτεροθρησκείας καὶ τυραννίας τῶν κατακτητῶν ἀπαραίτητοι ἀποβάντες, ὡς τελευταῖα καταφύγια τῆς ἐλευθερίας εἶχον ἐπικρατήσῃ κατ' ἄγραφα ἔθιμα καὶ ἐπὶ τῆς Ὀθωμανικῆς ἔτι κατακτήσεως, τῶν Τούρκων μὴ ἀναμιγνυομένων εἰς τὰ ἐσωτερικὰ πράγματα τῶν Χριστιανικῶν κοινοτήτων. Ἀναλαμβάνοντες τὴν ἐπιμέλειαν τούτων ἐν ταῖς κώμαις καὶ τοῖς χωρίοις οἱ λεγόμενοι δημογέροντες, ἐν δὲ ταῖς πόλεσιν οἱ ἄρχοντες, ἐξελέγοντο συνήθως ἀνὰ ἔτος [5]) οἱ μὲν δημογέροντες δι' ἀμέσου ἐκλογῆς, ὑπ' αὐτῶν δὲ οἱ ἄρχοντες ἐκ τῶν προκρίτων τῆς ἐπαρ-

1) Ψήφ. 21 Δεκεμβρίου 1828. Ἐφ. Ἑλλ. Κυβ ἀρ. 97.
2) Correspondance T. 1. p. 6.
3) Γεν. Ἐφ. τῆς Ἑλλ. ἀρ. 34.
4) Γεν. Ἐφ. τῆς Ἑλλ. ἀρ. 29, 35.
5) Ἰσοδίως ἐν Ἀθήναις· ἀνὰ διετίαν ἐν Τήνῳ.

γίας. Οὕτω καὶ κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τοῦ ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἀγῶνος εἶχον ἀναδειχθῇ ἐν ταῖς τοπικαῖς καὶ γενικαῖς συνελεύσεσιν οἵ τε τῶν ἐπαρχιῶν ἀντιπρόσωποι καὶ οἱ διοικητικοὶ λειτουργοί. Πρώτη δὲ ἡ ἐν Ἐπιδαύρῳ Ἐθνικὴ Συνέλευσις ἀνέθηκε τῇ προσωρινῇ κυβερνήσει τὴν ἔκδοσιν τοῦ περὶ ἐκλογῆς τῶν παραστατῶν εἴτε ἀντιπροσώπων νόμου. Ἐξεδόθη δὲ ὁ ἀπὸ 9 Νοεμβρίου 1822 τοιοῦτος, κυρωθεὶς ὑπὸ τῆς ἐν Ἄστρει συνελεύσεως. Διὰ τούτου καθιερώθη ἡ διὰ πανδήμου ψήφου ἔμμεσος ἐκλογή [1]). Ὅθεν ὁ Κυβερνήτης, μέχρις ἐκδόσεως νέου περὶ δημαιρεσιῶν νόμου, ὁρίσας [2]) τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐν ἑκάστῳ χωρίῳ καὶ πάσῃ κώμῃ, πόλει καὶ ἐπαρχίᾳ ἐκλεκτέων δημογερόντων ἀναλόγως τοῦ πληθυσμοῦ [3]), καὶ ποθῶν νὰ καταστήσῃ ὡς οἷόν τε ἀνεξάρτητον τὸν λαὸν ἀπὸ τῆς ἐπηρείας τῶν κοτσαμπασίδων, ἀπένειμε τὸ ἐκλογικὸν δικαίωμα εἰς πάντας τοὺς Ἕλληνας πολίτας τοὺς συμπληρώσαντας τὸ εἰκοστὸν πέμπτον ἔτος τῆς ἡλικίας, ἐκλογίμους δὲ κατέστησε τοὺς μᾶλλον φορολογουμένους, ἔχοντας ἡλικίαν τριάκοντα πέντε ἐτῶν, κανονίσας τὸν τρόπον τῆς ἐκλογῆς ὡς ἕπεται. Συνταχθέντος τοῦ καταλόγου τῶν ἐκλογέων ὑπὸ τοῦ Ἐκτάκτου Ἐπιτρόπου ἑκάστου τμήματος καὶ ὑπὸ τὴν προεδρίαν αὐτοῦ συνελθόντων τῶν ἐκλογέων ἐν τῇ ταχθείσῃ ἡμέρᾳ, μετὰ δέησιν τοῦ ἐκκλησιαστικῶς προεστῶτος ἔδει πρῶτον ἀναγινωσκομένου τοῦ καταλόγου νὰ προταθῇ καὶ δικασθῇ πᾶσα κατ' αὐτοῦ ἔνστασις. Μεθ' ὃ καταρτισθέντος διπλοῦ ἢ τριπλοῦ καταλόγου ὑποψηφίων ὑπὸ τοῦ Ἐκτάκτου Ἐπιτρόπου καὶ τῶν πρώην δημογερόντων οἱ ἐκλογεῖς διὰ μυστικῆς ψήφου καὶ σχετικῆς πλειοψηφίας ὤφειλον ν' ἀναδείξωσι τοὺς νέους δημογέροντας. Οἱ δὲ οὕτως ἐκλεχθέντες δημογέροντες τῶν χωρίων, τῶν κωμῶν καὶ τῶν πόλεων συνερχόμενοι εἰς τὴν κεντρικὴν πόλιν ἑκάστης ἐπαρχίας προσεκαλοῦντο εἰς τὴν ἐκλογὴν δύο ἢ τριῶν ἐπαρχιακῶν δημογερόντων διὰ τὰ ἀφορῶντα ἰδίως

[1]) Ἐμμ. Σ Λυκαύδη Ἐκλογικὸς κώδηξ. Ἐν Ἀθήναις 1889. Προλεγόμενα σελ. 46—47.
[2]) Ψήφ. 16 Ἀπριλίου 1828.
[3]) Γεν. Ἐφ. τῆς Ἑλλ. ἀρ. 28.

εἰς αὐτὴν τὴν κεντρικὴν πόλιν, τῶν δὲ διὰ τὰ τῆς ἐπαρχίας ἐν γένει κατὰ τοὺς ἤδη ἐν χρήσει κανόνας καὶ τὰς παρὰ τῆς κυβερνήσεως διὰ τοῦ ἐκτάκτου αὐτῆς Ἐπιτρόπου διαβιβαζομένας αὐτοῖς ὁδηγίας [1]).

Διὰ τῶν τοιούτων ὁδηγιῶν [2]) ἀνετέθη πρὸ πάντων τοῖς Ἐκτάκτοις Ἐπιτρόποις α΄) ἡ ἀπογραφὴ τῶν ἐν ἑκάστῳ τμήματι κατοίκων· β΄) ἡ ἐξέτασις ἂν ἐν ταῖς ἐνοριακαῖς Ἐκκλησίαις ὑπάρχωσι βιβλία ἀπογραφῆς τῶν γεννήσεων καὶ θανάτων· γ΄) ἡ ἔρευνα καὶ πληροφορία περὶ τῶν ἀναγκῶν τοῦ λ οῦ ὅπως ἡ Κυβέρνησις προνοήσῃ περὶ τούτων· δ΄) ἡ ἐξακρίβωσις τοῦ ἀριθμοῦ καὶ τῆς ἐν γένει καταστάσεως τῶν ἐκκλησιῶν, μοναστηρίων καὶ τοῦ κλήρου· ε΄) ἡ ἔκθεσις περὶ τῆς τῶν σχολείων καταστάσεως καὶ τῶν μέσων πρὸς σύστασιν ἑτέρων στοιχειώδους ἐκπαιδεύσεως· ς΄) ἄκρα προσοχὴ ὡς πρὸς τὴν εἴσπραξιν τῶν δημοσίων προσόδων, τὴν ὑποβολὴν τῶν ἐπενεκτέων βελτιώσεων καὶ τὴν πρόληψιν παρανομιῶν καὶ καταχρήσεων· ζ΄) ἐξακρίβωσις, τῇ συμπράξει τῶν δημογερόντων, τοῦ εἴδους, τῆς ἐκτάσεως καὶ ἀξίας τῶν δημοσίων κτημάτων καὶ τοῦ τρόπου καθ' ὃν διετέθησαν ὑπὸ τὴν προλαβοῦσαν κυβέρνησιν, καὶ τῶν τυχὸν γενομένων σφετερισμῶν· η΄) μέχρι συστάσεως δικαστηρίων ἡ τῇ προσλήψει δύο δημογερόντων συμβιβαστικὴ λύσις τῶν διαφορῶν τῶν κατοίκων· θ΄) ἡ περὶ τῆς δημοσίας ἀσφαλείας καὶ ὑγείας ἐπαγρύπνησις, συμφώνως ταῖς ἰσχυούσαις διατάξεσιν. Εἰς ἐκτέλεσιν δὲ τῶν γενικῶν καὶ ἰδιαιτέρων ὁδηγιῶν τῆς κυβερνήσεως ἐτίθετο εἰς τὰς διαταγὰς τοῦ Ἐκτάκτου Ἐπιτρόπου ἡ ἐγχωρία φρουρὰ τοῦ τμήματος καὶ ἡ ἀναγκαία ἔνοπλος δύναμις.

Παρὰ τὰς γενικὰς ταύτας ὁδηγίας, ἰδίως πρὸς τοὺς ἐν τῷ Αἰγαίῳ ἐκτάκτους Ἐπιτρόπους [3]) συνεστήθη ν' ἀναφέρωσι τίς τῶν νήσων ἦτο ἁρμοδιωτέρα ὡς ἕδρα τῆς τοπικῆς κυβερνήσεως,

[1]) Οὕτως ἐξελέχθησαν οἱ δημογέροντες Αἰγίνης, Ὕδρας, Ψαριανῶν. (Γεν. Ἐφ. τῆς Ἑλλ. ἀρ. 56, 59, 72), Ἄργους (Correspondance T. 2. p. 16).

[2]) Γεν. Ἐφ. Ἑλλ. ἀρ. 29.

[3]) Γεν. Ἐφ Ἑλλ. ἀρ. 35.

καὶ τίνες τῶν ἐντοπίων πολιτῶν ἦσαν καταλληλότεροι ν' ἀναδεχθῶσι προσωρινῶς διοικητικὰ καθήκοντα· ἐν συσκέψει δὲ μετὰ τῶν τοπικῶν ἀρχῶν νὰ ὁρίσωσι τοὺς ἐγχωρίους πόρους εἰς πλήρωσιν τῶν ἀναγκῶν τῆς διοικήσεως τοῦ τμήματος καὶ τῆς ἀναγκαίας παρ' αὐτῇ ἐκτελεστικῆς δυνάμεως. Καὶ ἐπεβάλλετο μὲν αὐστηρὰ ἐπιτήρησις τῶν ἀλλοδαπῶν, πρὸς οὕς, μὴ δικαιολογουμένης τῆς διαμονῆς, δὲν ἐπετρέπετο πλέον ἄσυλον, ἀλλὰ καὶ ἄκρα φιλοφροσύνη πρὸς τοὺς περιηγητὰς καὶ ἐμπόρους τοὺς ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν προξενικῶν πρακτόρων, προλαμβανομένης καὶ ἐξομαλυνομένης φιλίως πάσης πρὸς τοὺς ἐγχωρίους διαφορᾶς.

Ἡ ταχυδρομικὴ συγκοινωνία εἰσήχθη ὑπὸ τοῦ Κυβερνήτου νομοθετηθεῖσα διὰ τοῦ ψηφίσματος 24 Σεπτεμβρίου 1828 [1]). Καὶ κατὰ μὲν τὸν Ἀπρίλιον 1829 ἐξεδόθη ὁ πρῶτος ταχυδρομικὸς κανονισμός, κατὰ δὲ τὴν 17 Ὀκτωβρίου 1829 ἐτροποποιήθη καὶ ἐδημοσιεύθη τελειότερος [2]). Κατ' αὐτὸν κεντρικὴ μὲν διεύθυνσις τῶν ταχυδρομείων συνέστη ἐν Ναυπλίῳ, ἔνδεκα δὲ ταχυδρομικὰ γραφεῖα, ὧν ἡ ἐπιστασία ἀνετέθη εἰς τοὺς γραμματεῖς τῶν Ἐκτάκτων Ἐπιτρόπων καὶ προσωρινῶν διοικητῶν, εἰς τοὺς ἀστυνόμους, καὶ ἐν ταῖς νήσοις εἰς τοὺς ὑγειονόμους ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον. Αἱ ἐφημερίδες ἦσαν ἀπηλλαγμέναι παντὸς τέλους.

Τρεῖς μόλις μῆνες εἶχον παρέλθῃ ἀφ' οὗ ὁ Κυβερνήτης ἐλθὼν εἰς τὴν Ἑλλάδα συντόνως εἰργάζετο ἵνα ἀπαλλάξῃ τὴν χώραν ἀπὸ τῶν πολλῶν δεινῶν ὑφ' ὧν ἐμαστίζετο, ὅτε μεσοῦντος τοῦ Ἀπριλίου τῷ ἀνηγγέλθη ὅτι πανώλης ἐνέσκηψεν ἐν Ὕδρᾳ καὶ Σπέτσαις. Βεβαιωθεὶς ἀμέσως περὶ τῆς φύσεως τῆς νόσου ἔσπευσε νὰ διατάξῃ τὴν διὰ πολεμικῶν πλοίων ἀπομόνωσιν τῶν δύο νήσων, ὅπως προληφθῇ ἡ εἰς τὰ λοιπὰ μέρη διάδοσις τῆς νόσου, ἔπεμψεν ἐκτάκτους ἐφόρους τῆς δημοσίας ὑγείας τὸν Ἰω. Κωλέττην εἰς Σπέτσας, καὶ τὸν ἀδελφὸν Βιάρον μετ' ἐπιστήμονος ἰατροῦ εἰς

[1]) Γεν. Ἐφ. Ἑλλ. ἀρ 56, 72. — Θ. Π. Δηλιγιάννη καὶ Γ. Κ. Ζηνοπούλου Ἑλληνικὴ Νομοθεσία. Ἐν Ἀθήναις 1867. Τόμ. 4. σελ. 130.

[2]) Ἔνθ. ἀνωτ. σελ. 131.

Ὕδραν, ὅπως συνεννοούμενοι μετὰ τῶν δημογερόντων λάβωσι πᾶσαν ἀναγκαίαν πρόνοιαν διὰ τὰς ἀπαιτουμένας προμηθείας ὑπὲρ τῶν νοσούντων καὶ τῶν πτωχῶν ὅσοι ἔμειναν ἄνευ ἐργασίας· διὰ ταχυδρόμων εἰδοποίησε περὶ τῶν ληφθέντων μέτρων, καὶ ἔδωκε τὰς δεούσας εἰς προφύλαξιν ὁδηγίας εἰς πάσας τὰς τοπικὰς διοικήσεις. Μετέβη δὲ αὐτοπροσώπως πρὸς ἐνθάρρυνσιν τῶν κατοίκων εἰς τὰς προσβεβλημένας νήσους αἵτινες διὰ τῆς αὐστηροτάτης τὸ πρῶτον ἐν Ἑλλάδι ἐφαρμογῆς τοιούτων μέτρων ταχέως ἀπολυμανθεῖσαι ἐλευθέρως μετὰ τῆς λοιπῆς χώρας συνεκοινώνησαν [1].

Τότε δὲ τὸ πρῶτον συνεστήθησαν ἐν Ἑλλάδι λοιμοκαθαρτήρια. Ἐκανονίσθησαν δὲ καὶ τὰ καθήκοντα τῶν ὑγειονόμων καὶ λιμεναρχῶν [2]· καὶ ἐρρυθμίσθησαν τὰ περὶ διαμονῆς ἐν τῇ ἐπικρατείᾳ ἀλλοεθνῶν καὶ ἑτεροχθόνων, διαβατηρίων καὶ διαμονητηρίων [3].

Ἀπὸ τοῦ πρώτου τῆς Ἑλληνικῆς ἀνεξαρτησίας ἐν Ἐπιδαύρῳ πολιτεύματος, καὶ ὑπὸ τῶν ἐν Ἄστρει καὶ Τροιζῆνι Ἐθνικῶν Συνελεύσεων, τῆς δικαστικῆς ἐξουσίας ἀνακηρυχθείσης ἀνεξαρτήτου ἀπὸ τῆς ἐκτελεστικῆς καὶ τῆς βουλευτικῆς, καὶ συστηθέντος ἰδιαιτέρου ὑπουργείου τῆς Δικαιοσύνης, ὡρίσθη ὅτι νόμος θὰ ἐξεδίδετο περὶ ὀργανισμοῦ τῶν δικαστηρίων καὶ τῆς διαδικασίας, καὶ περὶ συστάσεως εἰρηνοδικείων μὲν κατὰ κοινότητας καὶ χωρία, πρωτοδικείων κατ' ἐπαρχίας, ἐφετείων ἐν ταῖς κεντρικαῖς διοικήσεσι, καὶ ἀνωτάτου δικαστηρίου ἐν τῇ ἕδρᾳ τῆς κυβερνήσεως [4].

1) Γ. Ἐφ. τῆς Ἑλλ. ἀρ. 32, 38, 41, 51.

2) Διαταγὴ τοῦ Ἐκτάκτου Ἐπιτρόπου τῶν Δυτικῶν Σποράδων 4 Ἰουνίου 1828. (Γ. Ἐφ ἀρ. 61). — Ἐν ταύτῃ περιλαμβάνονται καὶ ὁδηγίαι περὶ τηρήσεως τῶν ληξιαρχικῶν πράξεων ὑπὸ τῶν Ἐφημερίων τῶν Ἑνοριῶν κατὰ τὰ ἔκπαλαι καὶ νῦν ἐν ταῖς Ἰονίοις νήσοις κρατοῦντα καθ' ἃ τὸ σύστημα στηριζόμενον ἐπὶ τῶν θρησκευτικῶν ἐθίμων διετηρήθη, ἐν ᾧ τὸ σύστημα τὸ ἀπὸ 29 Ὀκτωβρίου 1856 Ἑλληνικοῦ Ἀστικοῦ Νόμου ἐναυάγησε· ἐντεῦθεν δὲ ἐν ἀμφιβόλῳ τίθενται σημαντικώτατα τῶν πολιτῶν συμφέροντα.

3) Διαταγὴ τοῦ αὐτοῦ Ἐκτ. Ἐπιτρόπου 6 Ἰουνίου 1828. (Γ. Ἐφ. ἀρ. 45).

4) Πολίτ. Ἐπιδαύρου ἄρθ. κδ', ξέ, πζ', πθ'. ⌙δ'. ἑπ — Σύντ. Ἄστρους ἄρθρ. κε', οα', οδ', ἑπ. — Τροιζ. ἄρθ. 126, 133.

Ὡρίσθη ὅτι μετὰ τὴν σύστασιν τῶν δικαστηρίων οὐδεὶς θὰ ἐκρατεῖτο ὑπὲρ τὰς 24 ὥρας εἰμὴ διαταγῇ τοῦ ἁρμοδίου δικαστηρίου ἢ ἐπ' αὐτοφώρῳ ἐγκλήματι συλλαμβανόμενος, οὐδὲ θὰ ἐφυλακίζετο ὑπὲρ τὰς τρεῖς ἡμέρας εἰμὴ ἀρχομένης ἐναντίον αὐτοῦ ἀνακρίσεως [1]), καὶ ὅτι οὐδεὶς ἠδύνατο νὰ ἀφαιρεθῇ τοῦ παρὰ τοῦ νόμου ὡρισμένου εἰς αὐτὸν δικαστοῦ [2]).

Ἀλλ' ἐκτὸς τοῦ διορισμοῦ ὑπουργῶν τῆς δικαιοσύνης, αἱ περὶ δικαστικῆς ἐξουσίας συνταγματικαὶ διατάξεις ἔμενον μόνον ἐν τῷ χάρτῃ ἀναγεγραμμέναι, ὁ δὲ ἀπὸ 2 Μαΐου 1822 ὑπ' ἀρ. Γ' ἐκδοθεὶς νόμος διέμενεν ἀνεκτέλεστος μέχρι τῆς ἐλεύσεως τοῦ Κυβερνήτου προθυμοποιηθέντος ἐν μέσῳ τῶν πολλῶν σπουδαιοτάτων καὶ ἐπειγουσῶν αὐτοῦ ἀσχολήσεων ἅμα ἀντικατέστη εἰς τὴν διαλυθεῖσαν βουλὴν τὸ Πανελλήνιον καὶ ἐκ τῶν μελῶν τούτου συνέστη δικαστικὴ ἐπιτροπὴ [3]) ἵνα προκαλέσῃ γνωμοδότησιν περὶ τοῦ καταλληλοτέρου εἰς τὰς ἀνάγκας καὶ τὴν κατάστασιν τῆς πατρίδος ὀργανισμοῦ τῶν δικαστηρίων καὶ τῆς διαδικασίας, τοῦ ἀριθμοῦ τῶν δικαστῶν καὶ τῆς μισθοδοσίας, καὶ περὶ προπαρασκευῆς βραδύτερον σχεδίου πολιτικοῦ καὶ ποινικοῦ κώδικος [4]) Ἀκολούθως παρέπεμψεν εἰς τὴν δικαστικὴν τοῦ Πανελληνίου Ἐπιτροπὴν πρὸς μελέτην τὰ ἐπὶ τοῦ προκειμένου παρὰ διαφόρων ἀνακοινωθέντα αὐτῷ σχέδια ἐν οἷς καὶ τὸ ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Βιάρου Ἐκτάκτου Ἐπιτρόπου τῶν Βορείων Σποράδων τεθὲν εἰς ἐνέργειαν περὶ διαιτητικῆς ὑπὸ τῶν δημογερόντων ἐκδικάσεως τῶν μικροτέρων διαφορῶν κατὰ τὴν ἐπικρατήσασαν ἐγχωρίαν συνήθειαν.

Διὰ βραχέων ἐκθέτων ὁ Κυβερνήτης τὰς ἐπὶ τῶν σχεδίων τούτων κρίσεις παρετήρει ὅτι εἰ καὶ πρὸ ἑπτὰ μηνῶν εἶχεν ἐπιζητήσῃ τὴν ἐπὶ τοῦ σπουδαιοτάτου τούτου ἀντικειμένου γνωμοδότησιν, μόνον μετὰ τὸ τελευταῖον αὐτοῦ διάγγελμα [5]) ἀλλ' ὁπωσ-

[1]) Πολίτ. Ἐπιδαύρου ἄρθ. ρ', — Ἄστρους ἄρθ. πγ'. — Τροιζ. ἄρθ. 23.
[2]) Σύντ. Ἄστρους ἄρθ. πα'. — Τροιζ. ἄρθ. 22.
[3]) Διάτ. 29 Μαρτ 1828. (Γεν. Ἐφ. τῆς Ἑλλ. ἀρ. 22).
[4]) Διάγ. 24 Ὀκτ. 1828. (Γεν. Ἐφ. τῆς Ἑλλ. ἀρ. 82).
[5]) Διάγ. 26 Ὀκτ. 1828. (Γεν. Ἐφ. τῆς Ἑλλ. ἀρ. 82).

δήποτε ἐγκαίρως εἰδοποιήθη ὅτι ὁ τοῦ 1822 νόμος εἶχεν ἀναθεωρηθῇ ὑπὸ τῆς Βουλῆς δυνάμει τοῦ ἀπὸ 14 Ἀπριλίου 1823 ψηφίσματος τῆς ἐν Ἄργει Ἐθνικῆς Συνελεύσεως· ἐπειδὴ δὲ κατὰ τὸ ἐν Τροιζῆνι σύνταγμα ὁ νόμος ἔδει νὰ ὑποστῇ νέαν ἐπεξεργασίαν πρὸς μεταῤῥύθμισιν αὐτοῦ καὶ ἵδρυσιν τῶν δικαστηρίων ὁ Κυβερνήτης συνέστησε τῇ Ἐπιτροπῇ τοῦ Πανελληνίου ἵνα ὅσον τὸ δυνατὸν ὀλιγώτερον ἀπομακρυνθῇ τῶν θεμελιωδῶν τοῦ νόμου αὐτοῦ διατάξεων ὅπως ὑποβληθῇ εἰς τὴν συγκροτηθησομένην Ἐθνικὴν Συνέλευσιν. Ταυτοχρόνως δὲ ἐζήτησε παρ' ἑκάστου τῶν μελῶν τοῦ Πανελληνίου ἰδιαίτερον κατάλογον τῶν ἀξίων νὰ διορισθῶσι δικαστῶν.

Οὕτως ἡ ἕνεκα τῶν περιστάσεων ἀναβληθεῖσα σύστασις τῶν δικαστηρίων, τότε πρῶτον, τῇ γνώμῃ τοῦ Πανελληνίου ἐπραγματοποιήθη διὰ τοῦ ἀπὸ 15 Δεκεμβρίου 1828 διατάγματος τοῦ Κυβερνήτου [1]), ἐκανονίσθη ἡ ἐπὶ πολιτικῶν καὶ ποινικῶν ὑποθέσεων δικαιοδοσία τῶν δημογερόντων, καὶ συνεστήθησαν τριμελῆ Πρωτοδικεῖα ἐν ἑκάστῳ διοικητικῷ τμήματι τῆς χώρας ὧν οἱ μὲν πρόεδροι καὶ γραμματεῖς διωρίζοντο ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως ἀπ' εὐθείας, οἱ δὲ δύο σύνεδροι καὶ οἱ εἰς ἀναπλήρωσιν τούτων δύο πάρεδροι ἐκ τῶν ὑφ' ἑκάστης ἐπαρχιακῆς δημογεροντίας προτεινομένων. Ἐν Σύρῳ δὲ συνέστη ἐμποροδικεῖον, οὗ ὁ μὲν πρόεδρος διωρίζετο ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως, τέσσαρες δὲ σύνεδροι ὑπὸ τοῦ ἐμπορικοῦ σώματος. Ἱδρύθη ἀνέκκλητον πενταμελὲς δικαστήριον ἐπὶ πάσης ἐκκλητῆς ὑποθέσεως. Καὶ ἐπεβλήθη τοῖς δικαστηρίοις ἐν μὲν ταῖς πολιτικαῖς ὑποθέσεσι ν' ἀποφαίνωνται κατὰ τὰς διατάξεις τῶν Αὐτοκρατόρων τὰς ἐν τῇ προχείρῳ Ἐξαβίβλῳ τοῦ Ἀρμενοπούλου περιεχομένας· ἐν ταῖς ἐμπορικαῖς νὰ δικάζωσι κατὰ τὸν ἐμπορικὸν Γαλλικὸν κώδικα, καὶ ἐν ταῖς ἐγκληματικαῖς συμφώνως τῷ ἐν χρήσει ποινικῷ ἀπανθίσματι μέχρι τῆς ἐκδόσεως ποινικοῦ νόμου.

Ἀκολούθως διὰ ψηφίσματος τῆς ἐν Ἄργει Ἐθνικῆς Συνελεύ-

[1]) Γεν. Ἐφ. τῆς Ἑλλ. 1828 ἀρ. 95.

σεως ἐξεδόθησαν ὑπὸ τοῦ Κυβερνήτου τὰ ἀπὸ 11 Φεβρουαρίου 1830 Διατάγματα περὶ συμβολαιογράφων καὶ διαθηκῶν, καὶ τὸ ἀπὸ 15 Αὐγούστου 1830 περὶ ὀργανισμοῦ τῶν δικαστηρίων τροποποιῆσαν τὸν προσωρινὸν ὀργανισμόν, διότι ἀκολουθούντων τῶν δημογερόντων νὰ ἐκτελῶσι χρέη εἰρηνοδίκου ἐν ταῖς κώμαις καὶ τοῖς χωρίοις διωρίσθησαν εἷς ἢ δύο εἰρηνοδίκαι ἐν ταῖς πόλεσιν ἑκάστης ἐπαρχίας· ἀντὶ δὲ τῶν κατὰ διοικητικὸν τμῆμα πρωτοδικείων συνεστήθησαν τοιαῦτα κατ' ἐπαρχίας, συγκροτούμενα κατὰ τὸν ἑξῆς τρόπον. Συνερχόμενοι οἱ δημογέροντες τῆς ἐπαρχίας ἐν τῇ πρωτευούσῃ αὐτῆς ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ διοικητοῦ ἐξέλεγον διὰ πλειονοψηφίας τριάκοντα συνέδρους ἐξ ὧν ἡ κυβέρνησις διώριζε δεκαπέντε. Ἐκ τῶν δεκαπέντε τούτων ἕκαστος τῶν διαδίκων ἐξέλεγεν ἕνα· μὴ ἐμφανιζομένων δὲ πρὸς ἐκλογὴν ἢ μὴ συμφωνούντων τῶν διαδίκων, ὁ πρόεδρος τοῦ Πρωτοδικείου, θέτων τὰ ὀνόματα τῶν δεκαπέντε συνέδρων ἐν κάλπῃ παρουσίᾳ δύο μαρτύρων, ἐκλήρου δύο πρὸς συγκρότησιν τοῦ δικαστηρίου καὶ ἐκδίκασιν τῆς ὑποθέσεως.

Ἐν ταῖς ἐπὶ ἐφέσει εἰρηνοδικειακῶν ἀποφάσεων ἢ ἀνεκκλήτως ὑπὸ τοῦ προέδρου δικαζομέναις ὑποθέσεσιν οἱ σύνεδροι συναπεφαίνοντο μετ' αὐτοῦ. Ἐν δὲ ταῖς ἐκκλητῶς ἐκδιδομέναις ὑπὸ τοῦ προέδρου, οἱ σύνεδροι μὴ δικάζοντες, ἐγγράφως μόνον ἐγνωμοδότουν.

Εἰς συγκρότησιν ἐμποροδικείου ἐξελέγοντο προεδρεύοντος τοῦ προέδρου τοῦ ἐμποροδικείου ὑπὸ τῶν ἐγγεγραμμένων ἐμπόρων καὶ ἐκ τοῦ σώματος αὐτῶν διὰ πλειονοψηφίας δεκαὲξ σύνεδροι ἀνὰ ὀκτάμηνον, ἐξ ὧν τέσσαρες διωρίζοντο ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως ἀνὰ τετραμηνίαν. Εἰς τὰ πρωτοδικεῖα, δικάζοντα καὶ τὰς ἐμπορικὰς διαφορὰς ὅπου δὲν ὑπῆρχεν ἐμποροδικεῖον, ἐδόθη ἀκυρωτικὴ ἐξουσία ὡς πρὸς τὰς ἀνεκκλήτους ἀποφάσεις τῶν εἰρηνοδικῶν. Ὡρίσθη ἡ ἁρμοδιότης ἑκάστου πολιτικοῦ δικαστηρίου, καὶ ἡ τοῦ Εἰρηνοδικείου ὡς πταισματοδικείου, τοῦ δὲ πρωτοδικείου ὡς πλημμελειοδικείου καὶ κακουργιοδικείου.

Ἱδρύθησαν τρία ἐφετεῖα, ἓν ἐν Πελοποννήσῳ, ἕτερον ἐν τῇ Στερεᾷ Ἑλλάδι καὶ τρίτον ἐν ταῖς νήσοις, συγκείμενα ἐκ τοῦ προέδρου, δύο συνέδρων καὶ τοῦ εἰσαγγελέως διοριζομένων ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως, καὶ ἀναπληρουμένων ὑπὸ τῶν συνέδρων τοῦ πρωτοδικείου τῆς ἐπαρχίας.

Ἀνέκκλητοι ἦσαν αἱ ἀποφάσεις τῶν Ἐφετείων αἱ ἐπικυρωτικαὶ τῶν τοῦ πρωτοδικείου, ἢ ἂν ἡ ἀξία δὲν ὑπερέβαινε τὸ ποσὸν 8,000 φοινίκων· ἄλλως ἦσαν ἐφέσιμοι ἐνώπιον τοῦ Ἀνωτάτου τριμελοῦς δικαστηρίου εἰς τρίτον βαθμὸν δικάζοντος. Ἀνέκκλητοι ἦσαν αἱ ποινικαὶ ἀποφάσεις, τῆς ποινῆς μὴ ὑπερβαινούσης τρίμηνον φυλάκισιν ἢ τὴν ἀξίαν 400 φοινίκων· ἄλλως ἦσαν ἐκκλητοὶ ἐνώπιον τοῦ ἀνωτάτου δικαστηρίου Ἀλλ' εἰς αὐτό, ὡς ἀκυρωτικόν, πάντοτε συνεχωρεῖτο ἡ προσφυγὴ ἕνεκα παραβάσεως ῥητῶν διατάξεων ἢ τύπων τοῦ νόμου, ὅτε, ἀναιρουμένης τῆς ἀποφάσεως, ἡ ὑπόθεσις παρεπέμπετο εἰς τὸ ἁρμόδιον δικαστήριον πρὸς ἐκδίκασιν κατ' οὐσίαν.

Πᾶσα κατὰ τῶν ἐν τέλει καὶ περὶ καθοσιώσεως ἐγκλημάτων κατηγορία, πρὸς εἰσαγωγὴν τῆς ὁποίας ἐχορηγεῖτο ἄδεια ὑπὸ τοῦ ὑπουργοῦ τῆς δικαιοσύνης ἐν ἐπιτροπῇ μετὰ δύο γερουσιαστῶν καλουμένων ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως, ὑπεβάλλετο εἰς ἐξαιρετικὸν δικαστήριον συγκείμενον ἐκ δύο ἐπιτροπῶν διοριζομένων ὑπὸ τοῦ Κυβερνήτου, τῆς μὲν ἐκ πέντε γερουσιαστῶν πρὸς ἐξέτασιν τῆς κατηγορίας, ἐν πάσῃ δὲ περιπτώσει διαβιβαζούσης τὴν ὑπόθεσιν πρὸς τὴν δευτέραν ἐπιτροπὴν συγκροτουμένην ἐκ τριῶν γερουσιαστῶν, ἑνὸς μέλους τοῦ Ἀνωτάτου δικαστηρίου καὶ ἑνὸς μέλους ἐκ τῶν τοῦ Ἐφετείου Πελοποννήσου, καὶ δικάζουσαν περὶ τῆς ἐνοχῆς ἢ μὴ τοῦ κατηγορουμένου. Κηρυττόμενος οὗτος ἔνοχος καθίστατο ἔκπτωτος τοῦ ὑπουργήματος, καὶ παρεπέμπετο ἐνώπιον τοῦ Ἀνωτάτου δικαστηρίου πρὸς ἐπιβολὴν τῆς ποινῆς. Ἐπὶ παραβάσεως καθηκόντων γερουσιαστοῦ ἢ γραμματέως τῆς κυβερνήσεως ὡρίζετο πρὸς ἐκδίκασιν εἰδικὸν δικαστήριον ἐκ γραμματέων τῆς κυβερνήσεως καὶ γερουσιαστῶν διοριζομένων ὑπὸ τοῦ Κυβερνήτου.

Πλὴν τοῦ οὕτω μεταρρυθμισθέντος Ὀργανισμοῦ τῶν δικαστηρίων συνεξεδόθησαν τὰ διατάγματα περὶ πολιτικῆς καὶ ποινικῆς διαδικασίας, περὶ δικαστικῆς καὶ συμβολαιογραφικῆς διατιμήσεως, καὶ μισθοδοσίας τοῦ προσωπικοῦ τῶν δικαστηρίων.

Μετὰ τὴν ἐν Πύλῳ ναυμαχίαν οἱ πρέσβεις τῶν τριῶν συμμάχων ἐπανειλημμένως ἀλλὰ μάτην προσπαθήσαντες νὰ κάμψωσι τὴν ἰσχυρογνωμοσύνην τοῦ Σουλτάνου πρὸς παραδοχὴν τῆς ἐν τῷ Ἑλληνικῷ ἀγῶνι μεσολαβήσεως ἀνεχώρησαν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως λήγοντος τοῦ 1827. Μένεα δὲ πνέων ὁ Σουλτάνος πλείστους μὲν ἐξεδίωξε τῶν αὐτῶν δυνάμεων ὑπηκόους, καὶ κατὰ παράβασιν τῶν ὑφισταμένων συμβάσεων, ἄλλους δὲ ὑπέβαλεν εἰς τὸν Τουρκικὸν νόμον. Ἀποκλείσας δὲ τὸν Βόσπορον, ἐπὶ ζημίᾳ μάλιστα τοῦ Ῥωσσικοῦ ἐμπορίου κατεκράτει τὰ φορτία τῶν ὑπὸ Ῥωσσικὴν ἢ ἄλλην σημαίαν ἐλλιμενισμένων πλοίων αὐθαιρέτως ὁρίζων καὶ κατὰ τὸ δοκοῦν πληρόνων τὸ τίμημα. Μετακληθέντων δὲ ἐν Κωνσταντινουπόλει τῶν κατὰ τὴν Ῥούμελην καὶ τὴν Ἀνατολὴν ἐξαρχόντων Μουσουλμάνων ἀνεγνώσθη αὐτοῖς ὑψηλὸν σουλτανικὸν διάταγμα (χάτι σερίφ) ἐν ᾧ ἀνεφαίνετο ὅλη ἡ μανία ἡ κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως τοσαύτας φρικαλεότητας προκαλέσασα. Ἐν τῷ ἐγγράφῳ αὐτῷ οἱ Χριστιανοὶ ἐν γένει καὶ κατ' ἐξοχὴν οἱ Ῥῶσσοι ἐχαρακτηρίζοντο θανάσιμοι τῶν Μουσουλμάνων ἐχθροί. Ἡ ἐπανάστασις τῶν Ἑλλήνων ἀπεδίδετο εἰς ὑποκίνησιν τῆς Ῥωσσίας ἐπ' ὀλέθρῳ τοῦ Μουσουλμανικοῦ γένους. Ἐλέγετο ὅτι ἡ Πύλη πιεζομένη ὑπὸ δεινῶν περιστάσεων ὑπέγραψε τὴν ἐν Ἄκερμαν μετὰ τῆς Ῥωσσίας συνθήκην. Ὅτι ἡ Ῥωσσία ὑποβλέπουσα τὸν νέον τοῦ Ὀθωμανικοῦ στρατοῦ ὀργανισμόν, καὶ παρασύρασα τὴν Ἀγγλίαν καὶ τὴν Γαλλίαν ἀπήτει τὴν ἀπελευθέρωσιν τῶν Ἑλλήνων καὶ προδοτικῶς ἐπήνεγκε τὴν ἐν Πύλῳ τοῦ στόλου καταστροφήν. Ὅτι δὲ μετὰ τὸν ἀκήρυκτον τοῦτον πόλεμον ἡ Πύλη ὑποσχομένη παραχωρήσεις τινὰς πρὸς τοὺς Ἕλληνας ἐὰν ἤθελον προσπέσῃ εἰς τὸ ἔλεος τοῦ Σουλτάνου, ἐζήτησε νὰ κερδήσῃ καιρὸν ὅπως παρασκευασθῇ. Ἐὰν ὅμως οἱ ἄπι-

στοι ἐπιμένοντες συνασπισθῶσι, τότε καὶ οἱ Μουσουλμάνοι ἀντὶ πάσης θυσίας ὀφείλουσι νὰ ὑπερμαχήσωσιν ὑπὲρ τῆς Ἰσλαμικῆς πίστεως [1]).

Τὸ διάταγμα τοῦτο δι' οὗ παρεσκευάζετο ὁ θρησκευτικὸς τῶν Τούρκων κατὰ τῶν Χριστιανῶν πόλεμος ἔμεινεν ἐπί τινα χρόνον μυστικόν [2]). Ἀρχομένου δὲ τοῦ 1828 ἡ Ῥωσσία ἀνεκοίνωσε τῇ Ἀγγλικῇ κυβερνήσει [3]) ὅτι μηδαμῶς ἐννοοῦσα νὰ ἴδῃ καταρρέουσαν τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐπιρροήν της δὲν δύναται νὰ ἐπιτρέψῃ τῇ Τουρκίᾳ τὴν ἀπόρριψιν τῶν περὶ τῆς μεσολαβήσεως προτάσεων αὐτῆς καὶ τὴν ματαίωσιν τοῦ σκοποῦ τῆς ἐν Λονδίνῳ συνθήκης· πρὸς ἐκτέλεσιν δὲ αὐτῆς, καὶ μετὰ τὴν ἐν Πύλῳ καταστροφήν, μὴ ἐνδιδούσης τῆς Τουρκίας, ἕτερα καταναγκαστικὰ μέτρα καθίσταντο ἀπαραίτητα. Ὅθεν ὁ Αὐτοκράτωρ προέτεινε τὴν ὑπὸ τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ κατάληψιν τῶν παραδουναβίων ἡγεμονιῶν ἐν ὀνόματι τῶν Συμμάχων μέχρις οὗ ἡ Πύλη ὑποχωρήσῃ, καὶ τὴν σύμπραξιν τοῦ στόλου αὐτοῦ ὅπου ἂν οἱ σύμμαχοι ἐγκρίνωσι κατὰ τῆς Τουρκίας πρὸς ἀποκλεισμόν· τὴν ὑποστήριξιν τῆς Ἑλλάδος διὰ χρηματικῆς χορηγίας, καὶ τὴν ἐν Κερκύρᾳ ἢ ἄλλῃ νήσῳ συνέντευξιν τῶν πρέσβεων αὐτῶν μετὰ τοῦ Κυβερνήτου τῆς Ἑλλάδος ὡς πρὸς τὴν μέλλουσαν αὐτῆς ὀργάνωσιν.

Τὴν πρότασιν τῆς Ῥωσσίας προθυμότατα ὑπεστήριξε τὸ Γαλλικὸν ὑπουργεῖον προτείναν ὅπως στρατὸς Γαλλικὸς καὶ Ἀγγλικὸς σταλῇ πρὸς ἀπέλασιν τῶν ὑπὸ τὸν Ἰβραὴμ πασᾶν Ἀράβων ἐκ τῆς Πελοποννήσου. Ἀλλ' ἡ Ἀγγλικὴ κυβέρνησις ἀμφιταλαντευομένη δὲν ἐθεώρει τὴν ἀναχώρησιν τῶν πρέσβεων ὡς τελικὴν ῥῆξιν, οὐδὲ συγκατετίθετο εἰς τὴν ὑπὸ τῶν Ῥώσσων κατοχὴν τῶν Ἡγεμονιῶν, ὡς φανερὰν ἐχθροπραξίαν κατὰ τῆς Τουρκίας. Ἀντὶ δὲ τῶν προταθέντων προετίμα μόνον τὴν κατὰ τῆς

[1]) Σουλτανικὸν διάταγμα 8/20 Δεκεμβρίου 1827.
[2]) Γερβίνου Ἱστ. Ἑλλ. ἐπ. Τ. 2. σελ. 391.
[3]) Ἔνθ' ἀνωτ. σελ. 407.

Τουρκίας ἀπειλὴν δι' ἀναγνωρίσεως τῆς Ἑλληνικῆς ἀνεξαρτησίας [1]).

Ἤδη γνωσθέντος τοῦ μυστικοῦ σουλτανικοῦ διατάγματος ἡ Πύλη προβαίνουσα εἰς τὰ ἔργα ἀπέπεμψεν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως καὶ τοὺς θυρωροὺς ἔτι τῶν τριῶν πρεσβειῶν, καὶ σκληρῶς ἀπεδίωξεν ἐν μέσῳ χειμῶνι πολλὰς χιλιάδας Ἀρμενίων πρὸ χρόνου διαμενόντων ἐν τῇ πρωτευούσῃ, ἐκδικουμένη κατὰ τοῦ Πατριάρχου αὐτῶν συμπαθοῦντος τῇ Ρωσσίᾳ, καὶ ἠθέτησε καθ' ὁλοκληρίαν τὴν ἐν Ἄκερμαν συνθήκην, προτιμῶσα, ὡς ἔλεγε, νὰ δαπανήσῃ τὰ μεγάλα ποσὰ τῆς ὑποσχεθείσης τῇ Ῥωσσίᾳ ἀποζημιώσεως εἰς ἐξόντωσιν αὐτοῦ τοῦ ἐχθροῦ [2]).

Ὁ δὲ Ἰβραὴμ πασᾶς ἀπὸ τῆς Μεσσηνίας [3]) πανστρατιᾷ ἀναβὰς εἰς τὸ κέντρον τῆς Πελοποννήσου, τὴν μὲν ἐν Τριπόλει Τουρκικὴν φρουρὰν καὶ τοὺς Ἕλληνας αἰχμαλώτους ἀπήγαγεν εἰς τὰ Μεσσηνιακὰ φρούρια, βανδαλικῶς δὲ ἀνατρέψας δι' ὑπονόμων καὶ ἐν ἤχῳ σαλπίγγων καὶ κυμβάλων τὰ τείχη, τὰς οἰκίας τῆς πόλεως, τοὺς ναοὺς καὶ αὐτὰ τὰ τζαμία καὶ ἅλας σπείρας εἰς τὰ ἐρείπια ηὐχήθη τὴν αὐτὴν τύχην καὶ εἰς τὸ Ναύπλιον, καὶ κατῆλθεν εἰς τὰ μεταξὺ τοῦ Μεσσηνιακοῦ κόλπου καὶ τῶν Πατρῶν παράλια [4]).

Ἐκ τούτων ἐξαγληθείσης τῆς ὑπομονῆς τοῦ Αὐτοκράτορος Νικολάου, ὁ ἐν Λονδίνῳ πρέσβυς αὐτοῦ διετάχθη νὰ διακοινώσῃ τῇ Ἀγγλικῇ κυβερνήσει ὅτι ἡ Πύλη διὰ τῆς αὐθαιρεσίας καὶ τῆς τόλμης τῶν προξένων αὐτῆς ἐσχάτως ὑπερέβαλε τὰ ὅρια τῆς ἀνοχῆς, ὅτι τὸ κήρυγμα τοῦ Σουλτάνου ἀκυροῦν τὴν ἐν Ἄκερμαν Συνθήκην καὶ προκαλοῦν πάντας τοὺς Μουσουλμάνους εἰς τὰ ὅπλα κατὰ τῆς Ῥωσσίας ὡς ἀσπόνδου ἐχθροῦ, οὐδεμίαν ἄλλην

[1]) Γερβίνου Ἱστ. Ἑλλ. Ἐπ. Τ. 2. σελ. 408.

[2]) Γερβίνου Ἱστ. Ἑλλ. Ἐπ. Τ. 2. σελ. 391 — 4. — Σ. Τρικούπη Ἱστ. Ἑλλ. Ἐπ. Τ. 4. σελ. 257, 259.

[3]) 9 Φεβρουαρίου 1828.

[4]) Γεν. Ἐφ. τῆς Ἑλλ. ἀρ. 15. — Γερβίνου Τ. 2. σελ. 461. — Τρικούπη Τ. 4. σελ. 254.

ἐκλογὴν καταλείπει τῷ Αὐτοκράτορι ἢ τὸν πόλεμον, τῶν δικαίων τῆς Ῥωσσίας ὄντων ἀνεξαρτήτων ἀπὸ τῶν μεταξὺ τῶν Συμμάχων ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος διαπραγματεύσεων, εἰδοποιῶν ἅμα ὅτι ὁ Ῥωσσικὸς στρατὸς θὰ εἰσέλθῃ εἰς τὰς ἡγεμονίας· παραιτούμενος δὲ ὁ Αὐτοκράτωρ κατακτητικῶν σκοπῶν δὲν θέλει καταθέσῃ τὰ ὅπλα πρὶν ἢ λάβῃ τὰς ὑπὲρ τῶν Ῥωσσικῶν συμφερόντων ἀναγκαίας ἐγγυήσεις, καὶ ἐξασφαλίσῃ τὰ προνόμια τῶν ὑπὸ τὴν προστασίαν αὐτοῦ Χριστιανικῶν λαῶν, καὶ τὰς ἀποζημιώσεις διὰ τὰς πολεμικὰς δαπάνας καὶ τὰς ζημίας τῶν ὑπηκόων αὐτοῦ. Ὑπόχρεων δὲ θεωρῶν ἑαυτὸν ὁ Αὐτοκράτωρ εἰς ἐκτέλεσιν τῆς περὶ τῆς Ἑλλάδος Συνθήκης θέλει προβῇ εἰς ἐπίτευξιν τοῦ δι' αὐτῆς μετὰ τῶν συμμάχων συνομολογηθέντος σκοποῦ. Ἄλλως ἡ Ῥωσσία ἤθελε καὶ μόνη ἐπιδιώξῃ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς Συνθήκης [1]).

Ἀλλὰ τὸ ὑπὸ τὸν Οὐελλιγκτῶνα Ἀγγλικὸν ὑπουργεῖον ἀποστρεφόμενον πᾶσαν ἔνοπλον ἐπέμβασιν κατὰ τῆς Τουρκίας, οὐδὲ κρίνον ἀνταξίαν τῶν ἐνδεχομένων ἐν Εὐρώπῃ κινδύνων τὴν ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος ἐνέργειαν ἐκ τῆς τοιαύτης ἐπεμβάσεως, ἐθεώρησεν ἀσυμβίβαστον τὴν πολεμικὴν διακοίνωσιν τῆς Ῥωσσίας πρὸς τὴν περὶ εἰρηνεύσεως Συνθήκην τοῦ Ἰουλίου καὶ ἑπομένως ταύτην ἀναιρεθεῖσαν. Ἀπ' ἐναντίας ἡ Γαλλικὴ κυβέρνησις, φιλελευθέρα καὶ φιλελληνικὴ ἐμμένουσα, προέτρεπε τὴν Ἀγγλικὴν νὰ παραδεχθῇ τὰς Ῥωσσικὰς προτάσεις, προσεπάθησε νὰ πείσῃ αὐτὴν εἰς ἐξακολούθησιν τῶν περὶ τῆς Ἑλλάδος ἐν Κερκύρᾳ διασκέψεων, ἐδείχθη προθυμοτάτη ἵνα διὰ σημαντικῆς χρηματικῆς ἐπικουρίας ὑποστηρίξῃ τὸν Κυβερνήτην, καὶ προέτεινε τὴν ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τῆς Ἀγγλίας ἀπελευθέρωσιν τῆς Πελοποννήσου ἀπὸ τῶν Αἰγυπτιακῶν στιφῶν τοῦ Ἰβραήμ. Μὴ κριθείσης ἀσυμβιβάστου τῆς συμπράξεως τῶν οὐδετέρων συμμάχων δυνάμεων μετὰ τῆς Ῥωσσίας ὡς ἐμπολέμου, διότι, ὡς παρετήρει ὁ Αὐτοκράτωρ Νικόλαος, ἡ συνθήκη προνοοῦσα ἐνδεχόμενον πόλεμον, προέβλεπε τὴν

[1]) Διακοίνωσις 14/26 Φεβρουαρίου 1828. — Γερβίνου Ἱστ. Ἑλλ. Ἐπ. Τ. 2. σελ. 411 — 412.

μεμονωμένην θέσιν τῆς Ῥωσσίας, διὰ τοῦ ἐν Λονδίνῳ Πρωτοκόλλου τῆς 19 Ἰουλίου 1828 ἀνεγνωρίσθη, ῥητῶς μάλιστα ἐπὶ ταῖς παραστάσεσι τοῦ Κυβερνήτου τῆς Ἑλλάδος, ἡ ἀνάγκη τῆς Γαλλικῆς εἰς Πελοπόννησον ἐκστρατείας, συμπράττοντος τοῦ Ἀγγλικοῦ στόλου πρὸς τὸν διὰ ξηρᾶς καὶ θαλάσσης ἀποκλεισμὸν ὅπως ἀναγκασθῇ ὁ Ἰβραὴμ πασᾶς ν' ἀπέλθῃ.

Ὁ κατὰ τῆς Τουρκίας πόλεμος τῆς Ῥωσσίας εἶχε κηρυχθῇ ἀπὸ τῆς 14 26 Ἀπριλίου 1828, καὶ τότε μόνον ἡ ἀγέρωχος Πύλη ἔσπευσε δι' ἀποστολῆς τοῦ μεγάλου πρωτοσυγκέλλου τοῦ Πατριάρχου καὶ τεσσάρων μητροπολιτῶν νὰ ὑποβάλῃ τῷ Κυβερνήτῃ προτάσεις ἀπαραδέκτους πλέον ἐν τῇ θέσει τῶν πραγμάτων, διεμήνυσε τῷ πρεσβευτῇ τῆς Πρωσσίας ὅτι ἀναγνωρίζει καθ' ὁλοκληρίαν τὰ ἐν Ἄκερμαν μετὰ τῆς Ῥωσσίας συνομολογηθέντα, καὶ προσεκάλεσεν ἐπανειλημμένως τοὺς ἀποχωρήσαντας εἰς Κέρκυραν πρεσβευτὰς τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Γαλλίας νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς Κωνσταντινούπολιν διαβεβαιοῦσα ὅτι τὰ πάντα θὰ ἐξωμαλύνοντο ἐν μιᾷ καὶ μόνῃ συνεδριάσει. Ἀλλὰ μὴ δυναμένου νὰ προσέλθῃ ἐκεῖ τοῦ πρεσβευτοῦ τῆς Ῥωσσίας δὲν ἐκρίθη πρέπον νὰ διεξαχθῶσι κεχωρισμένως αἱ μεταξὺ τῶν τριῶν συμμάχων διασκέψεις, καὶ ἡ πρότασις τῆς Τουρκίας ἀπερρίφθη [1]).

Ἤδη ἐκ θαλάσσης ἀποκεκλεισμένος ὁ Ἰβραὴμ πασᾶς ἐξηκολούθει λεηλατῶν τὴν Πελοπόννησον, καὶ φόβος ὑπῆρχε μὴ κατὰ τὸ θέρος διαφθείρῃ τὰ προϊόντα καὶ πρὶν ἀπέλθῃ καταβάλῃ τοὺς Πελοποννησίους διὰ τῆς πείνης. Ὅπως ἀποσοβήσῃ τὸν κίνδυνον ἔσπευσε τότε ὁ Κυβερνήτης αὐτοπροσώπως πρὸς τοὺς ἐν Πύλῳ ναυάρχους καὶ παρέστησεν αὐτοῖς τὰ πράγματα. Ὁ ἀποκλεισμὸς ἐγένετο στενώτερος, ἀλλὰ καὶ ὁ Ἰβραὴμ ἀπειλητικῶς ἀπήντα εἰς τοὺς ναυάρχους ὅτι «ἀκόμη ἡ σπάνις τροφῶν δὲν κατέστη σιτοδεία, καὶ ὅτι αὐτὸς καὶ οἱ ἑαυτοῦ δὲν ἠδύναντο νὰ παραδοθῶσιν ἐφ' ὅσον δὲν περιήρχοντο εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ τρώγωσι

[1]) Γερβίνου Ἱστ. Ἑλλ. Ἐπ. Τ. 2. σελ. 421.

φύλλα δένδρων καὶ ἀνθρώπινον κρέας [1]), σφοδρῶς δὲ κατεξανέστη ἀκούσας τὴν περὶ ἀποδόσεως τῶν αἰχμαλώτων αἴτησιν [2]).

Ἐν τούτοις στάσις ἐξερράγη ἐν τῷ στρατοπέδῳ τοῦ Ἰβραὴμ πασᾶ. Δισχίλιοι καὶ ἑπτακόσιοι Τουρκαλβανοὶ εἰς τοὺς ὁποίους πρὸ πολλοῦ καθυστερεῖτο ἡ μισθοδοσία, κυριεύσαντες τὸ φρούριον τῆς Κορώνης καὶ κατελθόντες μέχρι τοῦ Ῥίου συνεκρούσθησαν πρὸς τοὺς αὐτόθι φρουροῦντας Αἰγυπτίους, ἐφόνευσαν τὸν ἀρχηγόν, κατέλαβον τὸ φρούριον Ῥίου καὶ κατέλιπον αὐτὸ τῷ ἀδελφῷ τοῦ Κυβερνήτου Αὐγουστίνῳ ἐκεῖ μεταβάντι, ὅπως ἐξασφαλίσῃ αὐτοῖς τὴν πέραν τοῦ ἰσθμοῦ ἔξοδον, καὶ διαπεραιωθέντες ἀπῆλθον [3]).

Ἀλλ' ὅσον οἱ Γάλλοι προεθυμοῦντο εἰς τὴν ἐπιχείρησιν τῆς εἰς Πελοπόννησον ἐκστρατείας, ἐπὶ τοσοῦτον οἱ Ἄγγλοι ἔσπευδον νὰ προλάβωσιν αὐτήν· ἐφ' ᾧ καὶ ὁ ναύαρχος Κόδριγκτων εἰς Ἀλεξάνδρειαν ἀποσταλεὶς ἐπειθανάγκασε τὸν ἀντιβασιλέα Μεχμὲτ Ἀλῆν ἐπὶ ἀπειλῇ ἀποκλεισμοῦ τῶν παραλίων τῆς Αἰγύπτου νὰ ὑπογράψῃ σύμβασιν [4]) πρὸς ἀνάκλησιν τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἰβραὴμ πασᾶ καὶ ἀπελευθέρωσιν τῶν αἰχμαλώτων. Ἀλλὰ συγχρόνως δεκατετρακισχίλιοι Γάλλοι ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Μαιζῶνα καταπλεύσαντες εἰς τὸν Μεσσηνιακὸν κόλπον παρὰ τὴν Κορώνην ὑπεχρέωσαν τὸν Ἰβραὴμ ἄνευ ἀναβολῆς νὰ ἐπιβιβάσῃ τοὺς Αἰγυπτίους, καὶ ἐν διαστήματι μόλις δύο μηνῶν κατέλαβον τὰ Μεσσηνιακὰ φρούρια παραδοθέντα αὐτοῖς, καὶ τὰς Πάτρας. Οἱ δὲ ὑπὸ τὴν ἐπιτήρησιν τῶν συμμαχικῶν πλοίων ἐπιστρέψαντες εἰς Ἀλεξάνδρειαν Αἰγύπτιοι ἀνῆλθον εἰς τὸ ἥμισυ περίπου τῶν 40,000 ἀποβάντων

[1]) Γερβίνου Ἱστ. Ἑλλ. Ἐπ. Τ. 2 σελ. 461 — 2.

[2]) Γερβίνου ἔνθ. ἀνωτ. — Προηγουμένως ὁ Κυβερνήτης εἶχεν ἀνταλλάξῃ 106 Ἄραβας αἰχμαλώτους πρὸς τοσούτους Ἕλληνας. Καὶ ἐπιστείλας τῷ Ἰβραὴμ πασᾷ ἐπέτυχε τὴν ἀνταλλαγὴν πλείστων ἄλλων ἐν οἷς τοῦ υἱοῦ τοῦ προέδρου τῆς Συνελεύσεως Γ. Σισσίνη. (Correspondance T. 1 p. 446, 513. - Γερβίνου Ἱστ. Ἑλλ. Ἐπ. Τ. 2. σελ. 348).

[3]) Τρικούπη Ἱστ. Ἑλλ. Ἐπ. Τ. 4. σελ. 291. — Correspondance T. 1. p. 539. — Γεν. Ἐφ. τῆς Ἑλλ. ἀρ. 46. 47.

[4]) Τῇ 25/6 Αὐγούστου 1828.

εἰς Πελοπόννησον [1]). Οὕτω πᾶσα ἡ Πελοπόννησος, ἀρχομένου τοῦ Νοεμβρίου 1828 περιῆλθεν εἰς χεῖρας τῶν Ἑλλήνων.

Ἀπὸ τοῦ Σεπτεμβρίου μηνὸς ὁ Κυβερνήτης ἠτήσατο τὴν σύμπραξιν τοῦ στρατηγοῦ Μαιζῶνος μετὰ τοῦ ἐν Μεγάροις Ἑλληνικοῦ στρατοῦ καὶ τοῦ στόλου πρὸς ἐκστρατείαν κατὰ τῆς Ναυπάκτου, ἀποβλέπων εἰς ἀνάκτησιν τῆς Ἀνατολικῆς Ἑλλάδος. Ἔχων δὲ πληρεξουσιότητα παρὰ τοῦ λίαν εὐνοϊκῶς διακειμένου εἴς τε τὴν Ἑλλάδα καὶ τὸν Κυβερνήτην αὐτῆς Βασιλέως Καρόλου, ἕτοιμος ἦτο ὁ Γάλλος στρατηγὸς νὰ διαβῇ τὸν ἰσθμόν. Ἀλλ' ἠναντιώθη ἡ Ἀγγλικὴ κυβέρνησις ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι τῆς ἐν Λονδίνῳ συνεντεύξεως ἡ ἀπόφασις περὶ τῆς Γαλλικῆς ἐκστρατείας δὲν ἀπέβλεπεν ἢ τὴν Πελοπόννησον [2]).

Ἤδη ἡ Ῥωσσία κατ' Ἀπρίλιον εἶχε προτείνῃ ἐν τῇ Λονδινείῳ συνδιασκέψει τῶν συμμάχων ὅπως ἕκαστος αὐτῶν ἐγγυηθῇ τὸ τρίτον τοῦ παρὰ τοῦ Κυβερνήτου ἐπιζητηθέντος δανείου δύο ἑκατομμυρίων λιρῶν· ἐναντιουμένης δὲ τῆς Ἀγγλίας ἡ Ῥωσσία ἰσχυρίσθη ὅτι διὰ τοιαύτης πρὸς τὴν Ἑλλάδα ἐπικουρίας οὐδαμῶς παρεβιάζετο ἡ οὐδετερότης ἀπέναντι τῆς Τουρκίας, οὐδὲ τοιαύτη ἐπικουρία ἀπηγορεύετο ὑπὸ τῆς συνθήκης τοῦ Ἰουλίου ὡς ἐχθροπραξία δυναμένη νὰ κλονήσῃ τὸ Ὀθωμανικὸν κράτος. Ἑπομένως Ῥωσσία καὶ Γαλλία ὑπέσχοντο τῷ Κυβερνήτῃ τακτικὴν μηνιαίαν εἰσφορὰν ἡμίσεος ἑκατομμυρίου φράγκων ἑκάστη. Καὶ ἐκ Ῥωσσίας μὲν ἔλαβεν οὗτος 1,500,000 ρούβλια χάρτινα ἵνα χρησιμεύσωσιν εἰς τὰς μάλιστα ἐπειγούσας ἀνάγκας τοῦ στρατοῦ καὶ ἀποκατάστασιν τοῦ λαοῦ. Ἐκ Γαλλίας δέ, κατ' Ἰούνιον τῷ ἀπεστάλησαν 500,000 φράγκα χρυσᾶ εἰς ἐνίσχυσιν τοῦ ἀγῶνος μετὰ διαβεβαιώσεως περὶ ἴσης ἐφ' ἑξῆς μηνιαίας ἀποστολῆς. Ἔκτοτε ὁ Καποδίστριας ἐπεχείρησε τὸν διὰ θαλάσσης ἀποκλεισμὸν τῆς Εὐβοίας καὶ τοῦ κόλπου τοῦ Βώλου, καὶ ἐνίσχυσε τὸν προϋφιστάμε-

[1]) Γερβίνου Ἱστ. Ἑλλ Ἐπ Τ. 2. σελ. 462—4. — Τρικούπη Ἱστ. Ἑλλ. Ἐπ. Τ. 4. σελ. 300.

[2]) Γερβίνου Τ. 2 σελ. 465.

νον τῆς Ἀττικῆς [1]), ἵνα ἐμποδίσῃ τὸν ἐπισιτισμὸν τῶν Τούρκων.

Δὲν ἠδύνατό τις εὐλόγως νὰ μεμφθῇ τοῦ Κυβερνήτου ὅτι δὲν προέβη κατὰ τὸ θέρος εἰς ἐνεργοτέρας ἐπιχειρήσεις γινώσκων πόσον ὑποδεέστερος καὶ ἐπιδεὴς πειθαρχίας ἦτο ὁ μόλις ἐκ τῶν Ῥουμελιωτῶν εἰς χιλιαρχίας ὀργανωθεὶς ἄτακτος στρατός, ἐν ᾧ δὲν εἶχεν εἰσέτι ἀποβληθῇ ὑπὸ τῶν Γάλλων ἐκ τῆς Πελοποννήσου ὁ ἐκ δισμυρίων Ἀράβων τακτικὸς στρατὸς τοῦ Ἰβραὴμ πασᾶ, περὶ οὗ μαρτυρεῖ ὁ Τρικούπης ὅτι «οἱ Ἕλληνες οἱ τοὺς μαχιμωτέρους στρατοὺς τοῦ Σουλτάνου καταβαλόντες, ὑπὸ τῶν ἀγενῶν ἀλλὰ τακτικῶν φελλάχων κατεβλήθησαν, οὐδὲ ἀνηγέρθησαν εἰμὴ διὰ χειρὸς τῶν συμμάχων δυνάμεων [2]).

Μὴ δυνηθεὶς ὁ Κυβερνήτης νὰ λάβῃ, ὡς ἠτήσατο, τὴν σύμπραξιν τοῦ Γαλλικοῦ στρατοῦ κατὰ τὴν Στερεάν, καὶ φοβούμενος μὴ ἐν τῇ ὁριστικῇ ἀποκαταστάσει περισταλῇ ἡ Ἑλλὰς εἰς μόνην τὴν Πελοπόννησον, ἂν τὸ Μεσολόγγιον ἡ Ναύπακτος καὶ τὰ Σάλωνα ἔμενον εἰς χεῖρας τῶν Τούρκων, ἀπεφάσισεν ἐκδιώκων αὐτούς, ν' ἀνακτήσῃ τὴν ἤδη ἀπολεσθεῖσαν Στερεάν, καὶ καταλάβῃ τὴν ἀπὸ Βώλου εἰς Μακρυνόρος γραμμήν [3]). Διέταξεν ἐπὶ τούτῳ τὸν Ὑψηλάντην ν' ἀφήσῃ ἐν Ἐλευσῖνι τρισχιλίους ἄνδρας εἰς πολιορκίαν τῶν Ἀθηνῶν καὶ στρατοπεδεύσῃ εἰς Σάλωνα, ὅθεν θὰ ἠδύνατο νὰ καταλάβῃ εὐκόλως τὰς Θερμοπύλας, τὴν Βουδονίτσαν καὶ τὴν ὀροσειρὰν τῆς Ὄθρυος, συγκοινωνῶν διὰ τῶν Αἰτωλικῶν ὀρέων μετὰ τοῦ στρατοῦ τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος ἐνισχυθέντος ἤδη ὑπὸ δισχιλίων ἀνδρῶν καὶ τοῦ ἐκ δέκα κανονιοφόρων στολίσκου εἰσπλεύσαντος εἰς τὸν Ἀμβρακικὸν κόλπον ὑπὸ τὸ πῦρ τῶν παρὰ τὸ στόμιον πυροβόλων [4]). Ἀλλ' ὁ ἄλλως γενναῖος καὶ φιλόπατρις Ὑψηλάντης ἐνδίδων εἰς τὴν ἐπὶ λαφυραγωγίᾳ ὁρμὴν τῶν ἀξιωμα-

[1]) Τρικούπη Ἱστ. Ἑλλ. Ἐπ. Τ. 4. σελ. 274 — 5. — Γερβίνου Ἱστ. Ἑλλ. Ἐπ. Τ. 2 σελ. 430 Correspondance T. 1 p. 524.

[2]) Τρικούπη Ἱστ. Ἑλλ. Ἐπ. Τ. σελ. 301

[3]) Correspondance T. 1. p. 351, 456, 457, 501. — Βιογραφικαὶ εἰδήσεις προτασσόμεναι τῆς ἀλληλογραφίας σελ. 122.

[4]) Τρικούπη Ἱστ. Ἑλλ. Ἐπ. Τ. 4. σελ. 306.

τικῶν καὶ στρατιωτῶν μετέβη εἰς τὰς πεδιάδας τῆς Λεβαδείας καὶ Ἀταλάντης ἃς ὀλίγοι Τοῦρκοι κατέχοντες ἐγκατέλιπον ἀποχωρήσαντες πέραν τῶν Θερμοπυλῶν εἰς Ζητούνιον· μαθόντες δὲ μετ' ὀλίγον ὁποία ἀταξία ἐπεκράτει ἐν τῷ Ἑλληνικῷ στρατῷ καὶ συνεννοηθέντες μετὰ τοῦ κατέχοντος τὴν Εὔβοιαν πασᾶ ἐπανῆλθον καὶ ἀμαχητὶ ἀνέκτησαν τὴν καταλειφθεῖσαν χώραν [1]). Ὅθεν οἱ Ἕλληνες στρατιῶται ἠναγκάσθησαν νὰ διασκορπισθῶσιν εἰς τὰς φάραγγας τοῦ Κιθαιρῶνος καὶ Παρνασσοῦ. Ἐν ᾧ δὲ ταῦτα συνέβαινον κατὰ τὴν Ἀνατολικὴν Ἑλλάδα, ὁ ἐν τῇ Δυτικῇ στρατηγὸς Church καίπερ ἡγούμενος τετρακισχιλίων ἀνδρῶν καὶ ὑποστηριζόμενος παρὰ τοῦ ἐν τῷ Ἀμβρακικῷ στολίσκου, οὐδὲν κατώρθου, μένων παρὰ τὰς διαταγὰς τῆς κυβερνήσεως μεθ' ὅλης τῆς ὑπ' αὐτὸν δυνάμεως εἰς πολιορκίαν τοῦ μικροῦ φρουρίου τῆς Βονίτσης μόλις ὑπὸ ἑξήκοντα Ἀλβανῶν κατεχομένου Τοιαύτη, παρὰ τὰς ὁδηγίας, ὀλιγωρία πρὸς κυρίευσιν τοῦ Μακρυνόρους, ὅθεν ἠδύναντο οἱ Τοῦρκοι νὰ τροφοδοτῶσι τὰς ἐν Μεσολογγίῳ καὶ Ναυπάκτῳ φρουράς, ἅμα δὲ αἱ παρεκτροπαὶ καὶ ἡ ἀπειθαρχία τοῦ ὑπὸ τὸν Ὑψηλάντην στρατοῦ διήγειρον γενικὴν δυσαρέσκειαν καὶ γογγυσμὸν κατὰ τῆς κυβερνήσεως ὡς ἀδιαφορούσης πρὸς τὴν τύχην τῆς Στερεᾶς διαπιστευθεῖσαν εἰς χεῖρας τοσοῦτον ἀδεξίους.

Ἠναγκάσθη τότε ὁ Κυβερνήτης νὰ διορίσῃ πληρεξούσιον τοποτηρητὴν αὐτοῦ τὸν ἀδελφὸν Αὐγουστῖνον [2]). Ἀπὸ Μεγάρων ἔνθα οὗτος διέμενεν ἐκπέμψας πεντακοσίους Ὀλυμπίους ἵνα καταλάβωσι τὴν ὀχυρὰν θέσιν Μαρτίνη ἐπὶ τῆς ἐν Λεβαδείᾳ πρὸς τὴν Εὔβοιαν ὁδοῦ ἣν κατεῖχον οἱ Ἕλληνες ἔδραμεν εἰς Δελφοὺς ὅπως συγκεντρώσῃ τοὺς διεσκορπισμένους στρατιώτας, συντάξῃ τὸ πλεῖστον τοῦ στρατοῦ εἰς τὰς ὑπωρείας τοῦ Παρνασσοῦ, καὶ καταλαμβάνων τὰς παρὰ τὰς Θερμοπύλας θέσεις ἀποκόψῃ τὴν συγκοινωνίαν τῶν Τούρκων, καὶ ἐμποδίσῃ, εἰ δυνατόν, τὴν ὑποχώρησιν

[1]) Ὁ Τρικούπης ἀποδίδει τῷ Ὑψηλάντῃ ἀδράνειαν. Τ. 4. σελ. 310.

[2]) 21 Ἰανουαρίου /2 Φεβρουαρίου 1829 — Ὅρα Τρικούπη Ἱστ. Ἑλλ. Ἐπ. Τ. 4. σελ. 334.

αὐτῶν. Ἀλλ' ὁ ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ Τουρκικοῦ στρατοῦ πασᾶς τῆς Εὐβοίας μαθὼν τὴν ἄφιξιν τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Κυβερνήτου καὶ ὑποθέτων ὅτι θὰ παρηκολουθεῖτο ὑπὸ σημαντικῆς δυνάμεως, ἔσπευσε νὰ καταλίπῃ τὴν χώραν. Μόλις δὲ ἀφικομένου εἰς Δελφοὺς τοῦ πληρεξουσίου Τοποτηρητοῦ τοῦ Κυβερνήτου, οἱ Τοῦρκοι ἐγκατέλιπον πάσας τὰς πεδιάδας τῆς Λεβαδείας καὶ Ἀταλάντης, ὥστε εὐχερῶς ἐκεῖνος προέβη εἰς κυρίευσιν τῶν Θερμοπυλῶν καὶ λοιπῶν εἰς τὴν ἀσφάλειαν τῆς χώρας ἀναγκαίων θέσεων. Ἀφήσας δὲ πεντακισχιλίους ἄνδρας τῷ Ὑψηλάντῃ παρήγγειλεν αὐτῷ, διὰ μὲν χιλίων νὰ καταλάβῃ θέσιν τινὰ ὀχυρὰν ἀπέναντι τῆς Εὐβοίας, ὅπως ἐμποδίσῃ τὰς ἐκεῖθεν ἐπιδρομάς, βαδίσῃ δὲ μετὰ τῶν λοιπῶν εἰς πολιορκίαν τῶν Ἀθηνῶν. Ἀλλὰ καὶ πάλιν ὁ Ὑψηλάντης, ἀντὶ νὰ προχωρήσῃ παρέμεινε τέσσαρας ὅλους μῆνας εἰς πολιορκίαν τοῦ ἀσθενοῦς φρουρίου τῶν Θηβῶν.

Ἀπελθὼν δὲ τῶν Σαλώνων ὁ πληρεξούσιος τοῦ Κυβερνήτου μετὰ τρισχιλίων ἀνδρῶν, καὶ τῇ ἐπικουρίᾳ τοῦ ἐν τῷ Κορινθιακῷ στολίσκου, τῇ 29 Μαρτίου ἐπεχείρησε τὴν πολιορκίαν τῆς Ναυπάκτου, τοῦ Μεσολογγίου καὶ τοῦ Ἀνατολικοῦ ὑπερασπιζομένων ὑπὸ πεντακισχιλίων Τούρκων. Ἤδη ἀπὸ τῆς 17 Ἀπριλίου εἶχε παραδοθῇ τὸ φρούριον τοῦ Ἀντιρρίου. Καὶ τῆς μὲν Ναυπάκτου ἡ φρουρὰ συνθηκολογήσασα παρέδωκε τὸ φρούριον αὐτῷ τῷ Κυβερνήτῃ προσελθόντι τῇ 23 Ἀπριλίου. Μετά τινας δὲ ἡμέρας διὰ συνθηκολογίας ὡσαύτως παρεδόθησαν τῷ πληρεξουσίῳ τοῦ Κυβερνήτου τὰ φρούρια τοῦ Μεσολογγίου καὶ τοῦ Ἀνατολικοῦ. Ἡ παράδοσις δὲ ἐγένετο ἔγκαιρος, διότι ἐν ᾧ ὁ πληρεξούσιος τοῦ Κυβερνήτου διεπραγματεύετο τὴν παράδοσιν τοῦ Μεσολογγίου, Ἀγγλικὴ φρεγάττα ὑπὸ τὸν μοίραρχον λόρδον Spencer κατέπλευσεν ἵνα παύσῃ πᾶσαν ἐχθροπραξίαν διαταγῇ τῆς Ἀγγλικῆς κυβερνήσεως μὴ ἀναγνωριζούσης τὸν ἀποκλεισμὸν τῶν ἀκτῶν τῆς Τουρκίας. Εἰς τὴν πρόσκλησιν τοῦ μοιράρχου νὰ λύσῃ τὴν πολιορκίαν ὁ πληρεξούσιος τοποτηρητὴς ἀπήντησεν « ἀδυνατῶ· δέον ν' ἀποταθῆτε πρὸς τὸν Κυβερνήτην ». Ἀλλ' αἱ διαταγαὶ τοῦ Ἀγ-

γλικοῦ ὑπουργείου, ὑπέλαβεν ὁ μοίραρχος, μοὶ ἐπιβάλλουσιν ἄμεσον ἐκτέλεσιν, καὶ ἐν ἀνάγκῃ τὴν χρῆσιν τῆς βίας». «Ἐλπίζω, ἀντεῖπεν ὁ πληρεξούσιος, ἡ διαφορὰ νὰ ἐκλείψῃ παραδιδομένου τοῦ φρουρίου ἐντὸς τῆς ἡμέρας». Ἐφάνη διστάζων ὁ μοίραρχος, οὐχ ἧττον ἐδήλωσεν ὅτι ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει θ' ἀπηλλάσσετο ἀσμένως τῆς δυσαρέστου ἀποστολῆς. Ἡ συνθηκολογία πράγματι ὑπεγράφη αὐθήμερον, καὶ ἀπελθόντων τῶν Τούρκων τὴν ἐπιοῦσαν, ἀπέπλευσε καὶ τὸ Ἀγγλικὸν πολεμικόν. Καί τοι τὸ παρὰ πᾶσαν ἀρχὴν τοῦ διεθνοῦς δικαίου διάβημα τοῦτο τῆς Ἀγγλικῆς κυβερνήσεως μεγάλως θὰ ἐζημίου τὴν πρόοδον τῶν πολεμικῶν κατὰ τὴν Στερεὰν ἐπιχειρήσεων τῆς Ἑλληνικῆς κυβερνήσεως, ὁμολογητέον ὅτι λίαν εὐγενῶς ὁ λόρδος Spencer διεξήγαγε τὴν ἀνατεθεῖσαν αὐτῷ ἐντολήν. Ἂν οὗτος ἤθελε γνωρίσῃ τῷ Τούρκῳ φρουράρχῳ τὸν σκοπὸν τῆς ἀποστολῆς αὐτοῦ, δὲν θὰ ἐτελεῖτο βεβαίως ἡ παράδοσις τοῦ Μεσολογγίου τοῦ ὁποίου ἡ ἀπώλεια εἶχεν ἤδη ἀπειλήσῃ τὸν ὁλοτελῆ ὄλεθρον τῆς Ἑλλάδος [1]).

Ἡ ἐν τριμήνῳ μόνον διαστήματι ἀπελευθέρωσις ἁπάσης τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος ἀποδεικνύει ὁπόσον ἀδικαιολόγητοι ἦσαν αἱ κατὰ τῆς ἀποστολῆς τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Κυβερνήτου μομφαί, ἃς ἀναφέρων ὁ Τρικούπης ἐπὶ τέλους ὁμολογεῖ ὅτι «ὁ διορισμὸς οὗτος, ὅπως καὶ ἂν ἔγινεν, ἀπέβη ὠφέλιμος» [2]).

Ἐπὶ τῇ ἀνακτήσει ἰδίως τοῦ Μεσολογγίου ἀγαλλομένη ἐσκίρτησε σύμπασα ἡ Ἑλλάς, καὶ ἐπὶ τῇ ἀνυψώσει τῆς Ἑλληνικῆς σημαίας εἰς τὰς ἐπάλξεις τοῦ ἐνδόξου ἐκείνου προμαχῶνος τῆς ἐλευθερίας ὁ Κυβερνήτης ἐτέλεσεν ἐν Αἰγίνῃ ἐπισημοτάτην ἑορτήν. Διέταξε δὲ ἵνα κατὰ τὰ ἐγκαίνια τοῦ ἤδη ἐν Μεσολογγίῳ ἐπισκευαζομένου ναοῦ τελεσθῇ ὑπὸ τοῦ μητροπολίτου μνημόσυνον ὑπὲρ τῶν ἡρωϊκῶς ἐν τῇ πολιορκίᾳ αὐτοῦ πεσόντων· συνταχθῇ κατάλογος ὑπὸ ἁρμοδίας ἐπιτροπῆς πάντων τούτων, περισυλλεχθέντα δὲ τὰ λείψανα αὐτῶν κατατεθῶσι, διὰ μεγάλης πομπῆς,

[1]) Τρικούπη Ἱστ. Ἑλλ. Ἐπ. Τ. 4. σελ. 336, 339.
[2]) Τρικούπη Ἱστ. Ἑλλ. Ἐπ. Τ. 4. σελ. 334—5.

παρισταμένου τοῦ Κυβερνήτου, ἐν τάφῳ ὅπου ἐγερθήσεται μνημεῖον κατὰ σχέδιον ἐγκριθησόμενον ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως ἐν διαγωνισμῷ Ἑλλήνων καλλιτεχνῶν [1]).

Μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ Μεσολογγίου καὶ τοῦ Ἀνατολικοῦ καὶ τὴν κατάληψιν τῆς ἀπὸ Μακρυνόρους μέχρι τοῦ Σπερχειοῦ γραμμῆς, οἱ Ἕλληνες ἠναγκάσθησαν νὰ διακόψωσι πᾶσαν ἐχθροπραξίαν, διότι μετά τινας ἡμέρας ὁ ἀντικαταστήσας τὸν Κοδριγκτῶνα ναύαρχος Μάλκολμ μεθ' ὅλου τοῦ Ἀγγλικοῦ στόλου καταπλεύσας εἰς Αἴγιναν ἐπανέλαβε πρὸς τὸν Κυβερνήτην τὴν δήλωσιν τὴν ἤδη ὑπὸ τοῦ μοιράρχου Spencer γενομένην πρὸς τὸν ἀδελφὸν καὶ πληρεξούσιον αὐτοῦ. «Ἑρμηνεύουσα, λέγει ὁ Τρικούπης, ἡ Ἀγγλία τὸ πνεῦμα τοῦ ὅρου τῆς παύσεως πάσης ἐχθροπραξίας ἀπήτησε καὶ τὴν λύσιν τῶν θαλασσίων ἀποκλεισμῶν τῶν δυτικῶν παραλίων τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος, ἐν ὀνόματι ὅλης τῆς συμμαχίας. Ἠπόρησαν ἐπὶ τούτῳ ἡ Γαλλία καὶ ἡ Ῥωσσία καὶ ἐξέφρασαν τὴν ἑαυτῶν δυσαρέσκειαν. Ἀλλ' ἡ Ἀγγλία, καί τοι ὁμολογήσασα ὅτι κατὰ λάθος ἐγένετο χρῆσις τοῦ ὀνόματος ὅλης τῆς συμμαχίας, ἐπέμεινεν οὐχ ἧττον εἰς τὴν ἀπόφασιν ἰδίῳ ὀνόματι καὶ διέταξε τὴν κατὰ τὴν Ἑλλάδα ναυτικὴν δύναμιν νὰ ἐνεργήσῃ τὰ εἰς πραγματοποίησιν τοῦ ὅρου τούτου θελούσης ἢ μὴ τῆς Ἑλληνικῆς κυβερνήσεως» [2]).

Ἐντεῦθεν ἐπῆλθε πράγματι ἐκεχειρία τῶν διαμαχομένων, ἐπικυρωθεῖσα ἔπειτα κατὰ τὰς ἐν Ἀδριανουπόλει διαπραγματεύσεις τῆς εἰρήνης.

Ἡ ἐπίμονος ἄρνησις τῆς Τουρκίας καὶ μετὰ τὴν ἐν Πύλῳ ναυμαχίαν, εἰς ἀποδοχὴν τῆς μεσολαβήσεως τῶν συμμάχων, ἀπέναντι τῆς προθυμίας μεθ' ἧς οἱ Ἕλληνες εἶχον ἀποδεχθῇ τὴν ἀνακωχήν, ἐδικαίου κατὰ φυσικὸν λόγον τὰς περαιτέρω πολεμικὰς ἐπιχειρήσεις αὐτῶν ἐλπιζόντων ὅτι ἑκάτερος τῶν διαμαχομένων θὰ ἐκράτει ἐφ' ἑξῆς τὰς χώρας, ὧν ἐπὶ τέλους θὰ ἦτο κάτο-

[1]) Τρικούπη Ἱστ. Ἑλλ. Ἐπ. Τ. 4. σελ. 340.
[2]) Τρικούπη Ἱστ. Ἑλλ. Ἐπ. τ. 4. σελ. 339.

χος. Δύο τοιαύτας ἐπιχειρήσεις εὗρεν ὁ Κυβερνήτης πρό τινος ἀρξαμένας ὅτε ἀνέλαβε τὴν ἀρχήν· τὴν μὲν πρὸς ἀναῤῥίπισιν τοῦ ἐν Κρήτῃ ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἀγῶνος, τὴν δὲ πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῆς Χίου, ὅπου μετὰ τὴν ἐν ἔτει 1822 φρικώδη καταστροφὴν πολλαὶ οἰκογένειαι μεταναστῶν Χίων ἐπανῆλθον, ἐπιδοθεῖσαι εἰς τὴν καλλιέργειαν τῆς εὐφόρου ἐκείνης νήσου.

Ὡς ἀξιομνημόνευτα τὰ κατ' ἀμφοτέρας ταύτας ἐπιχειρήσεις διὰ βραχέων θέλομεν διαλάβῃ.

Ἐξαφανισθέντος τοῦ ἐν Γραμβούσῃ πειρατηρίου οἱ ἐκεῖ συνηθροισμένοι πεντακόσιοι ἐκ τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος καὶ ἑκατὸν ἱππεῖς ὑπὸ τὸν Χατζῆ Μιχάλην ἔσπευσαν ν' ἀποβιβασθῶσιν εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Κρήτης καὶ καταλάβωσιν Ἐνετικόν τι φρούριον τὸ Φραγκοκάστελλον. Ὁ ἀρχηγὸς αὐτῶν ἀποταθεὶς πρὸς τὸν Κυβερνήτην διετάχθη παρ' αὐτοῦ νὰ κρατήσῃ τὴν θέσιν, καὶ πρὸς συντήρησιν τῶν ὑπ' αὐτὸν παρηγγέλθη ὁ ἤδη διορισθεὶς φρούραρχος Γραμβούσης φιλέλλην Ἀνοβέριος Hane ὅπως συνδράμῃ ἐκ τῶν ἐνόντων [1]. Μαθὼν τὴν ἀποβίβασιν τῶν Ἑλλήνων ὁ τῆς Κρήτης διοικητὴς Μουσταφᾶ πασᾶς ἠπείλησε τοὺς Σφακιανοὺς ὅτι θὰ ἐπήρχετο κατ' αὐτῶν ἂν ἐκινοῦντο, καὶ ἐστρατοπέδευσε παρὰ τὸ Φραγκοκάστελλον. Ἀλλ' οἱ ἀποβάντες εἰς Κρήτην ἐδυσφόρουν μὴ τυχόντες ἧς ἤλπιζον ἀρωγῆς διότι οἱ Σφακιανοὶ ταλαντευόμενοι διεφώνουν περὶ τοῦ πρακτέου. Ὁ δὲ Χατζῆ Μιχάλης ἀφήσας ἑκατὸν ἄνδρας εἰς τὸ φρούριον ἐτράπη μετὰ τῶν λοιπῶν εἰς λεηλασίαν πρὸς τὴν Ῥέθυμνον, καὶ συναντήσας σῶμα ἐκ πεντακοσίων Τούρκων μεταβαῖνον εἰς τὸ ἐχθρικὸν στρατόπεδον ἐπετέθη κατ' αὐτοῦ φονεύσας τεσσαράκοντα καὶ διασκορπίσας τοὺς λοιπούς· δηώσας δὲ τὴν χώραν ἐπέστρεψε μετὰ πολλῆς λείας σιτηρῶν καὶ χιλιάδων προβάτων, ὥστε τὸ ὀχύρωμα ἐπληρώθη ὁλόκληρον, καὶ ἐδέησεν ἔξωθεν αὐτοῦ ν' ἀνεγερθῶσι πέντε προμαχῶνες ἔνθα οἱ Ἕλληνες παρέμειναν πρὸς ἀπόκρουσιν τοῦ πανστρατιᾷ κατ' αὐτῶν ἐπελθόντος Μουσταφᾶ πασᾶ, καὶ μεγάλην

[1]) Correspondance T. 1. p. 479.

μὲν αὐτῷ φθορὰν ἐπήνεγκον, οὐχὶ μικρὰν δὲ καὶ αὐτοὶ ὑπέστησαν διότι οἱ πλεῖστοι καὶ μάλιστα πάντες σχεδὸν οἱ ἱππεῖς, ἐφονεύθησαν. Φρικτὴ δὲ ὑπῆρξεν ἡ πρὸ τῆς πύλης τοῦ φρουρίου σφαγὴ καθ' ἣν ἔπεσε καὶ ὁ Χατζῆ Μιχάλης. Οἱ δὲ ὑπολειφθέντες, οἱ πλεῖστοι τραυματίαι, εἰσελθόντες εἰς τὸ φρούριον ἐνεκλείσθησαν ἐν αὐτῷ, καὶ ἐκανονιοβολοῦντο ὑπὸ τοῦ ἐχθρικοῦ στρατοῦ τὴν ἐπιοῦσαν. Ἀλλ' ἄχρηστος ἀπέβη αὐτοῖς ἡ συγκομισθεῖσα λεία δι' ἔλλειψιν ὕδατος καὶ ξύλων, ἀφόρητος δὲ ἡ ἐκ τῶν περὶ τὸ ὀχύρωμα πτωμάτων δυσωδία, ὥστε ἠναγκάσθησαν νὰ συνθηκολογήσωσι καὶ μετὰ τῶν ὅπλων καὶ πραγμάτων ἀπέπλευσαν, προσενεχθέντων τινῶν ὁμήρων. Γενναῖος δὲ καὶ ὁ πασᾶς ἀπεδείχθη διευκολύνας τὴν ἐπιβίβασιν τῶν τραυματιῶν καὶ προμηθεύσας τοῖς ἀποπλέουσιν ἄρτον [1].

Ἀλλ' ὁ ἀγὼν ἀνεζωογονήθη ἀφιχθέντος ἐν Κρήτῃ τοῦ Ῥέινεκ. Τρισχίλιοι περίπου Κρῆτες συγκεντρωθέντες εἰς Πρόσνερον καὶ καταλαβόντες διαφόρους θέσεις ἀπέκλεισαν τοὺς ἐν Μαλάξᾳ Τούρκους· τοὺς δὲ εἰς βοήθειαν αὐτῶν ἐκ Χανίων ἐπελθόντας ἠνάγκασαν νὰ καταφύγωσιν εἰς τὸ φρούριον. Ἀλλ' ὁ ἐξ ἐνέδρας φόνος ὁπλαρχηγοῦ τινος Τούρκου προεκάλεσεν ἔν τε Χανίοις καὶ ἐν Ῥεθύμνῃ μεγάλην σφαγὴν τῶν Χριστιανῶν. Ἐντεῦθεν εὐμενέστεραι κατέστησαν αἱ τῶν ἐν Πόρῳ πρεσβευτῶν διαθέσεις, καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐν Κρήτῃ Ἑλλήνων πολεμιστῶν ηὔξησε. Μεσοῦντος δὲ τοῦ Ὀκτωβρίου ὁ Ἄγγλος ναύαρχος Μάλκολμ προέτεινεν, ἐν ὀνόματι τῶν συμμάχων Δυνάμεων ἀνακωχήν, ἣν ἀπεδέχθησαν μὲν οἱ Ἕλλες, ἀποῤῥίψας δὲ πρῶτον ἐδέχθη ἔπειτα καὶ ὁ διοικητὴς τῆς Κρήτης. Ἀλλ' οἱ φόνοι, αἱ λεηλασίαι καὶ αἱ καταστροφαὶ οὐδόλως ἔπαυσαν [2].

Πρὸς ἀνάκτησιν δὲ τῆς Χίου οἱ ἐν Σύρῳ ἐμπορευόμενοι Χῖοι δι' ἐπιτροπῆς προέτειναν τῷ Γάλλῳ φιλέλληνι συνταγματάρχῃ

[1]) Gordon's History of the Greek revolution T. 2. p. 497. — Τρικούπη Ἱστ. Ἑλλ. Ἐπ. Τ. 4. σελ. 308.

[2]) Τρικούπη Ἱστ. Ἑλλ. Ἐπ. Τ. 4 σελ. 308.

Φαβιέρῳ τὴν ἀρχηγίαν ἀναλαβόντες τὰς δαπάνας ὑφ' ὅρον νὰ ἔχῃ ἡ ἐπιτροπὴ τὴν διοίκησιν τῆς νήσου καὶ τὴν εἴσπραξιν τῶν προσόδων.

Ἀποδεχθεὶς ὁ Φαβιέρος, ἀρχομένου τοῦ 1827 ἀπῆρεν ἀπὸ Μεθάνων μετὰ 700 πεζῶν 200 ἱππέων, 1500 ἀτάκτων καὶ 80 πυροβολητῶν, παρακολουθούμενος ὑπὸ στολίσκου Σπετσιωτικῶν καὶ Ψαριανῶν πλοίων.

Τὴν ἐκστρατείαν ἐνέκρινεν ἡ προσωρινῶς τὴν Ἑλλάδα κυβερνῶσα Ἐπιτροπή, καί τοι ὁ Γάλλος ναύαρχος Δεριγνὺ ἐν ὀνόματι καὶ τῶν ἄλλων δύο ναυάρχων προσεκάλεσεν αὐτήν τε καὶ τὴν Χιακὴν Ἐπιτροπὴν καὶ τὸν Φαβιέρον ν' ἀπόσχωσι τῆς ἐπιχειρήσεως, τῆς Χίου μὴ συμπεριλαμβανομένης ἐν τῷ ὑπὸ τῶν συμμάχων ἀποκλεισμῷ.

Τὸ φρούριον τῆς Χίου καλῶς ὠχυρωμένον δι' ὀγδοήκοντα τηλεβόλων κατείχετο ὑπὸ 700 ἀνατολιτῶν καὶ Ἀλβανῶν καὶ 150 πυροβολητῶν ὑπὸ τὸν διοικητὴν τῆς νήσου Ἰσοὺφ πασᾶν καὶ ἐλάμβανε τὰς προμηθείας ἐκ τῆς ἀπέναντι Ἀσιατικῆς ἀκτῆς

Ἀποβιβασθεὶς εὐχερῶς εἰς τὴν νῆσον ὁ Φαβιέρος ἀπέκρουσε μετὰ φθορᾶς τὸν ἐκ τοῦ φρουρίου ἐξελθόντα στρατὸν ὅπως ἐμποδίσῃ τὴν ἀπόβασιν. Ἐπειδὴ δ' ἐπροχώρησε κατὰ τῆς πόλεως, πάντες οἱ ἐν τῇ νήσῳ Ὀθωμανοὶ ἔσπευσαν νὰ καταφύγωσι καὶ κλεισθῶσιν ἐν τῷ φρουρίῳ.

Τὰ τῆς ἀποβιβάσεως τῶν Ἑλλήνων, τὰς περιπετείας τῆς ὑπ' αὐτῶν πολιορκίας τοῦ φρουρίου καὶ τοῦ ἐκ θαλάσσης ἀποκλεισμοῦ ἐκτίθενται ἐν τῇ ὑπὸ τοῦ ἀμερολήπτου Ἄγγλου ἱστορικοῦ Θ. Γόρδωνος περιγραφῇ τῶν κατὰ τὸν Ἑλληνικὸν ἀγῶνα μαχῶν, ὅθεν ὁ Σ. Τρικούπης ἔλαβεν ὅσα ἐν τῇ Ἱστορίᾳ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως ἀναφέρει περὶ τῆς εἰς Χίον ἐκστρατείας [1]).

Μεθ' ὅλας τὰς πρὸς ὑποστήριξιν τῆς ἐκστρατείας ταύτης ἐπικουρίας τοῦ καταπλεύσαντος εἰς Χίον λόρδου Cochran καὶ ἀπο-

[1]) T. Gordon' s History of the Greek revolution T. 2. p. 450—473. — Σ. Τρικούπη Ἱστ. Ἑλλ. Ἐπ. Τ. 4. σελ. 221 — 230, 263 — 5.

βιβάσαντος πέντε ὁλμοβόλα, τοῦ ἀκολούθως προσελθόντος συνταγματάρχου Ἀλμέϊδα μετὰ 200 ἀνδρῶν, 60 ἵππων, τροφῶν, πολιορκητικῶν τηλεβόλων, τῶν ἐκ Ναυπλίου τηλεβόλων καὶ βομβῶν, καὶ μεθ' ὅλην τὴν ἀνδρίαν, δραστηριότητα καὶ ἐπιμονὴν τοῦ Φαβιέρου, ἡ ἐκστρατεία ἀπέτυχεν, ἐξαντληθέντων τῶν ἐφοδίων, τῶν δὲ ἀτάκτων στρατιωτῶν, ἕνεκα καθυστερήσεως τῶν μισθῶν, τραπέντων εἰς τὰ χωρία πρὸς λεηλασίαν, ἐν ᾧ τὸ φρούριον ἐνισχύθη ὑπὸ 1500 διαπορθμευθέντων ἐκ τῆς στερεᾶς. Ὥστε ὁ ἀποκλεισμὸς διελύθη. Εἰ καὶ βραδέως διαταγῇ τοῦ Κυβερνήτου κακαφθὰς ὁ Μιαούλης μετὰ τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τῆς πρὸς ἐξάλειψιν τῶν πειρατῶν ἐν τῷ Αἰγαίῳ ἀποστολῆς, ἐπανέλαβε τὸν διὰ θαλάσσης ἀποκλεισμόν, ὁ στρατὸς εἶχεν ὅμως παραλυθῇ καὶ οἱ ὁπλαρχηγοί, παραστήσαντες τῷ Φαβιέρῳ τὸ ἀνωφελὲς τῆς ἐπιμονῆς ἀπεχώρησαν. Μηδὲ τοὺς τακτικοὺς δυνηθεὶς δὲ νὰ συγκρατήσῃ ὁ Φαβιέρος ἑκὼν ἄκων ἀπεχώρησεν.

Ἐπὶ τῷ ἀκούσματι ὅτι ὁ Ταχὴρ πασᾶς ἐπήρχετο μετὰ Τουρκικοῦ στρατοῦ ἐκ Δαρδανελίων, ὁ ναύαρχος Δεριγνὺ ἔσπευσεν ἐκ Σμύρνης εἰς Χίον, καὶ διὰ τῆς παρουσίας αὐτοῦ συνετέλεσεν εἰς ἀποτροπὴν τῆς ἐπαναλήψεως τῶν σφαγῶν τοῦ 1822, διὸ πολυάριθμοι Χῖοι κατεπτοημένοι διεσκορπίσθησαν εἰς τὰς παραλίας. Τῇ προσκλήσει δὲ αὐτοῦ καὶ ὁ Μιαούλης ἀπέστη τοῦ ἀνωφελοῦς ἀποκλεισμοῦ ἐπιβιβάσας ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος 1200 στρατιώτας, καθ' ἃς εἶχε λάβῃ παρὰ τοῦ Κυβερνήτου ὁδηγίας [1]) ἐν τῇ ἀπεγνωσμένῃ θέσει εἰς ἣν εἶχε περιέλθῃ ἡ ἀτυχὴς ἐκείνη ἐκστρατεία. Οἱ λοιποὶ ἀπέπλευσαν διὰ πλοιαρίων ἐπισιτισθέντες ὑπὸ τῶν Γαλλικῶν πλοίων ἄτινα μετήγαγον εἰς Τῆνον καὶ Σῦρον τριακοσίους περίπου ἀξιωματικοὺς καὶ ἀσθενεῖς, ἐν οἷς καὶ τὸν Φαβιέρον. « Τοιοῦτο, λέγει ὁ Ἄγγλος ἱστορικός, ὑπῆρξε τὸ τέλος τῆς εἰς Χίον ἐπιχειρήσεως ἀντὶ τῶν ὅλως διαφόρων προσδοκιῶν τοῦ Φαβιέρου, ἐπιζητήσαντος ἐν αὐτῇ τὴν ἐπανόρθωσιν τῆς πρὶν ἐν τῇ ἀκροπόλει ἀποτυχίας, καὶ βεβαίως ἀποδειχθέντος ἐξόχου στρατηγοῦ καὶ γεν-

[1]) Correspondance T. 1. p. 441, 497.

ναιοτάτου στρατιώτου. Εἶχεν ὅμως οὗτος νὰ παλαίσῃ κατ' ἀνυπερβλήτων δυσχερειῶν, ὡς ἐκ τῆς ἀβελτερίας τῆς Χιακῆς Ἐπιτροπῆς, τῆς ἐκτάκτου δριμύτητος τοῦ χειμῶνος, τῆς ἐλλείψεως πειθαρχίας τῶν παλληκαρίων καὶ τῆς ἀδεξιότητος τῶν Ἑλλήνων πυροβολητῶν ». Ἡ ἀποτυχία ἐπήνεγκε τὰς ἀντεγκλήσεις, καὶ μακρὰν δίκην μεταξὺ τῆς Ἑλληνικῆς κυβερνήσεως, τοῦ Φαβιέρου καὶ τῆς Χιακῆς Ἐπιτροπῆς.

Καίπερ ἀποδοκιμάσας ὁ Κυβερνήτης τὴν εἰς Χίον ἐκστρατείαν συγχρόνως σχεδὸν ἐπιχειρηθεῖσαν τῇ ἐν Λονδίνῳ Συνθήκῃ τοῦ Ἰουλίου, δὲν ἠρνήθη ὅμως τὴν συνδρομὴν τῆς Κυβερνήσεως πρὸς λαὸν ἐκ δευτέρου θυσιαζόμενον. Εἰς τοὺς Χίους λαβόντας τὴν πρωτοβουλίαν κατέλιπεν εὐλόγως καὶ τὴν τελευταίαν ἐν τῇ κρισίμῳ ὥραν ἀπόφασιν, δοὺς τῷ Μιαούλῃ ὁδηγίας ἵνα παράσχῃ αὐτοῖς πᾶσαν ἀρωγὴν ἂν προέκρινον ν' ἀποχωρήσωσι, χορηγήσῃ δὲ πᾶσαν δυνατὴν ἐπικουρίαν ἂν ἤθελον ἐπιμείνῃ. Ἐπελθούσης δὲ τῆς λύσεως, ὡς εἴρηται, καὶ τῶν Χίων διασωθέντων εἰς τὰς Κυκλάδας, ἔσπευσε νὰ χορηγήσῃ αὐτοῖς τὴν δέουσαν συνδρομήν [1]). Τὴν ἐκ Χίου δὲ ἐπιστροφὴν χιλίων περίπου πακτικῶν ὑπὸ τὸν Φαβιέρον ἐπωφεληθεὶς ἀνέθηκεν αὐτῷ τὴν φρουρὰν τοῦ Ναυπλίου ἣν εἶχε προσωρινῶς διαπιστευθῇ τοῖς ὑπὸ τὸν Ἔυδεκ νησιώταις, ὅτε οἱ ὑπὸ τὸν Γρίβαν Ῥουμελιῶται προσεκλήθησαν ὅπως καὶ αὐτοὶ συνταχθῶσιν εἰς τὸν κατὰ χιλιαρχίας ὀργανισμὸν τοῦ στρατοῦ [2]).

Πληρωθέντος τοῦ σκοποῦ τῆς Γαλλικῆς εἰς Πελοπόννησον ἐκστρατείας αἱ σύμμαχοι Δυνάμεις ἔκριναν ὅτι τῆς Πύλης ἀρνουμένης ἔτι τὴν μεσολάβησιν αὐτῶν, ἐπεβάλλετο αὐταῖς μετὰ τὴν ἀποχώρησιν τοῦ Τουρκοαιγυπτίου στρατοῦ, νὰ προφυλάξωσι τὴν Πελοπόννησον ἀπὸ πάσης νέας τυχὸν εἰσβολῆς. Διὸ ἀναθεῖσαι τῇ Γαλλίᾳ ἂν ἔκρινεν ἀναγκαῖον νὰ καταλίπῃ ἐκεῖ στρατιωτικόν τι σῶμα [3]) ἐκήρυξαν ὅτι ἡ Πελοπόννησος, αἱ παρακείμεναι νῆσοι καὶ

[1]) Correspondance T. 1. p. 507, 516, 519.
[2]) Correspondance T. 1. p. 521, 527.
[3]) Πρωτόκολλον 16 Νοεμβρίου 1828 ἐν Λονδίνῳ.

αἱ Κυκλάδες τίθενται ὑπὸ τὴν προσωρινὴν αὐτῶν ἐγγύησιν ἕως οὗ ὁριστικῶς ἀποφασισθῇ ἡ τύχη τῆς Ἑλλάδος, ἐπιφυλαττομένου τοῦ περὶ ὁροθεσίας ζητήματος εἰς τὰς μετέπειτα διαπραγματεύσεις.

Διαταχθέντες οἱ πρεσβευταὶ τῶν συμμάχων ν' ἀναλάβωσι τὰς διαπραγματεύσεις πρὸς ὀργάνωσιν τῆς ἀπελευθερωθείσης Ἑλλάδος συνῳδὰ τῇ Συνθήκῃ τῆς 6 Ἰουλίου 1827 ἔσπευσαν ν' ἀναγγείλωσι τῷ Κυβερνήτῃ ὅτι ἐκ Κερκύρας θὰ μετέβαινον εἰς Πόρον ὅπως μετ' αὐτοῦ καὶ τῶν ἀντιπροσώπων οὓς εἶχον προσκαλέσῃ νὰ πέμψῃ ἡ Πύλη, διευκολύνωσιν ἐν προκαταρκτικῇ συζητήσει τὸ ἔργον τῆς ὑπὸ τῶν τριῶν Δυνάμεων ἀναληφθείσης μεσολαβήσεως. Ἐφ' ᾧ παρεκάλουν τὸν Κυβερνήτην ἵνα μεταδώσῃ αὐτοῖς τὰς στατιστικὰς πληροφορίας ἐξ ὧν θὰ ὡδηγοῦντο κατὰ τὴν ἐξέτασιν τοῦ περὶ ὁροθεσίας ζητήματος καὶ τῶν λοιπῶν περὶ φόρου, περὶ ἀποζημιώσεως καὶ τῆς ἐπιφυλασσομένης τῇ Πύλῃ μετοχῆς ἐν τῇ ἀναδείξει τῶν κυβερνητικῶν ἀρχῶν τῆς Ἑλλάδος [1]).

Τὴν πρόσκλησιν τῶν πρεσβευτῶν ὁ Κυβερνήτης ἀνεκοίνωσεν εἰς τὸ Πανελλήνιον πρὸς παροχὴν τῶν αἰτουμένων πληροφοριῶν. Εἰς Πόρον δὲ ἀφιχθέντες οἱ πρεσβευταί, μέχρι τῆς ὑποβολῆς τούτων, παρεκάλεσαν τὸν Κυβερνήτην ἵνα γνωρίσῃ αὐτοῖς τὴν ἰδίαν γνώμην ἐπὶ τῶν αὐτῶν ζητημάτων [2]).

Ἁπάντων ὁ Κυβερνήτης διὰ τοῦ ἀπὸ 11/23 Σεπτεμβρίου 1828 ὑπομνήματος [3]), παρατηρεῖ ὅτι οἱ συνυπογράψασαι τὴν ἐν Λονδίνῳ Συνθήκην τῆς 6 Ἰουλίου Δυνάμεις, ἐπεμβαίνουσαι φιλανθρώπως ἵνα καὶ ἀπαύσωσι τὸν ἀπὸ ὀκταετίας δεινὸν τῶν Ἑλλήνων πρὸς τὴν Τουρκίαν ἀγῶνα, εἰς μὲν τοὺς Ἕλληνας ἠγγυήθησαν αὐτονομίαν καὶ ποιάν τινα ἀνεξαρτησίαν, εἰς δὲ τὸν Σουλτάνον ἐπεφύλαξαν τὴν ἐπικυριαρχίαν μεθ' ἑτέρων πλεονεκτημάτων ὁριζομένων ἐν τῇ Συνθήκῃ. Καθῆκον ὅμως ἐπεβάλλετο τῇ Ἑλληνικῇ κυβερνήσει ἵνα ὑπομνήσῃ εἰς τὰς μεσολαβούσας δυνάμεις τὰς

[1]) Correspondance T. 4. p. 449.
[2]) Correspondance T. 4. σελ. 451 — 2.
[3]) Correspondance T. 4. 453.

εὐχὰς ἃς τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος διὰ τῶν ἰδίων ἀντιπροσώπων ἐν τῇ Συνελεύσει τῆς Ἐπιδαύρου, τῷ 1826, ἐξήνεγκεν [1]).

Ἀφ' ἑτέρου ὁ Καποδίστριας ἐφρόνει ὅτι τὰ ἐπελθόντα γεγονότα μετὰ τὴν κοινοποίησιν τῆς συνθήκης ἣν ἔσπευσε μὲν ν' ἀποδεχθῇ ἡ Ἑλλὰς, ἰσχυρογνωμόνως δὲ ἀπέκρουσεν ἡ Πύλη γενομένη οὕτω μεγάλων δεινῶν πρόξενος, ἐδικαίουν τοὺς Ἕλληνας νὰ ἐλπίζωσιν ὅτι οἱ πρὸς αὐτοὺς ἀπεχθεῖς ὅροι τῆς Συνθήκης ἐπιεικῶς θὰ μετερρυθμίζοντο.

Τῆς Συνθήκης στηριζομένης εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ ἀδυνάτου τῆς ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ συνυπάρξεως τῶν ἐπὶ τοσαῦτα ἔτη ἀλληλομαχούντων Ἑλλήνων καὶ Μουσουλμάνων, ὁ Κυβερνήτης ἐθεώρει λυόμενον τὸ ζήτημα τῆς ὁροθεσίας ἐπάγων ὅτι συνῳδὰ τῷ πνεύματι καὶ τῷ σκοπῷ τῆς Συνθήκης δὲν θ' ἀπεχωρίζοντο ἀπὸ τῆς Μουσουλμανικῆς ἐπικρατείας εἰμὴ αἱ ἐπαρχίαι καὶ αἱ νῆσοι ἔνθα ἡ ἀρχὴ τοῦ ἀσυμβιβάστου τῆς ἐπὶ τὸ αὐτὸ συμβιώσεως τῶν δύο λαῶν αὐστηρῶς ἐφηρμόζετο καὶ ἐν αἷς ἑπομένως ὁ Ἑλληνικὸς πληθυσμὸς μεγάλως ὑπερέχει τοῦ Μουσουλμανικοῦ.

Κατὰ τὴν ἀρχὴν ταύτην τὰ μᾶλλον συνεσταλμένα ὅρια ἅτινα θ' ἀπενέμοντο εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἀρχόμενα ἀπὸ τοῦ κόλπου τοῦ Βώλου, καταλείποντα δὲ τῇ Τουρκίᾳ τὴν Θεσσαλίαν καὶ μέγα μέρος τῆς Ἠπείρου, καὶ χωροῦντα διὰ τῶν ὑψηλοτέρων, ὡς ἔνεστιν, ὀρέων θ' ἀπέληγον εἰς Σαγιάδαν. Ἀλλ' ἡ τοιαύτη ὁροθεσία θὰ κατέλιπεν ἐπαρχίας ἐν αἷς οἱ Ἕλληνες ἀποτελοῦσι τὸ πολυπληθέστερον καὶ ἐνεργότερον μέρος τοῦ πληθυσμοῦ, καὶ ἐξ ὧν οἱ πλεῖστοι καθ' ὅλον τὸν ἀγῶνα συντάσσονται τοῖς ἐν Ἑλλάδι πολεμισταῖς. Ἔπειτα δὲ οἱ ἀδελφοὶ τούτων θὰ ὑπέμενον ἆρά γε τὴν εἰς τὴν Τουρκίαν ὑποταγήν; καὶ ὁ φυσικὸς πόθος τῆς ἀνακτήσεως τῆς πατρίδος δὲν θὰ ἐξώθει αὐτοὺς ἵν' ἀναρριπίσωσι τὰς φλόγας τοῦ πολέμου ἐκεῖ ὅπου ἐπὶ αἰῶνας οἱ ἀρχηγοὶ αὐτῶν ἐν ὅπλοις καὶ ἐπιδρομαῖς πάντοτε διεβίωσαν;

Τὰς παρατηρήσεις ταύτας καὶ ἄνευ ἐκτενεστέρας ἀναπτύξεως

[1]) Dorrespondance T. 4. σελ. 521.